

Betydningen av innvandrerbakgrunn for psykiske vansker blant ungdom

LEILA TORGERSEN

Dr.psychol-avhandling 2005
Psykologisk institutt
Det samfunnsvitenskapelige fakultet
Universitetet i Oslo

Norsk institutt for forskning om
oppvekst, velferd og aldring
NOVA Rapport 5/05

Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) ble opprettet i 1996 og er et statlig forvaltningsorgan med særskilte fullmakter. Instituttet er administrativt underlagt Utdannings- og forskningsdepartementet (UFD).

Instituttet har som formål å drive forskning og utviklingsarbeid som kan bidra til økt kunnskap om sosiale forhold og endringsprosesser. Instituttet skal fokusere på problemstillinger om livsløp, levekår og livskvalitet, samt velferdssamfunnets tiltak og tjenester.

Instituttet har et særlig ansvar for å

- utføre forskning om sosiale problemer, offentlige tjenester og overføringsordninger
- ivareta og videreutvikle forskning om familie, barn og unge og deres oppvekstvilkår
- ivareta og videreutvikle forskning, forsøks- og utviklingsarbeid med særlig vekt på utsatte grupper og barnevernets temaer, målgrupper og organisering
- ivareta og videreutvikle gerontologisk forskning og forsøksvirksomhet, herunder også gerontologien som tverrfaglig vitenskap

Instituttet skal sammenholde innsikt fra ulike fagområder for å belyse problemene i et helhetlig og tverrfaglig perspektiv.

© Norsk institutt for forskning om oppvekst,
velferd og aldring (NOVA) 2005
NOVA – Norwegian Social Research

NOVA ISBN 82-7894-206-4
ISSN 0808-5013

Univ. i Oslo ISBN 82-569-2205-2

Forside: © PhotoDis
Desktop: Torhild Sager
Trykk: Allkopi/GCS

Henvendelser vedrørende publikasjoner kan rettes til:

Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring
Munthesgt. 29 · Postboks 3223 Elisenberg · 0208 Oslo

Telefon: 22 54 12 00
Telefaks: 22 54 12 01
Nettadresse: <http://www.nova.no>

Forord

Arbeidet med doktorgradsprosjektet har blitt gjennomført ved NOVA (Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring), innenfor Gruppe for ungdomsforskning. Studien er blitt finansiert av *Program for mental helse* i Norges forskningsråd samt av NOVA. Avhandlingen er basert på analyser av datamaterialet fra spørreskjemaundersøkelsen *Ung i Oslo 1996*, som hadde Willy Pedersen og Tormod Øia som prosjektledere, finansiert av *Program for barn, unge og familien* ved Norges forskningsråd, samt Barne- og familiedepartementet. Undertegnede hadde ansvaret for utformingen av spørreskjemaet i samarbeid med Olve Krange, og for selve datainnsamlingen i samarbeid med Anders Bakken.

Professor Lars Wichstrøm ved Psykologisk institutt, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU), har vært min hovedveileder. Han har vært til uvurderlig hjelp i denne prosessen, både med hensyn til gode faglige innspill på teori og metode, samt ved sin utrettelige støtte og oppmuntring. I tillegg har Gruppe for Ungdomsforskning samt Gruppe for Migrasjonsforskning ved NOVA vært viktige støttespillere i denne prosessen. Ved sin faglige dyktighet har de dannet grunnlaget for mange gode diskusjoner og innspill som har bidratt til å heve kvaliteten på arbeidene. Men ikke minst har personene i disse fagmiljøene vært en viktig støtte i perioder hvor prosessen har vært tung. De har også ved sitt store faglige engasjement gjort at arbeidet med avhandlingen aldri har vært kjedelig. Det er likevel enkeltpersoner som skal ha en spesiell takk.

Takk til Tormod Øia for et nært samarbeid i alle disse årene. Takk for at du alltid har hatt tillit til meg, samt for mange svært spennende faglige diskusjoner. Det er disse samtalene som har inspirert meg til alltid å ha fokus på ungdoms spesielle situasjon som en nødvendig kontekst for å forstå mine resultater. Jeg vil for øvrig takke Anders Bakken og Olve Krange for et morsomt og givende samarbeid under planleggingen og gjennomføringen av spørreskjemaundersøkelsen *Ung i Oslo 1996*, samt for at de har vært viktige støttespillere underveis i den videre prosessen. I tillegg vil jeg takke Arild Hovland for at jeg fikk delta i spennende diskusjoner rundt hans eget doktorgradsarbeid om etnisk forankring blant samisk ungdom. Disse diskusjonene dannet grunnlaget for min egen faglige interesse for etnisk identitetsutvikling blant ungdom med innvandringsbakgrunn. Videre en takk til Elisabeth Storvoll for mange diskusjoner om antisosial atferd og metode-

spørsmål, for at hun har lest igjennom flere av mine tekster, samt for at jeg har hatt en å dele alle gleder og frustrasjoner ved det å være doktorgradstipendiat. Jeg vil og takke Kristinn Hegna som har fulgt meg i alle årene på UNGFORSK/NOVA, sammen har vi midtvinters hatt noen å drømme om seiling på havet i perioder hvor det har vært viktig å fokusere på hva som egentlig betyr noe. En stor takk går også til Viggo Vestel for alle våre samtaler som har dannet mye av grunnlaget for min forståelse av oppvekstsituasjonen til unge med innvandrerbakgrunn. I tillegg fortjener han en takk for å ha vært en god venn og støttespiller i denne perioden. Jeg takker også forskningsleder Elisabeth Backe-Hansen for å ha tilrettelagt forholdene for slutføringen av avhandlingen, samt for støtte og oppmuntring i avslutningsfasen. En takk går videre til Ingela Lundin Kvaem for gjennomlesning av sammenbindingsteksten. Jeg vil også takke Trine Waaktoer for gode faglige innspill samt støtte og oppmuntring, uttrykt over en rekke lunsjbord i Bogstadveien.

Nære venner og en flott familie har og vært viktig. Takk til mine venner for at dere fremdeles er der, selv om dere har blitt kraftig neglisjert den siste tiden. En spesiell takk til Lindy for at hun lånte meg leiligheten sin i den siste innspurtsperioden. Mine foreldre fortjener og en spesiell takk; både for gode faglige innspill og ikke minst for at dere alltid har stilt opp for meg når jeg har trengt det.

Sist, men ikke minst, vil jeg takke Jon og mine barn. Takket være dere har jeg aldri mistet fokuset på at det er uendelig mye her i verden som er viktigere enn å skrive en god avhandling. Og en spesiell takk til Jon for at du alltid har vært der for meg uansett hvor vanskelig jeg har vært å leve sammen med i denne perioden. I tillegg har du vært en meget klok diskusjonspartner under arbeidet med avhandlingen.

Oktober, 2004

Leila Torgersen

Innhold

Sammendrag	7
1 Introduksjon	9
1.1 Bakgrunn	9
1.2 Kultur og etnisitet	11
1.3 Generasjonsforskjeller	14
1.4 Ulike tilnæringer til studier av betydningen av innvandrerbakgrunn for forståelsen av psykiske vansker	16
1.5 Psykiske vansker	21
Depressivt stemningsleie	21
Antisosial atferd	22
1.6 Generelle teorier på psykiske vansker blant ungdom	24
Depressivt stemningsleie	24
Antisosial atferd	25
Forskjeller i betydningen av generelle risikofaktorer	28
1.7 Betydningen av etnisk diskriminering, samt etnisk og kulturell identifisering for psykiske vansker blant ungdom	31
Etnisk diskriminering	31
Akkulturasjon: kulturell og etnisk identifisering	32
1.8 Sammenhengen mellom innvandrerspesifikke og generelle risikofaktorer for psykiske vansker	38
Sammenhengen mellom akkulturasjon og forholdet til foreldrene	39
Sammenhengen mellom akkulturasjon og antisosiale venner	40
Sammenhengen mellom akkulturasjon og skoletilknytning	40
Sammenhengen mellom akkulturasjon og religiøs tilknytning	40
Oppsummering	41
1.9 Betydningen av kjønn	41
2 Forskningsspørsmål	44
3 Materiale og metode	46
3.1 Utvalg	46
3.2 Spørreskjemaet	46
3.3 Prosedyre	47
3.4 Totalutvalget og underutvalg	47
3.5 Måleinstrumenter	51
3.6 Statistiske analyser	55
4 Resultater	57
5 Metodediskusjon	63
5.1 Begrepsvaliditet	63
5.2 Ytre validitet	66
5.3 Reliabilitet	68

6 Resultatdiskusjon	69
6.1 Betydningen av innvandrerbakgrunn for utbredelsen av psykiske vansker blant ungdom.....	69
6.2 Betydningen av innvandrerbakgrunn for sammenhengen mellom psykiske vansker og ulike risikofaktorer	72
Forskjeller mellom andregenerasjons innvandrere og unge med norsk bakgrunn i de uavhengige variablene.....	73
Ulike risikofaktorer for psykiske vansker?	75
6.3 Betydningen av innvandrerspesifikke risikofaktorer	79
6.4 Trenger vi egne teorier for å forstå psykiske vansker blant barn av innvandrere?	84
6.5 Implikasjoner for fremtidig forskning.....	87
6.6 Implikasjoner for behandling og forebyggende arbeid	89
7 Oppsummering av hovedfunn og konklusjon	91
Summay	95
Referanseliste	97

ARTIKKEL I: Patterns of Self-Reported Delinquency in Children with One Immigrant Parent, Two Immigrant Parents and Norwegian-Born Parents: Some methodological considerations. *Publisert i Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime prevention 2001, 2:213–227*..... 107

ARTIKKEL II: Sammenhengen mellom depressivt stemningsleie og relasjoner til foreldrene. En studie av andregenerasjonens pakistanske innvandrere og ungdommer av norsk opprinnelse. *Publisert i Tidsskrift for Norsk Psykologforening 2001, 38:640–648*..... 125

ARTIKKEL III: Differences in Correlates to Delinquency between Ethnic Majority Adolescents and Second-generation Immigrants. *Innsendt til Scandinavian Journal of Psychology*..... 137

ARTIKKEL IV: Gender Differences in the Association between Acculturation and Delinquency among Second-generation Immigrants in Norway. *Innsendt til Journal of Adolescence*

Sammendrag

Utgangspunktet for denne avhandlingen var en rekke studier som viste at unge med innvandrerbakgrunn tydelig skilte seg fra etnisk majoritetsungdom både når det gjelder oppvekstsituasjon og ved en overhyppighet av psykiske vansker. Et bakenforliggende spørsmål var i hvilken grad man derfor trenger egne teorier for å forstå forekomsten av psykiske vansker blant barn av innvandrere. For å nærme meg et svar på dette spørsmålet var det første formålet med min studie å undersøke i hvilken grad andregenerasjons innvandrere og opprinnelige norske ungdommer er forskjellige når det gjelder utbredelsen av psykiske vansker, samt om vi finner de samme risikofaktorene i de to utvalgene. En av de tydeligste forskjellene mellom barn av innvandrere og opprinnelig norske ungdommer, er førstnevntes balansering mellom norsk kultur og foreldrenes opprinnelige kultur, samt opplevelsen av etnisk diskriminering. Det neste formålet med studien var dermed å undersøke hvilken betydning dette har for forekomsten av psykiske vansker blant andregenerasjons innvandrere. Temaet belyses gjennom analyser blant 14- til 17-åringer som deltok i undersøkelsen *Ung i Oslo 1996*.

Når det gjelder ulik forekomst av psykiske vansker, fant jeg at andregenerasjons innvandrerungdom fra Pakistan i større grad oppga å være plaget av depressive symptomer sammenlignet med etnisk majoritetsungdommer. På spørsmålet om flere unge med innvandrerbakgrunn deltok i kriminelle handlinger, var svaret avhengig av både ungdommenes kjønn, etnisk bakgrunn og type kriminelle handlinger. Den største andelen av de som hadde begått en eller flere kriminelle handlinger siste år, var unge med en eller to norskfødte foreldre. Oppdelt etter type kriminelle handlinger viste resultatene at etnisk minoritetsungdom var underrepresentert i mild kriminalitet. Videre var det ingen forskjeller i alvorlig kriminalitet, mens gutter med etnisk minoritetsbakgrunn var overrepresentert i voldskriminalitet.

Når det gjelder betydningen av innvandrerbakgrunn for identifiserte risikofaktorer for psykiske vansker, fant jeg at krangling med foreldrene var en tydeligere risikofaktor for depressivt stemningsleie blant andregenerasjons innvandrerungdom, sammenlignet med etnisk majoritetsungdom. Det var ingen forskjeller i betydningen av tilknytning til foreldrene.

I spørsmålet om eventuelle forskjeller i identifiserte risikofaktorer for antisosial atferd viste resultatene i hovedtrekk de samme risikofaktorer for antisosial atferd blant andregenerasjons innvandrerungdom og etnisk

majoritetsungdom, målt ved tilknytning til foreldrene og skolen, samt betydningen av religiøs forankring. Foreldretilsyn (monitoring) var imidlertid en tydeligere risikofaktor for etnisk majoritetsungdom, mens en sterk etnisk identifisering var en tydeligere risikofaktor for andregenerasjons innvandrerungdom.

Betydningen av innvandrerspesifikke risikofaktorer for forekomsten av antisosial atferd ble målt ved opplevd etnisk diskriminering, sosial integrering, kulturell identifisering, samt etnisk selvidentifisering. Resultatene viste at sammenhengen mellom innvandrerspesifikke risikofaktorer og antisosial atferd i hovedtrekk var motsatt for andregenerasjons gutter og jenter: Det var vanligere for gutter med høy deltagelse i antisosial atferd at flesteparten av vennene hadde innvandrerbakgrunn, og vanligere at både de selv og foreldrene var negative til at barna skulle leve i henhold til norsk kultur og levesett. Det var imidlertid vanligere for jenter med høy deltagelse i antisosial atferd at flesteparten av vennene hadde norsk bakgrunn, at de selv hadde en svak etnisk identifisering samt ønsket å leve etter norsk kultur og levesett.

For jentene viste resultatene at de innvandrerspesifikke risikofaktorene mistet sin effekt på nivået av antisosial atferd etter kontroll for tilknytning til foreldre og skole, religiøs forankring samt andelen antisosiale venner. For gutter opprettholdt de innvandrerspesifikke risikofaktorene noe av sin effekt også etter kontroll for de andre risikofaktorene. Resultatene viste at kulturell forankring så vel kan være en beskyttelsesfaktor – ved deltagelse i kulturbaserte aktiviteter og tradisjoner – som en risikofaktor, representert ved at flesteparten av vennene har innvandrerbakgrunn samt en sterk etnisk tilhørighet. Gutter med høy deltagelse i antisosial atferd oppga også at de hadde flere norske venner de var sammen med på fritiden.

Denne studien har dermed økt vår forståelse av psykiske vansker blant barn av innvandrere

- Ved å vise til relevansen av generelle risikofaktorer for psykiske vansker samtidig som den peker på viktige forskjeller.
- Ved å gi en detaljert beskrivelse av hvilke sider ved akkulturasjonsprosessen som har relevans for å forstå mer av bakgrunnen for psykiske vansker blant barn av innvandrere.
- Ved å vise betydningen av kjønn for å forstå sammenhengen mellom akkulturasjon og antisosial atferd.

1 Introduksjon

1.1 Bakgrunn

Trenger vi egne teorier for å forstå årsaker til psykiske vansker blant barn av innvandrere? Dette har i hovedsak vært utgangspunktet for arbeidet med denne avhandlingen. Norge har i løpet av de siste ti-årene utviklet seg til å bli et multikulturelt samfunn, med en økende andel barn med innvandringsbakgrunn. Statistisk sentralbyrås siste gjennomgang av innvandrerstatisikken viser at barn med to utenlandskfødte foreldre i dag utgjør 7,3 prosent av Norges befolkning under 17 år (Dzamarija og Kalve, 2004). De aller fleste har foreldre fra ikke-vestlige land (89 %) hvorav halvparten av foreldrene er fra Asia. De fleste bosetter seg i storbyene, noe som forklarer hvorfor 24 prosent av Oslos barn (0–17 år) har foreldre fra den tredje verden. Dette viser at Oslo i dag har blitt en multikulturell by, i likhet med de fleste andre storbyer i den vestlige verden. Utviklingen mot et multikulturelt samfunn har gjort at kultur i økende grad er blitt ansett som en viktig kontekst for å forstå individet (Triandis et al., 1980-1981; Triandis og Brislin, 1984).

Det er dermed et stort behov for å undersøke i hvilken grad disse barnas oppvekstvilkår skiller seg fra majoritetsbefolkningens barn. For unge som har flyttet med hele familien til en nytt land, hvor både språket og de sosiale kodene er svært forskjellige fra hva de er vant med, er det opplagt at dette får betydning for deres oppvekstsituasjon. Tidligere studier har i tråd med dette vist at jo større kulturell avstand, desto vanskeligere blir tilpasningen til deres nye hjemland (Ward, Bochner, og Furnham, 2001). Mange har i tillegg traumatiske erfaringer med krig og tap av familiemedlemmer. Men hva med unge som er født og oppvokst i Norge, hvor forskjellen består i at de har foreldre som er født i et annet land, og et utseende som skiller dem fra opprinnelige nordmenn? På hvilken måte skiller deres oppvekstsituasjon seg fra unge med norske foreldre? Opplevelsen av etnisk diskriminering samt det å balansere mellom to ulike kulturelle settinger, er viktige erfaringer også i disse ungdommenes hverdag (Øia, 2003). Dette gjelder spesielt innvandrere fra den tredje verden, hvor både kulturelle forskjeller, utseende og språk er med på å synliggjøre at de har en bakgrunn som skiller dem fra majoritetsbefolkningen. Andregenerasjons innvandrere

utgjør i dag 56 prosent av alle barn med to utenlandsfødte foreldre (Dzamarija og Kalve, 2004).

De fleste av dagens teorier om årsaker til psykiske vansker blant ungdom baserer seg på studier av unge med etnisk majoritetsbakgrunn. I hvilken grad kan disse teoriene overføres til barn av innvandrere? Flere forskere har påstått at man ikke kan gi et riktig bilde av innvandrerens barn uten å ta hensyn til implikasjonene av å vokse opp i en familie hvor foreldrene er oppdratt i et annet land, i en annen kultur (Fuligni, 1998). Lik atferd kan ha ulik mening, og videre ulike konsekvenser og sanksjoner i ulike kulturer, som gjør at variabler som har sterk forklarings effekt i én gruppe, har begrenset verdi i en annen. Dette kan skyldes faktorer som er knyttet til deres opprinnelige kultur eller religion, eller det kan være forhold som er særegne for personer som har emigrert til et annet land. Det er derfor behov for å undersøke i hvilken grad generelle teorier på utviklingen av psykiske vansker kan overføres til barn av innvandrere.

Ungdom med innvandrerbakgrunn blir i tillegg utsatt for en rekke risikofaktorer for utvikling av psykiske vansker som er ukjente for majoritetsbefolkningen. Det er derfor argumentert med at skal man forstå årsaken til psykiske vansker blant ungdom med innvandrerbakgrunn, er man i tillegg nødt til å inkludere forhold som er spesielle for deres oppvekstsituasjon, som etnisk og kulturell identifisering samt opplevelsen av etnisk diskriminering (Phinney og Landin, 1998; Fuligni, 1998). I hvilken grad er det en sammenheng mellom psykiske vansker og graden av tilknytning til foreldrenes tradisjonelle kultur, samt graden av integrering inn i majoritetssamfunnet?

Mye av den tidlige forskningen på barn av innvandrere har vært lite opptatt av generelle psykologiske teorier (Betancourt og Lopez, 1993). For å forstå tilpasningen til ungdom med innvandrerbakgrunn må vi skille de aspekter som henger sammen med deres spesielle situasjon som barn av innvandrere, fra generelle forhold som er felles for all ungdoms utvikling (Garcia Coll et al., 1996; Phinney, Ong og Madden, 2000; Szapocznik og Kurtines, 1993). Hvis det er slik at unge med en sterk tilknytning til foreldrenes tradisjonelle kultur i liten grad har psykiske vansker, betyr dette at en sterk kulturell identifisering er en viktig beskyttelsesfaktor? Eller kan sammenhengen heller forklares ved at de har en sterk binding til foreldrenes kultur fordi forholdet mellom barn og foreldre er nært og tillitsfullt, og at det heller er dette som forklarer fraværet av psykiske vansker? Dette vil være viktig informasjon for både behandling og forebyggende arbeid blant barn av innvandrere.

Hovedformålet med denne avhandlingen har vært å undersøke betydningen av innvandrerbakgrunn for forståelsen av psykiske vansker blant ungdom. Dette belyses gjennom følgende delproblemstillinger: Er forekomsten av psykiske vansker annerledes blant barn av innvandrere sammenlignet med barn med norsk bakgrunn (Artikkel I, II, III)? Finner vi de samme risikofaktorene for forekomsten av psykiske vansker blant andregenerasjons innvandrere og barn av norskfødte foreldre (Artikkel II, III)? Er etnisk diskriminering samt kulturell og etnisk identifisering viktige risikofaktorer for psykiske vansker blant andregenerasjons innvandrere (Artikkel IV)? Eller kan en eventuell sammenheng bedre forklares ved andre bakenforliggende, generelle risikofaktorer (Artikkel IV)?

1.2 Kultur og etnisitet

Kultur har lenge vært ansett som en viktig kontekst for å forstå individet (Kagitcibasi, 1996; Triandis et al., 1980-1981; Triandis og Brislin, 1984). Det er blitt sagt at kultur er for mennesket det vannet er for fisken. Kultur er viktig for mellommenneskelig kommunikasjon, det gir en følelse av tilhørighet, et sett av verdier og handlinger som gir livet mening og system, og en ramme for å forstå seg selv og andre. Det er likevel ikke lett å definere hva kultur er. Lonner og Malpass (1994) fant 175 ulike måter å definere kultur på i ulike publikasjoner. Triandis har imidlertid vært med på å rette fokuset mot de psykologiske relevante aspektene ved kultur (Triandis, 1980). Når kultur defineres i psykologiske relevante termer, slik som roller og verdier, er det også noe som kan måles. Betydningen av subjektiv kultur for psykologiske forhold kan derfor studeres direkte. Oetting et al. (1998) oppsummerer ulikhetene ved de forskjellige definisjoner av kultur ved å påpeke tre hovedfellestrekk: 1) Kultur innebærer holdninger, verdier og kunnskap som trengs for å hantes med ens fysiske og sosiale miljø. 2) Kultur har kontinuitet og stabilitet, siden hver generasjon prøver å lære sin kultur til sine barn. 3) Kultur forandres over tid i takt med at det fysiske, sosiale og politiske miljøet forandres.

Begrepet «etnisitet» blir ofte brukt for å vise til ulike folkegrupper som har en felles kultur og opprinnelig tilhørighet (Phinney, 1998), og brukes ofte synonymt med landstilhørighet. Etnisitet refererer derfor også til kulturelle syndromer som er mønstre av holdninger, verdier, normer og atferd som kan brukes til å kontrastere ulike kulturer. Triandis (1990, Referert i Ward et al., 2001) identifiserer tre hoved-kultursyndromer som er relevante i analyser av kulturelle forskjeller mellom ulike land/folkegrupper: kulturell

kompleksitet, tette versus løse kulturer, og individualisme versus kollektivism. Det er sistnevnte inndeling som har fått mest oppmerksomhet og i størst grad har vært gjenstand for forskning, inspirert av arbeidet til Hofstede (1983). Han har vist empirisk at dimensjonene kollektivism - individualisme varierer avhengig av den kulturelle konteksten.

Selv om det er stor variasjon mellom de ulike landene, har man funnet at det går et hovedskille mellom de vestlige landene i Europa og Nord-Amerika, som skårer høyt på individualisme-dimensjonen; og land i Sør-Amerika, Afrika og Asia, som er blitt klassifisert som kollektivistiske (Hofstede, 1983). Norge og Skandinavia skiller seg tydelig ut som de landene som skårer høyest på individualisme-dimensjonen. Dette skillet har vært bakgrunnen for en todeling i denne avhandlingen, mellom ungdom med norske foreldre, som skårer høyt på individualisme, og ungdom med foreldre fra den tredje verden, som skårer høyt på kollektivism.

Selv om hovedandelen av innvandrere fra den tredje verden har vist seg å skåre høyt på den kollektivistiske dimensjonen, er det samtidig viktig å presisere at det også her er store variasjoner. Allikevel har man i flere nyere studier argumentert for at man kan kontrastere majoritetsbefolkningen mot innvandrere med bakgrunn i den tredje verden, utfra et kulturelt skille mellom kollektivistiske og individualistiske kulturer. Dette valget er ofte tatt når formålet med studien har vært å undersøke betydningen en kulturell bakgrunn som skiller seg tydelig fra majoritetskulturen. Jo større kulturell avstand, desto vanskeligere blir akkulturasjonsprosessen (Ward et al., 2001).

Studier har vist at skillet mellom kollektivistiske og individualistiske kulturer manifesterer seg på tre ulike nivåer, med tydelige forskjeller mellom de ulike kulturer. På det personlige nivå påvirker det hvordan personer definerer sin identitet og hvordan de beskriver seg selv; på det interpersonelle eller relasjonelle nivå påvirker det med hvem personene velger å samhandle og hvordan de regulerer sitt sosiale liv; og på det institusjonelle nivå påvirker det forholdet mellom individene og gruppen de tilhører, og deres forhold til autoriteter (Kim, 1995). Forskjellene mellom kollektivistiske og individualistiske kulturer gjør seg og gjeldende i ulike oppdragspraksiser for gutter og jenter. Kollektivistiske kulturer representerer mer tradisjonelle kjønnsrolleforventninger, til forskjell fra mer individualistiske kulturer som har en større vektlegging av likestilthet og uavhengighet (Williams og Best, 1990).

Det er også blitt argumentert for at det er viktig å skille mellom frivillige og ufrivillige innvandrere. Dette representerer et skille mellom arbeidsmigranter og flyktninger. Det er imidlertid ofte vanskelig å trekke

opp et slikt skille, da man ofte mangler informasjon om bakgrunnen for at noen har flyktet. Det gjelder også for studien denne avhandlingen baserer seg på. Imidlertid kan det argumenteres for at dette er forhold som er viktigere for foreldrene enn for deres barn, selv om foreldrenes tilpasning også vil påvirke barnas oppvekstvilkår.

Det har i tillegg vært en tydelig tendens de siste årene at man skiller mellom ulike grupper etter deres foreldres opprinnelsesland. Enkelte forskere hevder at det er nødvendig å se separat på de ulike etniske gruppene på grunn av store kulturelle forskjeller disse gruppene imellom (Phinney og Landlin, 1998). Dette perspektivet har vært vektlagt i studier hvor man har vært interessert i hvordan kulturelle særtrekk ved én enkelt etnisk gruppe kan være med på å forklare variasjonen i den avhengige variabelen. Phinney og Landlin, (1998) argumenterer for at man trenger empiriske studier for å kartlegge kulturspesifikke verdier, holdninger og praksis, for igjen å bruke dette som variabler i analyser hvor formålet er å forstå utviklingen av psykiske vansker blant unge med innvandrerbakgrunn, med ulik landsbakgrunn. Hun argumenterer med at studier viser stor variasjon med henblikk på innvandrere fra ulike land og deres følelse av tilhørighet til sin etniske gruppe, så vel som til kulturelle verdier og tradisjoner (Phinney og Devich-Navarro, 1997). Et annet argument for å studere ulike etniske grupper separat har vært svært ulike nivåer av psykiske vansker i de ulike gruppene.

Det er imidlertid et viktig poeng at selv om man finner at nivået av psykiske vansker og nivået av risikofaktorer varierer mellom de ulike gruppene, så betyr ikke dette at sammenhengen mellom variablene trenger å være forskjellig (Rowe, 1994). Det går et viktig skille mellom styrkeforskjeller i nivå og forskjeller i sammenheng. To etniske grupper kan ha svært ulik opplevelse av tilhørighet til sin opprinnelige etniske gruppe, uten at dette trenger å føre til ulik sammenheng mellom etnisk identitet og forekomsten av psykiske vansker er ulik. Det motsatte kan også være tilfellet.

Betydningen av etnisk tilhørighet kan imidlertid bli et problem hvis det viser seg at det er systematiske forskjeller mellom gruppene både i den avhengige og den uavhengige variabelen. Hvis det er slik at det er de samme etniske gruppene som på grunn av sin kulturelle forankring har en sterk vektlegging av religion, og samtidig har en meget lav utbredelse av anti-sosial atferd, vil dette influere på resultatene. Dette problemet kan imidlertid unngås ved å kontrollere for etniske forskjeller i analysene, noe som også er gjort i denne avhandlingen. Dette gjør imidlertid ikke at man kan kontrollere for om resultatene ville vært ulike i de ulike etniske gruppene.

Det er også et viktig poeng at selv om man finner at sammenhengen mellom ulike risikofaktorer og psykiske vansker varierer mellom de ulike

etniske gruppene, betyr ikke dette at resultatene kan forklares ved kultur-spesifikke kjennetegn. Man vet aldri om etniske forskjeller i samvariasjonen mellom to variabler kan forklares ved systematiske forskjeller i forekomsten av en tredje variabel, som samvarierer både med den avhengige og den uavhengige variabelen. Resultatet ville derfor være helt avhengig av hvilke kontrollvariabler som inkluderes i analysen. Slike analyser kan og være med på en essensialisering av gruppeforskjeller som lett fortolkes som en del av deres kultur, og dermed som statiske kjennetegn. Utvalgene i tidligere studier er bestemt av hva som har vært studiens problemstilling, og hvilket teoretisk utgangspunkt man har hatt. Der hensikten har vært å undersøke hvordan kulturelle særtrekk ved en enkelt etnisk gruppe kan være med på å forklare variasjonen i den avhengige variabelen, har man begrenset utvalget til én spesiell etnisk gruppe. Dette er også bakgrunnen for kun å inkludere unge med pakistansk bakgrunn i en av avhandlingens studier (Artikkel II). Der man har vært interessert i mer generelle prosesser på tvers av ulike innvandrergupper fra land med en kollektivistisk kultur, til forskjell fra en mer individualistisk kultur, har man slått sammen innvandrere fra den tredje verden. Dette argumentet ligger også bak valget om å slå sammen innvandrere fra den tredje verden til en gruppe i to av arbeidene i denne avhandlingen (Artikkel III og IV).

1.3 Generasjonsforskjeller

Flere studier har vist at antisosial atferd er mer utbredt blant andregenerasjons innvandrere fra ikke-vestlige land (Brindis et al., 1995; Vega et al., 1995; Øia, 2003). Man har og funnet at andregenerasjons innvandrere bruker mindre tid på lekser enn første generasjon, og har lavere ambisjoner med hensyn til utdanning sammenlignet med første generasjon (Fuligni, 1997). Oppedal, Røysamb og Heyerdal (2004) fant imidlertid i en studie av innvandrerdømtid i Oslo, at en økning i emosjonell og antisosial atferd fra første til andre generasjon kun gjaldt guttene. Tidligere studier har og funnet at en økning i problematferd fra første til andre generasjon samvarierer med en svekkelse av betydningen av foreldrenes tradisjonelle kultur, og med en tilpasning til majoritetssamfunnets verdier og tradisjoner (Samaniago og Gonzales, 1999).

Hovedvekten av internasjonal forskning når det gjelder innvandreres tilpasning har tatt utgangspunkt i mennesker som selv emigrerer fra ett land til et annet; enten som flyktninger, arbeidsimmigranter eller p.g.a. familiegjenforening. I de siste årene har det imidlertid kommet flere bøker som

setter fokus på innvandrernes barn som er oppvokst i det nye hjemlandet, også kalt andregenerasjons innvandrere (Portes og Lingxin, 2002). Argumentasjonen har vært at deres tilpasning til majoritetssamfunnet skiller seg tydelig fra både foreldrene og fra barn som selv har emigrert. Cuéllar (2000) skiller mellom «The immigrant paradigm of acculturation» og «The minority paradigm of acculturation». For unge av første generasjon består oppgaven hovedsakelig i å forstå og tilegne seg sider ved sitt nye hjemland, som språk, vaner og andre kulturelle uttrykk som skiller seg fra deres opprinnelige hjemland. Barn av innvandrere som selv er født og oppvokst i det nye landet, skal i mye tydeligere grad samtidig manøvrere mellom to ulike kulturelle virkeligheter. For andregenerasjons innvandrere er det foreldrene som er hovedformidlere av familiens tradisjonelle kulturelle uttrykk, og ikke direkte oppveksterfaringer fra hjemlandet, som er tilfellet for første generasjon. Dette gjelder spesielt for ikke-vestlige innvandrere, hvor de kulturelle forskjellene mellom foreldrenes hjemland og Norge er størst (Hofstede, 1983). Førstegenerasjons innvandrere er også trolig en mer variert gruppe enn hva som er tilfellet for andre generasjon. I studier av innvandrerungdoms tilpasning til sitt nye hjemland er det problematisk å se samlet på personer som kun har bodd i landet i et par år, og unge som kom til landet før de begynte på skolen. I tillegg til stor variasjon i botid, er det og grunn til å anta at det å bære med seg direkte minner fra krig skiller flyktningebarn fra barn av arbeidsmigranter som har kommet til Norge p.g.a. familiegjengforening. En rekke forskere argumenterer derfor med at skal man forstå utviklingen av psykiske vansker blant barn av innvandrere, må disse gruppene studeres separat (Cuéllar, 2000;: Portes, 1996?). Det er allikevel svært få studier som har fokusert spesielt på andregenerasjons innvandrerungdom. Jeg har derfor valgt kun å fokusere på norskfødte barn av ikke-vestlige innvandrere da jeg tror deres manøvrering mellom foreldrenes tradisjonelle kultur og majoritetssamfunnet artet seg annerledes enn hva som er tilfellet for førstegenerasjons innvandrere. Det har imidlertid ikke vært formålet med min avhandling å studere eventuelle forskjeller mellom første og andre generasjon. Valget er heller tatt på bakgrunn av en empirisk og teoretisk basert interesse for hvordan det er å vokse opp i Norge, som ligger på topp på en individualistisk dimensjon, med foreldre som kommer fra mer kollektivistiske kulturer.

1.4 Ulike tilnærminger til studier av betydningen av innvandrerbakgrunn for forståelsen av psykiske vansker

I jakten på en bedre forståelse av årsaker til psykiske vansker blant unge med innvandrerbakgrunn, har ulike forskere valgt ulike metodiske og teoretiske design, fremdrevet av at studiene har ulike problemstillinger som utgangspunkt. Jeg vil her presentere ulike veier inn til studiet av betydningen av innvandrerbakgrunn for forståelsen av psykiske vansker blant unge med innvandrerbakgrunn.

Man kan grovt skille mellom de som har vært interessert i (a) *å måle forskjeller i utbredelse av psykiske vansker* (b) *å forklare årsaken til at ungdom med innvandrerbakgrunn er overrepresentert*, (c) *etniske forskjeller i betydningen av definerte risikofaktorer*, (d) samt *betydningen av innvandrer- og kulturspesifikke risikofaktorer*. Presentasjonen er delvis inspirert av Phinneys og Landins (1998) inndeling etter en gjennomgang av studier av barn av innvandrere i 13 ulike tidsskrift i løpet av en tiårs periode. I tillegg er det en rekke studier som kun har etnisitet som en kontrollvariabel, men de faller utenfor denne presentasjonen, da de ikke implisitt har etniske forskjeller uttrykt i sin problemstilling.

Begrepet «etnisitet» blir her brukt synonymt med landstilhørighet, og brukes for å vise til ulike folkegrupper med felles kultur og opprinnelse. Folkegruppene kan til en viss grad karakteriseres ved sin subjektive kultur, representert ved praksis, normer, verdier, holdninger og språk som deles av gruppens medlemmer (Barth, 1982), og som man antar ligger under og former deres atferd og opplevelser.

A) I førstnevnte studier er man kun interessert i å måle forskjellen i utbredelse av psykiske vansker mellom ulike etniske grupper. Slike studier kan gi viktig informasjon om grunnleggende forskjeller i utbredelse og mønster, og er derfor et viktig utgangspunkt. De gir imidlertid ikke kunnskap om hvorfor vi eventuelt finner de ulike mønstrene. Et annet åpenbart problem er at etnisitet nesten alltid samvarierer med andre demografiske kjennetegn som igjen samvarierer med psykiske vansker. Det man tror man måler som etniske forskjeller kan i virkeligheten være forskjeller relatert til sosial klasse, familiestruktur, eller en rekke andre kjennetegn ved personene. Artikkel I i avhandlingen faller innenfor denne modellen.

B) Den andre typen studier ønsker å *forklare årsaken til at ungdom med innvandrerbakgrunn er overrepresentert*. Her er utgangspunktet en høyere rapportert forekomst av psykiske vansker blant barn av innvandrere,

sammenlignet med unge med majoritetsbakgrunn. Utgangspunktet er en antagelse av at gruppeforskjellene kan forklares ved at en rekke risikofaktorer er mer utbredt blant barn av innvandrere, sammenlignet med majoritetsbefolkningen. Man prøver å finne frem til de medierende mekanismene mellom etnisitet og psykiske vansker. Man introduserer da gruppetilhørigheten som en enten/eller-kategori i regresjonsanalysen, sammen med de andre risikofaktorene. Hvis risikofaktorene kan «forklare bort» effekten av gruppevariabelen, har de vist at gruppeforskjellene kan forklares ved en opphopning av risikofaktorer i den ene gruppen. Et eksempel er studier som har viser at forskjeller i antisosial atferd «forklares bort» etter kontroll for sosial klasse. Det åpenbare problemet her er at selv om man kontrollerer for en rekke bakenforliggende variabler, vil det alltid være andre relaterte variabler man ikke har fått med. Man kan aldri være sikker på at den variansen man sitter igjen med, skyldes etniske forskjeller og ikke andre spuriøse sammenhenger. Dette er en type studie som faller utenom min problemstilling, da den ikke sier noe om hvorvidt sammenhengen mellom risikofaktorene og psykiske vansker er ulik i de forskjellige etniske gruppene. Slike studier forutsetter at risikofaktorene har lik effekt i de gruppene man studerer.

C) En tredje hovedgruppe studier er de som har som problemstilling *i hvilken grad generelle teorier, representert ved generelle risikofaktorer, har samme betydning for unge med innvandrerbakgrunn, sammenlignet med unge med majoritetsbakgrunn*. Her betraktes etnisitet som en moderatorvariabel. Man studerer her i hvilken grad sammenhengen mellom psykiske vansker og spesifiserte risikofaktorer er forskjellig eller lik i ulike etniske grupper. Logikken bak en slik tilnærming kommer delvis fra et økologisk perspektiv på menneskelig utvikling som har en hypotese om at utviklingsmessige prosesser vil kunne få ulike konsekvenser i ulike sosiale kontekster (Bronfenbrenner og Crouter, 1983). Man prøver å forstå den kontekstuelle betydningen ved å se på den samme utviklingen i to ulike kontekster, for eksempel sammenhengen mellom psykiske vansker og forholdet til foreldrene i to ulike etniske grupper.

Slike studier er ifølge Steingberg og Fletcher (1998) best egnet hvis hensikten er å oppnå en bedre psykologisk forståelse av om det er ulike utviklingsprosesser blant unge med innvandrerbakgrunn, sammenlignet med unge med majoritetsbakgrunn. Det er et viktig poeng, som ofte blir forbigått innenfor forskningen, at gjennomsnittsnivået på både den avhengige og den uavhengige variabelen kan variere meget sterkt mellom to grupper, samtidig med at sammenhengen mellom variablene kan være lik. På samme måte kan

gjennomsnittsverdiene være identiske, og sammenhengene (korrelasjonene eller regresjonskoeffisientene) ulike. Det er derfor viktig å skille nivåforskjeller fra forklaringer (Rowe, 1994), da dette gir svar på to helt ulike spørsmål.

Ifølge Phinneys og Landins (1998) kan disse studiene deles inn i to hovedgrupper, avhengig av hvordan de forklarer eventuelle gruppeforskjeller i sammenhengen mellom risikofaktorer og psykiske vansker. De skiller seg fra hverandre etter i hvilken grad de forholder seg til kulturspesifikke forklaringer, ofte basert på forhold observert i tidligere studier av unge med innvandrerbakgrunn (ulike holdninger, verdier, praksis, oppdragelsesstil).

Generell-prosess-modeller er interessert i generelle teoretiske modeller som eksplisitt blir påstått å være universelle. I disse studiene er det ofte ingen eksplisitt oppfatning av kulturspesifikke forhold. Argumentasjonen for nødvendigheten av slike studier er at de fleste teorier om utviklingen av psykiske vansker blant unge er basert på empiriske studier av amerikansk hvit middelklasse, og at det derfor er usikkert om de kan overføres til barn av innvandrere. Eksempler på slike studier er Junger og Marshall (1997) som har testet generaliserbarheten til betydningen av sosial kontroll teori for utbredelsen av antisosial atferd blant ulike etniske grupper i Nederland.

Den andre typen studier innenfor dette forskningsparadigmet kaller Phinneys og Landins (1998) *mellom-gruppe studier med sluttede-etniske korrelater*. Her studerer man eventuelle gruppeforskjeller i korrelater til psykiske vansker, innenfor en kulturell ramme basert på eksisterende litteratur eller forventede kulturelle forskjeller. Ett eksempel kan være studier hvor man forventer å finne at nærhet og lojalitet til foreldrene vil være viktigere beskyttelsesfaktorer for barn av innvandrere sammenlignet med barn med etnisk majoritetsbakgrunn. Utgangspunktet for hypotesen er tidligere studier som har vist at innvandrere fra kollektivistiske kulturer vektlegger familien mye høyere enn vestlige familier. Kulturspesifikke og etniske faktorer er dermed diskutert, selv om de ikke er direkte målt. Argumentasjonen for gjennomføringen av slike studier er spørsmål om generaliserbarheten til deres modeller (Phinney, Ong and Madden, 2000). For å forstå tilpasningen til ungdom med innvandrerbakgrunn må vi skille de aspekter som er assosiert ved deres spesielle situasjon som barn av innvandrere, fra generelle forhold som er felles for all ungdoms utvikling (Garcia Coll et al., 1996; Szapocznik and Kurtines, 1993). En viktig argumentasjon for slike studier er forskjellene mellom gruppeforskjeller, og forskjeller i sammenhengen mellom variabler. En rekke kvalitative og kvantitative studier har for eksempel vist at barn av innvandrere rapporterer at deres oppvekstvilkår

skiller seg ved en større opptatthet av familien og en større vektlegging av religiøs tilknytning (Andersson, 2003). Det har dermed vært vanlig å anta at familierelasjoner og religiøs tilknytning har større effekt på utbredelsen av psykiske vansker blant barn av innvandrere. Det kan imidlertid være store forskjeller i nivået på de uavhengige variablene mellom to grupper med svært ulik utbredelse av problemer, uten at dette er med på å forklare forskjellene. Slike studier undersøker dermed forhold av spesiell interesse for innvandrere, men fortolker resultatene utfra andre relevante innvandrersforhold de ikke har målt direkte. Junger og Marshall (1997) kan slike studier teste eventuelle forskjeller i betydningen av en spesiell teori, men vanskelig forklare forskjeller i nivå uten å ta hensyn til innvandrerspesifikke forhold som med stor sannsynlighet vil være en viktig prediktor.

Studier innenfor denne kategorien er blitt kritisert av metodiske grunner for ikke å signifikant teste forskjellene i resultatene mellom gruppene (Rowe et al., 1994). Ifølge forfatterne er dette en forutsetning før man kan konkludere med ulike sammenhenger i ulike grupper. Det har og vært et problem at man har hatt vanskeligheter med å sammenligne resultatene i de ulike studiene. Ulike forskere har operasjonalisert variablene på forskjellige måter, og har introdusert forskjellige variabler i sine regresjonsmodeller. Dette betyr at om effekten av én variabel er avhengig av kontroll for en annen variabel, vil resultatene avhenge av hvilke risikofaktorer som er inkludert i studien. Artikkel II og III i min avhandling faller innenfor denne modellen.

D) Den siste typen studier omfatter utvalg hvor alle respondentene har innvandrerbakgrunn. Her skilles det også mellom fokus på generelle prosesser, og studier hvor hovedinteressen omfatter innvandrerspesifikke risiko- og beskyttelsesfaktorer. Sistnevnte kategori er mest interessant for min studie. Phinney kaller disse studiene for *målte-etniske-korrelater-modeller*. Her er relevante innvandrerspesifikke faktorer målt og relatert til den avhengige variabelen. Man studerer spesifikke kulturelle eller etniske faktorer som man forventer vil influere på nivået av psykiske vansker. Ifølge Phinney er dette de minst vanlige studiene, men de beste. Man måler kulturelle normer, verdier og holdninger som man tror henger sammen med det man skal måle, for så å teste sammenhengen.

Slike studier har imidlertid også en åpenbar svakhet. Det blir vanskelig å skille de aspekter som er assosiert ved deres spesielle situasjon som barn av innvandrere, fra generelle forhold som er felles for all ungdoms utvikling. Samtidig er det kun i slike studier man kan inkludere innvandrerspesifikke risikofaktorer som vil være irrelevante for unge med minoritets-

bakgrunn. En måte å nærme seg denne kritikken på er å teste om de innvandrere/kulturspesifikke risikofaktorenes effekt på nivået av psykiske vansker opprettholdes etter kontroll for generelle risikofaktorer. En rekke studier har vist at jo mer integrerte ungdommene er, desto mindre identifiserer de seg med sin egen etniske gruppe, og jo mindre involvert de er i tradisjonelle kulturelle aktiviteter spesifikke for deres etniske gruppe, desto større er utbredelsen av antisosial atferd (Fridrich and Flannery, 1995; Samaniago and Gonsales, 1999; Sommers, Fagan, og Baskin, 1993; Vega et al., 1993; Wong, 1998). Når det gjelder forekomsten av depressivitet, har en rekke studier funnet at de som har et positivt forhold både til majoritets-samfunnets og foreldrenes kultur, har minst forekomst av psykiske vansker (Berry et al., 1997; Sam, 2000). Det er imidlertid et åpent spørsmål om effekten kan forklares ved deres identifisering med egen etnisk bakgrunn og deltagelse i felles kulturelle tradisjoner, eller om den bedre kan forklares ved andre generelle risikofaktorer som samvarierer med kulturell håndtering. Nyere studier har og vist at etter kontroll for generelle risikofaktorer, spesielt nærhet til foreldrene og grad av konflikter med foreldrene, forsvinner effekten av kulturell håndtering på psykiske vansker (Vega et al., 1993). Det er derfor et stort behov for studier hvor man både inkluderer spesifikke og generelle risiko- og beskyttelsesfaktorer. Men det er viktig å påpeke at man heller aldri kan være sikker på om den variansen man eventuelt sitter igjen med, etter kontroll for generelle risikoer eller beskyttelsesfaktorer, skyldes andre spuriøse forhold som ikke er inkludert i analysene. Artikkel IV i min avhandling faller innenfor denne kategorien.

Det er vanskelig å spesifisere en modell som uttømmende forklarer variasjonen i psykiske vansker. Dersom et antatt innvandrerspesifikt fenomen forklarer en del av variasjonen i psykiske vansker, vil det alltid finnes ikke-testede forklaringer på en slik sammenheng. Slike forklaringer er i regelen allmenne og ikke knyttet til innvandring generelt (for eksempel håpløshet, høy grad av sense of coherence, høy sosial støtte osv).

Phinney oppsummerer sin gjennomgang av de ulike modellene ved å si at «It is clearly a need for both theoretically based research and atheoretical descriptive studies within and across a range of ethnic groups in order to create a body of information that could serve as a basis for evaluating existing theories and developing new theories relevant to ethnic diversity» (s. 95). Alle modeller gir slik informasjon, men de skiller seg i type og dybde av forståelse.

Hovedformålet med denne avhandlingen har vært å undersøke betydningen av innvandrerbakgrunn for forekomsten av psykiske vansker

blant ungdom. Jeg har derfor inkludert både studier av etniske forskjeller i utbredelse, studier som tester generaliserbarheten til generelle modeller på tvers av ulike etniske grupper, samt informasjon om betydningen av de innvandrerspesifikke risikofaktorene for utviklingen av psykiske vansker.

1.5 Psykiske vansker

Som mål på psykiske vansker hos ungdom har jeg i mine studier valgt å inkludere depressivt stemningsleie og antisosial atferd. Dette samsvarer med en vanlig oppdeling av tilpasningsvansker i internaliserende og eksternaliserende problemer. Selv om disse vanskene deles opp i ulike kategorier avhengig av atferdsmessig uttrykk eller emosjonell opplevelse, er det allikevel likhetstrekk. Felles er at det er ulike tegn på at ungdommene har problemer på et emosjonelt eller atferdsmessig nivå som gjør at de kan fungere dårlig i forhold til familie, venner, skole og sosialt. Mens jenter er mer utsatt for emosjonelle problemer, er gutter mer utsatt for atferdsproblemer (Birmaher, et al., 1996).

Denne avhandlingen har lagt mer vekt på utbredelse og korrelater til antisosial atferd enn depressivt stemningsleie. Det er flere grunner til dette. Hovedgrunnen er at det er i forekomsten av antisosial atferd at man finner de største forskjellene mellom barn med etnisk minoritetsbakgrunn og etnisk majoritetsbakgrunn. Unge med innvandrerbakgrunn er overrepresentert i kriminalitetsstatistikken og i fengslene i de fleste vestlige land (for en gjennomgang, se Thorsen, 1998). Det er derfor en viktig samfunnsmessig oppgave å bidra til informasjon som kan stoppe en slik negativ utvikling. En annen grunn til dette valget er at det er på dette området det er størst mangel på studier, spesielt når det gjelder innvandrerspesifikke risikofaktorer. Mens det har vært en formidabel økning i studier av sammenhengen mellom akkulturasjon og emosjonelle problemer de siste ti årene, er det få studier som har vært opptatt av betydningen av akkulturasjon for utbredelsen av antisosial atferd blant innvandrerungdom. Det var imidlertid viktig å inkludere studier både av depressivitet og antisosialitet i en avhandling som har til hensikt å forstå betydningen av innvandrerbakgrunn for utviklingen av psykiske vansker blant ungdom.

Depressivt stemningsleie

Depressivt stemningsleie er den vanligste affektive forstyrrelse i den generelle ungdomsbefolkningen (Weiner, 1990). Tilstanden er mer utbredt i ungdomstiden enn i førpubertal og voksen alder (Radloff, 1991; Steinberg,

1993), med klare kjønnsforskjeller etter som man ofte finner flere med symptomer på et depressivt stemningsleie blant jenter enn blant gutter (Nolen-Hoeksema, 1996). Depressivt stemningsleie er ingen klinisk diagnose, men en tilstand som blant ungdom er blitt karakterisert ved et fravær av positive følelser, tiltaksløshet i forhold til å involvere seg med andre personer eller delta i aktiviteter, samt søvnproblemer (Patton, Coffey, Posterino, Carlin, og Wolfe, 2000). Depressivt stemningsleie utgjør et av kjerneelementene i en depressiv diagnose, selv om kun få av ungdommene som rapporterer et depressivt stemningsleie, oppfyller kriteriene for en klinisk diagnose (Gotlib og Hammen, 1991).

Tidligere studier av utbredelsen av depressivt stemningsleie blant unge i Norge viser alle en høyere forekomst blant barn av innvandrere. Sam (1994) fant i sin studie av 13- til 17-åringer med bakgrunn fra land i den tredje verden, at innvandrere i denne gruppen hadde flere depressive symptomer enn en sammenligningsgruppe med etnisk norske ungdommer i samme alder. Øia (2000) fant også at blant unge mellom 14 og 17 år i Oslo, oppga samlet sett barn av innvandrere en høyere forekomst av depressivt stemningsleie. Det høyeste nivået ble rapportert blant unge med foreldre fra Vest-Asia, mens den laveste forekomsten ble rapportert blant unge med foreldre fra resten av Asia og Europa. Sund, Larsson, og Wichstrøm (2003), fant og at innvandrere fra den tredje verden hadde flere symptomer på depressivitet enn ungdom med norsk bakgrunn. Ungdom med bakgrunn fra Øst-Europa hadde imidlertid ikke flere symptomer enn de med norsk bakgrunn. Oppedal og Røysamb (2004) fant i sin studie av 13-åringer at unge med innvandrerbakgrunn hadde flere symptomer på depressivitet sammenlignet med unge med norsk bakgrunn. De fant i tillegg at kjønnsforskjellene blant unge med innvandrerbakgrunn gikk i motsatt retning enn hva som var tilfellet blant unge med norsk bakgrunn: guttene var mer depressive enn jentene.

Antisosial atferd

En viktig diskusjon innenfor kriminologien er i hvilken grad kriminelle handlinger kun skal inkludere handlinger som fører til påtale fra politiet, eller om de også skal inkludere antisosiale handlinger som innebærer normbrudd, men som ikke er ulovlige (Blackburn, 1995). Sellin (1938) argumenterte tidlig for at loven ikke kunne definere hva som var vitenskapelig interessant å studere. Man måtte heller ha som utgangspunkt hvilke handlinger som representerte normbrudd. Avvik ligger ikke i selve handlingen, men i hvordan samfunnet reagerer på handlingen. Et lignende argument er blitt fremsatt av Gottfredson og Hirschi (1990). Dette er og en rådende

oppfatning blant de fleste psykologer og sosiologer som i dag er mer opptatt av generell antisosial atferd, og ikke kun handlinger som påtalemyndighetene definerer som kriminelle. Det er allikevel et viktig poeng at straffbare handlinger fører til sterkere sanksjoner fra samfunnets side, og derfor vil få større konsekvenser for ungdommene som begår disse handlingene. Målet på antisosial atferd inkluderer i denne avhandlingen både handlinger som oppfattes som lite problematiske når de er høyfrekvente (snike på bussen, skulke skolen) samt handlinger som oppfattes som svært problematiske selv om de opptrer kun én gang (innbrudd, biltyveri).

En annen viktig diskusjon er i hvilken grad antisosial atferd bør betraktes som et kontinuerlig eller et kategorisk fenomen (Rutter, 1997). Psykologer har argumentert for at det er bedre å anse antisosial atferd som et dimensjonalt fenomen, hvor man ønsker å finne ut hva som kan forklare en økning i deltagelse i antisosial atferd. Psykiatere, derimot, argumenterer ofte for et kategorisk inndeling, hvor man deler utvalget i to: de som har et alvorlig problem (en diagnose), og resten. Her har man vært mest interessert i den gruppen som sammenfaller med de som får diagnosen «conduct disorder». Utgangspunktet har vært at man tenker seg at det er ulike korrelater til dem med problemer tilsvarende «conduct disorder», sammenlignet med de som kun begår mindre alvorlige antisosiale handlinger. I dette arbeidet betraktes antisosial atferd i hovedsak som et dimensjonalt fenomen, da hovedinteressen i større grad har vært normbrudd enn den delen av ungdomsgruppen som vil tilfredsstille en psykiatrisk diagnose.

De fleste studier av antisosial atferd blant unge med innvandrerbakgrunn kommer fra USA. Konklusjonen i disse studiene har vært at unge med innvandrerbakgrunn er overrepresentert sammenlignet med unge med majoritetsbakgrunn (Dornbusch, Erikson, Laird og Ward, 2001). Europeiske studier har hatt mer varierte resultater. Enkelte studier rapporterer at unge med innvandrerbakgrunn har en høyere forekomst av deltagelse i antisosial atferd mens andre konkluderer med det motsatte (Junger-Tas et al, 1994) ref). De ulike resultatene kan delevise forklares ved at de inkluderer unge med ulike innvandrerbakgrunn, samt at de operasjonaliserer antisosial atferd på svært ulike måter. Når det gjelder tidligere norske studier på antisosial atferd blant ungdom med innvandrerbakgrunn, fant både Bakken (1998) og Øia (2000, 2003) at det er flere totalt lovlydige unge med innvandrerbakgrunn, men samtidig flere som utøver vold. Øia har og vist at det er stor variasjon mellom ungdom fra ulike verdensdeler og at antisosial atferd er mer utbredt blant andregenerasjons innvandrere, sammenlignet med førstegenerasjon (2003). Oppedal et al. (2004) fant også at andregenerasjons innvandrer gutter

hadde en høyere forekomst av antisosial atferd sammenlignet med første-generasjons innvandrer gutter.

1.6 Generelle teorier på psykiske vansker blant ungdom

En rekke ulike forklaringsmodeller er brukt for å forstå utviklingen av depressivt stemningsleie og antisosial atferd blant ungdom. Jeg vil her presentere de viktigste teoriene som har dannet bakgrunnen for valgene av risikofaktorer i denne avhandlingen. Hovedvekten av presentasjonen vil omhandle teorier om utviklingen av antisosiale handlinger, siden dette er temaet for tre av artiklene. Teoriene kan deles opp i to hovedbolker: generelle teorier som har som utgangspunkt at de skal være relevante for all ungdom, uavhengig av etnisk bakgrunn, samt teorier som er utviklet for å forstå betydningen av innvandrerspesifikke risikofaktorer (migrasjonserfaring, rasisme, kulturkonflikter, etnisk identifisering) for utviklingen av psykiske vansker. Sistnevnte teorier vil bli presentert i neste kapittel.

Depressivt stemningsleie

Betydningen av konflikter mellom foreldre og barn samt betydningen av nærhet til foreldrene har vært hovedfokuset i min studie om eventuelle etniske forskjeller i risikofaktorer for depressivt stemningsleie. Dette valget er tatt på bakgrunn av tidligere studier som viser at de tydeligste forskjeller mellom unge med etnisk majoritetsbakgrunn og barn av innvandrere kan sees ved deres forhold til foreldrene (Fulgini, 1998; Nyberg, 1993). Man har i tidligere studier av pakistanske familier i Norge funnet at sterke familieband, familielojalitet og respekt for autoriteter står meget sentralt i disse familiene (Lien, 1997). Dette blir ofte av de unge selv fremsatt som den tydeligste forskjellen mellom dem og norske barn (Andersson, 2000).

En rekke studier har vist at de mest funksjonelle familiene er der hvor foreldrene støtter barnas behov for autonomi, hvor kontrollen er svak eller moderat, hvor det er lite konflikter, og hvor barna føler seg støttet og elsket (Noller og Callan, 1991). Hvis ikke familien fungerer, kan dette få negative konsekvenser for barnas utvikling. Man har i tidligere studier funnet en klar sammenheng mellom depressivt stemningsleie på den ene side og oppdragelsesstil og foreldretilsyn på den andre (f.eks. Chiu, Feldman, og Rosenthal, 1992; Kandel og Davies, 1982). Det er imidlertid ungdommenes opplevelse av foreldrenes uttrykte støtte og varme som har vist seg å ha størst betydning

for tilstedeværelsen av depressivt stemningsleie blant ungdom. Det er klar evidens for at mer varme og støtte er assosiert med et mindre depressivt stemningsleie, samt at varme fra foreldrene beskytter ungdommene mot negative effekter av stressende livshendelser (Ge, Lorenz, Conger, Elder, og Simons, 1994; Kandel og Davies, 1982; Petersen, Compas, Brooks-Gunn, Stemmler og Grant, 1993).

Nyere litteraturstudier viser imidlertid at familierelasjoner kun er en av en rekke identifiserte risikofaktorer for depressivt stemningsleie, som genetisk disposisjon, negative livshendelser, personlighet samt en negativ tenkemåte representert ved lavt selvbilde, selv-kritiskhet og pessimisme (Parger og Roy, 2001; Tennant, 2001). Disse er alle forhold som både vil kunne påvirke hverandre, samtidig som tilstedeværelsen av en depressiv lidelse vil kunne påvirke så vel relasjonen til foreldrene, som hvordan man generelt opplever seg selv og andre. Årsaken til utviklingen av depressivt stemningsleie kan derfor trolig forklares ved en interaksjon mellom de ulike risikofaktorene (Parger og Roy, 2001). Det er imidlertid ikke mulig å inkludere alle disse risikofaktorer i en studie. Det å fokusere kun på et hovedtema vil kunne gi nyttig informasjon om eventuelle kulturelle forskjeller i betydningen av spesielle risikofaktorer. Det er derimot viktig å huske på at en eventuell forskjell mellom utvalgene muligens kan forklares ved forskjeller i samvarians med en tredje variabel.

Antisosial atferd

Jeg vil her gi en kort presentasjon av hovedteoriene om årsaker til utviklingen av antisosial atferd blant unge, samt en presentasjon av mitt ståsted. Gjennomgangen er delvis basert på Blackburns (1993) og Emler og Reichers (1995) oppsummeringer. De fleste teorier om utvikling av antisosial atferd blant ungdom har som utgangspunkt at den eksterne kontrollen av individet ikke er sterk nok til å forhindre deltagelse i antisosiale handlinger. Tenårene karakteriseres som en overgang fra barndom til voksenliv hvor indre kontroll ikke er sterk nok til å hanskes med de ytre kravene til og påvirkningene på individet. Som et resultat er ungdommene spesielt påvirkelige for deltagelse i antisosiale handlinger, og derfor avhengige av utviklingen av en indre kontroll. Ulike teorier har imidlertid sett på forholdet mellom avvik og indre kontroll på ulike måter. Grovt sett kan man si at mens psykologen har vært interessert i de intra-psykiske strukturene som sikrer kontroll, har sosiologene vært mer interessert i de sosiale faktorene som påvirker internaliseringen av kontroll.

De psykologiske teoriene om antisosial atferd kan deles inn i fire hovedkategorier. *Biologiske teorier* legger vekt på at kriminalitet i hovedsak kan forklares ved genetisk bestemte personlighetstrekk som gjør dem sårbare for utvikling av en antisosial personlighet (Eysenck, 1964). Mens de biologiske teoriene fokuserer på hva de faktisk har mulighet for å lære, har *læringsteoriene* som utgangspunkt at alle i hovedsak kan lære det samme (Sunderland og Cressey). Fokuset deres er heller på hva de har lært. Utgangspunktet er at atferd blir styrt av de konsekvensene den avstedkommer. De handlingene som blir forsterket har en tendens til å bli repetert (Bandura, 1969). På denne måten kan noen ungdommer, under gitte omstendigheter, bli forsterket til antisosiale handlinger utfra at de selv, eller andre, har opplevd positive konsekvenser av sine antisosiale handlinger. *Psykoanalytisk teori* legger vekt på utviklingen av en internalisert personlighetsstruktur, som har sitt opphav i tidlige relasjoner med foreldrene. Et eksempel er Bowlby (1969) som forklarer hvordan en ustabil og lite responsiv mor vil føre til at barnet senere mangler en emosjonell responsivitet. Dette kan føre til manglende evne til å etablere nære relasjoner og manglende empati for andre mennesker, og dermed sette barnet i en risikosituasjon for utviklingen av en antisosial personlighet. Fokuset på betydningen av tilknytning til foreldrene har dannet utgangspunkt for en omfattende forskningsaktivitet om familiens betydning for utviklingen av antisosial atferd.

De mest sentrale sosiologiske teoriene innenfor dette feltet er «strain theory» og sosial kontroll teori. «Strain theory» har som utgangspunkt at det i alle samfunn eksisterer en felles idé om hva som er de rådende målene på suksess. Imidlertid er det en rekke strukturelle forhold, som klassesammenheng, som gjør at ikke alle har lik tilgang til disse målene. Dette kan føre til frustrasjon blant ungdommene, noe som igjen kan føre til at noen velger kriminalitet som en alternativ vei til suksess.

Sosial kontroll teori

Sosial kontroll teori er den andre hovedteorien innenfor sosiologisk forskning. Med kontroll mener man her de hemmende kreftene i mennesket, i form av internaliserte normer styrt av ego og superego, samt den kontrollerende betydningen av sosiale institusjoner, som familie, skole og venner. Brudd på disse båndene resulterer i straff, sosial eksklusjon, og tap av fremtidige muligheter. Hirschi (1969, 1998) er den viktigste representanten for denne teorien. Han hevder at konformitet er avhengig av bånd mellom individet og samfunnet. Blir disse svekket, kan det føre til antisosiale handlinger. De viktigste elementene ved båndene er *tilknytning* til andre i form av

internaliserte normer og behovet for omsorg/støtte; *forpliktelse* til konvensjonelle normer; *involvering* i konvensjonelle handlinger som er uforenlige med antisosiale handlinger; og *tro* på den moralske validiteten til de konvensjonelle verdier. Sosial kontroll teori er blitt et viktig teoretisk utgangspunkt for en rekke psykologiske studier, på grunn av vektleggingen av tilknytning til venner og familie. Mange psykologer refererer til teorien som sosiale bånd teori, da de er mer influert av psykologiske teorier om tilknytning, heller enn institusjonenes kontroll.

Ifølge sosial kontroll teori forhindrer tilknytning til konvensjonelle verdier at ungdommene blir involvert i antisosiale handlinger. Viktigst er tilknytningen til foreldrene. Er de sterkt knyttet til familien, vil antisosiale handlinger være et brudd på foreldrenes forventninger, og de vil derfor unngå handlinger som svikter dem. Sterke bånd til foreldrene vil og implisere at foreldrene har mer kontroll og oversikt over hva barna gjør, og at de derfor bedre kan veilede barna sine underveis hvis de kommer i kontakt med antisosiale miljøer.

Andre bånd er også viktige. Er barna flinke på skolen vil antisosiale handlinger stå i veien for en vellykket utvikling innenfor deres univers. Er de tilknyttet et vennefellesskap som ikke begår antisosiale handlinger, vil slik aktivitet sette dem utenfor. Hvis imidlertid båndene til disse konvensjonelle miljøene er svake, vil de ikke bli veiledet og kontrollert i riktig retning. De vil ikke vite hva de burde gjøre for å lykkes innenfor denne konvensjonelle verdenen.

Sosial kontroll teori forutsetter at personene og institusjonene ungdommene knytter seg opp til, er bærere av konvensjonelle verdier, hvor antisosiale handlinger ikke blir akseptert. Emler og Reicher (1995) mener imidlertid at man må inkludere teorier om subkulturelle variasjoner i verdier og normer, for å forstå årsakene til at brudd med konvensjonelle bånd kan lede til antisosiale handlinger. Hvis ungdommene er svakt bundet opp mot skole og foreldre, kan dette føre til en følelse av mislykkethet. Dette kan igjen føre til at de oppsøker andre arenaer for positiv tilbakemelding på dem selv. Disse miljøene kan imidlertid ha andre verdsett som er i opposisjon til samfunnets konvensjonelle regler. Subgrupper kan dannes der hvor anti-sosial atferd ikke er noe som svekker båndene til fellesskapet, men motsatt: det styrker deres plass og tilknytning til dette miljøet. Denne prosessen kan da ses som en aktiv prosess på vei mot selvrespekt og anerkjennelse. Her kan det være viktige etniske forskjeller i forhold til hvilke miljøer som er tilgjengelige for identitetsdannelse og anerkjennelse. Denne teorien blir spesielt viktig for å forklare sammenhengen mellom opplevd rasisme og

utviklingen av antisosial atferd blant ungdom med innvandrerbakgrunn, som jeg skal komme tilbake til senere.

Sosial kontroll teori har vært den teoretiske rammen rundt de fleste studier som har undersøkt eventuelle etniske forskjeller i identifiserte risikofaktorer for antisosial atferd (ref). En av de viktigste forklaringene på teoriens popularitet innenfor dette forskningsfeltet har vært den tydelige vektleggingen av familiens rolle. Hensikten har derfor ikke vært å skulle teste hele hans teori, inkludert alle båndenes ulike kvaliteter (tilknytning, tro, forpliktelse, involvering). Utgangspunktet har heller vært å undersøke om enkelte risikofaktorer har ulik effekt blant unge med ulik etnisk bakgrunn, heller enn å gi en totalforklaring på nivået av antisosial atferd blant unge med innvandrerbakgrunn. En annen grunn til teoriens popularitet er at Hirschi selv hevder å ha en teori som fullstendig skal forklare årsakene til antisosial atferd blant unge, inkludert begge kjønn, og ulik etnisk forankring (1969).

I tillegg vil jeg inkludere to bånd som ikke har vært inkludert av Hirschi, men som likevel kan knyttes til antisosial atferd utfra sosial kontroll teori. Religion er blitt trukket frem som et viktig bånd som burde inkluderes i sosial kontroll teori (Junger and Polder, 1993). Bånd til ens religion kan sees som et aspekt ved ungdommenes sosiale integrering inn i et samfunn eller sosialt fellesskap, siden religiøse personer ofte har sterke verdier som sammenfaller med samfunnets normer og siden religiøse fellesskap ofte innebærer sterke sosial fellesskap. I tillegg har tidligere studier vist at bånd til ens etniske gruppe, målt ved etnisk identifisering, viser seg å være viktige bånd for både etnisk majoritets- og minoritetsungdom (Phinney, 1990; Roberts et al., 1999).

Modellen som benyttes i denne studien til å predikere deltagelse i antisosial atferd vil dermed inkludere bånd til familien, skolen og deres etniske gruppe, samt religiøs tilknytning.

Forskjeller i betydningen av generelle risikofaktorer

De fleste av dagens teorier om årsaker til psykiske vansker blant ungdom baserer seg på studier av unge med etnisk majoritetsbakgrunn. I hvilken grad kan disse teoriene overføres til barn av innvandrere? Flere forskere har påstått at man ikke kan gi et riktig bilde av innvandrerne barn uten å ta hensyn til implikasjonene av å vokse opp i en familie hvor foreldrene er oppdratt i et annet land, i en annen kultur (Fuligni, 1998). Samme atferd kan ha ulik mening, og ulike konsekvenser og sanksjoner i ulike kulturer, som gjør at variabler som har sterk forklaringseffekt i én gruppe, har begrenset

verdi i en annen gruppe. Dette kan skyldes faktorer som er knyttet til deres opprinnelige kultur eller religion, eller det kan være forhold som er spesielle for personer som har emigrert til et annet land. Utgangspunktet har vært at det er behov for å undersøke i hvilken grad generelle teorier om utviklingen av psykiske vansker kan overføres til barn av innvandrere. Finner vi de samme risikofaktorene for psykiske vansker blant andregenerasjons innvandrere sammenlignet med barn med norske foreldre?

Som jeg allerede har nevnt, har flere forskere pekt på at det er ved ungdommenes forhold til foreldrene man vil se de tydeligste kulturspesifikke forskjellene mellom majoritetsbarn og barn av innvandrere, pga. en mye sterkere vektlegging av familiens rolle i mer kollektivistiske kulturer (Fuligni, 1998). Flere har både utfra teori og tidligere studier påpekt at barn av innvandrere tydeligere opplever generasjonsforskjellene enn etniske majoritetsungdommer (Rosenthal et al., 1996; Szapocznik og Kurtines, 1993). Siden tilpasningen til deres nye hjemland går raskere for barna enn foreldrene (Portes, 1997) vil forskjellene antagelig øke med barnas integrering og skape grobunn for konflikter. Tidligere studier har vist at innvandrerforeldre ofte er redde for å slippe barna ut i et samfunn de selv ikke er oppvokst i, og som de dermed ikke kjenner så godt. I en slik situasjon blir det viktig for foreldrene at barna respekterer deres autoritet, da den reguleringen barna får fra omgivelsene, som skole og venner, ofte ikke er i samsvar med deres egne regler (Bulcroft et al., 1996). Innvandrerfamilier fra mer kollektivistiske kulturer har dessuten en større vektlegging av familiesolidaritet, i tillegg til at lydighet og respekt for autoriteter er beskrevet som viktige familieverdier (Lien, 1997; Nyberg, 1993).

Forskjellene vil dermed dels vil være et uttrykk for forskjeller mellom ulike kulturer hva angår normer og verdier knyttet til familien, og dels et resultat av en strategi for å tilpasse seg norske forhold i innvandrerfamiliene. Man kunne derfor forvente at det vil være en sterkere sammenheng mellom psykiske vansker og hyppighet av konflikter samt mellom psykiske vansker og svak tilknytning til foreldrene blant unge med innvandrerbakgrunn, sammenlignet med unge med norsk bakgrunn. Men som jeg har diskutert tidligere, er det et åpent spørsmål om tydelige gjennomsnittsforskjeller i kvaliteten av familierelasjonene mellom grupper vil resultere i forskjellige sammenhenger med familierelasjoner og depressivt stemningsleie.

Også kravet om å skoleprestasjoner er blitt påstått å være viktigere for barn av innvandrere (Caplan, Choy, og Whitmore, 1991). Det å gi barna en god utdanning har vært en av motivasjonene for at mange innvandrere har emigrert til Vesten. Bakken (2003) fant i en norsk studie at barn med inn-

vandrerbakgrunn hadde større aspirasjoner enn barn av norskfødte foreldre, samtidig med at de hadde lavere karakterer. Dette tyder på at det er et sterkt press på barna, noe som gjør at fallhøyden blir stor da mange nødvendigvis må mislykkes i sine sterke aspirasjoner.

Flere har og påpekt at betydningen av en positiv identifisering med egen etnisk gruppe er viktig for å hindre utviklingen av psykiske vansker blant barn av innvandrere (Phinney, 1990, 1996; Sam, 2000). Andre studier har funnet at religiøs forankring er viktigere for barn av innvandrere enn etnisk forankring (Jacobson, 1997), noe som gjør at vi ville forvente at religiøs forankring er viktigere for barn av innvandrere.

Dette er kun et lite utvalg av de siste tyve årenes forskning som tar sikte på å vise at innvandrerungdom har en oppvekstsituasjon som skiller seg klart fra majoritetssamfunnets ungdom. Flere psykologer har påstått at skal man forstå ungdom i dag, er man nødt til å inkludere denne kunnskapen for å forstå den stadig økende andelen barn av innvandrere (Betancourt og Lopez, 1993; Szapocznik og Kurtines, 1993). Argumentasjonen er ofte at man kan forvente at generelle risikofaktorer får en sterkere effekt, eller en annerledes effekt, på forekomsten av psykiske vansker hos barn av innvandrere. Hva som imidlertid mangler i dag, er studier som kan identifisere hvilke av disse prosessene som er knyttet til det å være innvandrer, og hvilke som kan knyttes til en generell ungdomsutvikling, felles for alle ungdommer (Garcia Coll. et al., 1996). De fleste studiene er kun gjennomført blant barn av innvandrere.

En rekke studier er gjennomført med utgangspunkt i spørsmålet om man trenger egne teorier for å forstå utviklingen av psykiske vansker blant barn av innvandrere, med ulikt resultat. Når det gjelder risikofaktorer for utviklingen av antisosial atferd, har flere rapportert om etniske forskjeller med hensyn til betydningen av familie (Cernkovich og Giordano, 1987; Smith og Krohn, 1995; Vazsonyi og Flannery, 1997), skole (Cernkovich og Giordano, 1987; Vazsonyi og Flannery, 1997) og religion (Junger og Polder, 1993). Når det gjelder andre mål på mental helse, har Roberts et al. (1999) funnet at selv om etnisk identitet betyr mer for barn av innvandrere, ser man den samme styrken i sammenhengen mellom etnisk identitet og generell mental helse (Well-being) hos majoritets- og minoritetsungdom. De få studiene som har undersøkt betydningen av familierelasjoner på tvers av ulike etniske grupper, har funnet at familievariabler i hovedsak predikerer depressivt stemningsleie likt på tvers av gruppene (Chiu et al., 1992; Radziszewska, Richardson, Dent og Flay, 1996).

Det er imidlertid vanskelig å sammenligne funnene fra tidligere studier, da de har benyttet forskjellig mål på både de avhengige og de uavhengige variablene. Det er og stor variasjon i hvilken grad gruppeforskjellene blir signifikanstestet, som er et nødvendig krav hvis man skal konkludere med at det eksisterer forskjeller mellom majoritets- og minoritetsungdommer (Rowe et al., 1994). Sammenligninger blir også vanskeliggjort ved at noen rapporterer bivariate sammenhenger mellom risikofaktorene og psykiske vansker, mens andre rapporterer resultater fra multivariate analyser. For å undersøke om dette har noe å si for mine resultater, vil de ulike risikofaktorene som er inkludert i denne studien analyseres både hver for seg og i felles modeller hvor det kontrolleres for effekten av alle de andre risikofaktorene.

1.7 Betydningen av etnisk diskriminering, samt etnisk og kulturell identifisering for psykiske vansker blant ungdom

Hovedspørsmålet til denne avhandlingen var i hvilken grad man trenger egne teorier for å forstå psykiske vansker blant barn av innvandrere. Et viktig spørsmål er derfor i hvilken grad opplevd etnisk diskriminering, samt kulturell og etnisk identifisering, bør inngå som viktige risiko- og beskyttelsesfaktorer for antisosial atferd blant barn av innvandrere.

Etnisk diskriminering

Flere forskere har påstått at jo mer integrert ungdommene blir i majoritetssamfunnet, desto mer sårbare blir de for opplevelsen av etnisk diskriminering (Berry, 1980; Phinney, 1990b). Etnisk diskriminering kan føre til at de internaliserer de negative stereotypiene som blir påført dem, med påfølgende negativt selvbilde, og kan dermed øke risikoen for utvikling av psykiske vansker (Phinney, 1990b). Alternativt kan opplevelsen av etnisk diskriminering føre til at de avviser majoritetskulturen som de opplever som ekskluderende, med en påfølgende følelse av marginalisering og mistillit, og dermed gjøre dem mer mottagelige for deltagelse i antisosial atferd. Dette er blitt støttet av studier som rapporterer om en sammenheng mellom antisosial atferd og opplevd etnisk diskriminering (Oppedal et al., 2004; Vega et al. 1993) samt mellom antisosial atferd og mistillit mot majoritetssamfunnet («racial mistrust»); Biafore et al., 1993). Etnisk diskriminering vil derfor være et viktig element i en undersøkelse av innvandrerspesifikke risikofaktorer for antisosial atferd.

Akkulturasjon: kulturell og etnisk identifisering

Teoretiske perspektiver på akkulturasjon

Begrepet akkulturasjon ble først introdusert av antropologer og sosiologer som studerte ulike innvandringsgrupperes kulturelle endringer som følge av migrasjon. Den første definisjonen av akkulturasjon ble fremsatt av Redfield, Linton og Herskovits (1936): «Acculturation comprehends those phenomena, which result when groups of individuals having different cultures come into continuous first-hand contact, with subsequent changes in the original cultural patterns of either or both groups.» (p. 149). Akkulturasjon foregår på en rekke ulike plan, som gradvis inkorporering av majoritetssamfunnets språk, verdier og handlinger, samt endringer i ens lojalitet og følelse av tilhørighet til både egen tradisjonell kultur og majoritetssamfunnets kultur (Berry, 1980). Akkulturasjon er i dag blitt et viktig begrep for psykologer som er opptatt av innvandreres tilpasning til sitt nye hjemland (Berry and Sam, 1997; Ward et al., 2001).

Studier av akkulturasjon har endret seg fra en unidimensjonal til en bidimensjonal tilnærming. I begynnelsen var man mest opptatt av hvordan innvandrere tilpasset seg og endret atferd i retning majoritetssamfunnets kultur. Interessen var i individuelle og gruppeforskjeller i hvor fort endringen fant sted, hvor målet var en assimilering inn i majoritetssamfunnets kultur. Man var mindre interessert i hvordan de forholdt seg til sin egen, opprinnelige kultur. Nyere studier viser imidlertid at innvandrere har flere andre alternative tilpasningsstrategier: enten ved å utvikle en tokulturell identitet, eller ved å bevare sin opprinnelige kultur uten noen større tilpasninger til majoritetssamfunnets kultur (Berry).

Ifølge Ward et al. (2001) kan de ulike teoretiske tilnærmingene til akkulturasjon deles inn i tre hovedretninger: de som har vært opptatt av kulturell læring med fokus på kommunikasjon; de som har vært opptatt av stress, mestring og tilpasning, samt de som har vært opptatt av etnisk identifisering med utgangspunkt i sosial identifikasjonsteori. Det er de to siste tilnærmingene som har vært mest relevante for forståelsen av sammenhengen mellom akkulturasjon og psykiske vansker i denne avhandlingen. Dette samsvarer med et skille mellom *kulturell og etnisk identifikasjon* fremsatt av andre forskere som har vært opptatt av sammenhengen mellom akkulturasjon og psykiske vansker (Oetting et al., 1998; Soriano et al., 2004). De ulike teoretiske tilnærmingene har også innflytelse på hvilke sider ved akkulturasjonsprosessen man har vært opptatt av, hvordan akkulturasjon

er blitt operasjonalisert, samt hvordan man tenker seg sammenhengen mellom akkulturasjon og psykiske vansker.

Kulturell identifisering: et samspill mellom kulturell bevaring og kulturell tilpasning. Stress- og mestringstilnærmingen er den retningen som har hatt en klare teori om hvordan man kan forklare akkulturasjon som en viktig risikofaktor for psykiske vansker. Her ser man på migrasjonen som en serie stressfremkallende livsendringer. Utfallet avhenger av personens tilpasningsevner og mestringsstrategier. Akkulturasjonsstress er dermed opplevelsen av psykologiske vanskeligheter som kommer som en konsekvens av forandringer i innvandrernes sosiokulturelle omgivelser. Dette innebærer stress som en konsekvens av møtet med den nye kulturen, samt stress som følger av endringer i deres opprinnelige kultur. Denne tilnærmingen har vært sterkt influert av Lazarus og Folkmans (1984) studier av stress og mestring. Dette innebærer en bred tilnærming som er opptatt av å kartlegge egenskaper ved individene samt situasjonelle faktorer som kan vise seg å lette eller vanskeliggjøre tilpasningen hos innvandrene.

Den mest brukte modellen innenfor stress- og mestringstilnærmingen er fremsatt av Berry (Berry og Sam, 1997). Denne modellen har vist seg å være en god prediktor på mental helse (Berry, 1989; Berry, 1997). Utgangspunktet her er at innvandrere må forholde seg til to spørsmål: Det første innebærer i hvilken grad de ønsker å tilegne seg og tilpasse seg vertslandets kultur. Det andre spørsmålet innebærer ønsker om kulturell bevaring knyttet til deres opprinnelige hjemlands tradisjonelle kultur. En strategi som innebærer et positivt forhold til begge kulturer er blitt kalt *integrering*. En avstandtagen fra begge kulturer er blitt kalt *marginalisering*. En positiv holdning til vertslandets kultur samtidig med en avstandtagen fra egen tradisjonell kultur er blitt kalt *assimilering*. En positiv holdning til bevaring av egen kultur, samtidig med en avstandtagen fra vertslandets kultur, er blitt kalt *separasjon*. *Integrasjonsstrategien* har vist seg å samvariere med den mest vellykkede tilpasningen, noe som er blitt forklart ved at de opplever minst stress da en slik tilnærming tyder på en mestring av begge kulturelle settinger (Berry, Kim, Minde og Mok, 1987; Sam, 1994; Sam og Berry, 1995) Hvis barn av innvandrere verken utvikler en positiv holdning til majoritetssamfunnet eller til sin egen kulturelle bakgrunn, kan dette føre til at de blir «kulturelt marginalisert», med den konsekvens at de utvikler psykiske problemer (Sam, 1994; Sam og Berry, 1995).

Det er utviklet en rekke instrumenter for å kunne måle hvordan innvandrere og deres barn tilpasser seg både sin egen kultur og majoritets-

samfunnets kulturelle holdninger og praksis. Jeg vil her fokusere på ulike tilnærminger som er benyttet på utvalg som inkluderer flere ulike etniske grupper, da dette har vært formålet med min studie. Dette ekskluderer studier som har prøvd å måle spesielle kulturelle kjennetegn ved en spesiell etnisk gruppe.

I tillegg er det en rekke studier som bruker enkeltspørsmål som mål på akkulturasjon, som bruk av morsmål eller om de tilhører første- eller andre generasjons innvandrere (Brook et al., 1998; Fridrich og Flannery, 1995; Samaniego og Gonzales, 1999). De antar at hver generasjon blir mer akkulturerte inn i majoritetssamfunnet, og mindre forankret i deres opprinnelige kultur. Slike studier er ofte et resultat av at det samme spørreskjemaet blir gitt til et totalutvalg bestående av både etnisk minoritets- og majoritetsungdom. Man har dermed ikke mulighet til å stille spørsmål som kun skal besvares av innvandrere eller deres barn. Antagelsen om at disse variablene skal si noe om tilpasning til majoritetssamfunnets kultur er svært usikker.

Etter mye kritikk har en rekke forskere gått bort fra en endimensjonell tilnærming som kun inkluderer tilpasning til majoritetssamfunnets kultur. Den første tilnærmingen til en tokulturell tilpasning utviklet instrumenter med spørsmål om bruk av det tradisjonelle samfunnets versus majoritetssamfunnets språk, klær, kultur, mat osv. (Sommers et al., 1993; Wong, 1998). Hver person får en skåre hvor tokulturalitet ligger midt mellom assimilasjon og separasjon. Men, siden tokulturalitet ligger i midten, ser man fremdeles på akkulturasjon som én dimensjon, heller enn to parallelle dimensjoner.

Nyere forskning har imidlertid gått fra en en-dimensjonal til en to-dimensjonal tilnærming, som muliggjør positive eller negative holdninger til både kulturell tilpasning og kulturell bevaring. Enkelte studier måler holdninger til konkrete handlinger knyttet til begge kulturer, som ekteskap, kulturelle tradisjoner, språk, sosiale aktiviteter og venner (AAS, Berry, Kim, Power, Young, og Bujaki, 1989). Fordelen med denne tilnærmingen er at vi vet hva de legger i egen kultur, da man spør konkret om ulike holdninger og praksis. Ulempen med denne tilnærmingen er at personene kan ha en meget positiv holdning til majoritetssamfunnets kultur på de fleste områder, mens de av spesielle religiøse eller kulturelle grunner ikke kan gifte seg med ikke-muslimer, ei heller spise vestlig mat. Andre studier har derfor valgt å ta i bruk mer generelle spørsmål om hvordan de forholder seg til bevaring av egen kultur, og tilpasning til vertslandets kultur. Innvendingene her kan være at man ikke vet hva de legger i f.eks. «norsk kultur og tradisjoner». En slik tilnærming har imidlertid kommet frem til den samme forventede

sammenheng med botid, individualisme-kollektivism, utdannelse, familieintegritet, og mobiliseringsstrategier, gjennomført i to ulike minoritetsutvalg, i to forskjellige land (Phalet og Swyngedouw, 2003). En slik tilnærming vil i større grad måle en kulturell identifisering, som går på tvers av ulike konkrete handlinger.

Det er imidlertid viktig å inkludere spørsmål både om generell kulturell identifisering og om kulturell praksis, da sistnevnte i større grad måler en felles praksis med andre mennesker innenfor samme etniske gruppe, mens en generell kulturell identifisering mål er i hvilken grad du ønsker å orientere deg mot din egen etniske gruppe og/eller majoritetssamfunnet. Begge mål vil derfor bli inkludert i min studie. I tillegg har nyere studier pekt på betydningen av å inkludere både kulturell identifisering og sosial integrasjon i studier av sammenhengen mellom akkulturasjon og antisosial atferd (Wong, 1997, 1998). Samhandlinger med personer fra samme etniske gruppe kan forstås som bånd til egen kulturelle bakgrunn på samme måte som generelle spørsmål om kulturell orientering. Det samme kan sies om grad av samhandling med norske venner som også kan ses som uttrykk for bånd til majoritetssamfunnet.

Etnisk identifisering. Den andre hovedtilnærming kaller Ward et al. (2001) sosiale identifikasjonsteorier. Denne retningen tar ifølge forfatterne utgangspunkt i generelle psykologiske teorier, men med hovedvekt på den generelle sosialpsykologiske litteraturen om identitet, selvet, og betydningen av inn- og utgruppe identifisering (bl.a. sosial identitetsteori; Tajfel).

Jean Phinneys (Phinney, 1990b, 1996; Phinney, Ferguson og Tate, 1997; Roberts et al, 1999) studier av etnisk identitet står meget sentralt innenfor dette perspektivet. Etnisk identitet er her definert som i hvilken grad personen føler seg tilknyttet eller identifiserer seg med andre medlemmer, verdier eller tradisjoner tilhørende sin egen etniske gruppe (Phinney, 1990). Her har man i hovedsak vært opptatt av i hvilken grad innvandrere eller deres barn identifiserer seg med sin egen etniske gruppe, og mindre opptatt av i hvilken grad de heller identifiserer seg som tilhørende majoritetsbefolkningen. Dette bunner i at Phinney og hennes kolleger (1996) antar at en positiv identifikasjon med egen etnisk gruppe er nødvendig, da dette er en viktig del av deres bakgrunn. En neglisjering av denne bakgrunnen er blitt sett på som en risiko for psykiske vansker, da en slik manglende identifisering kan føre til et dårlig selvbilde, samt at de blir mer sårbare for etnisk diskriminering eller andre former for utestengelse fra majoritetssamfunnet. Det faktum at de rent visuelt skiller seg fra majoritetsbefolkningen gjør også

at de ofte vil bli konfrontert med sin annerledeshet, og derfor trenger å ha et positivt forhold til sin bakgrunn.

I barndommen er innvandrerbarnas etniske identitet nært knyttet til foreldrenes bakgrunn. Kunnskap om deres egen etniske gruppe og deres tradisjoner øker imidlertid i ungdomstiden, og gjør deres tilknytning mer sofistikert (Phinney og Chavira, 1995). Gjennom ungdomstiden blir de gradvis mer klar over kulturelle forskjeller mellom foreldrenes og majoritetssamfunnets kultur, gjennom informasjon fra samfunnet rundt dem, fra skolen, og gjennom media (Phinney og Rosenthal, 1992). Dette gjør at spørsmålet om etnisk identifisering blir spesielt relevant i ungdomstiden, da de her blir tvunget til å ta et selvstendig standpunkt med hensyn til sin egen etniske tilhørighet.

Målingen av etnisk identifisering er imidlertid gjort svært forskjellig i en rekke studier, fra et åpent spørsmål om hvem de innerst inne føler at de er, til å velge en av flere identiteter som innebærer kun «etnisk», kun f.eks. «norsk», begge deler, eller ingen av delene (for en gjennomgang, se Fons og Vijver, 2004). En mer omfattende tilnærming til deres identifisering med egen etnisk gruppe er utviklet av Phinney (1992). Hun har laget et spørsmålsbatteri (Multigroup Ethnic Identity Measure (MEIM)) som inneholder spørsmål om opplevd tilhørighet, betydning (hvor viktig ens gruppetilhørighet er for personlig identitet), evaluering (positiv og negativ evaluering av ens egen etniske gruppe), og forhold til egne kulturelle tradisjoner. Det er dette instrumentet som er benyttet i denne studien.

Forholdet mellom etnisk og kulturell identifisering. Selv om spørsmål om etnisk identitet på den ene side og kulturell tilpasning og bevaring på den andre begge fanger opp identifikasjon med foreldrenes kulturelle bakgrunn, er det to ulike prosesser som begge bør inkluderes for å få en bedre forståelse av akkulturasjonsprosessen. Følelsen av tilhørighet til egen etnisk gruppe måler ikke nødvendigvis grad av kulturell identifikasjon, dvs i hvor stor grad en person er involvert i en kultur sammen med følelsen av investering og tilhørighet til denne kulturen. En person kan ha en sterk identitet som pakistaner, men likevel i liten grad leve i overensstemmelse med pakistansk kultur eller ha kontakt med andre mennesker med samme bakgrunn. Samtidig kan en person leve et liv i samsvar med pakistansk kultur, uten å ha en etnisk identitet eller opplevd tilhørighet som pakistaner.

Hos barn av innvandrere med en sterk kulturell identifisering er dette en viktig kilde til tilhørighet, med økt sjanse for at de ser verden ut fra dette kulturelle perspektivet, og med økt sannsynlighet for at de deltar i kulturelle

aktiviteter og tradisjoner med andre mennesker fra samme gruppe. De føler seg kompetente i relasjon til denne kulturen. Så der etnisk identifisering er kvalitativ, er kulturell identifisering kvantitativ, forstått som graden av identifikasjon med en kulturell praksis (Oetting et al., 1998). Det er imidlertid viktig å se at kulturell identifisering ikke et enten/eller-spørsmål. Identifisering med én kultur begrenser ikke muligheten til identifisering med en annen kultur. Personer kan ha en sterk identifisering med kun én kultur, de kan identifisere seg sterkt med begge kulturer, eller ikke identifisere seg med noen (Berry et al., 1989). Det samme kan gjelde etnisk identifisering, selv om dette i mindre grad har vært gjenstand for empiriske undersøkelser.

Studien i denne avhandlingen vil derfor inkludere både spørsmål om kulturell identifisering, kulturell praksis, etnisk identifisering samt sosial integrering, da de er ulike prosesser som alle kan knyttes til akkulturasjon, dvs endringer som skjer som en konsekvens av innvandreres migrasjon fra ett land til et annet.

Foreldrenes betydning for barnas kulturelle identifisering. Teoriene om akkulturasjon er i hovedtrekk utviklet etter studier av voksne mennesker som selv har emigrert til et nytt land, enten som flyktninger eller som arbeidsmigranter (Cuéllar, 2000). For andregenerasjons innvandrere krever studiet av akkulturasjonsprosessen en annen tilnærming (Cuéllar, 2000). Her er utfordringen tydeligere knyttet til at de unge på en og samme tid må akkulturere til sine foreldres tradisjonelle kultur og til majoritetssamfunnets kultur. Det er her foreldrene som er bærere av deres tradisjonelle kultur, da de selv har hatt hele sin oppvekst i familiens nye hjemland. Lojaliteten til foreldrene er for mange av andregenerasjonsungdommene den viktigste motivasjonen for å bevare familiens tradisjonelle kultur, samtidig som dette i sin tur blir en viktig kilde til konflikter med foreldrene (Fuligni, 1998). Det er derfor i studiet av andregenerasjons innvandrerungdom viktig også å inkludere foreldrenes ønsker for barna. I hvilken grad er det samsvar mellom ungdommenes og foreldrenes holdninger? I hvilken grad tillater foreldrene ungdommene å integreres inn i majoritetssamfunnet, via valg av f.eks. norske venner, klær, holdninger, kjønnsroller osv.? Sam (1995) fant i sin studie av barn av innvandrere i Norge at foreldrenes akkulturasjonsholdninger i forhold til barna forklarte 20 prosent av variasjonen i ungdommenes egne akkulturasjonsholdninger. Dette viser at skal man forstå akkulturasjonsholdninger blandt barn av innvandrere, er man i tillegg nødt til å inkludere foreldrenes holdninger til egne barns integrering og kulturbevaring, noe som også er gjort i denne studien.

1.8 Sammenhengen mellom innvandrerspesifikke og generelle risikofaktorer for psykiske vansker

De fleste studier som har undersøkt sammenhengen mellom akkulturasjon og psykiske vansker blant barn av innvandrere, har vært opptatt av depressive og egne emosjonelle problemer (Sam, 1994; Sam, 2000; Wirta, Sam, og Westin, 2004). Et av formålene med denne avhandlingen har imidlertid vært å undersøke sammenhengen mellom akkulturasjon og antisosial atferd, noe som i liten grad har vært gjort tidligere.

De studiene som har undersøkt denne sammenhengen har gjennomgående vist at jo mindre ungdommene er forankret i foreldrenes tradisjonelle kultur, desto mer utbredt er antisosial atferd. Dette er vist ved bruk av kontinuerlige mål hvor personen plasseres på et kontinuum fra helt orientert om kun foreldrenes tradisjonelle kultur, til helt orientert mot kun majoritetssamfunnets kultur (Sommers et al., 1993; Wong, 1997, 1998), samt studier hvor akkulturasjon er målt via enkeltspørsmål om generasjon (1. eller 2. generasjon) eller bruk av foreldrenes morsmål hjemme (Samaniego and Gonzales, 1999). Et stort problem ved disse studiene er knyttet til deres valg av variabler. Antagelsen om at så ulike variabler skal si noe om tilpasning til egen eller majoritetssamfunnets kultur er svært usikker. Skal man måle akkulturasjon, trenger man mer omfattende batterier som kan fange opp ulike sider ved kulturell og etnisk identifisering. Tidligere studier har heller ikke inkludert spørsmål som gjør at respondentene gis en mulighet til å ha en sterk identifisering med foreldrenes tradisjonelle kultur, samtidig med at de kan identifisere seg med majoritetssamfunnets kultur. Et unntak er Øia (2003), som fant at akkulturasjonsstrategien marginalisering predikerte høy forekomst av antisosial atferd, mens integrering predikerte lav forekomst av antisosial atferd.

Ulike hypoteser er blitt fremsatt for å forklare hvorfor man finner en høyere forekomst av antisosial atferd blant barn av innvandrere med svakest kulturell identifisering med foreldrenes opprinnelige kultur. De fleste forfattere forklarer sammenhengen med en samvariasjon med andre generelle risikofaktorer for antisosial atferd, men det er få som har testet dette empirisk. Spørsmålet her er om kulturell og etnisk identifisering bør inngå som viktige risikofaktorer for antisosial atferd, eller om sammenhengen heller kan forklares ved at akkulturasjon samvarierer med andre generelle risikofaktorer for antisosial atferd.

Sammenhengen mellom akkulturasjon og forholdet til foreldrene

Foreldrene er barnas nærmeste representanter for deres felles kulturelle bakgrunn (Oetting et al., 1998). Det er derfor grunn til å anta at barn som har nære relasjoner til sine foreldre, også har en sterk etnisk og kulturell identifisering med foreldrenes tradisjonelle kultur. Den kan derfor tenkes at en eventuell sammenheng mellom en sterk kulturell og etnisk identifisering og mindre antisosial atferd heller kan forklares ved at disse barna har en nærere forhold til sine foreldre, noe som har vist seg å være en viktig beskyttelse mot deltagelse i antisosial atferd (Hirsch, 1998).

Tidligere studier har vist at det er en sammenheng mellom akkulturasjon og holdninger knyttet til familiens rolle (Sobogal, Marin, Otero-Sabogal, Vanossmarin, og Perez-Stable, 1987). Effekten av akkulturasjon kan derfor forklares ved endringer i oppdragelsesstil, og dermed en svekkelse av den sterke kontrollen foreldrene tidligere hadde over sine barn. Det kan tenkes at jo mer involvert de unge er med venner i de norske miljøene, desto mer mister foreldrene sin uformelle kontroll, sammenlignet med de som har flest venner innenfor samme etniske miljø, hvor den uformelle kontrollen da er sterkere.

Det er også grunn til å forvente at ungdommenes tilnærming til majoritetssamfunnets kultur og tradisjoner, via valg av norske venner og en norsk levestil, kan føre til større grad av konflikter med foreldrene. Jo mer ungdommene integreres i det norske samfunnet, desto større blir generasjonsforskjellene, med mindre foreldrene integreres i samme tempo. Dette kan føre til konflikter i den grad foreldrene ikke bifaller denne utviklingen. Det er blitt påstått at dette gjelder spesielt for jentene (Dion og Dion, 2001). Det kan derfor være at mer integrerte jenter er i risiko for utvikling av asosial atferd, ikke p.g.a. tap av kulturell forankring i seg selv, men på grunn av økt grad av konflikter med foreldrene. Både tilknytning til foreldrene (støtte og aksept) og konflikter med foreldrene har vist seg å være tydelige risikofaktorer for utvikling av antisosial atferd (Kurdek og Fine, 1994; Samsom og Laub, 1993). Dette kan bety at en eventuell sammenheng mellom akkulturasjon og antisosial atferd heller kan forklares ved svakere tilknytning til foreldrene, mindre foreldretilsyn og hyppige konflikter mellom foreldre og barn blant de mest akkultureerte barna. Tidligere studier har også funnet at akkulturasjon, målt ved språkbruk og kulturkonflikter med foreldrene, mistet sin effekt på antisosial atferd etter kontroll for familiestøtte (Vega et al., 1993). To andre studier fant imidlertid at affekten av akkulturasjon opprettholdes etter kontroll for forholdet til foreldrene

(Sommers, 1993; Wong, 1997). Dette er derfor et uavklart spørsmål som vil undersøkes nærmere i denne avhandlingen.

Sammenhengen mellom akkulturasjon og antisosiale venner

Tidligere studier har vist at jo mer barn av innvandrere var orientert mot majoritetssamfunnet, desto større var sannsynligheten for at de ville bli negativt påvirket av antisosiale venner (Wall, Power og Arbona, 1993). Man har også funnet at ungdom som var integrert inn i majoritetssamfunnet, i større grad ble involvert i systemer utenfor familien, slik som vennegrupper (Reuschenberg og Buriel, 1989). De var dessuten mer venne- versus voksenorientert, mer villige til å motsette seg foreldrenes autoritet, og derfor mer mottagelige for avvik (Wall et al., 1993). Det kan derfor tenkes at en eventuell sammenheng mellom akkulturasjon og antisosial atferd heller kan forklares ved at mer akkulturerede ungdommer har flere kriminelle venner enn de mindre akkulturerede ungdommene.

Sammenhengen mellom akkulturasjon og skoletilknytning

Tidligere studier har vist at det å gjøre det godt på skolen er en viktig verdi i innvandrerfamiliene (Caplan et al., 1991). Det å gi barna en god utdanning har vært en av motivasjonene for at mange innvandrere har emigrert til Vesten. Norske studier viser også at barn av innvandrere har høyere aspirasjoner for utdanning enn unge med norsk bakgrunn (Bakken, 2003). Det kan derfor tenkes at barn med en sterk tilknytning til sine foreldre, og dermed med en sterk identifisering med deres felles kulturelle bakgrunn, også har en sterkere tilknytning til skolen. Ifølge sosial kontroll teori er en sterk tilknytning til skolen en viktig beskyttelsesfaktor mot deltagelse i antisosial atferd, noe som støttes av flere tidligere studier. Det kan derfor at en eventuell sammenheng mellom akkulturasjon og antisosial atferd heller kan forklares ved at de med en sterk identifisering med foreldrenes kulturelle bakgrunn samtidig er de som har en sterk tilknytning til skolen.

Sammenhengen mellom akkulturasjon og religiøs tilknytning

Som jeg har argumentert med tidligere, er det grunn til å anta at en sterk religiøs tilknytning vil beskytte barn av innvandrere mot deltagelse i antisosial atferd. Studier fra England har vist at religiøs forankring er en viktigere tilknytning for barn av innvandrere enn etnisk identifisering (Jacobson, 1997). Det er også grunn til å anta at de som har en sterk kulturell og etnisk identifisering, samtidig har en sterk religiøs forankring, da religion er en

viktig kulturbærer i mange innvandrerfamilier. Det kan derfor antas at en eventuell sammenheng mellom akkulturasjon og antisosial atferd heller kan forklares ved at de med en sterk identifisering med foreldrenes kulturelle bakgrunn samtidig er de som har en sterk religiøs tilknytning.

Oppsummering

Hovedspørsmålet her var i hvilken grad akkulturasjon og etnisk diskriminering bør inkluderes som viktige risikofaktorer for forståelsen av antisosial atferd blant andregenerasjons innvandrere. For å undersøke dette vil vi først undersøke om vi finner en sammenheng mellom akkulturasjon og antisosial atferd, målt ved både etnisk identifisering, kulturell identifisering, sosial integrering og opplevd etnisk diskriminering. Disse variablene er inkludert da de måler ulike sider ved akkulturasjonsprosessen, og det er dermed uklart hvilke av disse prosessene som kan forklare sammenhengen mellom akkulturasjon og antisosial atferd rapportert i en rekke tidligere studier. I tillegg vil vi undersøke i hvilken grad en eventuell sammenheng mellom akkulturasjon og antisosial atferd heller kan forklares ved at akkulturasjon samvarierer med en rekke andre kjente risikofaktorer for antisosial atferd, som tilknytning til foreldrene, foreldretilsyn, konflikter med foreldrene, antisosiale venner, religiøs tilknytning, samt andelen antisosiale venner. Et viktig tilleggsspørsmål er eventuelle kjønnsforskjeller i en sammenheng mellom akkulturasjon og antisosial atferd.

1.9 Betydningen av kjønn

Hva som regnes som feminint og maskulint er en funksjon av den spesielle kulturelle konteksten som kvinner og menn lever i (Canales, 2000). Kjønnroller refererer derfor til karakteristikk og atferd som oppfattes som passende og typisk for henholdsvis kvinner og menn innenfor deres spesielle kultur. Kjønn kan derfor ses som en sosial konstruksjon, i tillegg til at kjønn er basert på biologiske forskjeller. Kjønnroller er her definert som «Behaviours, expectations, and role sets defined by society as masculine or feminine which are embodied in the behaviour of the individual men or woman and culturally regarded as appropriate to males and females» (O'Neill, 1990, s. 23). Kjønnrollekonflikter er definert som «a set of values, attitudes, and behaviours learned during socialization that cause negative psychological effects on a person or on other people.» (Stillson, O'Neil, og Owen, 1991, p. 460). Kjønnroller i en innvandrerfamilie kan inneholde forventninger som avviker fra hva som er akseptabelt, og forventet, blant

majoritetssamfunnets gutter og jenter (Canales, 2000). Forskjellene i kjønnsrollene kan føre til konflikt i den grad barn av innvandrere ønsker å leve ut majoritetssamfunnets kjønnsroller, samtidig med at de vil leve opp til foreldrenes forventninger om atferd forenlig med deres kulturs feminine og maskuline kjønnsroller.

Dion og Dion (2001) fant i sin gjennomgang av tidligere studier av kjønnsforskjeller i innvandrerungdoms tilpasning, en større forventning til jentene enn til guttene om å opprettholde foreldrenes tradisjonelle verdier. Bulcroft, Carmody og Bulcroft (1996) fant at foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn hadde et mye større behov for kontroll over døtrene. I tråd med dette har man og funnet at døtrene i innvandrerfamiliene var mer involvert i kulturelle konflikter med foreldrene, enn hva som var tilfellet for sønnene (Rombaut, 1984). Canales (2000) viser i sin litteraturgjennomgang at slike kjønnsrollekonflikter også har vist seg å ha innvirkning på barnas mentale helse og generelle tilpasning. Hun viser til flere studier hvor man har funnet at jo mer innvandrerne integreres i majoritetssamfunnet, desto større blir kjønnsrollekonfliktene p.g.a. diskrepansen mellom forventningene innen deres egen kultur og forventningene fra majoritetssamfunnet. Dette betyr at integrering kan være en større kilde til konflikt, og påfølgende psykiske vansker, hos jenter enn hos gutter. I tråd med dette fant Rosenthal, Ranieri, og Klimidis (1996) i sin studie at innvandrerjenter hadde større problemer med å hankses med en situasjon hvor foreldrene har et meget mer tradisjonelt syn på jenters rolle, enn hva jentene selv hadde. Forskjellene i akkulturasjon førte til konflikter for jentenes del, men ikke for guttene. Jentene opplevde også i mindre grad å bli akseptert av sine foreldre. Forfatterne konkluderte med at jentene har mer å vinne på å integreres når det gjelder individuell frihet, men mer å tape når det gjelder manglende aksept og konflikter med sine foreldre. Det er derfor grunn til å forvente at sammenhengen mellom grad av integrering og psykiske vansker vil være sterkere for jentene enn for guttene. Man skulle ut fra dette forvente seg at kjønn var en viktig variabel i de fleste studier av korrelater til psykiske vansker blant barn av innvandrere. Kjønn blir ofte brukt som en kontrollvariabel, mens studier av kjønnsforskjeller i korrelater til psykiske vansker blant barn av innvandrere er nesten fraværende (Dion og Dion, 2001). Det er derfor viktig å undersøke i hvilken grad sammenhengen mellom akkulturasjon og antisosial atferd er ulik for gutter og jenter.

Det er også et viktig spørsmål i hvilken grad eventuelle etniske forskjeller vil opptre på ulike områder for gutter og jenter (Cuellar, 2000). Dette fordi det er større etniske forskjeller i forventede kjønnsroller blant

jentene, sammenlignet med hos guttene (Canales, 2000; Bulcroft et al., 1996). Det er grunn til å forvente at dette vil være tydeligst i betydningen av åpne konflikter med foreldrene. Barn av innvandrere fra ikke-vestlige land kommer fra mer patriarkalske kulturer enn hva som er tilfellet i Norge, med vektlegging av lydighet ovenfor foreldrene samt krav til kvinner om å underordne seg mannen. I vestlige land har man mer tydelige idealer om selvstendighet og likestilling, som ofte oppfordrer jenter til å gjøre opprør mot sine. Dette blir ofte sett på som en nødvendig betingelse for en sunn utvikling. Det kan også være grunn til å stille spørsmål om man vil finne tydeligere etniske forskjeller i sammenhengen mellom psykiske vansker og risikofaktorer blant jenter enn blant gutter.

Mens jenter er mer utsatt for emosjonelle problemer, er gutter mer utsatt for atferdsproblemer (Birmaher et al., 1996; Loeber, Bruke, Lahey, Winters, Zera, 2000). Kjønnforskjellene i antisosial atferd ser imidlertid ut til å bli stadig mindre, selv om de fremdeles er meget tydelige (Farrington, 1987; Rutter et al., 1998). En mulig forklaring kan være økt likestilling mellom kjønnene, noe som også gir jentene større muligheter til å delta i mer utagerende normbrudd. Dette er imidlertid studier gjennomført i den vestlige verden. Hvis det er slik mange hevder, nemlig at kjønnsrollene er mer tradisjonelle blant barn av innvandrere fra ikke-vestlige land, er det grunn til å anta at forskjellene i utbredelsen av antisosial atferd mellom etnisk majoritets- og minoritetsungdom er større for jentene enn for guttene, noe som også er blitt bekreftet i flere studier.

2 Forskningsspørsmål

Avhandlingens hovedproblemstilling er å undersøke betydningen av det å ha foreldre som har emigrert fra land i den tredje verden for forekomsten av psykiske vansker blant ungdom. Dette belyses gjennom følgende delproblemstillinger:

- A) *Er psykiske vansker mer utbredt blant barn av innvandrere, sammenlignet med barn med norsk bakgrunn?* Jeg ville her undersøke utbredelsen av både internaliserende problemer (depressivt stemningsleie) og eksterntiserende problemer (antisosial atferd), selv om hovedfokus har vært på antisosial atferd. Jeg spør videre i hvilken grad vi finner at ungdom med ulik innvandrerbakgrunn også skiller seg ved ulike kriminalitetsmønstre, både når det gjelder andelen som er involvert i antisosial atferd, forskjeller med hensyn til deltagelse i ulike former for antisosial atferd, samt hyppigheten i deltagelse blant de involverte (Artikkel I).
- B) *Finner vi de samme risikofaktorene for forekomsten av psykiske vansker blant norskfødte barn med foreldre fra den tredje verden som blant norskfødte barn med norske foreldre? Er styrken på sammenhengen like stor?* Denne problemstillingen blir besvart i to artikler, med fokus på henholdsvis depressivt stemningsleie og antisosial atferd. Utgangspunktet har vært at andregenerasjons innvandrere har en oppvekstsituasjon som gjør at man kan forvente at generelle risikofaktorer for psykiske vansker som tilknytning til foreldrene, bånd til skolen, etnisk identifisering, og religiøs tilknytning har en annen betydning enn de har for ungdom med majoritetsbakgrunn. Det var også et viktig spørsmål i hvilken grad de samme resultatene vil foreligge for begge kjønn. I artikkelen om risikofaktorer for depressivt stemningsleie har jeg kun fokusert på forholdet til foreldrene.
- C) *Hvor viktig er akkulturasjon og opplevd etnisk diskriminering for utbredelsen av psykiske vansker blant norskfødte barn med foreldre fra den tredje verden?* Utgangspunktet her er at selv om ungdommene har vokst opp i Norge, har de via sine foreldre en forankring i en annen kultur og andre tradisjoner enn hva som er tilfellet for ungdom med norsk bakgrunn. I tillegg blir de utsatt for erfaringer som skiller deres oppvekstsituasjon fra opprinnelig norske ungdommer, som rasisme og utestengning. I hvilken grad er disse forholdene med på å forklare forskjeller i utbredelsen av antisosial atferd blant andregenerasjons

innvandrerungdom? Og er det kjønnsforskjeller i denne sammenhengen?

- D) *I hvilken grad kan en eventuell sammenheng mellom innvandrerspesifikke forhold og antisosial atferd heller forklares ved bakenforliggende generelle forklaringsvariabler, felles for all ungdom, som tilknytning til foreldrene, bånd til skolen, og antisosiale venner? For å kunne konkludere med at innvandrerspesifikke forhold må inkluderes for å forklare nivået av psykiske vansker blant ungdom med innvandrerbakgrunn, forutsetter dette at ikke de generelle forklaringsvariablene ”forklarer bort” effekten av de innvandrerspesifikke forholdene.*
- E) *I hvilken grad har kjønn betydning for svarene på de foregående problemstillingene? Flere har hevdet at ulike kulturelle settinger skiller seg fra hverandre ved tydeligere og mer tradisjonelle kjønnsroller innenfor en kollektivistisk kultur, med større forskjeller i foreldrenes oppdragelsesstil ovenfor gutter og jenter. Det er derfor et viktig spørsmål i hvilken grad eventuelle etniske forskjeller i korrelater til psykiske vansker både vil være sterkere, samt synes på andre områder, blant jentene enn hos guttene. Det har samtidig vært en viktig målsetting med mine studier å undersøke om betydningen av akkulturasjon for forståelsen av psykiske vansker er ulik for jenter og gutter.*

3 Materiale og metode

3.1 Utvalg

Analysene i artiklene er basert på datamaterialet fra *Ung i Oslo 1996*. Utvalget består av elever i 9. og 10. klasse på ungdomsskolen, samt første år på videregående skole. Inkludert i utvalget var alle skoler i Oslo, både private (n=9) og offentlige (n=75), samt alle spesialskoler (n=11). Sistnevnte inkluderer også Oslo-elever som var plassert på barnevernsinstitusjoner utenfor Oslo. Unntatt fra undersøkelsen var elever som av ulike grunner ikke ville være i stand til å selv fylle ut spørreskjemaet, p.g.a. store fysiske eller mentale handikap. På denne måten har vi for ungdomstrinnet inkludert nesten hele populasjonen av elever registrert i Oslo. Vi fikk imidlertid ikke tillatelse til å inkludere de 10 prosentene av elevpopulasjonen som av ulike grunner ikke hadde begynt på videregående skole etter ungdomsskolen. Årsaken til dette var at det i forbindelse med Reform 94 pågikk en annen undersøkelse av disse elevene, og Skolesjefen i Oslo mente det da ville bli for mye for en i utgangspunktet utsatt gruppe. Disse elevene inkluderer alle som har droppet ut fra skolen, samt de som av ulike grunner gikk på skoler utenfor Oslo.

3.2 Spørreskjemaet

Utfordringen ved å inkludere hele populasjonen av barn i de tre årsklassene var at man her ville finne elever med både store konsentrasjonsvansker og dårlige norskkunnskaper. Det ble derfor laget et eget forkortet spørreskjema for å få med de svakeste elevene som ikke ville kunne komme igjennom hovedskjemaet. Skjemaene for denne gruppen består av fullstendige spørsmål-batterier for måling av antisosial atferd og psykiske problemer, samt de viktigste demografiske kjennetegnene. Resten av skjemaet inkluderte et utvalg av de variablene vi anså som mest sentrale i det store spørreskjemaet.

Hovedspørreskjemaet besto av 32 sider som dekket de fleste områder vi anså som sentrale for aldersgruppen. Det forkortede skjemaet var på 14 sider. Da en av hovedproblemstillingene ved planleggingen av datainnsamlingen var spørsmål knyttet til innvandrerungdoms fungering, er seks sider i

spørreskjemaet forbeholdt elever med to utenlandskfødte foreldre. Dette gjør det mulig å fokusere på forhold som er unike for barn av innvandrere.

3.3 Prosedyre

Det ble innhentet tillatelse fra Datatilsynet, Skolesjefen i Oslo, samt Oslo kommune. Oslo kommune sendte et brev til alle skoler hvor de ble oppfordret til å delta i undersøkelsen. Alle skoler unntatt Døveskolen i Oslo takket ja til å delta i undersøkelsen. Det ble opprettet en kontaktperson på hver skole som hadde ansvaret for gjennomføringen av undersøkelsen på deres skole. De ble lønnet av NOVA, og kurset i egne møter forut for datainnsamlingen. Det ble lagt spesielt vekt på i etterkant å prøve å få med seg de elevene som av ulike grunner ikke var til stede på innsamlingsdatoen. Alle ungdomsskoler gjennomførte datainnsamlingen på samme dag. De samme gjaldt for elevene på videregående skole, men da en måned etter ungdomsskolen. Elevene fikk et skriv med hjem til foreldrene hvor de ble informert om undersøkelsen. Elevene ga sitt muntlige samtykke til å delta.

Alle elevene fylte ut spørreskjemaet i løpet av to skoletimer på skolen, og la skjemaet i en konvolutt som de selv limte igjen. På denne måten ble elevene sikret fullstendig anonymitet. Et unntak var Kristelig gymnasium, hvor skolen ikke tillot at elevene skulle fylle ut skjemaet i skoletiden. De fikk derfor med skjemaet hjem, og leverte det til skolen dagen etter. Dette er forklaringen på at vi for privatskolene har en lavere svarprosent enn hva som er tilfellet på de offentlige skolene. Det forkortede skjemaet ble gitt til alle elever i spesialskolene, elever i 4- og 8-grupper (spesialklasser for elever med store lære- eller atferdsmessige vansker), samt alle elever i mottaksklassene for flyktninger. I tillegg ble lærerne bedt om å gi det forkortede skjemaet til elever som de antok hadde så dårlige norskkunnskaper at de ville ha store problemer med å fylle ut det lange spørreskjemaet.

3.4 Totalutvalget og underutvalg

Svarprosenten for hele utvalget var på 94 prosent: 96 prosent på ungdomsskolen, 94 prosent på videregående skole, 83 prosent på privatskolene, og 83 prosent for elevene som gikk på spesialskoler.

Av de som ikke ble inkludert i undersøkelsen, skyldtes 49 prosent at elevene ikke ga sitt samtykke til å delta, og 51 prosent at skolerepresentantene ikke klarte å få tak i elevene. Dette resulterte i et nettoutvalg på 11

395 elever. Gjennomsnittsalderen var 15,5 år. Utvalget var likt fordelt på gutter og jenter.

Syv prosent av elevene på ungdomsskolen og seks prosent av elevene på videregående skole fylte ut det forkortede skjemaet. Blant de med norsk bakgrunn var det tre prosent av elevene på videregående og to prosent av elevene på ungdomsskolen som fylte ut det forkortede skjemaet. Tabellen viser at en overraskende stor del av elevene med innvandrerbakgrunn som er født og oppvokst i Norge ble vurdert å ha så dårlige norskkunnskaper at de ikke ville klare å komme igjennom det lange spørreskjemaet (12 prosent på ungdomsskolen). Det var også en betydelig del av førstegenerasjons innvandrere som ble gitt det forkortede skjemaet spesielt beregnet på innvandrerungdom. Dette skyldtes at en hel ungdomsskole ga dette skjemaet til alle elever med to utenlandskfødte foreldre. Vi ser også at en større andel av elever med innvandrerbakgrunn var plassert i spesialklasser, og ble dermed gitt et forkortet spørreskjema.

Tabell 1: Andelen elever tilhørende 1. og 2. generasjons innvandrere fra den tredje verden som har fylt ut de ulike typene spørreskjemaer.

	Grunnskolen		Videregående	
	1. generasjon	2. generasjon	1. generasjon	2. generasjon
Langt hovedskjema	72,6	85,7	76,6	90,3
Forkortet skjema gitt til alle elever i spesialklasser	3,7	2,1	6,6	6,6
Forkortet skjema gitt til elever vurdert til å ha svake norskkunnskaper	23,7	12,2	16,8	3,1

Hvilken konsekvens har dette så hatt for mine analyser? Alle skjemaene inkluderer spørsmålene som er ment å skulle måle antisosial atferd og depressivt stemningsleie. Dette betyr at i artikkelen om utbredelsen av antisosial atferd i de ulike innvandrergruppene (Artikkel I) og i analysene av utbredelse av depressivt stemningsleie (Artikkel II), har vi inkludert hele utvalget. I de andre artiklene (Artikkel III og IV) samt i analysene av forholdet mellom depressivt stemningsleie og forhold til foreldrene (Artikkel II), har vi imidlertid vært nødt til å ekskludere den delen av utvalget som fylte ut det forkortede spørreskjemaet. Dette fordi de fleste av de inkluderte variablene ikke var representert godt nok i de forkortede spørreskjemaene. Kun andregenerasjons innvandrere er inkludert i mine studier, noe som gjør at frafallet blir betydelig mindre (10 prosent på videregående skole og 14 prosent på grunnskolen) enn hva som hadde vært tilfellet for førstegenerasjons innvandreerelever.

Separate analyser viste at det ikke var høyere forekomst av depresivitet eller antisosial atferd i underutvalget som hadde fylt ut et forkortet spørreskjema. Det betyr at vi ikke har mistet en stor del av de mest utsatte ungdommene. Et annet spørsmål er i hvilken grad *sammenhengen* mellom antisosial atferd/depressivitet og de andre risikofaktorene vil være annerledes i dette underutvalget. En del av instrumentene var representert ved enkeltspørsmål i de forkortede skjemaene. Dette var imidlertid ikke nok til å inkludere de i analysene. En rekke analyser ble imidlertid gjennomført der jeg undersøkte om sammenhengen mellom psykiske vansker og enkeltspørsmålene var de samme blant de som fylte ut det lange, og det forkortede spørreskjemaene. Resultatet viser de samme sammenhenger, selv om de ikke alltid var signifikante i det minste utvalget. Det er derfor grunn til å anta at de samme sammenhenger mellom psykiske vansker og de ulike risikofaktorene ville vært oppnådd om hele utvalget hadde fylt ut det lange spørreskjemaet.

Tabell 2: Totalutvalget, fordelt på foreldrenes fødeland og generasjon.

Foreldres fødeland		1. generasjon	2. generasjon
To norskfødte foreldre	7625		
En norskfødt forelder	1248		
Vest-Europa		78	50
Øst-Europa		191	96
Afrika		225	136
Asia		925	659
Sør-Amerika		6	6
Totalt	8873	1485	947

Totalutvalget er presentert i Tabell 2. Totalutvalget inkluderte 7625 (67%) elever med to norske foreldre, 1248 (11%) elever med én norskfødt og én utenlandskfødt forelder (førstegenerasjons innvandrere), og 2432 (22%) elever med to utenlandskfødte foreldre (andregenerasjons innvandrere). 13 prosent av totalutvalget kan betegnes som førstegenerasjons innvandrere, mens 9 prosent var av andre generasjon.

Jeg har i hovedsak valgt å konsentrere meg om andregenerasjons innvandrere, av grunner jeg har beskrevet tidligere. En rekke studier velger å definere andregenerasjons innvandrere som barn av utenlandskfødte foreldre, som selv er født i Norge, i samsvar med Statistisk sentralbyrås definisjon. Skillet er ikke uproblematisk, da det er et åpent spørsmål om det er forskjell på oppvekstsituasjonen til lillebror som er født i Norge, og store-søster som var ett år da hun kom til landet. Jeg tror allikevel bevisstheten om

at de er født i Norge har betydning. Og alternativt å sette grensen for eksempel ved de som var under fem år da de kom til Norge, vil ikke løse dette problemet.

Artiklene som inngår i min avhandling hadde ulike problemstillinger som krevde ulike underutvalg. I artikkel I har jeg inkludert hele utvalget, da formålet nettopp var å vise at spørsmålet om hvorvidt innvandrere er mer utsatt for deltagelse i antisosial atferd, varierer med hvor foreldrene kommer fra. Her er innvandrerne inndelt etter hvilken verdensdel foreldrene kommer fra. Jeg er imidlertid klar over at det er stor variasjon mellom innvandrere fra samme verdensdel. Hensikten med denne studien var imidlertid mer å peke på at resultatene av analysene varierer med etnisk bakgrunn, heller enn å studere forskjeller mellom enkeltgrupper. Fordelingen mellom de ulike verdensdelene er presentert i tabell 2.

I Artikkel II var hensikten å undersøke hvordan kulturelle særtrekk ved en enkelt etnisk gruppe kan være med på å forklare variasjonen i den avhengige variabelen. Jeg har derfor begrenset utvalget til én spesiell etnisk gruppe. Barn med pakistansk bakgrunn er valgt ut da jeg har hatt som utgangspunkt en hypotese om at familien har ulik betydning i de norske familiene sammenlignet med de pakistanske familiene. Valget henger også sammen med at dette er den eneste gruppen som er stor nok til at de statistiske analysene kan gjennomføres. Utvalget i denne artikkelen består derfor av 373 elever hvor begge foreldrene er født i Pakistan, men hvor de selv er født i Norge.

I Artikkel III var formålet å undersøke om sammenhengen mellom antisosial atferd og en rekke ulike risikofaktorer var den samme blant norskfødte elever med norskfødte foreldre ($n=7625$), sammenlignet med norskfødte elever med begge foreldrene født i land i den tredje verden ($n=801$). Selv om det er stor kulturell variasjon mellom de ulike landene representert i utvalget, har man funnet at det går et hovedskille mellom de vestlige landene i Europa og Nord-Amerika, som skårer høyt på individualisme-dimensjonen, og land i Latin-Amerika, Afrika og Asia som er blitt klassifisert som kollektivistiske (Hofstede, 1983). Norge og Skandinavia skiller seg tydelig ut som de landene som skårer høyest på individualisme-dimensjonen. Hovedandelen av innvandrerbarna i min studie kommer fra land som har vist seg å skåre høyt på den kollektivistiske dimensjonen, selv om det også er viktig å påpeke at det er stor variasjon mellom landene. Jeg har i Artikkel III og IV valgt å inkludere kun barn av innvandrere med to utenlandskfødte foreldre fra land i Afrika, Latin-Amerika og Asia. Dette valget er tatt fordi formålet med min studie har vært å studere betydningen av å ha en kulturell bakgrunn

som skiller seg tydelig fra den norske kulturen. Jo større kulturell avstand, jo vanskeligere blir akkulturasjonprosessen (Ward, Bochner, og Furnham, 2001). Barn med to utenlandskfødte foreldre fra Europa og Nord-Amerika er derfor ikke tatt med i analysene. Det kan imidlertid diskuteres i hvilken grad ungdom med foreldre fra tidligere Jugoslavia skulle vært tatt med i analysene, utfra en inndeling etter kollektivistiske og individualistiske kulturer. Det er imidlertid stor variasjon mellom de ulike etniske gruppene fra det tidligere Jugoslavia (bl.a. muslimer og kristne). Istedenfor å inkludere noen grupper, og ekskludere andre, valgte jeg å ta dem ut. Ett argument er at disse ungdommene ikke skiller seg så klart utseendemessig fra opprinnelige ungdommer, og derfor trolig ikke er like utsatt for diskriminering og fordommer, som barn med foreldre fra den tredje verden (Øia, 2000). Hensikten her har og vært å studere mer generelle prosesser på tvers av ulike innvandrergupper fra land med en kollektivistisk kultur, til forskjell fra en mer individualistisk kultur i Norge.

For å kontrollere for mulige systematiske forskjeller i forekomsten av den avhengige og de uavhengige variablene, har jeg kontrollert for effekten av tilhørighet i de ulike gruppene. Dette gjør imidlertid ikke at jeg kan kontrollere for om mine resultater ville vært forskjellige i de ulike etniske gruppene. Men for å gjennomføre så omfattende analyser som jeg har gjort, trenger jeg store utvalg, noe som ville ekskludert de fleste innvandrerne i mitt materiale, da det er for få i hver landsgruppe.

De største gruppene er unge med foreldre fra Pakistan (373), Marokko (87), India (65), Tyrkia (38), og Filippinene (27). Resten av utvalget utgjør grupper på mindre enn 20 elever. I den siste artikkelen (Artikkel IV) var formålet å studere betydningen av innvandrerspesifikke forhold for utbredelsen av antisosial atferd. Her er kun norskfødte elever hvor begge foreldrene var født i et land i den tredje verden inkludert (n=801). I disse to artiklene ble derfor alle førstegenerasjons innvandrere først ekskludert, deretter 146 elever som hadde to foreldre født i Europa. 50 unge kom fra Vest-Europa, med hovedtyngden på Skandinavia (30%) og Nord-Europa (54%), med kun 16 prosent fra Syd-Europa. 96 unge kom fra Øst-Europa, derav flesteparten fra det tidligere Jugoslavia (77%).

3.5 Måleinstrumenter

Antisocial atferd er operasjonalisert på to ulike måter i mine studier. I Artikkel I har jeg kun konsentrert meg om de handlinger som kan føre til påtale. Dette betyr at jeg her har ekskludert spørsmålene om sniking på

bussen og opposisjonsatferd i skolen. Tanken bak var at handlinger som kan føre til påtale vil ha større konsekvenser for elevene. Systematiske forskjeller mellom gruppene ville derfor gjøre at slike handlinger fikk større negative stipulerte konsekvenser i fremtiden. Jeg valgte også å ha et dikotomt mål på antisosial atferd, i tillegg til et mål på frekvens, da jeg var interessert i hvor stor andel av de ulike gruppene som hadde begått alvorlige antisosiale handlinger. Her var formålet ikke kun å se på sammenheng, men også på andelen i de ulike innvandrergruppene som var involvert i antisosial atferd. I de andre artiklene (Artikkel III og IV) er problemstillingen knyttet til i hvilken grad en økning i de ulike risikofaktorene kan predikere en økning i antisosialitet. Det er derfor her mer hensiktsmessig å ha et kontinuerlig mål, for å få større varians i den avhengige variabelen. Jeg valgte og å inkludere mål på mindre alvorlige, men mer høyfrekvente antisosiale handlinger (bussniking og skoleopposisjon), for å øke andelen antisosiale jenter i innvanderutvalget. Dette var nødvendig for å få nok varians og nok personer til en så omfattende statistisk modell med flere uavhengige variabler. Jeg var og her mer interessert i generelle normbrudd, enn i kriminell atferd.

I den innledende fasen av studien gjennomførte jeg en rekke faktoranalyser som inkluderte alle spørsmålene som omhandlet antisosial atferd. For en rekke underutvalg av barn av innvandrere utgjorde russpørsmålene en egen separat faktor, noe som ikke var tilfelle for elevene med norsk bakgrunn. Jeg har derfor valgt å ikke inkludere spørsmål om rusbruk i samle-målet på antisosial atferd

Depressivt stemningsleie. Som jeg tidligere har poengtert, er det i denne studien ikke snakk om det kliniske syndromet depresjon, men om grad av depressivt stemningsleie. Instrumentet som er brukt for å måle ungdommenes stemningsleie, tar utgangspunkt i Hopkin's Symptom Checklist (SCL) (Derogatis, Lipman, Uhlenhut, og Covi, 1974). Denne er videre modifisert til en utgave med seks ledd, utviklet og validert av Kandel og Davies (1982). Ungdommene ble spurt om i hvilken grad de i løpet av den siste uken hadde «følt at alt er et slit», «hatt søvnproblemer», «følt seg ulykkelig, trist eller deprimert», «følt håpløshet ved tanke på fremtiden», «følt seg stiv eller ansent» eller «bekymret seg for mye om ting». Det var fire svaralternativer, som varierte fra «veldig mye plaget» til «ikke plaget i det hele tatt». Skalaen hadde en høy indre reliabilitet i begge utvalgsgruppene: $\alpha = .81$ for ungdommene med norsk bakgrunn, og $\alpha = .84$ for ungdommene med pakistansk bakgrunn.

Spørreskjemaet som ble benyttet i *Ung i Oslo 1996* var laget for å dekke en rekke forhold som er sentrale for elever i denne aldersgruppen. I tillegg til målene på antisosial atferd og depressivt stemningsleie, inkluderer skjema en rekke forhold som kan betraktes som risiko- og beskyttelsesfaktorer for utviklingen av psykiske vansker.

Spørreskjemaet inneholdt ni spørsmål som omhandlet ulike sider ved ungdommenes tilknytning til sine foreldre. Fire av utsagnene omhandlet opplevd aksept fra foreldrene: i hvilken grad de opplevde å bli akseptert av sine foreldre, om de får ros av sine foreldre, om de får høre at de er dumme og håpløse, og om foreldrene er skuffet over dem. To utsagn var knyttet generelt til familiemiljøet: om familien hjalp hverandre og om familie-medlemmene prøver å unngå å svikte hverandre. De tre siste spørsmålene skildret nærhet til foreldrene: om de stolte på foreldrene, om de fortalte foreldrene om problemene sine, og om foreldrene merket om de var triste. Spørsmålene hadde fem svaralternativer som varierte fra «Stemmer helt» med en skåre på 5, til «Stemmer ikke i det hele tatt» med en skåre på 1. Vi gjennomførte en prinsippal komponentanalyse med oblik løsning på de ni spørsmålene. Analysen ga oss to forskjellige faktorer. Den ene faktoren korrelerte høyest med spørsmålene som skulle måle opplevd aksept fra foreldrene, mens den andre korrelerte høyest med spørsmålene som skulle måle familiemiljø og tilknytning til foreldrene. Det var imidlertid meget høy korrelasjon mellom faktorene (.64). Vi valgte derfor å slå sammen de ni variablene til én skala. Det kan innvendes at skalaen dekker flere svært ulike sider ved ungdommenes forhold til sine foreldre. Det er imidlertid så høy korrelasjon mellom alle spørsmålene i skalaen at det er god grunn til å tro at alle spørsmålene tapper ett og samme fenomen, nemlig ulike sider av opplevd tilknytning til foreldrene.

Foreldretilsyn («monitoring») ble målt gjennom et måleinstrument utviklet av Alsaker og kolleger (Alsaker et al., 1991). Svarene på de fire spørsmålene som inngår i dette målet ble slått sammen til en sumindeks. Ungdommene ble i tillegg bedt om å oppgi hvor ofte de kranglet med sine foreldre. Til dette spørsmålet fikk de oppgitt fem svaralternativer: «hver dag», «flere ganger i uken», «en til fire ganger i måneden», «sjeldnere», og «aldri», med verdier fra fem til én. Tilknytning til skolen ble målt ved 12 spørsmål laget av Ølars Wichstrøm i forbindelse med en tidligere undersøkelse ved UNGFORSK, «Ung i Norge». Dette instrumentet er benyttet i en rekke undersøkelser gjennomført ved UNGFORSK og NOVA. Religiøs tilknytning ble målt ved et spørsmål om «Hvor mye betyr din religion for hvordan du lever ditt liv til daglig?» Svarene gikk fra «Svært viktig. Jeg

legger stor vekt på å leve etter skriften hver dag», til «Religion har ingen betydning for hvordan jeg lever». Dette spørsmålet ble valgt heller enn spørsmål om religiøs tro da det var antatt av det i hovedsak var tilknytningen til religionens normative verdier, som er uforenlig med antisosial atferd, som ville beskytte mot deltagelse i antisosial atferd, jamfør Hirschis sosial kontroll teori (1969, 1998). For å få et bilde av venners problematferd ble de unge bedt om å tenke på to av sine beste venner og oppgi om ingen, en av dem, eller begge «har vært full siste uke», «har noen gang brukt hasj», og «vært i kontakt med politiet på grunn av noe ulovlig de har gjort». Svarene på disse spørsmålene ble slått sammen i en sumindeks.

I tillegg har vi inkludert en rekke spørsmål som kun er gitt til elever med to utenlandskfødte foreldre, da spørsmålene kun vil være relevante for dette underutvalget.

Etnisk identifisering ble målt ved hjelp av Multigroup Ethnic Identity Measure (MEIM; Phinney, 1992). Dette er et instrument utviklet for å kunne benyttes på tvers av etnisk tilhørighet, inkludert etnisk majoritetsungdom. Det er tidligere benyttet i Siv Kværnmos avhandling om etnisk identifisering blant samer og etnisk majoritetsungdom i Norge.

I Artikkel II inkluderte jeg et samlemål som inkluderer fire ulike underskalaer som var ment å skulle tappe ulike aspekter ved etnisk identifisering, men som alle bør inngå som et mål på etnisk identitet ifølge forfatteren. I Artikkel IV skilte jeg først ut skalaene som skulle måle «Ethnic affirmation and belongings». Dette ble gjort da jeg ønsket å få et mål på etnisk identifisering som var forskjellig fra kulturell identifisering. Jeg ekskluderte derfor skalaene som omhandler kulturell praksis og kulturell identifisering. Videre skilte jeg ut skalaen som skulle måle «Ethnic behaviour», og kalte dette kulturell praksis. Denne skalaen inneholder to spørsmål som spør direkte om deltagelse i fellesaktiviteter med andre medlemmer fra samme folkegruppe.

Kulturell identifisering ble i tillegg til spørsmålene om kulturell praksis tatt fra MEIM, målt ved fire spørsmål konstruert i forbindelse med datainnsamlingen til *Ung i Oslo 1996*. Spørsmålene var i hvilken grad de «ønsker å leve etter norsk kultur og tradisjoner», og det samme spørsmålet i forhold til i hvilken grad de «ønsker å leve etter deres foreldres tradisjonelle kultur og tradisjoner». Svarene varierte fra «veldig viktig», til «vil helst ikke leve etter...». De samme spørsmålene ble brukt for å måle barnas oppfatninger av hva foreldrene ønsket at barna skulle gjøre. Det kan innvendes mot disse spørsmålene at vi ikke vet hva de legger i «kultur». Hensikten var imidlertid å måle kulturelle identifiseringer, heller enn spesifikk kulturell praksis. Dette

fordi vi antok at spørsmål om holdninger til spesielle aktiviteter, som mat, venner, giftemål osv, ville variere sterkt mellom ulike etniske grupper, med religion som en mellomliggende forklaringsvariabel. Vi inkluderte et mål på ulike akkulturasjonsstrategier knyttet til kulturell praksis i spørreskjemaet. Dette viste seg som forventet å ha meget lav alfareliabilitet, og ble derfor ikke benyttet i min avhandling.

Sosial integrering ble målt ved et spørsmål om hvor de fleste vennene deres kom fra, med alternativene «Norge», «mine foreldres hjemland» og «andre land». I tillegg inkluderte vi et spørsmål om de «hadde norske venner som de var sammen med på fritiden». Det kan innvendes at disse to spørsmålene er overlappende. Det viser seg og at det er høy korrelasjon mellom variablene, uten at dette influerte på eventuelle problemer med multikolinearitet i analysene. Grunnen til at vi benyttet oss av begge spørsmålene var at vi mente det siste spørsmålet ville fange opp i hvilken grad de tilbragte mye av sin fritid på arenaer med mange andre norske ungdommer, selv om de oppga at flesteparten av deres nære venner hadde samme bakgrunn som de selv.

3.6 Statistiske analyser

De statistiske analysene ble gjennomført ved hjelp av statistikkprogrammet SPSS. Gruppeforskjeller i utbredelsen av psykiske vansker ble undersøkt ved hjelp av t-tester for uavhengige utvalg og ANOVA (ved kontinuerlige mål) samt ved hjelp av en kji-kvadrattest (ved dikotome mål). I hvilken grad det var statistiske forskjeller innbyrdes mellom de ulike gruppene, ble testet ved hjelp av Scheffe post-hoc test i ANOVA (Artikkel 1).

Multipel regresjonsanalyse undersøker den totale og unike betydning to eller flere uavhengige variabler har på den avhengige variabelen. Denne metoden ble valgt i tre av artiklene (Artikkel II, III, og IV). Metoden forutsetter at residualene er normalfordelte, noe som oftest reflekterer en normalfordelt variabel. Antisosial atferd er i utgangspunktet et fenomen som ikke er normalfordelt i den generelle befolkningen, med en tydelig høyreskjev fordeling. Variabelen ble derfor logtransformert. En rekke av de uavhengige variablene hadde også en tendens til å være skjevfordelte. Forutsetningen om normalfordeling gjelder imidlertid residualene, og ikke variabelen i seg selv. Ofte er det her en tydelig sammenheng, men variabler som er skjevfordelte og gjenspeiler en normal skjevfordeling i populasjonen, trenger ikke nødvendigvis å føre til en skjevfordeling av residualene (Berry og Feldman, 1985). I alle analysene ble normalfordelingen sjekket ved et plott av

residualene til den uavhengige variabelen. Selv om de uavhengige variablene i utgangspunktet hadde en dreining mot høyre eller venstre, viste plottet at residualene var nok normalfordelt til at ikke forutsetningene for de brukte statistiske analysene ville være brutt.

Det er også et krav at det ikke skal være for høy korrelasjon mellom variablene, da dette kan føre til problemer med multikolaritet. Dette ble derfor undersøkt ved hjelp av SPSS multikolaritets diagnostikk, uten at det ble funnet å være et problem. Ett unntak var Artikkel II hvor dette førte til at to skalaer ble slått sammen i de videre analysene. Kurvlinjaritet kan og utgjøre en trussel mot analysene. Visuell inspeksjon av scatter plots ble derfor foretatt, i tillegg til preliminære analyser av kurvlineære ledd i analysen. Ingen tegn på kurvlinjaritet ble observert.

Multippel Lineær regresjonsanalyse (Artikkel II, III, og IV) og korrelasjonsanalyser (Artikkel IV) ble brukt for å studere bivariate sammenhenger mellom variablene (kontrollert for alder). Multippel Lineær regresjonsanalyse ble også benyttet for å studere de unike bidragene til enkeltvariablene, dvs. sammenhengen mellom den avhengige og den uavhengige variabel, kontrollert for de andre variablene (Artikkel II, III, og IV).

For å teste om det var gruppeforskjeller i sammenhengen mellom den avhengige og den uavhengige variabelen i regresjonsanalysen, benyttet jeg meg av en T-test utviklet for å måle forskjellen mellom de ustandariserte regresjonskoeffisientene i to uavhengige utvalg (Paternoster, Brame, Mazerollo, and Piquero, 1998), (Artikkel II, III, og IV). Dette er i samsvar med Rowe et al.'s (1994) anbefalinger for den korrekte fremgangsmåten for å teste observerte gruppeforskjeller i regresjonskoeffisienter. Treveis interaksjonsledd ble benyttet for å teste om mønsteret av forskjeller mellom ungdom med norskfødte foreldre og andregenerasjons innvandrere var forskjellig for gutter og jenter (norsk/innvandrer X kjønn X uavhengige variabel).

4 Resultater

ARTIKKEL I: Torgersen, Leila (2001). Patterns of self-reported delinquency in children with one immigrant parent, two immigrant parents and Norwegian-born parents: some methodological considerations. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 2, 213-227.

Målsetting: Formålet med denne studien var å undersøke i hvilken grad vi finner at ungdom med ulik innvandrerbakgrunn også skiller seg ved ulike kriminalitetsmønstre, både når det gjelder andelen som er involvert i slik atferd, forskjeller i deltagelse i ulike former for antisosial atferd, samt hyppigheten i deltagelse blant de involverte. Studier av kriminalitet blant barn av innvandrere har operasjonalisert både etnisitetsvariabelen og kriminalitetsvariabelen på svært ulike måter. Et sentralt spørsmål var derfor i hvilken grad sammenheng mellom ulik innvandringsbakgrunn og kriminell aktivitet endres avhengig av ulike måter å operasjonalisere innvandrervariabelen på, samt ulike mål på kriminalitet. Dette ville være med på å forklare hvorfor ulike studier kommer frem til svært ulike resultater.

Resultater: Med antisosiale handlinger har vi her valgt ut de handlinger som ville føre til tiltale etter norsk lov. Kriminelle handlinger ble delt inn i fire kategorier: mild kriminalitet, alvorlig kriminalitet, voldsutøvelse, og en samlet kategori. De med én norskfødt og én utenlandskfødt forelder ble skilt ut som egen gruppe. Alle analysene ble utført separat for hvert kjønn. Handlingene ble først kategorisert etter deltagelse: hvor stor andel av gruppen som hadde deltatt i de definerte kriminalitetshandlingene siste år. I tillegg ble det undersøkt om det var gruppeforskjeller i frekvens: hvor mange handlinger de aktive hadde begått siste år.

Først ble det skilt mellom barn med to norskfødte foreldre, én utenlandskfødt forelder, og to utenlandskfødte foreldre, samt mellom første- og andre generasjons innvandrere. Det var ingen forskjeller mellom første og andre generasjons innvandrere, og disse ble derfor slått sammen i de videre analysene. Hovedtendensen var at det var flere lovlydige blant barn med to utenlandskfødte foreldre, og da spesielt blant jentene (signifikant interaksjonseffekt). Dette skyldtes at det var mer uvanlig å begå mild kriminalitet blant unge med to utenlandskfødte foreldre. Gutter med kun én utenlandskfødt forelder hadde både høyere frekvens og høyere deltagelse i mild

kriminalitet, sammenlignet med gutter med to norskfødte foreldre. Det var ingen gruppeforskjeller i alvorlig kriminalitet. Blant guttene hadde de med utenlandskfødte foreldre den høyeste deltagelsen i voldskriminalitet, mens blant jentene var det de med kun én utenlandskfødte forelder som hadde den høyeste deltagelse i voldskriminalitet.

Utvalget ble så inndelt i ulike grupper avhengig av hvilken verdensdel foreldrenes fødeland tilhørte. Formålet var å finne ut om resultatene for barn av to innvandrere var avhengige av hvor foreldrene kom fra. Resultatene viste at tendensen til å ha høy deltagelse i mild kriminalitet også gjaldt barn med foreldre fra vestlige land. Skillet går dermed ikke mellom innvandrere og nordmenn, men mellom vestlige land (Norge, Vest-Europa og USA), og resten av verden.

Kriminalitetsmønsteret for gutter med én utenlandskfødte forelder var det samme uavhengig av hvor den utenlandskfødte forelder kom fra. For jentene var det større variasjon, med høyest deltagelse der en av foreldrene kom fra Øst-Europa og Afrika. Oppdelingen etter landsbakgrunn viste og at gutter fra Asia hadde en lavere deltagelse i alvorlig kriminalitet sammenlignet med de med én eller to norskfødte foreldre. Resultatene viste og at den høyere deltagelsen i voldskriminalitet blant barn av to innvandrere skyldtes en mye høyere deltagelse i voldskriminalitet blant gutter med afrikansk bakgrunn.

Studien viser dermed at konklusjonen på spørsmålet om hvorvidt man finner mer kriminalitet blant barn av innvandrere er avhengig av både hvilket kjønn som studeres, hvordan kriminalitetsvariabelen blir operasjonalisert, samt hvordan unge med innvandrerbakgrunn blir kategorisert. Videre i artikkelen blir det diskutert hvordan dette kan være med på å forklare de svært ulike resultatene av studier på dette feltet.

ARTIKKEL II: Torgersen, Leila (2001). Sammenhengen mellom depressivt stemningsleie og relasjoner til foreldrene. En studie av andre generasjons pakistanske innvandrere og ungdommer av norsk opprinnelse. Tidsskrift for Norsk Psykologforening, 38, 640-648.

Målsetting Formålet med denne studien var å undersøke om sammenhengen mellom depressivt stemningsleie og relasjoner til foreldrene var ulik blant ungdom med norsk bakgrunn sammenlignet med andre generasjons innvandrere med pakistansk bakgrunn.

Resultater Familierelasjoner ble målt ved grad av tilknytning til foreldrene, samt hvor ofte de kranglet med sine foreldre. Resultatene viste at

ungdom med pakistansk bakgrunn hadde et moderat høyere nivå av depressivt stemningsleie sammenlignet med ungdom med norsk bakgrunn. Jenter med norsk bakgrunn oppga et høyere nivå av depressivt stemningsleie enn guttene. Det var ingen kjønnsforskjeller i depressivitet blant ungdommene med pakistansk bakgrunn.

Ungdom med norsk bakgrunn oppga en høyere kranglefrekvens, mens det var ingen etniske forskjeller i nærhet til foreldrene. Vi gjennomførte en Multivariat regresjonsanalyse som viste at det var ingen etniske forskjeller i sammenhengen mellom nærhet til foreldrene og depressivitet. Krangling med foreldrene viste imidlertid en sterkere sammenheng med depressivitet blant ungdom med pakistansk bakgrunn, sammenlignet med ungdom med norsk bakgrunn. Resultatet var det samme for begge kjønn. Resultatene viser at selv om det er en klar oppfatning av at familienærhet er viktigere for ungdom fra Pakistan, finner vi ikke at de er mer tilknyttet sine foreldre, og heller ikke en sterkere sammenheng mellom svak nærhet til foreldrene og mer depressivitet. Når det gjelder direkte konflikter med foreldrene, viser derimot resultatene at dette er mye tydeligere forbundet med dårligere mental helse blant barn av pakistanske foreldre, uten at vi kan konkludere med at sterkere depressivitet kommer som en konsekvens av kranglingen.

ARTIKKEL III: Torgersen, Leila (Submitted). Differences in Correlates to Delinquency between Ethnic Majority Adolescents and Second-generation Immigrants

Målsetting Formålet med denne artikkelen var å undersøke om de samme risikofaktorene er gjeldende for ungdom med norsk bakgrunn sammenlignet med andregenerasjons innvandrerungdom med foreldre fra den tredje verden, samt om styrken på sammenhengene var forskjellig. Det var også en viktig målsetting å undersøke om resultatene ville bli de samme for gutter og jenter.

Resultater Som mål på risikofaktorer inkluderte jeg bånd til foreldrene (tilknytning til foreldrene, tilsyn fra foreldrene, hyppighet av krangling med foreldrene), selvbilde, samt bånd til skolen, til egen etnisk gruppe og til religion.

Resultatene viste ungdom med norsk bakgrunn hadde en høyere deltagelse i antisosial atferd enn andregenerasjons innvandrere. Andregenerasjons innvandrere av begge kjønn rapporterte at de var mer opptatt av religion, de hadde en sterkere etnisk tilhørighet, de hadde sjeldnere konflikter med sine foreldre, og hadde sterkere bånd til skolen. Det var forskjeller

mellom gruppene når det gjaldt hvor mye foreldrene visste om hva de gjorde på fritiden. Andre generasjons innvandrerjenter oppga at foreldrene visste mer enn det norske foreldre visste, mens andregenerasjons innvandrer gutter oppga at foreldrene visste mindre enn det som var tilfellet for de norske foreldrene.

Korrelasjonsanalyser av sammenhengen mellom risikofaktorer og antisosial atferd viste i hovedtrekk det samme mønsteret. Unntakene var for jenter hvor foreldretilsyn (monitoring) viste en svakere sammenheng med antisosial atferd blant andregenerasjons innvandrerjenter, mens konflikter med foreldrene viste en svakere sammenheng med antisosial atferd blant andregenerasjons innvandrer gutter, sammenlignet med ungdom med norsk bakgrunn.

Multipel regresjonsanalyse ble benyttet for å måle effekten av de ulike variablene på antisosial atferd, kontrollert for hverandre. De ustandariserte betakoeffisientene ble sammenlignet for å undersøke for statistisk signifikante forskjeller mellom utvalgene, separat for gutter og jenter. Resultatene viste i hovedsak det samme mønsteret for barn av innvandrere, og barn med opprinnelig norsk bakgrunn. For begge kjønn var et høyere nivå av antisosial atferd forbundet med dårligere tilknytning og oftere konflikter med foreldrene, mindre foreldretilsyn (monitoring), og svake bånd til skolen. For alle grupper unntatt andregenerasjons innvandrerjenter var det en positiv korrelasjon mellom antisosial atferd og selvbilde, motsatt av hva som ble funnet i de bivariante analysene. Dette resultatet kom frem etter kontroll for tilknytning til foreldrene. For de norske ungdommene viste en signifikant interaksjonseffekt at denne tendensen var tydeligst hos de med svak tilknytning til foreldrene. Etnisk identitet var ikke relatert til antisosial atferd i de multivariate analysene, med unntak for andregenerasjons gutter. Her ble den ikke-signifikante bivariante sammenhengen forandret til en positiv sammenheng med antisosial atferd i den multivariate analysen, eller kontroll for tilknytning til foreldrene. Resultatene viste og en negativ korrelasjon mellom religiøsitet og antisosial atferd kun for jentene.

Resultatene viste signifikante forskjeller i effekten av de ustandariserte regresjonskoeffisientene for etnisk identitet blant guttene, og for monitoring blant jentene. Sistnevnte resultat gjenspeilet seg også i en signifikant treveis interaksjonseffekt: forskjellen i styrken på sammenhengen mellom antisosial atferd og monitoring var større blant jentene enn blant guttene. Resultatene viste dessuten en signifikant treveis interaksjon for konflikt med foreldrene. Dette skyldtes at kjønnsforskjellene i styrken på sammenhengen mellom

antisosial atferd og konflikt med foreldrene var større blant andregenerasjons innvandrere, enn blant ungdom med norsk bakgrunn.

Resultatene viste derfor i hovedtrekk de samme risikofaktorer, med lik styrke, blant andregenerasjons innvandrerungdom, og ungdom med norsk bakgrunn. Den eneste tydelige signifikante forskjellen ble funnet ved effekten av foreldretilsyn (monitoring), i tråd med tidligere studier på feltet. Unikt med denne studien er imidlertid at dette viste seg å gjelde kun for jentene.

ARTIKKEL IV: Torgersen, Leila & Lars Wichstrøm (Submitted). Gender Differences in the Association between Acculturation and Delinquency among Second-generation Immigrants in Norway

Målsetting Hovedhensikten med denne studien var todelt. Først ønsket jeg å undersøke om det var kjønnsforskjeller i sammenhengen mellom antisosial atferd og innvandrerspesifikke forhold (akkulturasjon og opplevd etnisk diskriminering) blant andregenerasjons innvandrerungdom. Samtidig ville jeg undersøke om effekten av de innvandrerspesifikke forhold på antisosial atferd, samt eventuelle kjønnsforskjeller, opprettholdes etter kontroll for generelle risikofaktorer.

Resultater Som mål på innvandrerspesifikke forhold inkluderte jeg etnisk tilhørighet, deltagelse i kulturspesifikke aktiviteter og tradisjoner, opplevd rasisme, venners landsbakgrunn, egne og foreldres holdninger til egne kulturelle tradisjoner og praksis, samt egne og foreldres holdninger til norske tradisjoner og praksis. Som mål på generelle risikofaktorer inkluderte jeg tilknytning til foreldrene, hyppighet av konflikter med foreldrene, monitoring, bånd til skolen, betydningen av religion samt tilstedeværelsen av antisosiale venner.

Flere gutter enn jenter oppga å ha begått antisosiale handlinger, de hadde flere norske venner de var sammen med på fritiden, men de oppga samtidig oftere at flesteparten av vennene kom fra andre land enn deres eget, religion betydde mindre, og de hadde flere antisosiale venner. Flere jenter oppga å ha flest venner fra sine foreldres hjemland, foreldrene hadde mer tilsyn med hva de gjorde på fritiden, og de hadde sterkere bånd til skolen. Det var ingen kjønnsforskjeller i etnisk identifisering, eller hvordan de forholdt seg til sine foreldres eller til norsk kultur og levesett.

Bivariat viste resultatene tydelige signifikante kjønnsforskjeller. Det var vanligere for gutter med høy deltagelse i antisosial atferd at flesteparten av vennene hadde innvandrerbakgrunn, og vanligere at både de selv og

foreldrene var negative til at barna skulle leve i henhold til norsk kultur og levesett. Det var imidlertid vanligere for jenter med høy deltagelse i antisosial atferd at flesteparten av vennene hadde norsk bakgrunn, å ha en svak etnisk identifisering, samt selv å ønske å leve etter norsk kultur og levesett.

Et av hovedspørsmålene i artikkelen var i hvilken grad effekten av de innvandrerspesifikke risikofaktorene på antisosial atferd opprettholdes etter kontroll for generelle risikofaktorer. For å undersøke dette ble det gjennomført en regresjonsmodell hvor de generelle risikofaktorene ble lagt inn i første ledd, mens de innvandrerspesifikke risikofaktorene ble introdusert i andre ledd. For jentene viste resultatene at de innvandrerspesifikke risikofaktorene ikke ga noen signifikant økning i modellens forklarte varians. Dette betyr at effekten av de innvandrerspesifikke risikofaktorene kun forklares ved en samvariasjon med de generelle risikofaktorer: her representert ved en positiv sammenheng med konflikter med foreldrene, og med tilstedeværelsen av antisosiale venner.

For guttene, derimot, viste resultatene at de innvandrerspesifikke risikofaktorene økte modellens samlede forklarte varians, samtidig med at noen av variablene mistet sin effekt. Dette førte til kjønnsforskjeller idet gutter med en høyere forekomst av antisosial atferd i større grad enn jentene oppga at de hadde norske venner de var sammen med på fritiden, at flesteparten av vennene hadde innvandrerbakgrunn (egen eller annen innvandrerbakgrunn), og at de hadde en sterk etnisk tilhørighet. Gutter med høy deltagelse i antisosial atferd oppga også liten deltagelse i kulturspesifikke aktiviteter, men her var det ingen signifikant kjønnsforskjell. Tendensen til å begå antisosiale handlinger var også assosiert med en svak tilknytning til foreldrene, lite monitoring (signifikant kjønnsforskjell), lav tilknytning til skolen, og antisosiale venner.

5 Metodediskusjon

Analysene i artiklene baserer seg på et stort representativt utvalg med høy svarprosent, med tidligere utprøvde instrumenter, og gode reliabilitetsmål. Studiene har imidlertid noen begrensninger, som er tatt opp i de ulike artiklene. Problemer med eventuelle brutte forutsetninger for de statistiske analysene er diskutert tidligere.

5.1 Begrepsvaliditet

Begrepsvaliditet viser til sammenhengen mellom de psykometriske egenskapene til en test og den teoretiske begrunnelsen bak instrumentet. Måler vi det vi ønsker å måle? De fleste instrumenter benyttet i denne studien er blitt brukt i en rekke studier, med forventede resultater. Det gjelder både målet på antisosial atferd (Øia, 2003), depressivitet (Wichstrøm, 1999; Øia, 2003), etnisk identitet (Øia, 2000, 20003), familierelasjoner (Bakken, 1998; Øia, 2003), foreldretilsyn (monitoring) (Bakken, 1998; Storvoll og Wichstrøm, 2002; Øia, 2003), skoletilknytning (Bakken, 1998; Øia, 2003), og opplevd etnisk diskriminering (Øia, 2000). Flere instrumenter er imidlertid konstruert for denne studien. Det gjelder spesielt spørsmålene om akkulturasjon; holdninger til kulturell bevaring og tilpasning, venners etnisitet og religiøs tilknytning. Instrumentene er imidlertid brukt i en rekke studier, med forventede resultater (Øia, 2003), noe som styrker instrumentenes konvergente validitet.

En annen viktig diskusjon er i hvilken grad det er riktig å sammenligne svarene fra ulike grupper med forskjellig kulturell bakgrunn, når det kan være grunn til å anta at de legger ulike ting inn i begrepene vi ønsker å måle (Van de Vijver og Leung, 1997), dvs. at begrepsvaliditeten er ulik. Dette gjelder spesielt spørsmålene om etnisk identitet (MEIM: Phinney, 199?) og religiøs forankring, men kan og gjelde de andre benyttede instrumentene. Selv om Phinney (1990) argumenterer for at etnisk identitet også er et viktig aspekt for unge med etnisk majoritetsbakgrunn, er det allikevel grunn til å anta at etnisk identitet er en mye viktigere psykologisk komponent for innvandrerdoms identitetsutvikling. Studier gjennomført av Roberts et al. (1999) viste imidlertid at de samme faktorskårene og ladningene både for barn av innvandrere og etnisk majoritetsungdom, og konkluderer derfor at instrumentet kan bruke på tvers av ulike etniske grupper.

En annen viktig trussel mot studienes begrepsvaliditet er knyttet til bruk av selvrapportering, spesielt i forhold til antisosial atferd. Ideelt sett burde vi også innhentet informasjon fra andre kilder, som foreldre og lærere, samt registrert kriminalitet. Flere studier har imidlertid vist at det er stor grad av sammenfall mellom ungdoms egenrapporterte antisosiale atferd og registrert kriminalitet (Farrington 1987; Rutter et al., 1998).

En annen, muligens viktigere, trussel er spørsmålet om ulik validitet i selvrapportering av antisosial atferd mellom etnisk majoritets og etnisk minoritets ungdom (Hindelang et al. 1981, Huizinga and Elliott 1986; Junger 1989). Tidligere studier har funnet at unge fra enkelte minoritetsgrupper har større tendens enn etnisk majoritetsungdom til å underrapportere sin involvering i antisosial atferd. Junger (1989) fant i sin studie en diskrepans mellom politidata og selvrapporteringsdata for enkelte grupper av minoritetsungdom i Nederland. Forskjellene i validitet synes der å følge kulturelle skillelinjer – islamisk versus ikke-islamisk bakgrunn – heller enn etniske skillelinjer. Ungdom fra islamske kulturer underestimerte kriminell aktivitet oftere enn ungdom fra andre etniske grupper. Det er imidlertid reist tvil om konklusjonene i hennes studier (Bowling 1990). Bowling argumenterer for at det ikke er evidens for at en forklaring basert på religion eller kultur er mer valid enn en erfaring basert på ungdommenes erfaringer av frykt for deres sikkerhet for deres innvandrersstatus. Kontakt med politiet for nylig ankomne innvandrere kan føre til problemer for deres søknad om permanent oppholdstillatelse, noe som kan forklare deres underrapportering. Farrington og hans kolleger (Farrington et al. 1996) fant ingen konsistente etniske forskjeller i ulik prediktiv validitet for selvrapportert kriminalitet. I vår studie var respondentene totalt anonyme uten noen som helst mulighet til å bli sporet opp, noe som skiller denne studien fra Jungers (1989) undersøkelse. Dette har trolig minimalisert underrapportering. Et annet faktum som støtter resultatene i mine undersøkelser er at politiregisteret viser samme resultat som min undersøkelse, både når det gjelder forskjellen mellom ulike etniske grupper og når det gjelder forskjellene i utbredelsen av alvorlig kriminalitet og voldskriminalitet mellom etnisk majoritets- og etnisk minoritetsungdom.

En annen trussel mot begrepsvaliditeten til instrumentet som er benyttet for å måle antisosial atferd, er at det ikke dekker hele spekteret av slik atferd. Dette er spesielt problematisk i forhold til å måle kjønnsforskjeller i aggressiv atferd. Instrumentet inneholder kun to spørsmål for å måle slik atferd: «...truet til deg penger eller ting», og «...vært i slåsskamp hvor du har brukt våpen (eks. kniv)». Man har tidligere funnet at gutter og jenter deltar i ulike

former for antisosial atferd, spesielt når det gjelder de mer aggressive handlingene (Bjørqvist et al. 1992; Crick og Grotpeter, 1995). Mens guttene i større grad viser direkte fysisk aggresjon, er jenter mer tilbøyelige til å vise indirekte og relasjonell aggresjon. Det er og mulig at gutter med innvandrerbakgrunn i større grad viser fysisk aggresjon enn etnisk majoritetsungdom, noe som delvis støttes av studier fra USA. Mine resultater i Artikkel I kan derfor være et resultat av hvilke spørsmål som er inkludert for å måle aggresjon. Med flere spørsmål om mindre alvorlige former for aggresjon ville kanskje både forskjellene mellom kjønnene, og mellom de ulike etniske gruppene, blitt mindre tydelige. Det kan imidlertid også hende at andre spørsmål ville ha økt forskjellene.

Instrumentet som er benyttet for å måle depressivitet i denne studien dekker ikke hele spekteret av mulige symptomer på depressivt stemningsleie. Der er en kortversjon av et lengre instrument (Hopkin's Symptom Checklist: Derogatis et al., 1974) som er modifisert til en kortutgave med seks ledd, utviklet og validert av Kandel og Davies (1982). Jeg må imidlertid ta forbehold om at ungdommene kan ha andre symptomer på depressivitet som ikke fanges opp av mitt instrument. Kandel og Davies (1982) fant imidlertid en høy korrelasjon mellom kortversjonen og den originale lange versjonen, noe som tyder på at selv om det er få spørsmål, klarer det å fange opp de unge med problemer.

Det som imidlertid også kan være en større trussel, er eventuelle etniske forskjeller i symptombildet av depressivt stemningsleie mellom etnisk majoritetsungdom og unge med pakistanske foreldre. Dette kan eventuelt være med på å forklare de observerte forskjellene i depressivitet mellom de to underutvalgene.

En annen trussel mot måleinstrumentenes validitet er eventuelle etniske forskjeller i respons-bias; det vil si systematiske forskjeller i hvordan de ulike etniske gruppene forholder seg til en skala. Dette kan influere på svarene, og dermed hvilke konklusjoner som trekkes. Slike gruppeforskjeller i bruk av skalaene er brukt som en mulig forklaring på at man finner at barn med foreldre fra confusianske land i Asia, og deres foreldre, konsekvent oppgir at barna har mindre evner, og færre positive egenskaper, sammenlignet med barn av vestlige foreldre (Stevenson, Lee, Chen, Stigler, Hsu, og Kitamura, 1990). Det er mulig at enkelte grupper fra Asia blir påvirket av den confusianske ide om at man ikke skal stikke seg ut fra resten av gruppen. Det er viktig å vite om eventuelle gruppeforskjeller skyldes forskjeller i respons style, eller om det reflekterer sanne kulturelle forskjeller. Studier har imidlertid vist at det er en sammenheng mellom kultur og respons style, som

følger et skille mellom kollektivistiske kulturer (bruker i større grad midtverdiene i skalaen) og individualistiske kulturer (bruker i større grad ekstremverdiene i skalaen), men at etter kontroll for de ulike responsmåtene, kunne ikke dette i seg selv forklare den store forskjellen i svarene fra de ulike etniske gruppene (Chen, Lee og Stevenson, 1995).

Dette kan tyde på at eventuelle kulturelle forskjeller ikke har så stor innflytelse. Det er imidlertid og et argument for å bruke gjennomsnittskårer heller enn andelen, i prosent, som skårer høyt. Hvis en gruppe bruker en større del av skalaene, vil forskjellene maskeres ved bruk av gjennomsnittskårer. Eventuelle forskjeller vil og ha størst innflytelse på konklusjoner om forekomst. Eventuelle sammenhenger mellom den avhengige og den uavhengige variabelen vil ikke i like stor grad bli påvirket.

5.2 Ytre validitet

Ytre validitet refererer ikke til egenskaper ved måleinstrumentet, men til i hvilken grad resultatene fra mitt utvalg kan overføres til den generelle populasjon. Svarprosenten var her meget høy (94%). På ungdomsskolen representerer dette tilnærmet 94 prosent av totalpopulasjonen. På videregående skole har vi imidlertid mistet ca. 10 prosent som ikke begynte på videregående skole i Oslo. Noen av disse elevene har begynt på skoler i andre byer, eller folkehøyskoler, og er dermed trolig ikke mer utsatt for depressivitet eller antisosial atferd enn resten av utvalget. For den delen av utvalget som har droppet ut fra skolen, må en imidlertid forvente en høyere andel ungdommer med psykiske vansker, spesielt antisosial atferd. Dette kan influere på generaliserbarheten av andelen av populasjonen som har psykiske vansker. Det trenger imidlertid ikke å få noen konsekvenser for sammenhengen mellom psykiske vansker og studiens risikofaktorer, da generaliseringer av sammenhenger er mindre sårbare for utvalgseffekter enn generaliseringen av utbredelse (Aagerge og Laake, 1984).

Et annet spørsmål er i hvilken grad våre resultater kan generaliseres til andre land. Norge skiller seg ut ved en mye høyere grad av likestilling mellom kjønnene enn hva man finner i andre vestlige land. Vi skårer også høyere på individualitetsdimensjonen enn mange andre vestlige land (Hofstede, 1998). Dette kan influere på eventuelle kjønnsforskjeller i utbredelsen av antisosial atferd, da kjønnsrollene i Norge i mindre grad er bundet opp i tradisjonelle kjønnsstereotyper. Dette kan og virke inn på eventuelle etniske forskjeller i sammenhengen mellom psykiske vansker og risikofaktorer. Dette kan både være med på å gjøre barn av innvandrere mer

individualistiske og mindre kjønntypiske, og det kan være med på å gjøre eventuelle kjønnsrollekonflikter mellom barn og foreldre, og mellom barn av innvandrere og barn av majoritetsbefolkningen, større enn i andre land. En måte å få svar på disse resultatene er å sammenligne mine funn med studier gjennomført i andre land. Dette er imidlertid vanskelig da de fleste studier innenfor dette feltet ikke har gjennomført separate analyser for gutter og jenter. De som har sett på kjønnsforskjeller finner imidlertid i hovedsak de samme resultatene som i denne avhandlingen (Wong, 1997).

Det er og viktig å spørre seg i hvilken grad mine resultater kan generaliseres til resten av Norge. Barn av innvandrere i Oslo har i mye større grad muligheter til å treffe og omgås andre barn av innvandrere, sammenlignet med andre steder i landet hvor innvandrerandelen er mye mindre. Muligheten til å etablere etnisk baserte subgrupper er derfor mye sterkere tilstede i Oslo. Dette gjør at den observerte sammenhengen mellom en sterk etnisk identitet og høy involvering i antisosial atferd kan være avhengig av tilstedeværelsen av flere andre barn med samme etniske bakgrunn. Ønsket fra foreldrene om at barna skal bevare sin egen tradisjonelle kulturelle bakgrunn er og trolig lettere å argumentere for der barna har muligheten til å velge; mellom barn med norsk bakgrunn, og barn med samme etniske bakgrunn. Det er også grunn til å forvente at for familier som vokser opp på steder med få innvandrere, er det lettere for foreldrene å se fordelene ved å sosialiseres inn i en norsk kultur. Når det gjelder sammenhengen mellom mer generelle risikofaktorer, som tilknytning til skole og foreldre, og betydningen av en sterk etnisk selvidentifisering, er det større grunn til å anta at dette gjelder for hele landet.

I hvilken grad kan de identifiserte forskjellene mellom barn med norsk-fødte foreldre og andregenerasjons innvandrere, samt de identifiserte kjønnsforskjellene i betydningen av akkulturasjon for nivået av antisosial atferd, generaliseres til de ulike etniske undergruppene som utgjør innvandererutvalget? Som jeg har påpekt tidligere, er det, med unntak av unge med pakistansk bakgrunn, ikke mulig å gjennomføre mine analyser i de ulike etniske underutvalgene, da de er for små. Empirisk sett er det derfor uavklart i hvilken grad resultatene også er gyldige for de enkelte etniske gruppene. Dog vil en anta at så er tilfelle for den største etniske gruppen, nemlig de med pakistansk bakgrunn.

Det er og viktig å ta i betraktning at mitt utvalg er begrenset til tre alderskohorter. Det er derfor et åpent spørsmål i hvilken grad vi ville finne de samme resultatene blant yngre og eldre elever. Replisering av mine

studier i andre utvalg anbefales derfor; både for å validere resultatene og for å identifisere mulige forskjeller i alder og etnisk gruppe.

5.3 Reliabilitet

Reliabilitet refererer til graden av nøyaktighet til et måleinstrument. En reliabilitetskoeffisient indikerer mengden relevant varians i et måleinstrument. En tilstrekkelig grad av reliabilitet er viktig både for validiteten til instrumentet, samt for fortolkningene av resultatet. *Kan vi stole på instrumentet?* En rekke sumskårer er blitt brukt i mine artkler. Cronbach's alpha er rapportert i alle artiklene. Det viste seg å være tilfredsstillende. Det er samtidig noen viktige forskjeller mellom de ulike underutvalgene

Det er imidlertid mulig å oppnå en høy alpha reliabilitet, uten å oppdage at instrumentet faktisk inneholder to eller flere ulike underdimensjoner. For å finne ut dette, er man nødt til å faktoranalysere instrumentene. Dette ble gjort i de fleste tilfellene. På spørsmål om relasjoner til foreldrene viste faktoranalysen to ulike dimensjoner, slik jeg har referert i Artikkel II. Korrelasjonene var imidlertid så høye mellom de to skalaene at de ikke kunne brukes som to separate skalaer pga. multikolinearitetsproblemer, og ble derfor slått sammen. Spørsmålene om etnisk identitet, utviklet av Phinney (1992), ble også undersøkt ved faktoranalyse. Det viste seg også her at jeg fikk ulike faktorer blant barn med henholdsvis norskfødte og utenlandskfødte foreldre, som i varierende grad sammenfalt med Phinneys oppgitte underdimensjoner. Dette gjorde at jeg i artikkel III valgte å slå de ulike skalaene sammen til ett samlemål. Dette samsvarer med Phinneys anbefaling om å bruke alle spørsmålene for å inkludere flere ulike aspekter ved etnisk identitet (1992). I artikkel IV benyttet jeg meg kun av to underdimensjoner: etnisk stolthet og etnisk oppførsel. Dette ble gjort utfra en teoretisk begrunnelse da det var disse forhold jeg var mest interessert i. Det viste seg også at spørsmålene til disse to underdimensjonene kom i egne separate faktorer. Det var resten av spørsmålene som ikke grupperte seg slik de var intendert av forfatteren bak instrumentet. De andre instrumentene benyttet i studien viste seg å sammenfalle med resultatene fra faktoranalysene. Resultatene fra faktoranalysene av målene på antisosial atferd er diskutert i metodekapittelet. Andre indikatorer på reliabilitet utover intern konsistens (alpha), slik som for eksempel test-retest, er ikke studert. En undersøkelse av slike forhold ville ha styrket studien.

6 Resultatdiskusjon

6.1 Betydningen av innvandrerbakgrunn for utbredelsen av psykiske vansker blant ungdom

Min første delproblemstilling var *i hvilken grad psykiske vansker var mer utbredt blant barn av innvandrere, sammenlignet med barn med norsk bakgrunn*. Resultatene fra avhandlingen viser at man ikke kan konkludere med at barn av innvandrere er tydelig mer utsatt for psykiske vansker, sammenlignet med barn med opprinnelige norske foreldre. Resultatene viste stor variasjon avhengig av etnisk tilhørighet, kjønn, og ulike målinger av psykiske vansker.

En rekke norske studier har vist at psykiske vansker er mer utbredt blant barn av innvandrere, sammenlignet med barn av norskfødte foreldre (Sam, 1994; Øia, 2000; to referanser; Oppedal og Røysamb, 2004) Samtidig har flere studier, i likhet med mine, vist at resultatene er avhengige av hvordan den avhengige variabelen operasjonaliseres, samt operasjonaliseringen av innvandrervariabelen (Oppedal, Røysamb, Heyerdal, 2004; Sund et al., 2003; Øia, 2000). Det er derfor svært problematisk å snakke om innvandrere kontra nordmenn da det er stor variasjon mellom de ulike innvandrergruppene.

Når det gjelder symptomer på depressivitet, viste resultatene at det var flere med pakistansk bakgrunn som oppga å være mye plaget. Et åpent spørsmål er i hvilken grad den noe høyere forekomsten av depressivitet blant unge med pakistansk bakgrunn kan overføres til barn av innvandrere fra andre land. Øia (2000) fant i sin studie basert på samme datamateriale som min avhandling baserer seg på at det var ingen signifikante forskjeller mellom andregenerasjons ungdommer med pakistansk bakgrunn, og andregenerasjons innvandrere fra de andre migrasjonslandene i utvalget. Oppedal et al. (2004) fant imidlertid i sin studie av tiendeklassinger i Oslo at unge med bakgrunn fra Irak, Iran og Vietnam oppga flere emosjonelle problemer enn unge med pakistansk bakgrunn, mens unge fra Tyrkia, Marokko, India, Latin-Amerika, Somalia, Jugoslavia, og Sri Lanka oppga færre emosjonelle problemer. Dette viser at det er stor variasjon mellom de ulike landene. Forklaringen på de ulike resultatene kan og skyldes ulike mål på psykiske problemer i de ulike studiene, som på ulik vis fanger opp variasjoner i symptombildet mellom de ulike innvandrergruppene.

Når det gjelder spørsmål om eventuelle etniske forskjeller i utbredelsen av antisosial atferd, skiller en rekke studier fra Europa seg tydelig fra studier gjennomført i USA ved at de finner at færre unge med innvandrerbakgrunn deltar i antisosiale handlinger, sammenlignet med majoritetsbefolkningen (Junger-Tas et al., 1994). Junger-Tas et al. (1994) og hennes kolleger gjennomførte en studie av antisosial atferd blant ungdommer i en rekke land i Europa hvor de i hovedsak enten fant ingen forskjeller, eller fant at unge med innvandrerbakgrunn var underrepresentert. Problemet med disse studiene var at de ikke skilte mellom ulik alvorlighetsgrad, men så på andelen som hadde begått en eller flere antisosiale handlinger. Resultatene i denne avhandlingen viser at hvis man kun ser på andelen som har deltatt i antisosial atferd, er unge med norsk bakgrunn overrepresentert. Ser man på alvorligere former for kriminalitet, forandrer bildet seg. Resultatene reflekterer antagelig noen kulturelle forskjeller i hvor stor grad lettere antisosial atferd, her representert ved hærverk og butikktveri, er en del av ungdomskulturen blant barn av innvandrere fra den tredje verden.

Samtidig viser resultatene er spesielt enkelte innvandreguttenes har en større deltagelse i voldelig atferd.. Det er mulig at slik atferd kan være en reaksjon på opplevelsen av etnisk diskriminering og opplevd eksklusjon fra omgivelsene. Mine studier viser imidlertid at opplevd etnisk diskriminering ikke samvarierer med antisosial atferd, etter kontroll for andre relevante beskyttelsesfaktorer. Det kan allikevel tenkes at resultatet ville ha vært annerledes hvis separate analyser var kjørt for voldelig atferd, samt kun blant unge med afrikansk bakgrunn, som er den gruppen som opplever mest etnisk diskriminering (Øia, 2000) og samtidig utøver mest vold. En alternativ fremsatt tolkning har vært at individer fra enkelte kulturer har større tilbøyeligheter til å reagere med aggresjon og vold, men dette er kun spekulasjoner som man ikke har klart å vise empirisk.

Studiene har vist tydelige kjønnsforskjeller, men også i uventede vendinger. Resultatene fra Artikkel II viste at overrepresentasjonen i voldelig atferd blant enkelte innvandrergrupper kun gjaldt for guttene, samt at kjønnsforskjellene i deltagelse i antisosial atferd var mye tydeligere blant unge med foreldre fra ikke-vestlige land. Mer overraskende var imidlertid fraværet av kjønnsforskjeller i utbredelsen av depressivitet blant andregenerasjons ungdommer med pakistansk bakgrunn. Andre norske studier tyder på at dette ikke kun gjelder unge med pakistansk bakgrunn. I to norske studier av barn med to utenlandskfødte foreldre hvor man har brukt lignende instrumenter (HCSL-25 istedenfor HSCL-6) fant man flest symptomer på depressivitet blant gutter i et utvalg av åttendeklassinger (Oppedal og Røysamb,

2004). Dette målet inneholder imidlertid spørsmål om angst, i tillegg til spørsmål om depressivitet som i vårt instrument. Dette kan være med på å forklare forskjellene.

Manglende kjønnsforskjeller blant barn med Pakistanske foreldre i denne studien har i hvert fall to mulige tolkninger. En tolkning kan være at gutter med innvandrerbakgrunn opplever større tilpasningsproblemer enn jentene, noe som kan forklare fraværet av kjønnsforskjeller i depressivitet. Dette støttes av resultatene som viser at gutter med innvandrerbakgrunn i mye større grad deltar i antisosiale handlinger, sammenlignet med jentene.

En annen tolkning kan være at funnene reflekterer ulike kjønnsrolleforventninger i individualistiske og kollektivistiske kulturer, som i større grad hindrer innvandrerjenter fra å delta i antisosial atferd, men som samtidig i større grad gjør at innvandregutter «tar ut» sine problemer i depressive symptomer. Det er blitt påstått at mens jenter tar ut sine psykiske vansker i internaliserende symptomer, reagerer gutter mer med eksternaliserende symptomer (Kandel og Davies, 1982). Hvis det er slik at gutter i enkelte innvandrergrupper i større grad tillates, og forventes, å skulle reagere med internaliserende symptomer, kan dette være med på å forklare fraværet av kjønnsforskjeller i depressivitet. Dette er imidlertid kun spekulasjoner, men viser allikevel hvordan man skal være meget forsiktig med å konkludere med at det faktisk eksisterer sanne etniske forskjeller i tilstedeværelsen av psykiske vansker.

Til forskjell fra tidligere studier (Brindisi et al., 1995; Fridrich og Flannery, 1995; Samaniego og Gonzales, 1999), viste resultatene i Artikkel II ingen forskjell på utbredelsen av antisosial atferd blant henholdsvis første og andre generasjon. Dette står i kontrast til tidligere funn, basert på samme datamateriale (Øia, 2003). Forskjellene kan imidlertid forklares ved at Øia fant generasjonsforskjeller på innvandrerungdoms deltagelse i antisosial atferd først etter at han skilte gutter fra den tredje verden fra gutter med pakistansk bakgrunn. Generasjonsforskjeller ble kun rapportert i den første gruppen. Han fant og at størsteparten av økningen kunne forklares ved økt inntak av alkohol fra første til andre generasjon. Av grunner diskutert tidligere er ikke spørsmål om rus blitt inkludert i mine studier. Dette betyr imidlertid at resultatene fra mine studier muligens ville vært annerledes hvis rusbruk hadde vært inkludert.

Resultatene viser at det er vanskelig å konkludere i hvilken grad unge med innvandrerbakgrunn er mer utsatt for psykiske vansker, da resultatene avhenger både av kjønn, operasjonaliseringen av målet på psykiske vansker samt hvilke innvandrergrupper som undersøkes. Jeg kan derfor ikke

konkludere med at unge med innvandrerbakgrunn generelt sett kan sies å være mer utsatt for psykiske vansker sammenlignet med unge med norsk bakgrunn. Det resultatene imidlertid viser, er at unge med foreldre som er født i land i den tredje verden viser et annet kriminalitetsmønster – enn unge med vestlige foreldre – med større kjønnsforskjeller, mindre opposisjonell atferd (hærverk og butikkyver), og en tendens til mer voldsutøvelse, spesielt for enkelte grupper.

6.2 Betydningen av innvandrerbakgrunn for sammenhengen mellom psykiske vansker og ulike risikofaktorer

Min andre delproblemstilling var knyttet til spørsmålet om *man finner de samme risikofaktorene for forekomsten av psykiske vansker blant andre-generasjons innvandrerungdom og opprinnelig norske ungdommer, og om styrken av de identifiserte sammenhengene er forskjellig.*

Bakgrunnen for å hevde at man trenger egne teorier for å forstå utviklingen av psykiske vansker blant innvandrerungdom, ligger i observasjoner av store forskjeller i deres oppvekstsituasjon, sammenlignet med barn med majoritetsbakgrunn. De største forventede forskjellene er knyttet til familiens rolle, da en rekke studier har vist at innvandrerfamiliene skiller seg fra majoritetsbefolkningen ved en større vektlegging av familiesolidaritet samt større forventninger om respekt og lydighet fra barna (Bulcraft et al., 1996; Nyberg, 1993). Et skille mellom kollektivistiske og individualistiske kulturer i verdier, normer og oppdragsstil er brukt som en teoretisk ramme for å forvente kulturelle forskjeller i betydningen av identifiserte risikofaktorer mellom opprinnelig norske barn, og barn av innvandrere fra den tredje verden. Dette er hovedsakelig teorier som utvikler hypoteser på bakgrunn av forventede kulturelle forskjeller mellom innvandrerfamiliene og deres nye hjemland, som samvarierer med kulturelle forskjeller mellom deres nye hjemland, og innvandrernes opprinnelsesland.

I tillegg kan problemer knyttet til selve migrasjonsprosessen gjøre at risikofaktorene får ulik betydning, bl.a. ved en større vektlegging av familiesolidaritet, samt en økt vektlegging av det å lykkes på skolen. Det første spørsmålet man kan stille er derfor i hvilken grad andregenerasjons innvandrerungdoms oppvekstsituasjon faktisk skiller seg fra barn med majoritetsbakgrunn, utfra deres tilknytning til foreldrene, skolen, religion og deres etniske gruppe.

Forskjeller mellom andregenerasjons innvandrere og unge med norsk bakgrunn i de uavhengige variablene

Resultatene viste, som forventet, at andregenerasjons innvandrere i mye mindre grad var involvert i åpne konflikter med sine foreldre, sammenlignet med unge med norsk bakgrunn. Tidligere studier har vist at mange innvandrersforeldre opplever det som ekstra viktig at barna respekterer deres autoritet, da den reguleringen barna får fra omgivelsene, som skole og venner, ofte ikke er i samsvar med deres egne regler (Bulcroft et al, 1996; Nyberg, 1993). Det er rimelig å anta at hvis barna setter spørsmålstegn ved foreldrenes autoritet, vil dette oppleves som mer truende for de pakistanske foreldrene enn for de mer individualistisk orienterte norske foreldrene. Dette kan være en av årsakene til at det er mindre krancling blant ungdommene med pakistansk bakgrunn. I tillegg blir krancling i vestlige land gjerne sett på som en nødvendig del av en selvstendigjjøringsprosess og dermed lettere tolerert fra foreldrenes side. Dette kan også forklare hvorfor vi blant de norske ungdommene finner at krancling med foreldrene har en svakere forklaringsverdi på depressivt stemningsleie, enn det tilknytning og aksept fra foreldrene har.

Det kan imidlertid være rimelig å anta at krancling med foreldrene kan ha ulik betydning i de to utvalgsgruppene i denne studien. De pakistanske ungdommenes opprør og reforhandling av roller kan ha et annet uttrykk enn krancling. Man kan tenke seg alternative handlingsmønstre som psykologisk sett kan ha den samme funksjonen i ungdomstidens selvstendigjjøringsprosess. Krancling kan være en form for reforhandling som innebærer en åpen konflikt. Tilegnelse av nye oppgaver i hjemmet, forandring i klesstil og diskusjoner som ikke innebærer en åpen konflikt, kan alle ha den samme funksjonen som krancling. Dette er handlinger som vil være lettere innenfor en kultur hvor åpen verbal opposisjon mot foreldrene kanskje ikke er tillatt i samme grad som i vestlige familiekulturer.

Mer overraskende var imidlertid det faktum at andregenerasjons innvandrere ikke oppga å være mer knyttet til sine foreldre: målt ved både nærhet og åpenhet, vektlegging av familieverdier, og opplevd aksept. Resultatet var overraskende da en større vektlegging av familieverdier og nærhet til foreldrene er blitt fremsatt som en av de største forskjellene mellom barn fra mer kollektivistiske kulturer, sammenlignet med barn fra vestlige land. Resultatene trenger imidlertid ikke å bety at dette er feil. Det kan heller være et tegn på de endringer som skjer i innvandrersfamiliene etter at de har emigrert, som er spesielle for andregenerasjons innvandrere.

Resultatene kan imidlertid og skyldes at vi ikke har fanget opp eventuelle forskjeller med våre spørsmål. Vi måler opplevelsen av støtte og tilknytning til foreldrene. Forskjellene i familiens betydning handler trolig mer om familiens rolle, og dermed sterke føringer på familiemedlemmenes handlinger og prioriteringer. En slik familiekonstellasjon innebærer ikke nødvendigvis at foreldrene har et nærmere og mer aksepterende forhold til sine barn. Det er i tillegg viktig å poengtere at denne studien baserer seg kun på ungdommenes egne opplevelse, og ikke på direkte observasjoner av familiespill, eller foreldrenes utsagn.

I tråd med forventningene viste resultatene at innvandrerforeldrene i større grad hadde kontroll over hva døtrene foretok seg på fritiden, sammenlignet med foreldre til norske jenter. Resultatene gikk imidlertid i motsatt retning for guttene. Foreldrene deres hadde mindre kontroll over hva guttene foretok seg på fritiden, sammenlignet med norske gutter. Flere har tidligere funnet at en konsekvens av at barna integreres raskere enn foreldrene, er at foreldrene mister oversikten over barnas bruk av sin fritid. Resultatene i Artikkel III og IV kan tyde på at dette i større grad gjør seg gjeldende for guttene. Alternativt kan resultatene reflektere ulike oppdragelsesstil for gutter og jenter i innvandremiljøene, hvor gutter blir gitt mer frihet enn jentene, noe som er i tråd med hva man har funnet i andre studier.

Hva som imidlertid var mer i tråd med forventningene, var en sterkere vektlegging av betydningen av skole og utdanning for andregenerasjons innvandrere, sammenlignet med unge med norsk bakgrunn. Ønsket om en god utdanning for barna har vist seg å være en viktig motivasjon for at foreldrene emigrerer til Vesten (Suarez-Orozco, 1989). Dette samsvarer og med tidligere norske studier som viser at aspirasjonene for utdanning er høyere blant barn av innvandrere (Bakken, 2003).

De tydeligste forskjellene mellom andregenerasjons innvandrere og barn av norske foreldre ble som forventet funnet i betydningen av etnisk identitet og religion. Dette er i tråd med tidligere studier som har påpekt at religiøs og etnisk forankring er svært viktig for barn av innvandrere (Jacobson, 1997; Phinney, 1996; Roberts et al, 1999). Resultatene viser imidlertid at etnisk forankring også er et viktig aspekt ved norske ungdommers identitet, noe som også er funnet i tidligere studier (se art III). Oppsummert kan vi si at resultatene viser forskjeller mellom andregenerasjons innvandrere og opprinnelig norske ungdommer i graden av tilknytning til skole, religion og etnisk identitet, samt hvor ofte de krangler med sine foreldre.

Ulike risikofaktorer for psykiske vansker?

Det er nødvendig å først skille mine studier fra to ulike typer studier som inkluderer etnisk bakgrunn som en kontrollvariabel. I den ene typen studie er man interessert i om resultatene opprettholdes etter kontroll for etnisk bakgrunn. Det blir her ofte misvisende konkludert med fravær av etniske forskjeller i betydningen av risikofaktorer basert på at resultatene opprettholdes etter en slik kontroll. Dette betyr imidlertid kun at eventuelle forskjeller mellom de ulike etniske gruppene i den avhengige og den uavhengige variabelen ikke er med på å forklare resultatene av analysene. Det kan fremdeles være store variasjoner i sammenhengen mellom den avhengige og den uavhengige variabelen i de ulike utvalgene.

En annen type studier er de som er interessert i å forklare årsakene til forskjeller i utbredelsen av psykiske vansker mellom to ulike etniske grupper. Her undersøker man om en eventuell forskjell i utbredelsen av psykiske vansker opprettholdes etter kontroll for etnisk tilhørighet. Selv om det er de samme risikofaktorene som predikerer psykiske vansker i de to utvalgene, kan likevel nivået av problemer være svært forskjellig. Dette skyldes at forekomsten av risikofaktorer kan være større i det ene utvalget. Slike studier sier imidlertid ingenting om hvorvidt sammenhengen mellom risikofaktorene og psykiske vansker er den samme.

Formålet med min studie var å undersøke i hvilken grad vi finner forskjeller mellom andre generasjons innvandrere og ungdom med norsk bakgrunn når det gjelder ulik betydning av de inkluderte risikofaktorene for nivået av psykiske vansker. Hovedresultatet av analysene i denne avhandlingen var fravær av forskjeller i identifiserte risikofaktorer. Resultatene støtter Rowes (1994) argumentasjon om at selv om det er store nivåforskjeller mellom ulike etniske grupper, trenger ikke dette å bety at det er forskjeller i sammenhengen mellom variablene. Resultatene støttes også av en rekke studier som har rapportert fravær av etniske forskjeller i betydningen av ulike risikofaktorer for nivået av psykiske vansker (Baer, 1999; Junger og Polder, 1993; Smith og Krohn, 1995; Walker-Barns og Mason, 2001; Windle, 1990).

Resultatene viste imidlertid også noen viktige forskjeller knyttet til betydningen av foreldrerelasjoner og etnisk identitet. Det var en sterkere sammenheng mellom krancling med foreldrene og depressivt stemningsleie blant andregenerasjons ungdommer med foreldre fra Pakistan, sammenlignet med opprinnelig norske ungdommer (Artikkel II). Det var også en sterkere sammenheng mellom etnisk identitet og antisosial atferd blant andregenerasjons innvandrer gutter sammenlignet med gutter med norsk bakgrunn

(Artikkel III). Til slutt viste resultatene at det var en sterkere sammenheng mellom foreldretilsyn og antisosial atferd blant jenter med norsk bakgrunn sammenlignet med andregenerasjons innvandrersjenter (Artikkel IV).

Foreldrerelasjoner og antisosial atferd: Tidligere studier av eventuelle forskjeller i sammenhengen mellom risikofaktorer og psykiske vansker har kommet frem til svært ulike resultater, noe som delvis kan forklares ved ulike operasjonaliseringer av de uavhengige variablene. Det mest konsistente funnet er allikevel at foreldretilsyn (monitoring) betyr mindre for barn av innvandrere sammenlignet med majoritetsbefolkningen (Vazsonyi og Flannery, 1995; Weber, 1995). Mine analyser viste det samme. Men til forskjell fra tidligere studier har jeg kjørt separate analyser for gutter og jenter, og fant dermed at denne forskjellen kun gjaldt jenter.

Det har vært en pågående diskusjon de siste årene om hva som egentlig måles ved foreldretilsyn (monitoring), anført av Stattin og Kerr sine studier (Kerr og Stattin, 2000; Stattin, 2001; Stattin og Kerr, 2000). Det er et konsistent funn i de fleste studier at svakt foreldretilsyn (monitoring) er en av de tydeligste prediktorene på deltagelse i antisosial atferd. Man har tenkt seg at dette måler i hvilken grad foreldrene kontrollerer og har oppsyn med hva barna foretar seg på fritiden, og at dette skal ha en forebyggende effekt. Stattin og Kerrs innvending er imidlertid at de finner empirisk støtte for at denne effekten skyldes større grad av åpenhet og nærhet mellom barn og foreldre der det er stor grad av foreldretilsyn (monitoring), da oversikt over barnas aktiviteter forutsetter at barna faktisk forteller sine foreldre hva de gjør. Det man måler er foreldrenes antatte kunnskap om hva barna gjør på fritiden. Det er derimot ikke et mål på hva foreldrene gjør: dvs. hvor ofte foreldrene spør barna hva de gjør på fritiden.

Resultatene i Artikkel III og IV viste imidlertid at sammenhengen mellom foreldretilsyn og antisosial atferd ble opprettholdt etter kontroll for foreldrenærhet blant ungdom med norsk bakgrunn samt blant andregenerasjons innvandregutter. Vi kan derimot ikke konkludere med at vi ikke finner de samme resultatene som Stattin og Kerr, da forskjellene i resultatene kan forklares ved at vi har brukt andre mål på foreldre–barn relasjonene.

Resultatene her viser imidlertid at jo mer ungdommene forteller om hva de gjør på fritiden, jo mindre involvert er de i antisosial atferd, også etter kontroll for nærhet til foreldrene. Dette kan tyde på at de som er involvert i antisosial atferd er de samme som har behov for å skjule for sine foreldre hva de gjør på fritiden.

Blant andregenerasjons innvandrersjenter viste resultatene imidlertid at foreldretilsyn mistet sin effekt på innvandrerjentenes deltagelse i antisosial

atferd etter kontroll for de andre variablene. En forklaring kan være at for døtrene av innvandrere er det en rekke handlinger de må holde skjult, da det av foreldrene kan oppfattes som en orientering mot en vestlig livsstil, og dermed føre til konflikter med foreldrene. Selv om man må anta at dette også vil være viktig for gutter, kan konsekvensene for jenter være mer alvorlige dersom de blir oppdaget. Dette kan være atferd som ikke samvarierer med antisosial atferd. Hvis det ikke er slik at det i hovedsak er de antisosiale jentene som holder sin fritid skjult, men at denne sammenhengen går på tvers av slik atferd, kan dette også være med på å forklare den manglende sammenhengen mellom foreldretilsyn og antisosial atferd.

Resultatene her er og i tråd med Stattin sine resultater (2001). Det betyr at den variansen vi sitter igjen med er den unike effekten av foreldretilsyn, minus effekten av bl.a. nærheten til foreldrene. Dette kan tyde på at den bivariate sammenhengen mellom antisosial atferd og foreldretilsyn kunne forklares ved større grad av nærhet og tillit mellom barn og foreldre. Hvorfor er resultatene annerledes for disse jentene, sammenlignet med resten av utvalget?

Stattin (2001) fant at blant barn som føler seg kontrollerte, med foreldre som stadig spør og dermed viser mistillit, og hvor barna får negative reaksjoner de gangene de forteller noe, kan foreldretilsyn heller ha negative konsekvenser, med mer antisosial atferd, mer depresjoner, og dårligere selvbilde hos barnet. Tidligere studier har vist at innvandrerjenter i større grad enn innvandregutter blir kontrollert av sine foreldre, de opplever flere kulturelle generasjonskonflikter, og foreldrene er mer redd for at jentene skal tilegne seg en vestlig væremåte. Dette kan og være med på å forklare den manglende sammenhengen mellom foreldretilsyn og antisosial atferd blant andregenerasjons innvandrerjenter etter kontroll for de andre variablene.

Foreldrereelasjoner og depressivt stemningsleie Når det gjelder effekten av konflikter med foreldrene på de unges rapportering om symptomer på depressivitet, viste resultatene en sterkere effekt for barn av pakistanske foreldre, sammenlignet med ungdommer med norsk bakgrunn. Resultatet var det samme for begge kjønn, noe som gjorde at de ble slått sammen i analysene. De tydelige kjønnsforskjellene i de to siste artiklene gjorde imidlertid at jeg ble mer oppmerksom på betydningen av ulike oppdragelsesmønstre for gutter og jenter i innvandrerfamiliene. Jeg gjennomførte derfor en tilleggsanalyse i forbindelse med arbeidet med dette sammendraget. Der fant jeg at forskjellene mellom unge med henholdsvis pakistanske og norske foreldre, i betydningen av kranling for nivået av depressivt stemningsleie,

var sterkere for jenter enn for gutter. En treveisinteraksjonseffekt mellom kjønn, etnisitet og krancling viste en signifikant økning i modellens forklarte varians ($F=10,95$, $p<.001$). Dette viser igjen at jenter med innvandrerbakgrunn er mer sårbare for problemer i relasjonene med foreldrene enn det som er tilfellet både for andregenerasjons innvandrer gutter, og for ungdommer med norsk bakgrunn.

Men resultatene viser også at samlet sett er det en større sammenheng mellom konflikter med foreldrene og depressivt stemningsleie blant ungdommer med pakistansk bakgrunn. Oppedal, et al., (2004) fant i en studie av tiendeklassinger i Oslo at unge med pakistansk bakgrunn var en av de gruppene som skåret høyest på familieverdier. Oppedal og Røysamb (2004) fant og at familiestøtte var viktigere for å forklare depressivitet blant jenter med innvandrerbakgrunn, sammenlignet med jenter med norsk bakgrunn. Betydningen av konflikter med foreldrene på nivået av psykiske vansker er derfor forventet utfra teorier om at man i kollektivistiske kulturer har en større vektlegging av respekt og lydighet ovenfor eldre, og dermed mindre toleranse for åpne konflikter med foreldrene, som igjen kan føre til flere psykiske problemer blant de unge.

Etnisk identitet og antisosial atferd Resultatene i Artikkel III viste også en sterkere sammenheng mellom etnisk identitet og antisosial atferd blant andregenerasjons innvandrer gutter, sammenlignet med opprinnelig norske gutter. Det var imidlertid ingen signifikant interaksjonseffekt med kjønn, så vi kan ikke konkludere med at gruppeforskjellene var større blant guttene enn blant jentene. Det er likevel et interessant funn, ikke minst fordi det viser seg å være en av de viktigste kjønnsforskjellene i Artikkel IV. En sterk følelse av tilhørighet og stolthet ovenfor egen gruppe korrelerte positivt med antisosialitet, etter kontroll for tilhørighet til foreldrene. Dette er overraskende, siden en sterk etnisk identifisering er blitt fremsatt som en viktig beskyttelsesfaktor for barn av innvandrere. Dette resultatet vil imidlertid bli diskutert nærmere i neste kapittel.

Oppsummert viser resultatene små forskjeller når det gjelder spørsmålet om generaliserbarheten av generelle teorier på utviklingen av psykiske vansker. Dette viser tydelig at selv om det er store nivåforskjeller mellom unge med norsk bakgrunn og unge med innvandrerbakgrunn, både i den avhengige og de uavhengige variablene, trenger ikke dette å bety at sammenhengene mellom de ulike variablene er forskjellige. Ett viktig unntak er imidlertid sammenhengen mellom psykiske vansker og forholdet til foreldre. Separate analyser for kjønn har tilført forskningsfeltet viktig ny kunnskap. Resultatet i Artikkel III ville være totalt fravær av forskjeller

mellom utvalgene, hvis jeg ikke hadde kjørt separate analyser for gutter og jenter. Nye analyse av resultatene i Artikkel II viste og en signifikant interaksjon med kjønn. Resultatene viser dermed at det er blant jentene vi finner de tydeligste forskjellene mellom andre generasjons innvandrere og ungdom med norsk bakgrunn. Vi trenger imidlertid nye studier som bedre kan fange opp disse prosessene. Det vil bl.a. være viktig også å inkludere foreldrenes stemme i slike studier.

6.3 Betydningen av innvandrerspesifikke risikofaktorer

En rekke undersøkelser har vist at etnisk identifisering, opplevelsen av etnisk diskriminering, samt det å håndtere en tilpasning til majoritets-samfunnets kultur samtidig med en bevaring av foreldrenes tradisjonelle kultur, er viktige erfaringer knyttet til det å være barn av innvandrere (Vega et al, 1993; Oppedal et al. 2004). Det er derfor argumentert med at disse spesielle forholdene ved deres oppvekstsituasjon må inkluderes for å forstå utviklingen av psykiske vansker i denne gruppen. Min tredje delproblemstilling var derfor i hvilken grad *akkulturasjon og opplevd etnisk diskriminering viste seg å være viktige risikofaktorer for å forstå utbredelsen av psykiske vansker blant andregenerasjons innvandrerungdom.*

Resultatene i Artikkel IV viste at opplevelsen av etnisk diskriminering, kulturell identifisering og etnisk tilhørighet er viktige erfaringer knyttet til det å være barn av innvandrere som selv er oppvokst i Norge. Kjønnsforskjellene var imidlertid mindre enn forventet utfra hva man har funnet i tidligere studier (Dion og Dion, 2001). Selv om foreldrene har større oversikt over hva jentene gjør på fritiden, er det ikke slik at jentene i større grad enn guttene opplever at foreldrene ikke ønsker de skal bli «norske», eller at de i større grad ønsker at de skal leve etter foreldrenes tradisjonelle kultur og tradisjoner. Forskjellene fra tidligere studier kan muligens forklares ved at mine resultater baserer seg kun på andre generasjon, hvor barna er født og oppvokst i landet, og hvor foreldrene derfor har større toleranse for at jentene tilpasser seg en norsk væremåte.

En av mine klareste hypoteser var knyttet til forventede kjønnsforskjeller i betydningen av akkulturasjon for deltagelse i antisosial atferd. Resultatene viste at jenter som deltok i antisosial atferd kjennetegnes ved en sterkere sosial integrering, en sterkere identifisering med norsk kultur, og en svakere identifisering med foreldrenes tradisjonelle kultur. Gutter som

deltok i antisosial atferd kjennetegnes imidlertid ved en svakere sosial integrering, og en svakere identifisering med norsk kultur.

Det neste spørsmålet var i hvilken grad disse resultatene viser at akkulturasjon er nødvendige forhold å ta i betraktning for å forstå antisosial atferd blant barn av innvandrere. Spørsmålet er om den observerte sammenheng heller kan forklares ved at det er andre forhold knyttet til deres oppvekstsituasjon som medierer forholdet mellom de innvandrerspesifikke variablene og antisosial atferd. Flere tidligere studier har funnet at effekten av akkulturasjon forsvinner etter kontroll for andre generelle risikofaktorer (Vega et al., 1993). Andre studier har imidlertid funnet det motsatte (Sommers et al. 1993; Wong, 1997).

Andre generasjons innvandrerjenter Resultatene for jentene viste at effekten av de innvandrerspesifikke risikofaktorene forsvant etter kontroll for de generelle risikofaktorene. Dette er i samsvar med hva man har funnet i enkelte tidligere studier (Vega et al., 1993), mens andre har rapportert det motsatte (Sommers et al., 1993; Wong, 1997). Det er imidlertid vanskelig å sammenligne da man i disse studiene ikke har skilt mellom gutter og jenter.

Resultatene kan tyde på at det ikke var jentenes orientering mot norsk kultur og norske venner, eller fravær av etnisk og kulturell forankring, som forklarte variasjonen i antisosial atferd. Effekten av konflikter med foreldrene og antallet antisosiale venner fjernet effekten av akkulturasjonsvariablene.

Hvordan kan vi forklare dette resultatet? Tidligere studier har vist at jo mer barn av innvandrere orienterer seg i retning majoritetssamfunnet, desto mer mottagelige er de for påvirkning fra asosiale venner (Wall et al., 1993). Dette var målt ved direkte spørsmål om i hvilken grad de ville være med på antisosial atferd med venner dersom de ble spurt om å delta. Dette kan være med på å forklare hvorfor det er flere jenter med asosiale venner blant de med sterkest identifisering med majoritetssamfunnets kultur. Resultatene viste også at antisosial atferd var mer utbredt blant jenter med norsk bakgrunn. Det betyr at innvandrerjenter som tilbringer mesteparten av tiden sammen med jenter med norsk bakgrunn, i større grad blir eksponert for antisosiale venner, som også kan være en bakenforliggende faktor.

Resultatene i denne studien baserer seg på en tverrsnittsundersøkelse, og fanger dermed kun opp hva som kjennetegner jenter som deltar i antisosial atferd. Dette betyr at risikofaktorene ikke nødvendigvis er de utløsende årsakene til antisosial atferd. Det er grunn til å tro at ungdom som enten har en draging imot, eller som selv deltar i antisosial atferd, både velger seg antisosiale venner, samt at de blir påvirket av slike venner. Resultatene reflekterer dermed et samspill, heller enn en ren negativ påvirkning av

antisosiale venner (jf. Maccoby, 1986). Det samme kan sies om konflikter med foreldrene. Slike konflikter kan svekke båndene til foreldrene, og dermed gjøre at de blir mer tilbøyelige til normbrudd, jamfør sosial kontrollteori. Det er imidlertid også grunn til å forvente at det at jentene deltar i slik atferd, nødvendigvis får konsekvenser for deres forhold til foreldrene, med påfølgende konflikter.

Man kan imidlertid likevel spekulere på om resultatene er en konsekvens av at foreldrene reagerer negativt på jentenes integrering, noe som fører til at det oppstår store konflikter, og at jentene dras mot kriminelle miljøer. Selv om ikke akkulturasjonsvariablene førte til en økning i modellens forklarte varians, var fremdeles jenters positive holdninger til en tilpasning til norsk kultur og tradisjoner en signifikant prediktor på antisosial atferd. Det kan tenkes at det å vokse opp i Norge, med foreldre som har innvandret, innebærer en risikofaktor for jentene, knyttet til eventuelle kulturelle forskjeller i kjønnsrolleforventninger. Rosenthal et al., (1996) fant i sin studie at innvandrerjenter i større grad enn guttene hadde problemer med å hankses med en situasjon hvor foreldrene har et mer tradisjonelt syn på barnas rolle enn hva jentene selv hadde. Det at barna var mer integrert i majoritetssamfunnet enn foreldrene førte til konflikter for jentene, men ikke for guttene. Disse jentene opplevde også i mindre grad å bli akseptert av sine foreldre, sammenlignet med guttene. Hvis det er disse prosessene som ligger bak resultatene i denne avhandlingen, kan man si at det skyldes generasjonsforskjeller i kulturell forankring som fører til konflikter med foreldrene, med svekkede bånd som resultat, og dermed en større tilbøyelighet til antisosial atferd. Resultatene er dermed en konsekvens av generasjonsforskjeller i forventet kjønnsrolleatferd, heller enn tap av etnisk og kulturell forankring. Vi får da en situasjon der kulturelle forhold danner bakgrunnen for at det blir konflikter, men betydningen dette har for utviklingen av psykiske vansker blant jentene kan allikevel forklares ved generelle teorier om sammenhengen mellom tilknytning til foreldrene og utvikling av antisosial atferd.

Andre generasjons innvandregutter Resultatene for guttene viste at samlet sett hadde akkulturasjonsvariablene en effekt på antisosial atferd, også etter kontroll for de generelle risikofaktorene. Hele modellen forklarer nesten halvparten av variansen i antisosial atferd, noe som er et meget høyt tall i slike studier. Akkulturasjonsvariablene forklarte imidlertid samlet sett kun ni prosent av variasjonen, etter kontroll for de generelle risikofaktorene. Spørsmålene om venners etniske bakgrunn, samt etnisk tilhørighet, var statistisk signifikante sterkere prediktorer for guttene sammenlignet med jentene.

Spørsmålene om *kulturell identifisering* hadde imidlertid ingen effekt etter kontroll for de andre akkulturasjonsvariablene. Ett unntak var spørsmålet som fanget opp *kulturell praksis*, som viste seg å være en signifikant beskyttelsesfaktor mot antisosial atferd. Wong (1997) fant og at kulturell praksis viste en sterkere sammenheng med deltagelse i antisosial atferd blant guttene, sammenlignet med jentene. Dette tyder på at deltagelse i tradisjonelle kulturelle fellesaktiviteter med andre medlemmer fra samme etniske gruppe har en effekt på antisosial atferd som fanger opp noe annet enn en generell kulturell identifisering. Dette kan antagelig forklares utfra sosial kontroll-teori. Påstanden her er at jo sterkere bånd til signifikante personer eller grupper som er bærere av verdier som er uforenlige med deltagelse i antisosial atferd, desto mer beskyttet er barna mot slik en slik skjevutvikling. Det å delta i slike handlinger representerer trolig et sterkere bånd til andre medlemmer fra samme etniske gruppe, og representerer trolig mer voksenstyrte fellesskap. Spørsmålene om mer generelle ønsker om kulturell tilpassning måler heller et ønske om orientering, heller enn faktisk tilknytning. Dette betyr at det er viktig å inkludere spørsmål om kulturell praksis, og ikke kun holdninger. Tidligere studier som har funnet en sammenheng mellom akkulturasjon og antisosial atferd har stort sett basert seg på spørsmål om kulturell praksis, noe som kan forklare hvorfor de oppnår andre resultater enn hva vi fant her (Sommers, 1993; Wong, 1997).

I Artikkel II inkluderte jeg et samlemål som består av fire ulike underskalaer som var ment å skulle tappe ulike aspekter ved *etnisk identifisering*. I Artikkel IV skilte jeg ut skalaene som skulle måle «Etnisk oppførsel» og «Etnisk bekreftelse og tilhørighet». Resultatene viste her at opplevelsen av etnisk tilhørighet og stolthet viste seg å være en risikofaktor, mens «Etnisk oppførsel» (kulturell praksis) viste seg å være en signifikant beskyttelsesfaktor. Resultatene her støtter tidligere påstander om at etnisk tilhørighet og stolthet måler noe helt annet enn kulturell tilknytning, og begge deler må derfor inngå i studier av betydningen av akkulturasjon, som to selvstendige dimensjoner (Oetting, 1998; Soriano et al., 2004).

Resultatene i denne studien viser imidlertid at inkluderingen av *sosial integrering* tilfører dette feltet viktig kunnskap som i liten grad er fremkommet tidligere. Ett unntak er Wong (1997) som fant, i samsvar med resultatene i denne studien, at det å ha flesteparten av vennene fra samme etniske gruppe som en selv, var en risikofaktor for antisosial atferd. Wong (1997) fant og, i samsvar med resultatene her, at dette resultatet ble opprettholdt etter kontroll for andelen antisosiale venner, noe som betyr at resultatene ikke er en konsekvens av at disse vennene er mer kriminelt belastet enn

venner fra majoritetsbefolkningen. Resultatene her utvider imidlertid dette perspektivet ved å vise at denne effekten er sterkere hvis vennene kommer fra andre innvandrergreper enn ens egen. Hvordan skal dette resultatet forklares?

Det faktum at også en sterk etnisk identifisering med egen gruppe viste seg å være en viktig risikofaktor for antisosial atferd blant guttene, peker på noen prosesser som går på tvers av teorier om at en positiv identifisering og orientering mot egen etnisk gruppe er en viktig beskyttelsesfaktor mot utviklingen av psykiske vansker blant barn av innvandrere (Phinney, 1990, 1996). Sam (2000) fant i sin studie en sammenheng mellom etnisk identitet, målt ved samme instrument som det som ble benyttet i denne studien (MEIM; Phinney, 1992), og en akkulturasjonsstrategi som innebærer en isolert posisjon i forhold til storsamfunnet. Dette kan tyde på at en sterk etnisk identifisering samvarierer med en opposisjon til storsamfunnet, som igjen samvarierer med deltagelse i antisosial atferd. Andersson (2000) viser og i sin avhandling basert på intervjuer med ungdom med innvandrerbakgrunn i Oslo at enkelte gutter som følte seg ekskludert av lokalmiljøet og/eller storsamfunnet, kompenserte ved å forme egne gjenger med andre innvandrerungdommer med tydelig opposisjon mot storsamfunn. Dette resultatet stemmer også overens med Vestels (2004) feltarbeider i Oslo. Studier fra USA har også vist at «racial mistrust» var en av de sterkeste prediktorene for antisosial atferd, også etter kontroll for andre viktige risikofaktorer. «Racial mistrust» innebar at de skåret høyt på påstander om at majoritetssamfunnet og lærerne behandlet dem urettferdig på grunn av deres etniske bakgrunn, foruten at de ikke hadde de samme mulighetene som etniske majoritetsungdommer. Disse studiene tyder på at antisosial atferd for unge med innvandrerbakgrunn kan forstås som en måte å ta igjen på ovenfor det de opplever som et ikke-inkluderende norsk storsamfunn, representert ved sosial eksklusjon fra venner, skole og andre sentrale norske institusjoner.

Resultatene viste imidlertid at etnisk diskriminering ikke hadde noen effekt etter kontroll for de andre risikofaktorene. Spørsmålene her omhandler imidlertid hvor ofte de har opplevd å bli slått eller utestengt på grunn av sin innvandrerbakgrunn. Det betyr at ungdommene kan ha opplevd å bli utestengt fra et sosialt fellesskap med jevnaldrende samt å føle seg ekskludert og urettferdig behandlet av andre viktige institusjoner, uten at de opplever at det har sammenheng med deres etniske bakgrunn. Det betyr at enkelte gutter med innvandrerbakgrunn kan ha opplevd å bli systematisk utestengt fra vennenettverk i sine nære omgivelser, uten at dette blir direkte fanget opp i min studie.

Øia (2003) konkluderer i sin avhandling om antisosial atferd blant gutter med innvandrerbakgrunn at slik atferd ikke er uttrykk for en kulturell konflikt eller en vanskelig forvaltning av etnisk identitet, men heller uttrykk for et ungdomsproblem, som springer ut av en forvaltning av en moderne, vestlig ungdomsrolle. Effekten av etnisk og kulturell identifisering forsvant i hans analyser etter kontroll for individuelle egenskaper, fravær av formell og uformell sosial kontroll, kommunikasjon og samhandling i familien, og subkulturelle verdier og identiteter med utspring i ungdomsmiljøene. Hans studie skiller seg fra min ved at han har direkte målt ungdommenes verdier og orienteringer som viser at de er direkte i opposisjon til storsamfunnet. Det er grunn til å anta at forklaringen på mine resultater som peker i retning av en segregering fra storsamfunnet til fordel for en sterk identifisering med et vennefellesskap med andre innvandrerungdommer, fanger opp noe av det samme.

Resultatene kan trolig og delevis forklares innenfor sosial kontrollteori. Man påstår her at bånd til sentrale personer og institusjoner hindrer unge fra å delta i antisosial atferd. Det er grunn til å tro at ungdommer som har en sterk tilhørighet og stolthet knyttet til en ikke-norsk gruppe, samtidig med at flesteparten av vennene ikke har norsk bakgrunn, i mindre grad enn andre barn av innvandrere føler en tilknytning til Norge. Det er mulig at en slik manglende tilknytning også er med på å minske båndene til samfunnet som helhet, som de ser som en representant for det norske, og at de dermed mister et viktig bånd som hindrer andre unge fra å bryte samfunnets normer og regler, her representert ved lovbrudd og opposisjonell atferd.

6.4 Trenger vi egne teorier for å forstå psykiske vansker blant barn av innvandrere?

Dette spørsmålet var det viktigste utgangspunktet for gjennomføringen av denne avhandlingen. Svaret på dette spørsmålet er både ja og nei. Når det gjelder betydningen av de innvandrerspesifikke risikofaktorene, viser resultatene at etnisk og kulturell identifisering har liten effekt på antisosial atferd blant andregenerasjons innvandrerungdom. Det betyr imidlertid ikke at dette er uten betydning. For det første kan det hende at kulturell og etnisk identifisering, samt opplevd etnisk diskriminering, har vært viktige årsaker til en begynnende skjevutvikling som per i dag ikke har noen selvstendig effekt. For det andre kan resultatene kun generaliseres til de variablene som er inkludert i studien. Andre operasjonaliseringer av akkulturasjon kunne gitt andre resultater.

Resultatene i denne avhandlingen viser i samsvar med flere tidligere studier (Cerncovich og Giordano, 1992; Flannery, Vazsonyi, og Rowe, 1996; Sokol-Katz, Dunham, og Zimmermann, 1997; Steinberg, Mounts, Lamborn, og Dornbusch, 1991) at det er de samme risikofaktorene som gjør seg gjeldende, uavhengig av etnisk tilhørighet. Ett viktig unntak er betydningen av konflikter med foreldrene, og fraværet av betydningen av foreldretilsyn, som skiller spesielt andregenerasjons innvandrerjenter fra jenter med norsk bakgrunn. Dette tyder på noen prosesser som er spesielle for disse jentene, og som antagelig kan forklares ved ulike kjønnsrolleforventninger i innvandrerfamiliene som står i kontrast til en mer vestlig kjønnsrolle. Dette tyder på at vi trenger egne teorier for bedre å kunne forklare hvorfor forholdet til foreldrene har en annen betydning når det gjelder å forstå psykiske vansker blant andregenerasjons innvandrerjenter.

En tydelig svakhet ved forskningen innenfor dette feltet er fraværet av en helhetlig teori som kan forklare hvordan etnisk og kulturell identifisering samvarierer med mer generelle forhold ved ungdommenes oppvekst-situasjon, som tilknytning til foreldre, venner og skole, samt hvordan dette får konsekvenser for de unges deltagelse i antisosial atferd. Denne kritikken kan imidlertid også rettes mot denne avhandlingen. Ett forsøk har vært å prøve å forklare etnisk og kulturell identifisering som et bånd som hindrer de unges deltagelse i antisosial atferd, på lik linje med andre viktige bånd, jamfør sosial kontroll-teori.

Oetting et al. (1998) representerer et forsøk på en slik helhetlig teori. Jeg vil presentere deres teori, da den er meget relevant for å forstå resultatene i denne avhandlingen. De har på bakgrunn av primær sosialiseringsteori prøvd å forklare hvordan etnisk og kulturell identifisering læres og utvikles ved hjelp av samhandling med primære sosialiseringsskilder (familien, skolen, og vennene), samt hvordan dette kan være med på å forklare en eventuell sammenheng mellom kultur og rusmisbruk. Forfatterne påstår at kultur blir overført hovedsakelig gjennom primære sosialiseringsskilder, som familien, skolen og venner. Andre sekundære sosialiseringsskilder, som media, samfunnsgrupper eller religiøse organisasjoner, gir kulturell input, men deres innflytelse er svakere, og blir hovedsakelig mediert via de primære sosialiseringsskildene (Oetting, Deffenbacher, og Donnermeyer, 1998).

De argumenterer for at kultur både kan være en risiko for og en beskyttelse mot antisosial atferd. Forfatterne viser at innvandrerforeldrenes tradisjonelle kultur innebærer mange muligheter for kulturell interaksjon, fra kulturelle seremonier til mellommenneskelig kommunikasjon. Den viktigste kulturelle interaksjonen skjer med de primære sosialiseringsagentene, som

familie, skole og venner. Hver av disse settingene har et sett av kulturelle verdier, normer og praksiser, som må læres og beherskes for at individet skal føre tilhørighet. Hvis de klarer å møte forventningene i disse settingene, blir de positivt møtt, og tilhørigheten forsterkes. Kulturell suksess har dermed mange fordeler. Personen føler seg vellykket, blir respektert, og har tilgang til ressursene i familien, blant venner, eller på skolen. Resultatene i denne avhandlingen som viser at de som deltar i fellesaktiviteter med andre medlemmer fra samme etniske gruppe er mindre involvert i antisosial atferd, kan trolig forklares på denne måte.

Kulturell mislykkethet kan ifølge denne teorien derimot ha store negative konsekvenser. Hvis de ikke lever opp til normene og forventningene innenfor en kulturell setting, får de heller ikke den støtten eller den suksessen som de kunne fått. Slike kulturelle settinger kan innebære relasjoner både til foreldrene, vennene og skolen. Siden omgivelsene gir den lite støtte, kan dette føre til at de vender seg annensteds for å få belønning, støtte og aksept.

Dette kan ifølge forfatterne være med på å forklare både en orientering mot majoritetssamfunnets kultur, samt en orientering mot foreldrenes opprinnelige tradisjonelle kultur. Unge som føler de har mislykkes innenfor foreldrenes tradisjonelle kulturelle setting, kan orientere seg mot norske venner. Slike kulturelle orienteringer trenger imidlertid ikke å ha som konsekvens en økt deltagelse i antisosial atferd. De er imidlertid mer sårbare for økt deltagelse i antisosial atferd, da det å føle at de mislykkes innenfor en kultur gjør dem sårbare for å bli involvert i andre grupper som tilbyr et alternativ når det gjelder å tilfredsstille deres behov for anerkjennelse, støtte, tilhørighet og respekt. Dette støttes av andre studier som har vist at jo mer integrerte barn av innvandrere er i fellesskap med venner fra majoritetssamfunnet, desto mer mottagelige er de overfor press til å utføre antisosiale handlinger (Wall et al., 1993).

Dette kan være med på å forklare hvorfor vi finner at andregenerasjons innvandrerjenter som deltar i antisosial atferd har en positiv orientering mot norsk kultur, og samtidig har mange antisosiale venner. Det kan hende at jenter i større grad enn guttene blir sårbare for å mislykkes innenfor foreldrenes tradisjonelle kulturelle setting, da det blir en tydelig diskrepans mellom foreldrenes forventninger basert på tradisjonell kjønnsrolleatferd, og jentenes orientering mot mer vestlig kjønnsrolleatferd. Forfatterne inkluderer imidlertid ikke kjønn som en viktig variabel i sine teorier.

Unge som føler de har mislykkes innenfor majoritetssamfunnets kulturelle setting, kan orientere seg mot andre venner med innvandrerbakgrunn,

eller andre norske venner som er i opposisjon til majoritetssamfunnet. Dette kan være unge som føler at de mislykkes på skolen, eller som føler seg ekskludert fra et vennefellesskap i nærmiljøet. Hvis de identifiserer skolen og nærmiljøet som en agent for majoritetssamfunnets verdier, kan dette føre til en orientering i retning av et vennefellesskap med andre unge med innvandrerbakgrunn som står i opposisjon til majoritetssamfunnet. Dette trenger ifølge forfatterne heller ikke nødvendigvis å føre til økt deltagelse i antisosial atferd. De er imidlertid også her mer sårbare for økt deltagelse i antisosial atferd, da det å føle at en mislykkes innenfor en kultur gjør en sårbar for å bli involvert i andre grupper som tilbyr et alternativ når det gjelder å tilfredsstille deres behov for anerkjennelse, støtte, tilhørighet og respekt. Slike orienteringer kan innebære identifisering med andre kulturer eller subkulturer som skiller seg fra majoritetssamfunnets kultur. En av de viktigste belønninger fra en kultur er følelsen av tilhørighet. Gjenger kan ifølge forfatterne gi en sterk følelse av tilhørighet og støtte, noe som kan være spesielt viktig for unge som er i konflikt med sin egen familie, og dermed ikke har denne støtten hjemmefra. Dette forklarer imidlertid ikke hvorfor disse vennefellesskapene fører til antisosial atferd. En forklaring som forfatterne fremsetter er deres behov for å definere seg som forskjellige fra andre, og da spesielt forskjellige fra majoritetssamfunnet som de opplever har sviktet dem. Det å holde på med kriminalitet, som er tydelig i opposisjon til majoritetssamfunnets verdier, kan dermed være en måte å definere gjengen på.

Vi ser at argumentasjonen her er i overensstemmelse med både sosial kontroll-teori og en rekke andre teorier som prøver å forstå utviklingen av antisosial atferd. De skiller seg allikevel fra sosial kontroll-teori ved at de tydelig viser at i hvilken grad en nær tilknytning til venner er en beskyttelse, er avhengig av normene og verdiene innenfor dette fellesskapet.

6.5 Implikasjoner for fremtidig forskning

I tre av artiklene har kjønn vært en viktig variabel. Det er dette perspektivet som i tydeligst grad skiller denne avhandlingen fra tidligere studier. Den viktigste implikasjon av funnene er derfor behovet for å studere gutter og jenter separat i fremtidige studier av både utbredelse og mulige årsaker til psykiske vansker blant ungdom.

Det er samtidig et behov for studier som inkluderer andre kjente risikofaktorer som ikke er inkludert i mine studier, og som også her ser på interaksjonen mellom innvandrerbakgrunn og kjønn.

De tydeligste funnene i denne avhandlingen gjaldt ulik betydning av foreldrerelasjoner for å forklare psykiske vansker blant andregenerasjons innvandrerjenter, sammenlignet med jenter med norsk bakgrunn. Fremtidig forskning burde gå nærmere inn på hva som skaper problemer for samhandlingen mellom foreldre og døtre i innvandrerfamiliene. Dette kunne med fordel utvides med kvalitative tilnærminger som ville være bedre egnet til å fange opp prosessene i disse familiene.

Når det gjelder studier av betydningen av kulturell og etnisk identifisering, vil det i fremtiden være viktig å studere betydningen av det å leve i et multikulturelt fellesskap, sammenlignet med det å være en av få unge med innvandrerbakgrunn i nærmiljøet. Alle analysene i avhandlingen baserer seg på studier av ungdom i Oslo. I fremtidige studier vil det være viktig å undersøke i hvilken grad vi ville få de samme resultatene i andre byer og på mindre steder hvor det bor langt færre ungdommer med innvandrerbakgrunn. Her vil de unge i mye større grad være tvunget til å forholde seg til ungdom med norsk bakgrunn, og de ville derfor ikke heller ha samme mulighet til å forme gjenger eller vennefellesskap basert på andre unge med innvandrerbakgrunn. Det er derfor mulig at vi for guttene ville fått andre resultater. Betydningen av å leve i et multikulturelt miljø kunne også studeres i Oslo ved å kontrastere ulike bydeler hvor andelen med innvandrerbakgrunn varierer sterkt.

Selv om ikke akkulturasjonsvariablene for jentene ikke hadde noen effekt på antisosial atferd etter kontroll for de andre risikofaktorene, kan det hende at disse variablene ville være viktige i en tidligere fase i livet. Det er og et stort problem at de fleste av variablene som er inkludert i denne avhandlingen, kan være en konsekvens av de unges deltagelse i antisosial atferd, heller enn en utløsende faktor. Dette ville imidlertid kunne avdekkes hvis vi fulgte ungdommene over tid. Det er derfor et stort behov for longitudinelle studier for å få en bedre forståelse av i hvilken grad etnisk og kulturell identifisering kan være med på å forklare utviklingen av antisosial atferd.

Til slutt vil det i fremtidige studier være viktig å undersøke om de samme risikofaktorene gjelder for første- og andregenerasjons innvandrere. I denne avhandlingen har hovedfokuset vært på andregenerasjons innvandrerungdom da jeg antok at deres situasjon på en rekke områder skiller seg fra unge som selv har emigrert. Dette er imidlertid ikke testet empirisk. Et viktig spørsmål er derfor om det er slik at de samme resultatene ville vært oppnådd for første generasjon, eller om det faktisk er en forskjell. En annen

utfordring for fremtidig forskning er også å undersøke i hvilken grad resultatene her kan generaliseres til de ulike etniske undergruppene.

6.6 Implikasjoner for behandling og forebyggende arbeid

På samme måte som man har etterspurt innvandrerspesifikke teorier på årsaker til psykiske vansker blant innvandrerungdom, har man også etterspurt innvandrerspesifikke behandlingsprogrammer for unge som er involvert i antisosial atferd (Soydan, Jegeby, Olsson, & Harms-Ringdal, 1999). Wilson, Lipsey og Soydan (2003) gjennomgikk i sin metastudie en rekke undersøkelser som hadde sett på etniske forskjeller i effekten av ulike behandlingsprogrammer for unge som er involvert i antisosial atferd. De konkluderte med at det var ingen forskjeller i effekten av behandlingsprogrammene for etniske majoritets- og etniske minoritetsungdommer. Denne konklusjonen samvarierer med en rekke studier som har vist at det i hovedsak er de samme risikofaktorene som gjør seg gjeldende for ulike etniske grupper, selv om styrkene i sammenhengen er noe sterkere i enkelte grupper (Cerncovich og Giordano, 1992; Flannery et al., 1996; Sokol-Katz, et al., 1997; Steinberg et al., 1991). Dette tyder på at de samme behandlende og forebyggende programmene med stor fordel kan brukes på alle ungdommer, uavhengig av etnisk bakgrunn. Resultatene i denne avhandlingen tyder imidlertid på at det å intervensere for å dempe konfliktnivået mellom foreldre og døtre i innvandrerfamiliene ville være et viktig element i behandlingen av innvandrerjenter som har utviklet et kriminelt handlingsmønster, eller for jenter som har andre psykiske problemer. Det kan og tenkes at dette også ville være en viktig forebyggende faktor. Dette samsvarer med mye av det arbeidet som blir gjennomført på Røde Kors internasjonale senter i Oslo, hvor meglings mellom døtre og foreldre er en viktig del av virksomheten.

Et annet spørsmål, som samvarierer med bakgrunnen for Artikkel IV, er i hvilken grad en styrking av etnisk og kulturell forankring skal inngå som et viktig element i forebyggende og behandlende arbeid blant barn av innvandrere. Man har antatt at fordi unge med innvandrerbakgrunn møter en rekke utfordringer som skiller deres oppvekstvilkår fra majoritetsbefolkningen, må dette reflekteres i forebyggende arbeid. En rekke ulike behandlende og forebyggende programmer har derfor en forsterkning av de unges etniske forankring som et viktig element. Dette baserer seg på en tro blant utviklerne av disse programmene om at de unge har mistet sin forankring i egen kultur, de er marginaliserte og kulturløse, og at dette er en av grunnene

til at de ble involvert i antisosial atferd (Oetting et al., 1998). En gjenopp-
retting av kulturell forankring vil derfor virke både forebyggende og
rehabiliterende.

Det er imidlertid uklart om en styrking av kulturell forankring hjelper.
Resultatene i denne avhandlingen kunne fort fortolkes dithen at etnisk og
kulturell forankring er forhold som er ubetydelige for innvandrerjenter, mens
en styrking av etnisk identifisering blant guttene heller ville ha en motsatt
effekt. Resultatene her kan imidlertid ikke tolkes på denne måten. Som jeg
har påpekt tidligere, viser studiene i denne avhandlingen hva som kjenne-
tegrer unge som deltar i antisosial atferd, men ikke hva som var den
utløsende årsaken. Det er derfor vanskelig å konkludere med hva som ville
være mest effektivt i forebygging og behandling av unge med innvandrer-
bakgrunn utfra resultatene i denne avhandlingen.

Det kan imidlertid spekuleres på om det å delta i en felles kulturell
praksis sammen med andre fra samme etniske gruppe vil være beskyttende
for gutter med innvandrerbakgrunn, jamfør resultatene i Artikkel IV. Selv
om det er grunn til å anta at dette resultatet er en konsekvens av at anti-
sosiale innvandregutter unngår slike settinger, kan det likevel være noe å
bygge på ved behandling av unge gutter med innvandrerbakgrunn som har
utviklet et antisosialt atferdsmønster. Slike vennegrupper har imidlertid i
Sverige vist seg å heller ha en negativ effekt da det har skapt vennefelleskap
som har økt sin deltagelse i antisosial atferd.

Oetting et al. (1998) konkluderer i sin diskusjon av innvand-
rerspesifikke forebyggende programmer med at ingenting hittil tyder på at
en styrking av kulturell identifisering i seg selv virker forebyggende. Det er
imidlertid en viktig forskjell mellom forebyggende og behandlende pro-
grammer. Selv om en styrking av kulturell identifisering ikke virker fore-
byggende, kan det være viktig i behandlingen av ungdommer som allerede
er involvert i slik atferd. Dette kan gi dem en viktig følelse av tilhørighet og
forankring, spesielt hvis dette innebærer samhandling i et fellesskap med
andre, jamfør resultatene i Artikkel IV. Kulturelle spesifikke forebyggings-
og behandlingsprogrammer kan og være viktige da dette kan gjøre det lettere
å ta med foreldrene, og dermed hjelpe hele familien gjennom en vanskelig
periode. Dette kan vise seg å være spesielt viktig for jentene.

7 Oppsummering av hovedfunn og konklusjon

Utgangspunktet for denne avhandlingen var en rekke studier som viste at unge med innvandrerbakgrunn tydelig skilte seg fra etnisk majoritetsungdom både når det gjelder deres oppvekstssituasjon samt ved en overhyppighet av psykiske vansker. Et bakenforliggende spørsmål var i hvilken grad man derfor trenger egne teorier for å forstå forekomsten av psykiske vansker blant barn av innvandrere. For å nærme meg et svar på dette spørsmålet var det første formålet med min studie å undersøke i hvilken grad andregenerasjons innvandrere og opprinnelig norske ungdommer er forskjellige når det gjelder utbredelsen av psykiske vansker, samt om vi finner de samme risikofaktorene i de to utvalgene. En av de tydeligste forskjellene mellom barn av innvandrere og opprinnelig norske ungdommer, er de førstnevntes balansering mellom norsk kultur og foreldrenes opprinnelige kultur, samt opplevelsen av etnisk diskriminering. Det neste formålet med studien var derfor å undersøke hvilken betydning dette har for forekomsten av psykiske vansker blant andregenerasjons innvandrere. Hovedkonklusjonene av studiene vil her bli presentert.

1. Andre generasjonsinnvandrerungdom fra Pakistan oppga i større grad å være plaget av depressive symptomer sammenlignet med etnisk majoritetsungdom. Det var ingen kjønnsforskjeller blant ungdommene med pakistansk bakgrunn, mens for etnisk majoritetsungdom oppga jentene i større grad enn guttene å være plaget av depressive symptomer.
2. På spørsmålet om flere unge med innvandrerbakgrunn deltok i kriminelle handlinger, var svaret avhengig av både ungdommenes kjønn, etniske bakgrunn og type handlinger. Andelen som hadde begått en eller flere kriminelle handlinger siste år var størst blant unge med en eller to norskfødte foreldre. Oppdelt etter type kriminelle handlinger viste resultatene at etnisk minoritetsungdom var underrepresentert i mild kriminalitet, det var ingen forskjeller i alvorlig kriminalitet, mens etniske minoritetsgutter var overrepresentert i voldskriminalitet. Oppdelt etter foreldrenes fødeland viste resultatene stor variasjon avhengig av foreldrenes landsbakgrunn. Vestlige ungdommer var overrepresentert i mild kriminalitet, ungdom med foreldre fra Asia var underrepresentert i alvorlig kriminalitet, mens gutter med bakgrunn fra Afrika var overrepresentert i voldskriminalitet.

3. Andregenerasjons innvandrerungdom fra Pakistan oppga å krangle langt sjeldnere enn etnisk majoritetsungdom, men det var ingen forskjell i graden av tilknytning til foreldrene.
4. Krangling med foreldrene var en tydeligere risikofaktor for depressivt stemningsleie blant andregenerasjons innvandrerungdom, sammenlignet med etnisk majoritetsungdom. Det var ingen forskjeller i betydningen av tilknytning til foreldrene.
5. Andregenerasjons innvandrere (fra den tredje verden) av begge kjønn rapporterte at de var mer opptatt av religion, de hadde en sterkere etnisk tilhørighet, de hadde sjeldnere konflikter med sine foreldre, og hadde sterkere bånd til skolen sammenlignet med etnisk majoritetsungdom. Andregenerasjons innvandrerjenter oppga at foreldrene visste mer om hva de gjorde på fritiden enn det etniske majoritetsjenter oppga, mens andregenerasjons innvandrer gutter oppga at foreldrene visste mindre om hva de gjorde på fritiden enn det etniske majoritetsgutter oppga. Det var ingen forskjeller i grad av tilknytning til foreldrene.
6. I hovedtrekk viste resultatene de samme risikofaktorer for antisosial atferd blant andregenerasjons innvandrerungdom og etnisk majoritetsungdom, målt ved tilknytning til foreldrene og skolen, samt betydningen av religiøs forankring.
7. Spørsmålet om eventuelle forskjeller i identifiserte risikofaktorer for antisosial atferd var avhengig av ungdommenes kjønn. Foreldretilsyn (monitoring) var en tydeligere risikofaktor for etnisk majoritetsungdom, mens en sterk etnisk identifisering var en tydeligere risikofaktor for andregenerasjons innvandrerungdom.
8. Betydningen av innvandrerspesifikke risikofaktorer for forekomsten av antisosial atferd ble målt ved opplevd etnisk diskriminering, sosial integrering, kulturell identifisering samt etnisk selvidentifisering. Flere andregenerasjons gutter oppga at de hadde mange norske venner de var sammen med på fritiden, de oppga oftere at flesteparten av vennene kom fra andre land enn deres eget, religion betydde mindre, og de hadde flere antisosiale venner, sammenlignet med jentene. Flere andregenerasjons jenter oppga å ha flest venner fra foreldrenes hjemland, foreldrene hadde mer tilsyn med hva de gjorde på fritiden, og de hadde sterkere bånd til skolen, sammenlignet med guttene. Det var ingen kjønnsforskjeller i grad av etnisk identifisering, eller i kulturell identifisering.
9. Resultatene viste at sammenhengen mellom akkulturasjon og antisosial atferd i hovedtrekk var motsatt for andregenerasjons gutter og jenter: Resultatene viste at jenter som deltok i antisosial atferd kjennetegnes ved

en sterkere sosial integrering, en sterkere identifisering med norsk kultur, og en svakere identifisering med foreldrenes tradisjonelle kultur. Gutter som deltok i antisosial atferd kjennetegnes imidlertid ved en svakere sosial integrering, og en svakere identifisering med norsk kultur.

10. For jentene viste resultatene at de innvandrerspesifikke risikofaktorene mistet sin effekt på nivået av antisosial atferd etter kontroll for tilknytning til foreldrene og skole, religiøs forankring, samt andelen antisosiale venner.
11. For gutter opprettholdt de innvandrerspesifikke risikofaktorene noe av sin effekt også etter kontroll for de andre risikofaktorene. Resultatene viste at kulturell forankring både kan være en beskyttelsesfaktor, ved deltagelse i kulturbaserte aktiviteter og tradisjoner, samt at kulturell forankring kan være en risikofaktor, representert ved at flesteparten av vennene har innvandrerbakgrunn samt en sterk etnisk tilhørighet.

Vi kan dermed konkludere med at denne studien har økt vår forståelse av psykiske vansker blant barn av innvandrere:

- Ved å vise til relevansen av generelle risikofaktorer for psykiske vansker samtidig med å peke på viktige forskjeller.
- Ved å ha gitt en detaljert beskrivelse av hvilke sider ved akkulturasjonsprosessen som har relevans for å forstå mer av bakgrunnen for psykiske vansker blant barn av innvandrere.
- Ved å vise betydningen av kjønn for å forstå sammenhengen mellom akkulturasjon og antisosial atferd.

Summary

The significance of immigrant background for psychological problems among youth

Do we find more psychological problems among children and young people of immigrants that are born and raised in Norway than among those with a Norwegian background? Is there a need for specific theories to explain the prevalence of psychological problems among youth with immigrant parents? Analyses were conducted on a sample of appr. 11 500 adolescents between 14 and 17 years of age in Oslo, Norway.

Prevalence of psychological problems

The results show that youth born in Norway with parents from Pakistan reported suffering from depressed mode to a larger extent than youth with a Norwegian background. Further, the results show that children of immigrants participate less in minor crimes, there are no differences in serious crime, whereas boys with immigrant background from some countries participate more in violent crimes.

Are children of immigrants with psychological problems different from Norwegian youth with psychological problems?

Conflicts with parents were a much stronger risk factor for depressed mode among youth with immigrant background compared to youth with a Norwegian background, whereas there were only small differences in risk factors for antisocial behaviour between the groups. However, we found one important exception. Contrary to expectations, strong ethnic pride and feeling of belonging was a risk factor for conduct problems among boys with immigrant background.

What is the association between delinquency and different aspects of the acculturation process among second-generation immigrant youth?

Acculturation was positively associated with delinquency among girls, but negatively associated with delinquency among boys. After controlling for

bonds to parents, school, religion, and deviant friends, the acculturation variables explained a moderate proportion of the variance in delinquency among boys, but not among girls. After controlling for traditional explanatory variables, delinquency among boys was associated with stronger ethnic affirmation and belonging, lower participation in traditional cultural activities, most of their close friends having an ethnic minority background, and spending more time with ethnic majority youth after school.

Referanseliste

Andersson, M. (2000). «All five fingers are not the same». Identity work among ethnic minority youth in an urban Norwegian context. Bergen:IMER/SEFOS.

Alsaker, F.D., Dundas, I., & Olweus, D. (1991). *A growth curve approach to the study of parental relations and depression in adolescence*. Paper presented at the Biennial Meetings of the Society for Research on Child development, Seattle.

Baer, J. (1999). Family relationships, parenting behavior, and adolescent deviance in three ethnic groups. *Families in Society*, 80, 279-285.

Bakken, A. (1998). *Ungdomstid i storbyen*, NOVA-rapport 7/98.

Bakken, A. (2003). *Minoritetsspråklig ungdom i skolen. Reproduksjon av ulikhet eller sosial mobilitet?* NOVA-rapport 15/03.

Berry, J.W. (1997) Immigration, acculturation, and adaption (Lead article). *Applied Psychology: International review*, 46, 5-68. Berry, W.D. & Feldman, S. (1985). *Multiple regression in practise*. Newbury Park: Sage Publications.

Berry, J.W. & Sam, D. (1997) Acculturation and adaption. In J.W.Berry, M.H.Segall, & C.Kagitcibasi (Eds.), *Handbook of Cross-Cultural Psychology* (2nd edn., Vol. 3, pp. 291-326). Boston: Allyn & Bacon.

Berry, J., W., Kim, U., Minde, T., & Mok, D. (1987). Comparative studies of acculturative stress. *International Migration Review*, 21, 491-511.

Berry, J.W., Kim, U., Power, S., Young, M., & Bujaki, M. (1989). Acculturation attitudes in plural societies. *Applied Psychology: An International Review*, 21, 490-511.

Betancourt, H. & Lopez, S.R. (1993). The study of culture, ethnicity, and race in American Psychology. *American Psychologist*, 629-637.

Biafora, F.A., Warheit, G.J., Zimmerman, R.S., Gil, A.G., Apospori, E., Taylor, D., & Vega, W.A. (1993). Racial mistrust and deviant behaviors among ethnically diverse black adolescent boys. *Journal of Applied Social Psychology*, 23, 11, 891-910.

Birmaher, B., Ryan, N.C., Williamson, D.E., Brent, D.A., Kaufman, J., Dahl, R.E., Perel, J., & Nelson, B. (1996). Childhood and adolescent depression: A review of the past 10 years. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 35, 1427-1435.

Björgqvist, K., Lagerspetz, K.M.J., & Kaukiainen, A. (1992). Do girls manipulate and boys fight? Developmental trends in regard to direct and indirect aggression. *Aggressive Behavior*, 18, 117-127.

Blackburn, R. (1993). *The psychology of criminal conduct. Theory, research and practice*. Chichester: John Wiley.

- Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss, Vol. 1, Attachment*. New York: Basic Books.
- Bowling, B. (1990) Conceptual and methodological problems in measuring “race” differences in delinquency. *British Journal of Criminology*, 30, 483-492.
- Brindis, C., Wolfe, A.L., McCarter, V., Ball, S., & Starbuck-Morales, S. (1995). The association between immigrant status and risk-behavior patterns in Latino adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 17, 99-105.
- Bronfenbrenner, U., & Crouter, A.C. (1983). The evolution of environmental models in developmental research. In W. Kessen & P.H. Mussewn (Eds.) *History, theory, and methods: Handbook of child psychology* (Vol. 1, pp. 357-414). New York:Wiley.
- Brook, J.S., Whiteman, M., Balka, E.B., Win, P.T., & Gursen, M.D. (1998). Similar and different precursors to drug use and delinquency among African Americans and Puerto Ricans. *The Journal of Genetic Psychology*, 159, 13-29.
- Bulcroft, R.A., Carmody, D.C., & Bulcroft, K.A. (1996). Patterns of parental independence giving to adolescents: variations by race, age, and gender of child. *Journal of Marriage and the Family*, 866-883.
- Canales, G. (2000). Gender as subculture: The first division of multicultural diversity. In Cuellar, I. & Paniagua, F.A. (Eds.) *Handbook of multicultural health: Assessment and treatment of diverse populations*. Academic Press, USA, 63-77.
- Caplan, N., Choy, M.H., & Whitmore, J.K. (1991). *Children of boat people: A study of educational success*. Ann Arbor: The university of Michigan Press.
- Cernkovich, S.A. & Giordano, P.C. (1987). Family relationships and Delinquency. *Criminology*, 25(2), 295-321.
- Cernkovich, S.A. & Giordano, P.C. (1992). School bonding, race, and delinquency. *Criminology*, 30, 261-291.
- Chen, C., Lee, S., & Stevenson, H.W. (1995). Responsestyle and cross-cultural comparisons of rating scales among east Asian and North American Students. *Psychological Science*, 6, 170-175.
- Chen, C., Lee, S., & Stevenson, H.W. (1996). Long-term prediction of academic achievement of American, Chinese, and Japanese adolescents. *Journal of Educational Psychology*, 88, 750-759.
- Chiu, M., Feldman, S., & Rosenthal, D. (1992). The influence of immigration behaviour and adolescent distress in Chinese families residing in two Western nations. *Journal of Research on Adolescence*, 2, 205-239.
- Crick, N.R. & Grotpeter, J.K. (1995). Relational aggression, gender, and social-psychological adjustment. *Child Development*, 66, 710-722.
- Cuéllar, I. (2000). Acculturation and mental health: Ecological transactional relations of adjustment. In Cuéllar, I. & Paniagua, F.A. (Eds.), *Handbook of multicultural mental health* (pp. 45-62) San Diego: Academic press.

- Derogatis, L. B., Lipman, R. S., Uhlenhuth, E. H., & Covi, L. (1974). The Hopcin Symptom Checklist: a self-report inventory. *Behavioral Science, 19*, 1-15.
- Dion, K.K. & Dion, K.L. (2001). Gender and cultural adaptation in immigrant families. *Journal of Social Issues, 57*, 511-521.
- Dornbusch, S.M., Erichson, K.G., Laird, J., & Wong, C.W. (2001). The relation of family and school attachment to adolescent deviance in diverse groups and communities. *Journal of Adolescent Research, 16*, 396-422.
- Dzamarija, M.T. & Kalve, T. (2004). *Barn og unge med innvandrerbakgrunn*. Statistics Norway, 31.
- Emler, N. & Reicher, S. (1995). *Adolescence and delinquency. The collective meaning of reputation*. Oxford: Blackwell Publisher.
- Eysenck, H.J. (1964). *Crime and Personality*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Farrington, D.P. (1987). Epidemiology. I: Quay, H.C. (red) *Handbook of juvenile delinquency*. New York: John Wiley and Sons, 33-61.
- Farrington, D.P., Loeber, R., Stouthamer-Lober, M., Van, K., Welmoet, B., and Schmidt, L. (1996) Self-reported delinquency and a combined delinquency seriousness scale based on boys, mothers, and teachers: concurrent and predictive validity for African-Americans and Caucasians. *Criminology, 34*, 493-517.
- Fridrich, A.H. and Flannery, D.J. (1995). The effects of ethnicity and acculturation on early adolescent delinquency. *Journal of Child and Family studies, 4*, 69-87.
- Fuligni, A.J. (1997). The academic achievement of adolescents from immigrant families: The roles of family background, attitudes, and behavior. *Child Development, 68*, 261-273.
- Fuligni, A.J. (1998). Adolescents from immigrant families. In McLoyd, V.C., & Steinberg, L. (Eds.) *Studying Minority Adolescents* (pp127-146). London: LEA.
- Garcia Coll, C., Lamberty, G., Jenkins, R., McAdoo, H., Crnic, K., Wasik, B., & Garcia, H. (1996). An integrative model for the study of developmental competencies in minority children. *Child Development, 67*, 1891-1914.
- Gee, X., Lorenz, F.O., Conger, R.D., & Elder, G.H. (1994). Trajectories of stressful life events and depressive symptoms during adolescence. *Developmental Psychology, 30*, 469-483.
- Gotlib, I. H., & Hammen, C. L. (1991). *Psychological aspects of depression: Toward a cognitive-interpersonal integration*. London: Wiley.
- Gottfredson; M.R. & Hirschi, T. (1990). *A general theory of crime*. Stanford University Press.
- Hindelang, M.J., Hirschi, T., & Weis, J.G. (1981) *Measuring Delinquency* (Beverly Hills: Sage).
- Hirschi, T. (1969). *Causes of Delinquency*. University of California Press, Berkeley.

- Hirschi, T. (1998). Social bond theory. In F.T. Cullen & R. Agnew (Eds.), *Criminological theory: Past to present*. Los Angeles,: Roxbury.
- Hofstede, G. (1983). National cultures revisited. *Behaviour Science Research*, 18, 285-305.
- Huizinga, D. & Elliott, D. (1986) Reassessing the reliability and validity of self-report delinquency measures. *Journal of Quantitative Criminology*, 2, 293-327.
- Jacobson, J. (1997) Religion and ethnicity: dual and alternative sources of identity among young British Pakistanis. *Ethnic and racial studies*, 20, 238-256,
- Junger, M. (1989) Discrepancies between police and self-report data for Dutch racial minorities. *British Journal of Criminology*, 29, 273-284.
- Junger, M. & Marshall, I.H. (1997). The interethnic generalizability of social control theory: an empirical test. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 34, 79-112.
- Junger, M. & Polder, W. (1993) Religiosity, religious climate, and Delinquency among ethnic groups in the Netherlands. *British Journal of Criminology*, 33, 416-435.
- Junger-Tas, J., Terluow, G.-J., & Klein, M.W. (1994) *Delinquent behavior among young people in the western world: first results of the international self-report delinquency study* (Amsterdam: Kugler Publications).
- Kagitcibasi, C. (1996). *Family and Human development across cultures*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Kendel, D. B., & Davis, M. (1982). Epidemiology of depressive mood in adolescents. *Arch Gen Psychiatry*, 39, 1205-1212.
- Kerr, M., & Stattin, H. (2000). What parents know, how they know it, and several forms of adolescent adjustment. Further support for a reinterpretation of monitoring. *Developmental Psychology*, 36, 366-380.
- Kim, U. (1995). *Individualism and collectivism: A psychological, cultural and ecological analysis*. Copenhagen, NIAS Publications.
- Kurdek, L.A., & Fine, M.A. (1994). Family acceptance and family control as predictors of adjustment in young adolescents: Linear, curvilinear, or interactive effects? *Child Development*, 65, 1137-1146.
- Lazarus, R.S. & Folkman, S. (1984). *Stress, coping and appraisal*. New York: Springer.
- Lien, I.-L. (1997). *Ordet som stempler djevelen. Holdninger blant pakistanere og nordmenn*. Oslo: Aventura.
- Loeber, R., Bruke, J.D., Lahey, B.B., Winters, A., & Zera, M. (2000). Oppositional defiant and conduct disorder: A review of the past 10 years. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 39, 1468-1484.
- Nolen-Hoeksema, S., & Girgus, J. S. (1994). The emergence of gender differences in depression during adolescence. *Psychological Bulletin*, 115, 424-443.

- Lonner, W.J., & Malpass, R. (Eds.)(1994). *Psychology and culture*. Boston, MA: Allyn & Bacon.
- Nyberg, E. (1993). *Barnfamiljers Migration. Familjers relationer i en förändrad livssituation*. Stockholm: Stockholms Universitet.
- Oetting, E.R., Donnermeyer, J.F., Trimble, J.E., & Beauvais, F. (1998). Primary Socialization Theory: Culture, Ethnicity, and Cultural Identification. The links between culture and Substance Use. IV. *Substance Use & Misuse*, 33, 2075-2107.
- O'Neil, J.M. (1990). Assessing men's gender role conflict. In D. Moore & F. Leafgren (Eds.), *Problem solving strategies and interventions for men in conflict* (pp. 23-38). Alexandria, VA: American Association for Counselling and Development.
- Oppedal, B. & Røysamb, E. (2004). Mental health, life stress, and social support among young Norwegian adolescents with immigrant and host national background. *Scandinavian Journal of Psychology*, 45, 129-142.
- Oppedal, B., Røysamb, E., & Heyerdahl, S. (2004). Ethno-cultural group, acculturation, and psychiatric problems in young immigrants. Submitted to *Journal of child psychology and psychiatry and allied disciplines*. Sent for publishing.
- Oppedal, B., Røysamb, E., & SaM, D.L. (2004). *The effect of acculturation and social support on change in mental health among young immigrants*. Sent for publishing
- Rarker, G. & Roy, K. (2001). Adolescent depression: A review. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 35, 527-580.
- Paternoster, R., Brame, R., Piquero, A., Mazerolle, P., & Dean, C.W. (1998). The forward specialization coefficient: Distributional properties and subgroup differences. *Journal of Quantitative Criminology*. 14, 133-154.
- Patton, G.C., Coffey, C., Posterino, M., Carlin, J.B., & Wolfe, R. (2000). Adolescent depressive disorder: A population-based study of ICD-10 symptoms. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 34, 741-747.
- Peterson, A.C., Compas, B.E., Brooks, G.J., & Stemmler, M. (1993). Depression in adolescence. *American Psychologist*, 48, 155-168.
- Phalet, K., & Swyngedouw, M. (2003). A cross-cultural analysis of immigrant and host values and acculturation orientations. In H. Vinken, & P. Ester (Eds.), *Comparing cultures* (pp. 185-212). Leiden: Brill.
- Phinney, J.S. (1990). Ethnic identity in adolescence and adulthood. A review of research. *Psychological Bulletin*, 108, 499-514.
- Phinney, J.S. (1992). The Multigroup Ethnic Identity Measure. A new scale for use with diverse groups. *Journal of Adolescent Research*, 7, 156-176.
- Phinney, J.S., Lochner, B.T., & Murphy, R. (1990b). Ethnic identity development and psychological adjustment in adolescence. In A.R. Stiffmann, & L.E. Davis (Eds.), *Ethnic Issues in Adolescent* (pp. 53-72). California: Sage.

- Phinney, J. S. (1996). Understanding ethnic diversity: The role of ethnic identity. *American Behavioral Scientist*, 40, 143-152.
- Phinney, J. S. & Chavira, V. (1995). Parental ethnic socialization and adolescent coping with problems related to ethnicity. *Journal of Research on Adolescence*, 5, 31-53.
- Phinney, J. & Devich-Navarro, M. (1997). Variations in bicultural identification among African American and Mexican American adolescents. *Journal of Research on Adolescence*, 7, 3-32.
- Phinney, J.S., Ferguson, D.L., & Tate, J.D. (1997). Intergroup attitudes among ethnic minority adolescents: A causal model. *Child Development*, 68, 955-969.
- Phinney, J.S. & Landin, J. (1998). Research paradigms for studying ethnic minority families within and across groups. In V.C. McLoyd & L. Steinberg (Eds.) *Studying minority adolescents* (pp. 89-110) New Jersey: LEA.
- Phinney, J.S., Ong, A., & Madden, T. (2000). Cultural values and intergenerational value discrepancies in immigrant and non-immigrant families. *Child Development*, 71, 528-539.
- Portes, A. (1996). *The new second generation*. New York: Russell Sage Foundation.
- Portes, A. (1997). Immigration theory for a new century: Some problems and some opportunities. *International Migration Review*, 31, 799-825.
- Radloff, L. S. (1991). The use of the Center for Epidemiologic Studies Depression Scale in adolescents and young adults. *Journal of Youth and Adolescence*, 20, 149-166.
- Redfield, R., Linton, R., & Herskovits, M.J. (1936). Memorandum on the study of acculturation. *American Anthropologist*, 38, 149-152.
- Roberts, R.E., Phinney, J.S., Masse, L.C., Chen, Y.R., Roberts, C.R., & Romero, A. (1999). The structure of ethnic identity of young adolescents from diverse ethno-cultural groups. *Journal of Early Adolescence*, 19, 301-322.
- Rosenthal, D., Ranieri, N., & Klimidis, S. (1996). Vietnamese adolescents in Australia: Relationships between perceptions of self and parental values, intergenerational conflict, and gender dissatisfaction. *International Journal of Psychology*, 31, 81-91.
- Rowe, D.C., Vazsonyi, A.T., & Flannery, D. (1994). No more than skin deep: Ethnic and racial similarity in developmental process. *Psychological Review*, 101, 396-417.
- Rueschenberg, E. & Buriel, R. (1990). Mexican American family functioning and acculturation: A family systems perspective. *Hispanic Journal of Behavioral Science*, 11, 232-244.
- Rutter, M. (1997). Antisocial behavior: Developmental psychopathology perspectives. I: D.M. Stoff, J. Breiling, & J.D. Maser (red). *Handbook of antisocial behavior*. New York: John Wiley & Sons, 115-124.

- Rutter, M., Giller, M.S., & Hagell, A. (1998). *Antisocial behavior by young people*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sam, D.L. (1994). The psychological adjustment of young immigrants in Norway. *Scandinavian journal of psychology*, 35, 240-53.
- Sam, D.L. (1995). Acculturation attitudes among young immigrants as a function of perceived parental attitudes toward cultural change. *Journal of Early Adolescence*, 15, 238-258.
- Sam, D.L. (2000). Psychological adaptation of adolescents with immigrant backgrounds. *Journal of Social Psychology*, 140, 5-25.
- Sam, D.L. & Berry, J.W. (1995). Acculturative stress among young immigrants in Norway. *Scandinavian Journal of Psychology*, 36, 10-24.
- Samaniego, R.Y. & Gonzales, N.A. (1999). Multiple mediators of the effect of acculturation status on delinquency for Mexican American adolescents. *American Journal of Community Psychology*, 27, 189-210.
- Sampson, F.J. & Laub, J.H. (1994). Urban poverty and the family context for delinquency: A new look at structure and process in a classic study. *Child Development*, 65, 523-540.
- Smith, C. & Krohn, M.D. (1995). Delinquency and family life among male adolescents: The role of ethnicity. *Journal of Youth and Adolescence*, 24, 69-93.
- Sobogal, F., Marin, G., Otero-Sabogal, R., VanOss Marin, B., & Perez-Stable, J. (1987). Hispanic familism and acculturation: What changes and what doesn't? *Hispanic Journal of Behavioral Science*, 2, 397-412.
- Sommers, I., Fagan, J., & Baskin, D. (1993). Sociocultural influences on the explanation of delinquency for Puerto Rican Youths. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 15, 36-62.
- Soriano, F.I., Rivera, L.M., Williams, K.J., Sandra, S.P., Reznik, V.M. (2004). Navigating between cultures: The role of culture in youth violence. *Journal of Adolescent health*, 34, 169-176.
- Soydan, H., Jergeby, U., Olsson, E., & Harms-Ringda, M. (1999). *Socialt arbete med emiska minoriteter. En litteraturoversikt*. Stockholm: Liber.
- Steinberg, L. & Fletcher, A.C. (1998). Data analytic strategies in research on ethnic minority youth. In L. Steinberg, V.C. McLoyd (Eds.), *Studying minority adolescents: Conceptual, methodological, and theoretical issues*. (pp. 279-294). Nahwah: LEA.
- Stevenson, H.W., Lee, S., Chen, C., & Stigler, J.W. (1990). Context of achievement: A study of American, Chinese, and Japanese children. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 55, 123.
- Stillson, R. W., O'Neil, J. M. & Owen, S.V. (1991). Predictors of adult men's gender-role conflict: Race, class, unemployment, age instrumentality, expressiveness, and personal strain. *Journal of Counseling Psychology*, 38, 358-464.

- Storvoll, E. E. & Wichstrøm, L. (2002). Do the risk factors associated with conduct problems in adolescents vary according to gender? *Journal of Adolescence*, 25, 183-202.
- Suarez-Orozco, M.M. (1989). *Central American refugees and U.S. high schools: A psychological study of motivation and achievement*. Stanford, CA:Stanford University Press.
- Sund, A.M., Larsson, B., & Wichstrøm, L. (2003). Psychosocial correlates of depressive symptoms among 12 - 14 – years old Norwegian adolescents. *Journal of Child Psychology & Psychiatry & Allied Disciplines*, 44, 588-597.
- Stattin, H. (2001). Oppna, inte overvakade, barn løper mindre risk att bli kriminell. *Lakertidningen*, 98, 3009-3013.
- Stattin, H. & Kerr, M. (2000). Parental monitoring: A reinterpretation. *Child Development*, 71, 1072-1085.
- Steinberg, L. (1993). *Adolescence*. New York: McGraw-Hill.
- Stevenson, H.W., Lee, S., Chen, C., Stigler, J.W., Hsu, C., & Kitamura, S. (1990). Context og achievement: A study of American, Chinese, and Japanese children. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 55 (serial No. 221).
- Szapocznik, J. & Kurtines, W. (1993). Family psychology and cultural diversity. *American Psychologist*, 48, 400-407.
- Thorsen, K. (1998). *Innvandrere og kriminalitet*. NOVA-Rapport, 4/98.
- Triandis, H.C., & Brislin, R.W. (1984). Cross-cultural psychology. *American Psychologist*, 39, 1006-1016.
- Triandis, H.C., Lambert, W., Berry, J., Lonner, W., Heron, A., Brislin, R., & Draguns, J. (Eds.). (1980-1981). *Handbook of cross-cultural psychology* (Vol. 1-6). Boston: Allyn & Bacon.
- Van de Vijver, F., & Leung, K. (1997). *Method and Data Analysis for Cross-Cultural Research*. Cross-Cultural Psychology Series. London: Sage Publications
- Van de Vijver, F.J.R. & Phalet, K. (2004). Assessment in multicultural groups: The role of acculturation. *Applied psychology: An international review*, 53, (2), 215-236.
- Vazsonyi, A.T. & Flannery, D.J. (1997). Early adolescent delinquent behaviors: Associations with family and school domains. *Journal of Early Adolescence*, 17, 271-293.
- Vega, W.A., Gil, A.G., Warheit, G.J., Zimmerman, R.S., & Apospori, E. (1993). Acculturation and delinquent behavior among Cuban American adolescents: Toward an empirical model. *American Journal of Community Psychology*, 21, 113-125.
- Vestel, V. (2004). "A Community of Differences: Hybridization, popular culture and the making of social relations among multicultural youngsters in 'Rudenga', East Side Oslo".

- Virta, E., Sam, D.L., & Westin, C. (2004). Adolescents with Turkish background in Norway and Sweden; A comparative study of their psychological adaptation. *Scandinavian Journal of Psychology*, 45, 13-23.
- Walker-Barnes, C.J., & Mason, C.A. (2001). Ethnic differences in the effect of parenting on gang involvement and gang delinquency: A longitudinal, hierarchical linear modelling perspective. *Child Development*, 72, 1814-1831.
- Wall, J.A., Power, T.G., & Arbona, C. (1993). Susceptibility to antisocial peer pressure and its relation to acculturation in Mexican-American Adolescents. *Journal of Adolescent Research*, 8, 403-418.
- Ward, C., Bochner, S., & Furnham, A. (2001). *The psychology of culture shock*. 2nd Edition. East Sussex: Routledge.
- Weber, L.R., Miracle, A., & Skehan, T. (1995). Family bonding and Delinquency: Racial and ethnic influences among U.S. youth. *Human Organisation*, 54, 363-372.
- Weiner, I. B. (1990). Distinguishing healthy from disturbed adolescent development. *Journal of Developmental and Behavioral Pediatrics*, 2, 151-154.
- Wichstrøm, L. (1999). The emergence of gender difference in depressed mood during adolescence: The role of intensified gender socialization. *Developmental Psychology*, 35, 232-245.
- Williams, J.E. & Best, D.L. (1990). *Sex and psyche: Gender and self viewed cross-culturally*. Newbury Park, CA: Sage.
- Wilson, S.J., Lipsey, M.W., & Soydan, H. (2003). Are mainstream programs for juvenile delinquency less effective with minority youth than majority youth? A meta-analysis of outcome research. *Research on Social Work Practice*, 13, 3-26.
- Windle, M. (1990). A longitudinal study of antisocial behaviors in early adolescence as predictors of late adolescent substance use: gender and ethnic differences. *Journal of Abnormal Psychology*, 99, 86-91.
- Wong, S. K. (1997). Delinquency of Chinese-Canadian youth. A test of opportunity, control, and intergeneration conflict theories. *Youth & Society*, 29, 112-133.
- Wong, S.K. (1998). Peer relations and Chinese-Canadian delinquency. *Journal of Youth and Adolescence*, 27, 641-659.
- Wong, S.K. (1999). Acculturation, peer relations, and delinquent behavior of Chinese-Canadian youth. *Adolescence*, 34, 107-119.
- Øia, T. (2000). *Innvandrerungdom – marginalisering og utvikling av problematferd*. NOVA-rapport, 3/00
- Øia, T. (2003). *Innvandrerungdom – kultur, identitet og marginalisering*. NOVA-rapport 20/03.

ARTIKKEL I:

Patterns of Self-Reported Delinquency in Children
with One Immigrant Parent, Two Immigrant Parents and Norwegian-
Born Parents: Some methodological considerations

Publisert i
Journal of Scandinavian Studies in
Criminology and Crime prevention 2001, 2:213–227

Patterns of Self-Reported Delinquency in Children with One Immigrant Parent, Two Immigrant Parents and Norwegian-Born Parents

Some methodological considerations¹

LEILA TORGERSEN

Norwegian Social Research (NOVA), Oslo, Norway

Abstract

Differences in self-reported delinquency among adolescents in Oslo, Norway, were analysed with respect to immigrant status, gender and country of origin. The survey covered 11,500 adolescents between the ages of 14 and 17 years in Oslo, Norway. Delinquent behaviours were analysed and described in terms of prevalence and frequency. The findings suggest that immigrants are under-represented in minor

deviance, with no differences in serious delinquency, but over-represented in violent delinquency. Adolescents with one immigrant parent had a higher prevalence of delinquency compared to adolescents with two immigrant parents, in all categories of delinquency except for violence among males. There were substantial differences between the various immigrant groups, with the lowest prevalence of

delinquency among Asians. The study has demonstrated clearly the importance of including different categories of delinquency when studying delinquency among children of immigrants, and to carry out separate analyses according to gender and parent's country of origin.

KEY WORDS: Delinquency, Immigrants, Mixed Parentage, Violence, Youth

Since the 1960s there has been large-scale migration of labour and refugees into western Europe. As a result, there are substantial numbers of people from ethnic minorities in many European countries. The presence of the minority communities has led to speculation about future developments in the youth population. Some of this speculation concerns the growing number of youths from ethnic minorities entering the juvenile

judicial system in western Europe. In spite of an increasing interest in this topic, little is known about the patterns of delinquency among immigrant youths in Europe. The purpose of this study was therefore to investigate whether there are any differences in the distribution and the pattern of delinquency among immigrants compared to the indigenous population. The term 'immigrant' in this study refers to both the youths who have migrated into Norway and the children of immigrants who themselves were born in Norway.

Most of the studies on this topic in

¹The research reported in this paper was supported by the Research Council of Norway and the Ministry of Children and Family Affairs.

Europe have been based on official police statistics (Rutter & Giller 1983, Killias 1989, Ahlberg 1996). However, self-report studies provide us with important information about the distribution of delinquency in the youth population that is not available in the official police statistics. It is important to note that registered delinquency often includes only more serious criminal activity. In addition, the reliability of official registers as a starting point for estimating the prevalence of delinquency is uncertain. The criminal justice system constitutes a multifaceted process involving a series of interactions between the community, the offender and social control agents. To understand the pattern of delinquency among immigrants, we have to investigate the total distribution of delinquency in the youth population, not just the adolescents who come into contact with the police.

Many of the self-report studies on delinquency among immigrants have important limitations. They do not distinguish between serious and less serious delinquency in such a way that it allows comparison with official statistical data; they have only normal school population samples, excluding many of the most criminally active immigrants; they tend to include too few immigrants in the sample to allow valid conclusions; they do not include both genders; or the response rate is often too low (Elliot & Ageton 1980, Killias 1989). The present study was designed to overcome these limitations.

Delinquency among immigrants

Studies on immigrant adolescents show that several ethnic minority groups are

over-represented in official crime statistics. This has been established for western Europe and the USA (Hindelang *et al.* 1979, Craen 1984, Jager 1984, Block 1985, Sampson 1985, Albrecht 1987, Junger 1989, Hofer & Tham 1991, Junger & Poulder 1992). Other studies have preferred using self-reported measures of delinquency. The conclusions of most of these studies are that children of immigrants and native youths do not differ significantly with respect to self-reported delinquency (Williams & Gold 1972, Gold & Reimer 1975). Junger-Tas *et al.* (1994) recently administered a series of studies on delinquent behaviour among young people in Europe. Most of these studies indicated that minority groups have either similar or lower prevalence rates than indigenous youth. This discrepancy between registered and self-reported delinquency has led many commentators to conclude that the over-representation of immigrants in police arrest records may be explained as a result of police and court processing biases of one kind or another, and have little or no basis in actual behaviour.

Some researchers have thrown doubt on this conclusion (Hindelang *et al.* 1979, Elliott & Ageton 1980). One of the problems with many self-report studies of delinquency among immigrant adolescents is that they have not distinguished between different categories of delinquency. After separating the more serious and less serious acts of deviance, some researchers found that, while there were no significant differences in the overall propensities of members of different ethnic groups to commit acts of delinquency, immigrants were none the less more likely to commit more serious acts of delinquency than their

non-immigrant counterparts (Berger & Simon 1974, Elliot & Ageton 1980, Martens 1992). In Scandinavian studies there are also problems when comparing results from studies on self-reported delinquency with results from studies based on registered crime. Most of the studies using data on registered crime are based on nationality (Martens 1996, Juhler & Schwarz 1989, Falck 1992, Rigspolitehfen 1994), while self-report studies are based on parents' place of birth (Martens 1992, Ring 1999).

This issue is therefore by no means settled. Moreover, with potentially greater differences between immigrant groups, there is a need for studies that include both minor and more serious delinquent behaviour and that submit them to separate analyses. Such a procedure is crucial in order to understand the discrepancy between self-reported and registered delinquency among immigrant youths. We also wanted to differentiate the immigrant group according to gender and country of origin. Most studies do not make this distinction. Immigrants have generally been studied as one group, including immigrants from different countries. This has provided little insight into the propensity of different immigrant groups to engage in delinquent behaviour (Winslow & Gay 1993). One reason for this is that few self-report studies on delinquency have included samples large enough to allow valid conclusions to be drawn regarding differences in the proportions of criminal offenders in the various groups.

However, we are aware that the immigrant categories used may ignore some real differences between and within each of the various minority groups. The categories include groups that do not

share a clear cultural identity, language and social class status. To focus on the differing cultures may therefore lead to generalizations that could be misleading. In spite of this, we prefer to separate the immigrants in this way. Our point is to investigate how differences in the pattern of delinquency among immigrants and non-immigrants depend on how the immigrants are grouped and chosen.

Adolescents with one immigrant parent

Investigation of delinquency among adolescents with one immigrant and one native parent has been neglected in the study of delinquency. Such adolescents have been defined either as immigrants or as native-born, often without specifying which definition has been used. However, there is reason to believe that this group of adolescents is in a vulnerable position. A national study of 2500 children received into care in 1987 in England found that, all else being equal, children with one immigrant parent were two-and-a-half times more likely to be taken into care than were white children, and they were also more likely to be taken into care than were black children (Bebbington & Miles 1989). In addition, researchers have suggested that children with one immigrant parent face a greater risk of depression, conduct problems, low self-esteem and peer conflicts (McRoy & Freeman 1986, Gibbs 1987), but these conclusions were based only on relatively small, selectively recruited samples. There is reason to believe that children with one immigrant parent face substantial challenges when they have to incorporate two different heritages into one identity. They may also have to deal with and integrate two distinct, perhaps

conflicting, parental styles and beliefs. These difficulties may be complicated by the search for an identity appropriate to their age. However, little attention has been paid to this group of children. We have found no study that investigated self-reported delinquency among children with one immigrant parent. The conclusion seems to be that these children could be at particular risk, and should therefore be investigated in more detail.

This paper aims to fill the lack of knowledge that currently exists concerning delinquency among immigrants. As we have seen, few studies deal thoroughly enough with the different patterns of self-reported delinquency among immigrants and non-immigrants. The aim of the study was therefore to use different measures of delinquency, and to investigate the effects of gender, immigrant status and country of origin separately. In addition, we studied children with one immigrant parent in detail, since they are an important group that has previously been omitted from most research in this field.

Method

Subjects

The findings presented are based on data from the Oslo Youth Survey 1996. During the spring of 1996, a self-administered questionnaire was handed out to 12,100 adolescents in Oslo, the capital of Norway. Oslo is by far the largest city in the country, with approximately 500,000 inhabitants. The immigrants constitute 10.5% of the population. The sample consisted of all schools in Oslo with pupils in the 8th and 9th grades in secondary education (age

14–16 years) and first-year students in upper secondary education (age 16–17 years). All ordinary public schools ($n=75$), private schools ($n=9$) and special schools ($n=11$) in the city were included in the study, as were students from Oslo in residential units under the child protection system located outside Oslo. For schoolchildren, we have a nearly complete sample of the 8th to 9th grade populations. As for the 10th grade in upper secondary education, the target sample included 90% of the total cohort. Those who attended school abroad or in other places in Norway and pupils who had left school after the compulsory 9th grade were missing from the sample. Students with severe reading impediments and pupils with serious physical or mental handicap were excluded from the sample.

Procedure

Consent was obtained from the municipal school authority in Oslo, which sent a request to all schools in Oslo with pupils in the included levels. The pupils had to give oral consent, based on a written description of the project. This was in accordance with the standard procedure established by the Norwegian Data Inspectorate.

The questionnaire consisted of 32 pages, covering a broad range of topics central to the period of adolescence, and was administered and filled out during two school hours. The overall response rate was 94.3%: 96% in lower secondary schools, 94% in upper secondary schools, 83% in private schools and 83% in schools for special education. The missing replies were due to lack of consent (49%) or because the pupils were

unreachable (51%). We excluded questionnaires that contained grossly incomplete data ($n=25$) and questionnaires filled out by pupils older than 20 years ($n=30$). The resulting net sample was 11,395: 7625 children with Norwegian born parents, 1248 with one immigrant parent and 2432 with two immigrant parents. The mean age was 15.5 years.

Instruments

Measurement of delinquency. The self-reported delinquency measures were based on an instrument with 17 items, selected from the Olweus scale of antisocial behaviour (Olweus 1991) and the National Youth Longitudinal Study (Windle 1990). However, the scales and the wording were slightly modified. The subjects reported the frequency of their delinquent behaviour during the previous 12 months. They also reported how old they were when they first engaged in each activity, or if they had never been engaged in the activity.

We used eight items in this study. This was based on our primary interest in items covering offences that were defined as acts that can be brought to court by the public prosecutor. Four different categories of delinquency were investigated separately. First, we wanted to investigate the general level of delinquency, referred to as 'general delinquency'. This index included all eight items ($\alpha=0.78$). The exact wording of the different items is presented in relation to the sub-categories as described below. One of our interests was to sort out items covering 'violent delinquency', as previous studies have reported an overrepresentation of violent offenders among immigrants (Rutter & Giller 1983). The following two items were

included: 'Fight with the use of a weapon', and 'Threatening somebody to give you money or other goods' ($\alpha=0.72$).

Previous studies have reported that the proportion of minor criminal offenders is smaller among immigrants (Berger & Simon 1974, Martens 1992.). Consequently, property delinquency was separated into 'petty property delinquency' and 'serious property delinquency'. 'Petty property delinquency' included three items: 'deliberately destroyed or broken windows, bus seats, telephone boxes etc.'; 'painted on walls, buses, subways, etc.'; and 'taken goods from shops without paying' ($\alpha=0.65$). 'Serious property delinquency' also included three items: 'breaking into a place and stealing from someone', 'stealing a car or a motorcycle' and 'stealing more than NOK1000' (approximately GBP 80, USD 110) ($\alpha=0.72$).

Reporting of delinquency was recorded on a six-point scale (never this year (0), once (1), 2–5 times (2), 6–10 times (3), 11–49 times (4), more than 50 times (5)). In order to investigate the distribution of criminal activity, two central aspects need to be included: prevalence and frequency (Blumstein *et al.* 1986, LeBlanc & Frechette 1989). Prevalence describes the proportion of the population that is criminally active over a given period of time. Frequency denotes the number of offences committed by an individual over a given period of time.

Measurement of immigrant status and country of origin. Based on self-reports about their own and their parents' country of origin (i.e. place of birth), we singled out the following categories: 'first generation immigrants' included

respondents where both the children and their parents were born in another country; 'second-generation immigrants' included respondents born in Norway, whose parents were both born in another country; children with 'one immigrant parent' included respondents with only one of the parents born in Norway.

Country of origin. The categories were based on the country where the parents were born. If the parents were born in two different countries, the category was based on the father's country of birth. If the father's country of birth was not reported, the category was based on the mother's country of birth. We made five subgroups based on the region of the world in which the parents were born. The regions were 'western countries' (incl. western European countries and the USA), 'Eastern Europe', 'Africa', 'Asia', and 'Latin America' (mainly Chile). Only eight respondents were from Australia/New Zealand, and they were therefore excluded from the analyses.

Statistics

Differences in prevalence of delinquency were tested using a χ^2 test. The average differences in frequency were analysed using one-way analyses of variance (ANOVA) and Scheffé's *post-hoc* comparisons. Logistic regression was used on prevalence to detect any interaction effects. Throughout, in regression analyses involving different ethnic categories, native Norwegians were used as the reference group. Because of the large number of tests that were carried out, the Bonferroni correction method, which controls for experiment-wide error, was applied to the final results in order to minimize the likelihood of capitalizing

on chance findings. The results presented here reflect that correction.

Results

First-generation immigrants constituted 61% of the immigrant group. We observed no statistically significant differences in the prevalence of delinquency between first-generation and second-generation immigrants in any of the different categories of delinquency. Consequently, the two groups were combined.

Adolescents with one immigrant parent

The group of adolescents with a foreign father was larger ($n=717$) than the group with a foreign mother ($n=530$). However, there were no significant differences in the prevalence of delinquency between these two groups. The respondents with one immigrant parent were divided into six different groups, according to the country of origin of the parent born outside Norway. Most of the respondents had one parent born in western Europe or the USA. They constituted nearly half of the mixed parentage group. The six groups were Scandinavia ($n=290$); western Europe and the USA ($n=581$); Eastern Europe ($n=68$); Africa ($n=83$); Asia ($n=160$); and South America ($n=65$).

A simple χ^2 -test was conducted for the children with one immigrant parent, to investigate whether there was any relationship between the prevalence of delinquency and the ethnicity of the parent born abroad. For the females, there was a statistically significant relationship between the prevalence of delinquency and the ethnicity of the parent ($\chi^2=16.71$; $df=6$; $p<0.01$). The prevalence of delinquency for the six different

female groups was: 29.4% for the Scandinavians ($n=153$), 28.6% for the western Europeans ($n=292$), 51.5% for the eastern Europeans ($n=33$), 45.7% for the Africans ($n=46$), 20.7% for the Asians ($n=82$), and 33.3% for the South Americans ($n=33$). Further investigation of the females revealed that respondents with one parent from Eastern Europe or Africa had a prevalence of delinquency that was significantly higher than that found for respondents with one parent born in Asia or western Europe ($p < 0.01$). Among the males, the results showed no significant relationship between the prevalence of delinquency and the ethnicity of the parent born abroad. The subjects with one immigrant parent were combined in the further analyses, since there were no differences in reported delinquency for males according to ethnicity of the parent born abroad, and the groups with higher reported delinquency among the females was very small.

Different patterns of delinquency

Males. Table I shows that for males, Norwegians and those with one immigrant parent reported the highest prevalence of delinquency (general delinquency). The analyses of subgroups of delinquency revealed that those with only one immigrant parent reported more petty property delinquency than the other two subgroups. They also had a higher prevalence of serious property delinquency than immigrants, but a similar prevalence of violent delinquency. The Norwegians were in a middle position concerning petty property delinquency and serious property delinquency, and had a lower prevalence of violent delinquency. The immigrants had

a low prevalence of all types of delinquency, except violent delinquency.

The frequency of general delinquency for adolescents with two Norwegian parents was lower than for adolescents with one immigrant parent. Interestingly, there were no differences in frequency of delinquent behaviour between children with Norwegian-born parents and those with immigrant parents, even though there were large differences in the proportions that had participated in delinquent behaviour. Those with one immigrant parent clearly reported most petty property delinquency, while there were no differences between the groups in the frequency of serious property delinquency and violent delinquency.

Females. The results were very much the same for females, the only difference being that females with one immigrant parent reported the most violence. There were no statistically significant differences in frequency between the groups.

Table I also shows that there were substantial gender differences within the different population groups, with regard to reporting of criminal activities during the previous twelve months. There was a significantly larger proportion of active males than females in all the different delinquency categories in all three groups ($p < 0.001$). The gender differences were even greater among immigrants, compared with the other two groups. The ratio of males to females for general delinquency was 1.54 for those with Norwegian parents, 1.51 for those with one immigrant parent, and 2.38 for those with two immigrant parents. A logistic regression analysis showed that there were interactions between gender and immigrant status on general delinquency ($\Delta LR = 14.29$, $df = 2$, $p < 0.0008$) and on

Table I. Prevalence and frequency of self-reported delinquency during the previous 12 months

	Norwegian parents	One immigrant parent	Two immigrant parents	Total	Sign.	df
Males	a	b	c			
<i>General crime</i>		S.D.	S.D.	S.D.	S.D.	
Prevalence (%)	40.4 c	45.9 c	29.8 ab	38.7	***	$\chi^2 = 57.83$
Frequency (1-40)	5.7 b	5.8	6.2	6.5		**F = 6.49
<i>Petty property crime</i>						
Prevalence (%)	37.2 bc	43.2 ac	24.1 ab	35.0	***	$\chi^2 = 87.32$
Frequency (1-15)	4.3 b	3.3	4.4 b	4.4	**	F = 6.39
<i>Serious property crime</i>						
Prevalence (%)	14.1	17.5 c	12.1 b		**	$\chi^2 = 9.73$
Frequency (1-15)	3.2	2.8	3.9	3.4	NS	
<i>Violent crime</i>						
Prevalence (%)	8.8 c	11.4	13.7 a	10.1	***	$\chi^2 = 25.13$
Frequency (1-10)	2.9	2.1	3.1	3.0	NS	
Females						
<i>General crime</i>						
Prevalence (%)	26.2 c	30.4 c	12.5 ab	23.9	***	$\chi^2 = 107.38$
Frequency (1-40)	3.3	2.7	3.8	3.4	NS	
<i>Petty property crime</i>						
Prevalence (%)	25.3 c	28.8 c	11.3 ab	22.8	***	$\chi^2 = 110.71$
Frequency (1-15)	2.9	2.0	3.1	3.0	NS	
<i>Serious property crime</i>						
Prevalence (%)	3.8	5.5 c	2.6 b	3.8	**	$\chi^2 = 9.21$
Frequency (1-15)	2.1	1.4	2.7	2.3	NS	
<i>Violent crime</i>						
Prevalence (%)	1.8 b	3.8 a	2.0	2.1	**	$\chi^2 = 9.94$
Frequency (1-10)	2.1	1.4	2.7	2.3	NS	
n =	7497	1226	2347	11,070		

Note: (***) $p < 0.001$ (***) $p < 0.001$.

Note: The letter to the right of the number refer to the group (column) from which they are significantly ($p < 0.01$) different.

*) One of the parents born in Norway, and one born abroad.

petty property delinquency ($\Delta LR = 8.14$, $df = 2$, $p < 0.02$). This implies that the difference in the prevalence of delinquency between males and females was larger for immigrants than for the other two groups (Table II).

Country of origin

Males. Both for general delinquency and for property delinquency the prevalence was higher for the group with one immig-

rant parent than for the other immigrant groups. If we use Norwegians and the mixed groups as reference groups, we find that reporting of general delinquency was low in the African and Asian immigrant groups. The same is true for petty property delinquency, while the reporting of serious property delinquency was low for those from Asia. On the other hand, the reporting of violent delinquency was high for those from Africa.

Table II. Prevalence of self-reported delinquency during the previous 12 months, by parents country of origin

	Norway	West Europe	East Europe	Africa	Asia	Latin America	One immigrant parent	Total	sig.	χ^2	df
Males	a	b	c	d	e	f	g				
General crime (%)	40.4 e		35.7	32.3 g	27.1 ag	33.3	45.9 de	38.7	***	65.8	6
Petty property crime (%)	37.2 de	39.7 e	31.7	21.5 ag	22.2 abg	23.1	43.2 de	35.0	***	99.5	6
Serious property crime (%)	14.1 e	16.9	16.1	16.7	9.2 ag	23.1	17.5 e	14.0	***	25.3	6
Violent crime (%)	8.8 d	14.1	13.3	18.3	12.2	20.5	11.4	10.1	***	33.6	6
Females											
General crime (%)	26.2 de	29.5 e	15.0 fg	13.2 afg	9.4 abfg	41.4 cde	30.4 cde	23.9	***	134.9	6
Petty property crime (%)	25.3 de	29.5 de	15.2 fg	12.0 abfg	7.9 abfg	41.4 cde	28.8 ege	22.8	***	143.2	6
Serious property crime (%)	3.8	4.9	1.5	4.0	2.2 g	6.7	5.5 e	3.8	NS		
Violent crime (%)	1.8 g	1.6	3.0	2.7	1.7	3.4	3.8 a	2.1	NS		
n =	7497	126	276	343	1534	68	1226	11074			

Note: (***) $p < 0.001$.

Note: The letters to the right of the number refer to the group (column) from which they are significantly ($p < 0.01$) different.

Females. Few of those from Asia and Africa reported delinquency, in contrast to those from Latin America and western Europe. Also those from eastern Europe seldom reported delinquency.

Discussion

Main findings and study limitations

The findings presented suggest that there are substantial differences in the distribution and pattern of delinquency among the different immigrant groups, compared with native Norwegians. The findings suggest that children of two immigrants are under-represented in minor deviance, with no differences in serious delinquency, but over-represented in violent delinquency, compared to those with Norwegian-born parents. Adolescents with one immigrant parent reported a significantly higher prevalence of delinquency than adoles-

cents with two immigrant parents, for all categories of delinquency except for violence among males.

Before discussing these findings, some limitations of the study will be considered. The sample size was large and the response rate was high. However, it should be noted that an important part of the population was not included in the study. In the lower secondary school (age 14–16) attrition problems are negligible, as almost all children are included in the education system. However, 10% of students in Oslo do not proceed to upper secondary school. There is no doubt that a proportion of those who have an established deviant lifestyle and who are heavily involved in delinquency do not participate in surveys conducted in the educational system. However, the sample also included all the special integration programmes for adolescents who had dropped out from school and also

residential units with students from Oslo, all with a high response rate. We can therefore assume that the sample includes many adolescents who are heavily involved in delinquency, and who would not have been included in similar studies.

Another issue concerns the use of self-reported data in the study of delinquency. Do the adolescents answer truthfully? We can never know exactly, but numerous studies show that there is a high concordance between self-reported crime and official records (Farrington 1987; for an overview see Rutter *et al.* 1998). Another limitation of our study is the fact that we only have information about the delinquent acts that we asked about. We cannot exclude the possibility that our results would have been different if we had asked about other kinds of delinquency. Another maybe more important issue concerns the differential validity of self-reports for minority and majority adolescents (Hindelang *et al.* 1981, Huizinga & Elliott 1986, Junger 1989). Early studies found that adolescents from some minority groups were more likely than adolescents from majority groups to under-report serious misconduct. In Europe, Junger (1989) studied the discrepancy between police data and self-reported data for Dutch racial minorities. She found differences in validity that seem to follow cultural lines – Islamic versus non-Islamic – rather than ethnic lines. Adolescents from Islamic cultures were more likely to underestimate criminal activity than adolescents from the other ethnic groups. However, doubts have been raised about the conclusion in this study (Bowling 1990). Bowling argued that there was no evidence that an explanation based on

religion (or 'culture') was more valid than an explanation based on the youths' experienced fear for the security of their immigrant status. Contact with the police, for recently arrived immigrants, can lead to problems with their application for permanent residency. In one of the most recent studies, Farrington and his colleagues (Farrington *et al.* 1996) found no consistent racial differences in predictive validity for self-reported delinquency. In our study, the respondents were totally anonymous, with no possibility of tracing them. This may have minimized potential under-reporting. Another fact that supports our results is that police records also showed that the proportion of criminals among Asians is low.

Different patterns of delinquency

The first issue to be considered is the overall prevalence of delinquency in the population subgroups. In this study, no differences were found between first- and second-generation immigrants, contrary to observations from other studies. Further, the findings suggest that the prevalence of general delinquency among the immigrants is substantially lower than among the adolescents with one or both parents born in Norway (the Norwegians and the mixed parentage group). This is in accordance with the results from earlier studies on self-reported delinquency in Europe (Berger & Simon 1974, Martens 1992, Junger-Tas *et al.* 1994). An important question is whether our results are in accordance with findings based on registered crime in Norway. A study conducted in the same year on registered crime among children of immigrants found that there were no differences between Norwegians

and immigrants in the same age group as our informants (Haslind 1995). These results were similar to our results for serious delinquency. Results for minor delinquency obtained using the two different methods are more difficult to compare, as the police seldom register this type of behaviour.

This study shows clearly the importance of separating immigrants according to their parents' country of origin. The results show that the main differences in the total prevalence of delinquency are not between the Norwegians and the immigrants in general, but between the adolescents with parents born in the western countries, including Norway; and those with parents from Asia for males and Africa and Asia for females. The low prevalence of delinquency among the Asians is consistent with other findings (Rutter & Giller 1983, Ahlberg 1996). Our results are also in line with studies that have observed, in some ethnic groups, that the gender differences are larger for white adolescents than for non-white adolescents (Smith & Visser 1980). In this study we found larger gender differences among the immigrants, most prominently among the Asians, than among the Norwegians.

Because involvement in delinquency of some sort is almost universal among adolescents, various levels of involvement must be distinguished. As we have seen, the lower prevalence of general delinquency among the immigrants is mainly due to the substantially lower prevalence of petty property delinquency, especially among the Asians and the Africans. Generally, our results confirm the findings of a previous European study (Berger & Simon 1974) showing that immigrants were under-represented

in minor deviance, with no differences in serious delinquency, but over-represented in violent delinquency. These findings suggest that petty property delinquency (vandalism and shoplifting) is a more normal part of the youth culture among adolescents with one or both parents from Norway or another western country than among adolescents with non-western immigrant parents.

Why are the children of non-western immigrants less likely to participate in delinquency? One explanation could be related to more restrictive cultural norms among immigrant families that do not allow the same rebellious and norm-breaking behaviour, especially among girls. Some studies have shown that links to one's heritage culture (i.e. with co-nationals) are associated with lower stress (e.g. Vega *et al.* 1991, Ward & Kennedy 1992). Other studies have found that a strong religious conviction can be an important source of group identity, and can decrease the sense of alienation, insecurity and the loss of status felt by the migrant in a non-accepting environment (Kagitcibasi 1997). This can be the reason why we see the lowest prevalence of delinquency among the Asians, since they have very strong ties to their original culture. An alternative explanation could be that petty property delinquency is regarded as a much more serious and deviant act among immigrants from Asian and African countries. The same degree of participation in delinquency may therefore represent different degrees of norm breaking and rebellion in different cultures.

Adolescents with one immigrant parent

One of the main research questions in this study concerns the prevalence and

pattern of delinquency among adolescents with one immigrant parent. The findings showed that the pattern of reported delinquency among these adolescents resembled that of the Norwegians (but not the immigrants), with a high prevalence of minor delinquency and smaller gender differences. Adolescents in this group had a significantly higher prevalence of delinquency than the immigrant groups, for all categories of delinquency except for violence among males. We also found the highest average 'frequency' among the males.

It is important to bear in mind that the children with one immigrant parent constitute a very varied group. Our data reveal that these adolescents are from all social groups, with almost the same distribution as the children with Norwegian-born parents. There are also both 'visible' and 'invisible' immigrants; from Scandinavians to Africans. The most surprising finding, however, is that the proportion of male offenders in this group is unaffected by the country of origin of the non-Norwegian parent. Most of the international studies of children with one immigrant parent have only focused on population groups with the largest cultural and social class differences, that is the combination of a European or white parent and a parent from Africa, South America, or Asia (Root 1992). The underlying assumption is probably that the reason for the problems among these children is the large cultural differences between the parents, a lower socioeconomic status and the experience of negative racial attitudes from the surroundings (Boushel 1996). The results in this study indicated that boys with one immigrant parent have

some adjustment problems irrespective of such factors. We found the same prevalence of delinquency among adolescents with one parent from another Scandinavian country, with almost the same culture and language, as among adolescents with parents with potentially greater internal cultural differences.

The results of this study suggest that children with one immigrant parent are a relatively homogeneous group resembling, in their pattern of delinquency, more the children of two Norwegian parents than the children of immigrants. They should therefore be defined as non-immigrants in studies where the aim is to investigate differences in prevalence and pattern of delinquency between immigrants and the indigenous population. In many studies, children with one immigrant parent are included among immigrants. If this had been undertaken in this study, the large differences in the prevalence of delinquency between the non-western immigrants and Norwegians would have been less evident. It is therefore important to consider seriously how the children with one immigrant parent are defined, in particular because there is no consensus as to whether they should be defined as endogenous or as immigrants.

Conclusion and implications

In summary, this exploratory study makes several contributions to the literature on delinquency among immigrants. We have found that there is a different pattern of self-reported delinquency among children of immigrants, compared to children of Norwegian-born parents. The study has also demonstrated clearly the importance of

including different categories of delinquency, and carrying out separate analyses according to gender and parent's country of origin, when studying delinquency among the children of immigrants. We have shown that if we had only considered the proportion of respondents who had reported some sort of delinquent behaviour, we would have found large differences between Norwegians and immigrants. However, if we considered only serious delinquency, there were no differences. The

study has also demonstrated the importance of considering carefully which respondents should be defined as immigrants. There were large differences in the patterns of delinquency between children with two immigrant parents and those with one immigrant parent, as well as between the children of immigrants from different countries. Our results indicate that researchers should take greater care and should have a more reflected procedure in studies of delinquency among children of immigrants.

References

- Ahlberg J** (1996). Invandrades och invandrades barns brottslighet. En statistisk analys [Crime among immigrants and the children of immigrants. A statistical analysis]. BRÅ-rapport 2. Stockholm: Brotsförebyggande Rådet.
- Albrecht HJ** (1987). Foreign minorities and the criminal justice system in the Federal Republic of Germany. *Howard J Crim Just* 6:272–86.
- Bebbington A, Miles J** (1989). The background of children who enter local authority care. *Br J Social Work* 19, 5, Oct, pp 349–368.
- Berger AS, Simon W** (1974). Black families and the Moynihan report: a research evaluation. *Social Problems* 22:146–61.
- Block CR** (1985). Race/ethnicity and patterns of Chicago homicide 1965–1981. *Crime Delinq* 31:104–16.
- Blumstein A, Cohen J, Farrington, DP** (1986). Criminal career research: its value for criminology. *Criminology* 26:1–35.
- Bowling B** (1990). Conceptual and methodological problems in measuring 'race' differences in delinquency. *Br J Criminol* 30:483–92.
- Craen A** (1984). Policing and social policy in the multi-ethnic area of Genk. In: Brown J (ed.) *Policing and social policy; the Cranfield–Wolfson colloquium on multi-ethnic areas in Europe*. London: Police Review Publication.
- Elliott DS, Ageton SS** (1980). Reconciling race and class differences in self-report and official estimates of delinquency. *Am Soc Rev* 45:95–110.
- Falck S** (1992). Utlendinger og kriminalitet. En analyse av forholdet mellom straffede norske og utenlandske statsborgere. BVU-rapport (2).
- Farrington DP, Loeber R, Stouthamer-Lober M, Van K, Welmoet B, Schmidt L** (1996). Self-reported delinquency and a combined delinquency seriousness scale based on boys, mothers, and teachers: concurrent and predictive validity for African-Americans and Caucasians. *Criminology* 34:493–517.

- Farrington DP (1987). Epidemiology. In: Quay HC (ed.) *Handbook of juvenile delinquency*. New York: John Wiley and Sons: 33–61.
- Gibbs JT (1987). Identity and marginality: issues in the treatment of biracial adolescents. *Am J Orthopsychiatry* 57:265–78.
- Gold M, Reimer DJ (1975). Changing patterns of delinquent behavior among Americans 13 through 16 years old: 1967–1972. *Crime Delinq Lit* 7:483–517.
- Haslund E (1995). *Innvandrere og kriminalitet [Immigrants and crime]*. Samfunnspeilet 2. pp 41–46.
- Hindelang MJ, Hirschi T, Weis JG (1979). Correlates of delinquency: the illusion of discrepancy between self-report and official measures. *Am Sociol Rev* 44:999–1014.
- Hindelang MJ, Hirschi T, Weis JG (1981). *Measuring delinquency*. Beverly Hills: Sage.
- Hofer H von, Tham H (1991). Foreign citizens and crime: the Swedish case. Copenhagen: Statistical report of the Nordic countries 57.
- Huizinga D, Elliott D (1986). Reassessing the reliability and validity of self-report delinquency measures. *J Quant Criminol* 2:293–327.
- Jager J (1984). Ethnic minorities and the police problems in Germany. In: Brown J (ed.), *Policing and Social Policy; the Cranfield–Wolfson colloquium on multi-ethnic areas in Europe*. London: Police Review Publication.
- Juhler H, Schwartz F (1986). Er utlændingene kriminelle? En undersøgelse af utlændinges kriminalitet [Are foreigners criminal? A study of crime among foreigners]. MS Invandrerdokumentasjon. København: Schult Forlag.
- Junger M (1989). Discrepancies between police and self-report data for Dutch racial minorities. *Br J Criminol* 29:273–84.
- Junger M, Polder W (1992). Some explanations of crime among four ethnic groups in the Netherlands. *J Qual Criminol* 8:51–78.
- Junger-Tas J, Terlouw G-J, Klein MW (1994). *Delinquent behavior among young people in the western world: first results of the international self-report delinquency study*. Amsterdam: Kugler Publications.
- Killias M (1989). Criminality among second-generation immigrants in Western Europe: a review of the evidence. *Crim Just Rev* 14:13–43.
- LeBlanc M, Frechette M (1989). *Male criminal activity from childhood through youth: multilevel and developmental perspectives*. New York: Springer Verlag.
- Martens PL (1992). *Familj, uppväxt, och brott [Family, upbringing, and crime]*. Stockholm: BRÅ.
- Martens PL (1997). Immigrants, crime and criminal justice in Sweden. In: Tonry M (ed.) *Ethnicity, crime, and immigration. Comparative and cross-national perspectives*. Chicago: University of Chicago Press
- McRoy RG, Freeman E (1986). Racial identity issues among mixed-race children. *Soc Work Educ* 8:164–74.
- Olweus D (1991). Bully/victim problems among schoolchildren: basic facts and effects of a schoolbased intervention program. The development and treatment of childhood aggression. US: Lawrence Elbaum Associates. 411–48.

Ring J (1999). Hem och skola, kamrater och brott [Home and school, peers and crime]. Stockholm: Kriminologiska Institutionen.

Rigspolitchefen (1994). Sammenlignende analyse av kriminalitet begått i Danmark af danske og utenlandske [Comparative analysis of crimes committed in Denmark by Danish and foreign citizens]. København: Rigspolitchefen.

Root MP (1992) Back to the drawing board: methodological issues in research on multiracial people. In: Root MP (ed.), *Racially mixed people in America*. London: Sage Publications.

Rutter M, Giller H (1983). *Juvenile delinquency: trends and perspectives*. Harmondsworth: Penguin.

Rutter M, Giller H, Hagell A (1998). *Antisocial behaviour by young people*. Cambridge: Cambridge University Press.

Sampson RJ (1985). Race and criminal violence: a demographically disaggregated analysis of urban homicide. *Crime Delinq* 31:47–82.

Smith C, Krohn D (1995). Delinquency and family life among male adolescents: the role of ethnicity. *J Youth Adolesc* 24:69–93.

Smith DA, Visher CA (1980). Sex and involvement in deviance/crime: a quantitative review of the empirical literature. *Am Soc Rev* 45:691–701.

Vega W, Kolody B, Valle R, Weir J (1991). Social networks, social support, and their relationship to depression among immigrant Mexican women. *Hum Org* 50:154–62.

Ward C, Kennedy A (1992). Locus of control, mood disturbance, and social difficulty during cross-cultural transition. *Int J Intercult Relat* 16:175–94.

Williams JR, Gold M (1972). From delinquent behavior to official delinquency. *Soc Problems* 20:209–29.

Windle M (1990). A longitudinal study of antisocial behavior in early adolescence as predictors of late adolescence substance abuse: gender and ethnic group differences. *J Abnorm Psychol* 99:86–91.

Winslow RW, Gay PT (1993). The moral minorities: a self-report study of low-consensus deviance. *Int J Offend Ther Comp Criminol* 37:17–27.

RECEIVED 12 SEPT 2000

LEILA TORGERSEN
Norwegian Social Research, NOVA
Munthes gate 29
N-0260 Oslo
NORWAY
Tel: +47 22 54 12 00
Fax: +47 22 54 12 01
E-mail Leila.Torgersen@nova.no

ARTIKKEL II:

Sammenhengen mellom depressivt stemningsleie og relasjoner til foreldrene. En studie av andregenerasjonens pakistanske innvandrere og ungdommer av norsk opprinnelse

*Publisert i
Tidsskrift for Norsk Psykologforening 2001, 38:640–648*

Sammenhengen mellom depressivt stemningsleie og relasjoner til foreldrene

EN STUDIE AV ANDREGENERASJONS PAKISTANSKE INNVANDRERE OG UNGDOMMER AV NORSK OPPRINNELSE

Leila Torgersen

NOVA, Oslo

The connection between depressed mood and relations to the parents, among second generation immigrants from Pakistan and Norwegian adolescents

The aim of the study was to investigate the differences in depressed mood, and the differential relationship between depressed mood and attachment to parents, in two different groups: 439 second generation immigrants from Pakistan and 7414 Norwegian adolescents, age 14 to 17. Children of immigrants had the highest level of depressed mood. Multiple Regression analyses revealed that depressed mood was associated with age, low attachment to parents and frequent quarrels with parents. The association between quarrelling and depressed mood was significantly stronger among children of immigrants, compared to children of Norwegian born parents.

Depressivt stemningsleie er blitt beskrevet som en av de vanligste affektive forstyrrelsene i den normale ungdomsbefolkningen (Weiner, 1990). Denne tilstanden er mer utbredt i ungdomstiden enn i førpubertal og voksen alder etter som forekomsten av depressivt stemningsleie øker markant i tidlige tenår (Radloff, 1991; Steinberg, 1993; Wichstrøm, 1999). Man finner klare kjønnsforskjeller med et mer utpreget depressivt stemningsleie blant jenter (Nolen-Hoeksema, 1995; Wichstrøm, 1999). Et depressivt stemningsleie er ingen klinisk diagnose, men en tilstand som kan karakteriseres ved et fravær av positive følelser, samt manglende interesse for å involvere seg med andre personer, eller delta i aktiviteter. Depressivt stemningsleie utgjør et av kjerneelementene i en depressiv diagnose, selv om kun få av ungdommene som rapporterer et depressivt stemningsleie, oppfyller kriteriene for en klinisk diagnose (Gotlib & Hammen, 1991).

Det er gjort mange studier av depressivt stemningsleie blant ungdom. Likevel vet man lite om utbredelsen blant innvandrerungdom, også i internasjonal sammenheng. Det er rimelig å anta at barn av innvandrere i ungdomstiden møter utfordringer som skiller deres oppvekstvilkår fra hva som er tilfelle for ungdom med norsk bakgrunn. Mange opplever problemer knyttet til håndtering av rasisme og utestengning, språkforståelse, identitetsproblemer knyttet til det å være medlem av en minoritetsgruppe, samt kulturkonflikter med så vel egne foreldre som jevnaldrende. Det er uklart om dette er forhold som vil føre til flere psykiske problemer i denne ungdomsgruppen, sammenlignet med ungdom med norske foreldre. Formålet med denne studien er derfor å undersøke nivået av depressivt stemningsleie hos ungdom med henholdsvis norske- og innvandrerforeldre.

Tidligere undersøkelser av forskjeller i depressivt stemningsleie blant etniske grupper, har kommet frem til blandede resultater. Noen studier finner ingen forskjeller (Casper, Belanoff & Offer, 1996; Kandel & Davies, 1982; Lubin & McCollum, 1994). Andre finner at ungdommer fra enkelte minoritetsgrupper har et mer utpreget depressivt stemningsleie (Ellison, 1995; Siegel, Aneshensel, Taub, Cantwell, & Driscoll, 1998). Forklaringene på de sprikende resultatene kan være at studiene opererer med forskjellige mål på depressivt stemningsleie, samt at de ulike etniske gruppene ikke er sammenlignbare.

I Norge er det meg bekjent kun gjort én representativ studie av depressive symptomer blant innvandrerungdom, sammenlignet med ungdom med norsk bakgrunn. Sam (1994) fant i sin studie av 13 og 14 åringer med bakgrunn fra land i den tredje verden, at innvandrerbarn i denne gruppen hadde flere depressive symptomer enn en sammenlig-

ningsgruppe med norske ungdommer i samme alder. Vi mangler imidlertid i Norge studier av eldre ungdommer med innvandringsbakgrunn. Tidligere studier viser at graden av depressivt stemningsleie begynner å øke ved 13 år, men når sitt høydepunkt først ved 18 års alder (Wichstrøm, 1999). Vi kan ikke med sikkerhet vite om vi vil finne de samme resultatene for eldre ungdommer som Sam (1994) fant for tretten- og fjortenåringer.

Kriteriene for å falle inn under kategorien «innvandrerbarn» i Sam (1994) sin studie var at barna skulle ha foreldre fra den tredje verden, samt at de skulle ha vært i Norge i mer enn ett år. I denne gruppen inngår både ungdommer som er født og oppvokst i Norge, samt unge flyktninger som nettopp har kommet til Norge rett fra krigshandlinger i sitt tidligere hjemland. Dette er derfor en meget sammensatt gruppe, hvor man skulle forvente seg at den sistnevnte gruppen ville være spesielt utsatt for psykiske problemer, og av en helt annen årsak enn andre generasjons innvandrere. Vi mangler studier av barn av innvandrere som selv er oppvokst i Norge, hvor vi kan utelukke at ungdommenes problemer skyldes traumatiske hendelser før de kom til landet, eller selve migrasjonsprosessen. Vi har derfor i denne studien valgt å studere barn av innvandrere som selv er født i Norge, oftest kalt andre generasjons innvandrere.

Et annet problem med studier av innvandrerfamilier fra land i «den tredje verden» er at de trolig vil være meget forskjellige. Vega og Rumbaut (1991) viser i sin oversiktsartikkel om mental helse blant etniske minoriteter at det er like store variasjoner i psykologisk tilpasning mellom de ulike etniske grupper, som det er mellom enkelte innvandrergrupper og barn av majoritetsbefolkningen. Jeg har derfor i denne studien valgt å kun ta utgangspunkt i barn med pakistansk opprinnelse. De utgjør i dag den største gruppen av personer med innvandringsbakgrunn i Norge, uten at det er gjort noen tidligere studier av deres psykologiske tilpasning.

Familiens betydning for depressivt stemningsleie

En viktig hemsko for vår forståelse av psykiske problemer blant innvandrerungdom, er at de fleste teorier og undersøkelser har hvite majoritetsungdommer som utgangspunkt. Mange teorier blir derfor overført til ulike etniske grupper uten at holdbarheten av dette er blitt testet empirisk. Formålet med denne studien er derfor todelt. I tillegg til å kartlegge utbredelsen av depressivt stemningsleie, vil vi undersøke om ungdommenes forhold til sine forel-

dre har lik betydning for depressivt stemningsleie blant ungdom med henholdsvis pakistanske og norske foreldre. Jeg har valgt å ta utgangspunkt i ungdommenes relasjoner til sine foreldre, da studier har vist at dette er et av de forholdene som har stor betydning for graden av depressivt stemningsleie i denne aldersgruppen (bl.a. Kandel & Davies, 1982). En annen årsak til valget av familieforhold, er at pakistanske familier tradisjonelt er blitt beskrevet som tettere, med bedre samhold, sammenlignet med vestlige familier (Lien, 1997). Det er derfor et åpent spørsmål om betydningen av familieforhold for nivået av depressivt stemningsleie vil være likt i de to utvalgsgruppene.

Man har i tidligere studier funnet en klar sammenheng mellom depressivt stemningsleie, og oppdragelsesstil og foreldrekontroll (f.eks. Chiu, Feldman, & Rosenthal, 1992; Kandel & Davies, 1982). Det er imidlertid ungdommenes opplevelse av foreldrenes uttrykte støtte og varme som har vist seg å ha størst betydning for tilstedeværelsen av depressivt stemningsleie blant ungdom. Det er klar evidens for at mer varme og støtte er forbundet med et mindre depressivt stemningsleie, samt at varme fra foreldrene beskytter ungdommen mot negative effekter av stressende livshendelser (Ge, Lorenz, Conger, Elder, & Simons, 1994; Kandel & Davies, 1982; Petersen, Compas, Brooks-Gunn, Stemmler, & Grant, 1993).

De få studiene som har sammenlignet etniske grupper, har funnet at familievariabler i hovedsak predikerer depressivt stemningsleie likt på tvers av gruppene (Chiu et al., 1992; Radziszewska, Richardson, Dent, & Flay, 1996). Disse studiene er imidlertid gjort i USA, og kan derfor ikke overføres direkte til norske forhold, hvor man finner en annen sammensetning av etniske grupper.

Hvorfor ville vi forvente at familien har en annen betydning for utviklingen av et depressivt stemningsleie blant barn av pakistanske innvandrere, enn for barn med norske foreldre? Det å håndtere to sett av kulturelle normer og regler er en utfordring for innvandrerungdom som vokser opp i Norge. De har foreldre som er født i et annet land, med en annen kulturell bakgrunn enn det ungdommene selv møter på skolen og blant mange jevnaldrende. Det er derfor grunn til å tro at relasjonen til foreldrene er en annen for andre generasjons innvandrere fra Pakistan, enn for ungdommer med norske foreldre. Dette kan dels være et uttrykk for forskjeller mellom Pakistan og Norge hva angår normer og verdier knyttet til familien, og dels være

et resultat av en strategi for å tilpasse seg norske forhold i de pakistanske familiene. Tidligere studier har vist at innvandrereldre ofte er redde for å slippe barna ut i et samfunn de selv ikke er oppvokst i, og som de dermed ikke kjenner så godt. I en slik situasjon blir det viktig for foreldrene at barna respekterer deres autoritet, da den reguleringen barna får fra omgivelsene, som skole og venner, ofte ikke er i samsvar med deres egne regler (Bulcroft, Carmody & Bulcroft, 1996).

Lydighet og respekt for autoriteter er ofte beskrevet som viktige familieverdier i mange immigrantfamilier fra ikke-vestlige land (Nyberg, 1993). Hvis dette er tilfelle, skulle man forvente større psykiske problemer blant barn med pakistansk bakgrunn som krangler mye med foreldrene. Dette fordi slik adferd ville være et klarere brudd med foreldrenes normer enn hva tilfellet ville være blant ungdom med norsk bakgrunn. Et viktig spørsmål er derfor hvilken betydning krangling har for et depressivt stemningsleie, og om en eventuell effekt gjelder på tvers av ulike etniske grupper. Dette er meg bekjent ikke blitt undersøkt i tidligere studier.

Krangling er en form for reforhandling og opposisjon som innebærer en åpen konflikt. Man kan tenke seg at ungdom med pakistansk bakgrunn vil finne andre former for opposisjon og reforhandling av roller, som kan ha samme funksjon. Dette vil vi ikke ha mulighet til å undersøke i denne studien.

Formålet med undersøkelsen

Formålet med studien er todelt. For det første vil jeg undersøke nivået av depressivt stemningsleie hos ungdom med henholdsvis pakistansk og norsk bakgrunn. Videre vil jeg undersøke disse ungdommenes forhold til sine foreldre og da særlig med henblikk på om det er lik sammenheng mellom depressivt stemningsleie og ungdommenes relasjoner til sine foreldre blant ungdommene i de to utvalgsgruppene.

Metode

Utvalg

Utvalget i denne studien er hentet fra «Ungdomsundersøkelsen i Oslo», utført ved NOVA våren 1996. Et selvadministrert spørreskjema ble våren 1996 levert ut til 12 100 ungdommer fra Oslo. Utvalget besto av alle elever i Oslo skolene på 9. og 10. klassetrinn, samt de som gikk første år i videregående skole dette året. Alle ordinære kommunale

skoler (75), privatskoler (9) og spesialskoler med elever opprinnelig bosatt i Oslo (11), ble inkludert i studien. Vi har i ungdomsskolealder tilnærmet hele populasjonen. Hele utvalget besto dermed av 11 395 ungdommer. Svarprosenten var på 94.3%: 96% på grunnskolen, 83% i privatskolene, og 83% i spesialskolene. Frafallet skyldtes enten manglende samtykke (49%) eller at man ikke fikk tak i ungdommene (51%).

Denne studien er begrenset til elever med foreldre hvor en eller begge er født i Norge, eller begge født i Pakistan. Når det gjelder barn med pakistanske foreldre, har vi i denne studien kun tatt med dem som selv er født i Norge, ofte kalt andregenerasjons innvandrere. Utvalget utgjør dermed 7414 norske og 439 pakistanske ungdommer mellom 14 og 17 år, med en gjennomsnittsalder på 15,5 år ($SD = 1.05$) for ungdom med norsk bakgrunn, og 15.6 ($SD = 1.23$) for ungdom med pakistansk bakgrunn.

Gjennomføring

Alle skoler i Oslo ble ved et brev fra Skolesjefen oppfordret til å delta i undersøkelsen. Barna fikk en skriftlig henvendelse med seg hjem fra skolen, hvor de selv kunne samtykke muntlig i å delta i studien. Spørreskjemaet ble administrert og fylt ut i løpet av skoletiden. Spørsmålene dekket en rekke områder som er sentrale for denne aldersgruppen. Syv prosent av elevene fylte ut en kortere versjon av spørreskjemaet. Dette gjaldt elever i spesialskoler eller elever på de ordinære skolene som av ulike grunner gikk i spesialklasser, såkalte 8-gruppe klasser (klasser med åtte elever). Den kortere versjonen ble også gitt til ungdom med innvandrerbakgrunn som hadde store problemer med å fylle ut spørreskjemaet pga. språkproblemer. 17,2% av de pakistanske og 2,7% av de norske ungdommene fylte ut et forkortet skjema. Av de 77 pakistanske ungdommene som fylte ut et forkortet spørreskjema, var begrunnelsen for 53 av dem at de ble vurdert av sine lærere til ikke å ha gode nok norskkunnskaper til å kunne fylle ut et langt spørreskjema. I analysene som inkluderte variabelen foreldrenærhet og aksept, har vi i denne studien ikke inkludert de elevene som besvarte et kort spørreskjema, da disse spørsmålene kun står i den lange versjonen av spørreskjemaet.

Variabler/instrumenter

Depressivt stemningsleie. Instrumentet som er brukt for å måle ungdommenes depressive stemningsleie, tar utgangspunkt i Hopkin's Symptom Checklist (SCL) (Derogatis, Lipman, Uhlenhuth, & Covi, 1974).

Denne er modifisert til en utgave med seks ledd, utviklet og validert av Kandel og Davies (1982). Ungdommene ble spurt om i hvilken grad de i løpet av den siste uken hadde «følt at alt er et slit», «hatt søvnproblemer», «følt seg ulykkelig, trist eller deprimert», «følt håpløshet ved tanke på fremtiden», «følt seg stiv eller anspent» eller «bekymret seg for mye om ting». Det var fire svaralternativer, som varierte fra «veldig mye plaget» til «ikke plaget i det hele tatt». Skalaen hadde en høy indre reliabilitet i begge utvalgsgruppene: $\alpha = .81$ for ungdommene med norsk bakgrunn, og $\alpha = .84$ for ungdommene med pakistansk bakgrunn.

Foreldrenærhet og aksept. Spørreskjemaet inneholdt ni spørsmål som omhandlet ulike sider ved ungdommenes tilknytning til sine foreldre. Fire av utsagnene omhandlet opplevd aksept fra foreldrene: i hvilken grad de opplevde å bli akseptert av sine foreldrene, om de får ros av sine foreldre, om de får høre at de er dumme og håpløse, og om foreldrene er skuffet over dem. To utsagn var knyttet generelt til familiemiljøet: om familien hjalp hverandre og om familiemedlemmene prøver å unngå å svikte hverandre. De tre siste spørsmålene skildret nærhet til foreldrene: om de stolte på foreldrene, om de fortalte foreldrene om problemene sine, og om foreldrene merket om de var triste. Spørsmålene hadde fem svaralternativer som varierte fra «Stemmer helt» med en skåre på 5, til «Stemmer ikke i det hele tatt» med en skåre på 1. Vi gjennomførte en prinsippal komponentanalyse med oblik løsning på de ni spørsmålene. Analysen ga oss to forskjellige faktorer. Den ene faktoren korrelerte høyest med spørsmålene som skulle måle opplevd aksept fra foreldrene, mens den andre korrelerte høyest med spørsmålene som skulle måle familiemiljø og tilknytning til foreldrene. Det var imidlertid meget høy korrelasjon mellom faktorene (.64). Vi valgte derfor å slå sammen de ni variablene til én skala. Det kan innvendes at skalaen dekker flere svært ulike sider ved ungdommenes forhold til sine foreldre. Det er imidlertid så høy korrelasjon mellom alle spørsmålene i skalaen, at det er god grunn til å tro at alle spørsmålene tapper et og samme fenomen; nemlig ulike sider av opplevd tilknytning til foreldrene. Skalaen hadde en høy indre reliabilitet i begge utvalgsgruppene: $\alpha = .85$ for ungdommene med norsk bakgrunn, og $\alpha = .80$ for ungdommene med pakistansk bakgrunn.

Kranglerfrekvens. Ungdommene ble bedt om å angi hvor ofte de kranglet med sine foreldre. De fikk oppgitt fem svaralternativer: «hver dag», «flere

ganger i uken», «en til fire ganger i måneden», «sjeldnere», og «aldri», med verdier fra fem til en.

Plan for analysen

Når det gjelder analysen av eventuelle etniske forskjeller i kvaliteten av familierelasjonen samt i depressivt stemningsleie, benyttet jeg meg av en vanlig t-test. På grunn av det store antallet signifikanstester ble p-verdien for en statistisk signifikant forskjell etter en Bonferroni-korreksjon satt til $p < .006$ for testing av kjønnsforskjeller, og $p < .008$ for testing av etniske forskjeller. Jeg benyttet meg av Fisher's r-til-z transformasjon for å signifikanteste eventuelle etniske forskjeller i korrelasjoner mellom depressivt stemningsleie og de øvrige variablene. Multiplere regresjonsanalyse ble benyttet for å studere sammenhengen mellom de ulike familievariablene og depressivt stemningsleie. For å signifikanteste forskjellene i familievariablenes betydning for grad av depressivt stemningsleie i de to ungdomsgruppene, benyttet vi oss av en t-test for forskjeller mellom regresjonskoeffisienter for to uavhengige utvalg.

Resultater

Depressivt stemningsleie og familierelasjoner

Depressivt stemningsleie. Tabell 1 viser at barn med pakistanske foreldre i gjennomsnitt hadde et mer depressivt stemningsleie enn barn med norske foreldre, selv om forskjellen var meget liten. Jeg var i tillegg interessert i å undersøke hvor mange prosent i hver av de to ungdomsgruppene som i gjennomsnitt oppga at de var ganske eller veldig mye plaget, dvs. en gjennomsnittsskåre på tre eller høyere. Ved å sette grensen ved denne gjennomsnittsskåren, er det rimelig å anta at de som skårer høyere opplever at de er tydelig plaget av depressive tanker. Andelen pakistanske ungdommer som fikk en gjennomsnittsskåre tilsvarende å være «ganske mye plaget» eller mer var tydelig større (17%) enn blant de norske ungdommene (10%) ($\text{Chi} = 24.42, p < .001$). Resultatene viste kjønnsforskjeller kun blant barn med norske foreldre. Jentene i denne gruppen rapporterte at de i større grad enn guttene var plaget av depressive affekter, med en gjennomsnittsskåre på 2,1. Guttene hadde en gjennomsnittsskåre på 1,8 ($t = -14.77, \text{df} = 7234, p < .001$). Tilsvarende var det 6,7% av de norske guttene, mot 13,2% av jentene i samme gruppe, som fikk en gjennomsnittsskåre tilsvarende å være «ganske mye plaget», dvs. en skåre på tre eller høyere ($\text{Chi} = 87.7, p < .001$).

Tabell 1 Gjennomsnittsskåre i depressivt stemningsleie, foreldrenærhet og aksept, og kranglefrekvens; separat for ungdommer med norsk og pakistansk bakgrunn

Variabler	Responsskala	Gj.snitt	SD	t-test	
				t	df
Depressivt stemningsleie					
Norske ungdommer	1-4	1,94	.67		
Pakistanske ungdommer	1-4	2,09	.80	-4,19 ***	7698
Foreldrenærhet og aksept					
Norske ungdommer	1-5	3,93	.71		
Pakistanske ungdommer	1-5	3,90	.71	0,67 ns	7549
Kranglefrekvens					
Norske ungdommer	1-5	3,10	.96		
Pakistanske ungdommer	1-5	2,11	1,03	20,88 ***	7772

Note: *** $p < .001$

Familietilknytning og aksept. Vi ser av tabell 1 at på en skala fra en til fem har ungdommene en gjennomsnittsskåre rundt 3,9 på denne variabelen. De fleste ungdommene opplever dermed i gjennomsnitt å ha et godt familiemiljø med nære og aksepterende foreldre. Det var ingen statistisk signifikante forskjeller mellom de to utvalgsgruppene.

Tabell 1 viser videre at det er i kranglefrekvens vi finner de klareste forskjellene mellom barn med pakistanske og barn med norske foreldre. Pakistanske ungdommer fikk en gjennomsnittsskåre på 2,11, som tilsvarer det å krangle med sine foreldre i gjennomsnitt sjeldnere enn en gang i måneden. Norske ungdommer fikk en gjennomsnittsskåre på 3,1, som tilsvarer i gjennomsnitt det å krangle ukentlig med sine foreldre. Resultatene tyder på at krangling er et mer normalfenomen blant norske ungdommer enn blant pakistanske ungdommer. Ser vi nøyere på resultatene finner vi at blant ungdom med norsk bakgrunn oppga 3% at de aldri kranglet med sine foreldre, mot 32% blant de pakistanske ungdommene ($\chi^2 = 1547,6, p < .001$).

Sammenhengen mellom familieforhold og depressivt stemningsleie

Korrelasjonsanalyse. Tabell 2 presenterer korrelasjonene mellom depressivt stemningsleie og ungdommenes relasjoner til sine foreldre, separat for de to utvalgsgruppene. Tabellen viser også resultatene av en Fisher's r -til- z transformasjon, som tester om korrelasjonene mellom den avhengige og den uavhengige variabelen er statistisk signifikant forskjellig i de to utvalgsgruppene.

Vi ser av tabellen at depressivt stemningsleie som forventet korrelerer negativt med familienærhet og aksept, og positivt med kranglefrekvens. Dette betyr at jo bedre relasjonene til foreldrene er, og jo sjeldnere krangling forekommer, desto færre blir de depressive affektene. Resultatene viser i tillegg at det er en statistisk signifikant sterkere sammenheng mellom kranglefrekvens og depressivitet blant barn med pakistanske foreldre enn hos barn med norske foreldre. Vi undersøkte derfor nærmere de ungdommene som oppga å krangle med sine foreldre opptil flere ganger i uken. Med utgangspunktet i den tidligere beskrevne dikotomiseringen av målet på depressivt stemningsleie, fant vi at her at 16% av ungdommene med norsk bakgrunn, mot hele 45% av ungdommene med pakistansk bakgrunn, hadde en gjennomsnittlig skåre som kan tilsa at de følte seg tydelig plaget av depressive tanker.

Alder korrelerte positivt med depressivt stemningsleie i begge gruppene, noe som tyder på at graden av depressivitet øker med alderen i ungdomsårene. Resultatene tyder på at denne effekten er mye klarere blant barn med pakistanske foreldre. Vi ser også av tabellen at det var en sammenheng mellom kjønn og depressivitet kun hos de norske ungdommene, noe som er overraskende, siden kjønnsforskjeller i depressivitet er rapportert i de fleste studier. Forskjellen mellom utvalgsgruppene var imidlertid ikke statistisk signifikant.

Multivariate analyser. Tabell 3 presenterer to parallelle multiple regresjonsanalyser separat for norske og pakistanske ungdommer. Formålet med analysene var å undersøke om det unike bidraget til

Tabell 2 Familierelasjoner, kjønn, og alders korrelasjoner med depressivt stemningsleie

	Norske ungdommer	Pakistanske ungdommer	Fishers r-til-z transformasjon
Kjønn	.17***	.05	0.91
Alder	.10***	.23***	2.30*
Foreldrenærhet og aksept	-.28***	-.32***	0.59
Kranglerfrekvens	.26***	.39***	2.51*

Note: * $p < .05$, *** $p < .001$

hver av variablene predikerer depressivt stemningsleie ulikt blant norske og pakistanske ungdommer. De fleste tidligere studier har vist at depressivt stemningsleie varierer med alder og kjønn (Nolen-Hoeksema, 1994). Vi har derfor inkludert kjønn og alder som kontrollvariabler. Til høyre i tabellen gjengis resultatet av en t-test som tester om effekten av de ulike variablene på depressivt stemningsleie var statistisk signifikant forskjellig i de to utvalgene.

Tabell 3 viser at kjønn hadde betydning for graden av depressivt stemningsleie kun hos barn med norske foreldre. Forskjellen mellom utvalgsgruppene var imidlertid ikke statistisk signifikant. For familievariablenes del viste resultatene at foreldrenærhet og aksept var den variabelen som alene tilførte mest til forklaringen av depressivt stemningsleie blant de norske ungdommene. Blant de pakistanske ungdommene var det derimot graden av krangling med foreldrene som alene forklarte mest av variasjonen. Kranglerfrekvens var den eneste variabelen som slo ut statistisk signifikant forskjellig i de to utvalgene. Økt kranglerfrekvens hadde, kontrollert for de andre variablene, en sterkere positiv sammenheng med økt depressivt stemningsleie

blant de pakistanske ungdommene, enn blant ungdom med norske foreldre.

Hele settet av prediktorvariabler forklarte 15% av variansen i de norske ungdommenes depressive stemningsleie, hvorav hele 12% berodde på relasjonene til foreldrene. For de pakistanske ungdommenes del forklarte modellen tydelig mer. Som helhet forklarte modellen 22%, hvor relasjonene til foreldrene sto for 16% av variansen.

Diskusjon

Resultatene viste at en noe større andel av andregenerasjons innvandrere med Pakistansk bakgrunn oppga å være mye plaget av et depressivt stemningsleie, enn hva tilfellet var blant ungdommene med norske foreldre. Det var i kranglerfrekvens og dens sammenheng med depressivitet at vi så den klareste forskjellen mellom ungdom med henholdsvis norske og pakistanske foreldre. Ungdom med pakistansk bakgrunn krangler mye sjeldnere med sine foreldre. Men blant dem som krangler oftere enn en gang i uken, er nesten halvparten ganske mye plaget av et depressivt stemningsleie, mot kun 16% av de norske ungdommene.

Vi må her ta i betraktning noen viktige begrensninger ved studien. Både prediktor og utkomme kommer fra samme kilde. Ungdommene rapporterer sin subjektive oppfatning av relasjonen til foreldrene samt sitt eget depressive stemningsleie. Vi kan ikke utelukke at deprimerte ungdommer tolker relasjonen til foreldrene som dårligere enn hva de ellers ville ha gjort. Siden vi ikke har et longitudinelt design kan vi heller ikke si noe om hvorvidt dårlige familierelasjoner leder til forskjeller i ungdommenes depressive stemningsleie.

Tabell 3 Standardiserte og ustandardiserte koeffisienter i regresjon av depressiv stemningsleie; på kjønn, alder, og familievariabler; separat for ungdommer med norsk og pakistansk bakgrunn

Variabler	Norske ungdommer			Pakistanske ungdommer			t(B2-B1)
	B ₁	SE B ₁	Beta ₁	B ₂	SE B ₂	Beta ₂	
Kjønn	.21	.015	.16 ***	.13	.079	.08	NS
Alder	.07	.007	.10 ***	.13	.035	.18 ***	NS
Foreldrenærhet og aksept	-.21	.012	-.23 ***	-.21	.060	-.19 ***	NS
Kranglerfrekvens	.10	.009	.14 ***	.24	.042	.30 ***	3.26 ***
	R ² =.14***			R ² =.22***			

Note: *** $p < .001$

Et annet problem er at spørsmålene systematisk kan ha blitt oppfattet forskjellig i de to utvalgsgruppene. Resultatene vil da være en konsekvens av at begreper forstås ulikt, heller enn at ungdommene har reelt forskjellige opplevelser av relasjonene til foreldrene, eller ulik grad av depressivt stemningsleie. Med unntak av kranglespørsmålet er spørsmålene imidlertid knyttet til konkrete opplevelser snarere enn begreper. Det vil dermed være grunn til å tro at de i hovedsak blir forstått likt.

Depressivt stemningsleie

I likhet med en rekke andre studier fant vi at ungdom med innvandrerbakgrunn, her representert ved barn av pakistanske innvandrere, hadde et mer depressivt stemningsleie enn ungdom med foreldre som var født i landet (Ellison, 1995; Siegel et al., 1998). 10% av ungdommene med norsk bakgrunn, mot 17% av ungdommene med pakistansk bakgrunn, oppga å være i gjennomsnitt ganske mye plaget.

Et overraskende funn var de manglende kjønnsforskjellene blant ungdom med pakistanske foreldre. Et mer depressivt stemningsleie blant jenter er funnet i alle tidligere undersøkelser, blant både majoritets- og minoritetsungdom (for et sammenheng, se Nolen-Hoeksema & Girgus, 1994). Resultatene kan tyde på at gutter med pakistansk opprinnelse møter en rekke problemer som jentene ikke i like stor grad står ovenfor. Guttene har ofte sterke forventninger om å lykkes på skolen for å kunne forsørge familien i fremtiden (Lien, 1997), samtidig som vi vet at mange sliter sterkt på skolen (Bakken & Krange, 1997). Vi vet også at guttene tilbringer mye mer tid utenfor hjemmet på fritiden enn det jentene gjør (Øia, 2000), noe som kan gjøre de mer sårbare for opplevd rasisme og utestengning. Dette er imidlertid kun spekulasjoner.

Familieforhold

Flere forskere har hevdet at etnisk tilhørighet er av betydning for samspillet mellom foreldre og deres barn bl.a. (Bulcroft et al., 1996). Innvandrerfamilier er tradisjonelt blitt beskrevet som tettere, med bedre samhold, sammenlignet med vestlige familier (bl.a. Burns & Goodnow, 1979; Goodnow, 1981). Vi fant ingen forskjeller i pakistanske og norske ungdommers opplevelse av relasjonene til foreldrene. Dette kan skyldes at vi ikke har fanget opp eventuelle forskjeller med våre spørsmål. Vi måler opplevelsen av støtte og tilknytning til foreldrene. Forskjellene i familiens betydning handler trolig

mer om familiens rolle, og dermed om sterke føringar på familiemedlemmenes handlinger og prioriteringer. En slik familiekonstellasjon innebærer ikke nødvendigvis at foreldrene har et nærmere og mer aksepterende forhold til sine barn. Det er i tillegg viktig å poengtere at denne studien baserer seg kun på ungdommenes egne opplevelse, og ikke på direkte observasjoner av familiesamspill, eller foreldrenes utsagn.

Resultatene viste at krangling med foreldrene var mye vanligere blant norske ungdommer enn hos barn med pakistanske foreldre. Blant ungdom med norsk bakgrunn oppga 3% at de aldri kranglet med foreldrene sine, mot hele 32% av de pakistanske ungdommene. Tidligere studier har vist at mange innvandrerforeldre opplever det som ekstra viktig at barna respekterer deres autoritet, da den reguleringen barna får fra omgivelsene, som skole og venner, ofte ikke er i samsvar med deres egne regler (Bulcroft et al., 1996). Det er rimelig å anta at hvis barna setter spørsmålsteget ved foreldrenes autoritet, vil dette oppleves som mer truende for de pakistanske foreldrene enn for de mer individualistisk orienterte norske foreldrene. Dette kan være en av årsakene til at det er mindre krangling blant ungdommene med pakistansk bakgrunn. I tillegg blir krangling i vestlige land gjerne sett på som en nødvendig del av en selvstendigjøringsprosess, og dermed lettere tolerert fra foreldrenes side. Dette kan også forklare hvorfor vi blant de norske ungdommene finner at krangling med foreldrene har en svakere forklaringsverdi på depressivt stemningsleie, enn det tilknytning og aksept fra foreldrene har.

Krangling med foreldrene kan ha ulik betydning i de to utvalgsgruppene. De pakistanske ungdommenes uenighet eller opposisjon kan ha et annet uttrykk enn krangling. Man kan tenke seg alternative handlingsmønstre som psykologisk sett har den samme funksjon i ungdomstidens selvstendigjøringsprosess. Eksempler er tilegnelse av nye oppgaver i hjemmet, forandring i klesstil og diskusjoner som ikke innebærer en åpen konflikt.

Sammenhengen mellom depressivt stemningsleie og familieforhold

Ungdommenes opplevelse av sine relasjoner til foreldrene, slik de er operasjonalisert i denne studien, betyr mer for nivået av depressivt stemningsleie blant barn med pakistanskfødte foreldre sammenlignet med de norske ungdommene. For de norske ungdommene hadde nærhet og aksept fra foreldrene en sterkest selvstendig sammenheng med

depressivt stemningsleie. Blant barn med pakistanske foreldre var den sterkeste selvstendige sammenhengen mellom krangling og depressivt stemningsleie. Blant barn som kranglet ofte med sine foreldre, var barn med pakistanskfødte foreldre mye mer plaget av et depressivt stemningsleie, enn hva som var tilfelle blant de opprinnelige norske ungdommene. Resultatene kan tyde på at terskelen for krangling blant barn med pakistanske foreldre er høy. I de familier hvor den overstiges, ser vi og store problemer hos ungdommene. Vi kan imidlertid ikke med sikkerhet si noe om årsaksretningen i denne studien. Det kan tenkes at kranglingen er et resultat av ungdommenes psykiske problemer.

Sam (1995) hevder i sine studier av innvandrere fra den tredje verden at psykiske problemer kan oppstå hvis foreldrene oppfattes som motstandere av barnas tilegnelse av norske verdier og handlingsmåter. Mye krangling med foreldrene kan i denne studien være et uttrykk for en familiesituasjon hvor barna tilegner seg norske verdier og et levesett som foreldrene ikke vil akseptere. Harris og Howard (1984) hevder at hvis ikke foreldrene aksepterer de endringene de gjennomgår i ungdomstiden, kan konfliktene og kritikken fra foreldrene lede til en internalisering av foreldrenes avvisning, noe som videre kan føre til økende depresjon. Dette kan være en av årsakene til at sammenhengen mellom krangling og depressivt stemningsleie er sterkest blant de pakistanske ungdommene i denne studien. Kranglingen kan imidlertid også være et uttrykk for usikre foreldre som har vanskelig for å takle oppdragerrollen i en for dem fremmed kultur. Den er ikke nødvendigvis et tegn på deres motstand mot barnas tilegnelse av et mer norsk levesett.

Det er viktig å ta med i tolkningen av resultatene at bakgrunnen for konfliktene med foreldrene i seg selv kan være årsaken til ungdommenes problemer, uten at kranglingen med foreldrene har en selvstendig forklarings effekt. Kranglingen kan være et resultat av foreldre som er uenige i barnas valg av venner, at de er mye ute om kveldene, at de gjør det dårlig på skolen osv. – forhold som i seg selv kan være en av årsakene til deres psykiske problemer. En livsstil som innebærer mye kontakt med majoritetssamfunnet gjør at ungdommene kan bli mer utsatt for opplevd rasisme, samt situasjoner hvor kulturforskjellene blir aktualisert. En av implikasjonene av våre resultater vil uansett være at det er viktig å inkludere foreldrene til innvandrerdommene, både når det gjelder forebyggende arbeid og behandling av psykiske problemer.

Referanser

- Bakken, A. & Krange, O. (1998). Innvandrerdommens skoleprestasjoner. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 39, 381-410.
- Bulcroft, R., Carmody, D. C., & Bulcroft, K. A. (1996). Patterns of parental independence given to adolescents: Variations by race, age, and gender of child. *Journal of Marriage and the Family*, 58, 866-883.
- Burns, A., & Goodnow, J. (1979). *Children and families in Australia*. Sydney: Allen & Unwin.
- Casper, R. C., Belanoff, M. D., & Offer, D. (1996). Gender differences, but no racial group differences, in self-reported psychiatric symptoms in adolescents. *Journal of American Academy of Children and Adolescent Psychiatry*, 33, 500-508.
- Chiu, M. L., Feldman, S. S., & Rosenthal, D. A. (1992). The influence of immigration on parental behavior and adolescent distress in Chinese families residing in two western nations. *Journal of Research on Adolescence*, 2, 205-240.
- Derogatis, L. B., Lipman, R. S., Uhlenhuth, E. H., & Covi, L. (1974). The Hopcin Symptom Checklist: a self-report inventory. *Behavioral Science*, 19, 1-15.
- Ellison, C. G. (1995). Race, religious involvement and depressive symptomatology in a Southeastern U.S. Community. *Social Science Medicine*, 40, 1561-1572.
- Ge, X., Lorenz, F. O., Conger, R. C., Elder, G. H. Jr., & Simons, R. L. (1994). Trajectories and stressful life events and depressive symptoms during adolescence. *Developmental Psychology*, 30, 467-483.
- Goodnow, J. J. (1981). *Expectations about child development and schooling in two groups of mothers: Australian-born and Lebanese-born*. Canberra. A.C.T.: ERDC Report.
- Gotlib, I. H., & Hammen, C. L. (1991). *Psychological aspects of depression: Toward a cognitive-interpersonal integration*. London: Wiley.
- Harris, I. D., & Howard, K. I. (1984). Parental criticism and the adolescent experience. *Journal of Youth and Adolescence*, 13, 113-121.
- Kandel, D. B., & Davis, M. (1982). Epidemiology of depressive mood in adolescents. *Archives of General Psychiatry*, 39, 1205-1212.
- Lien, I.-L. (1997). *Ordet som stember djevelen. Holdninger blant pakistanere og nordmenn*. Oslo: Aventura.

- Lubin, B., & McCollum, K. L. (1994). Depressive mood in black and white female adolescents. *Adolescence, 29*, 241-245.
- Nolen-Hoeksema, S., & Girgus, J. S. (1994). The emergence of gender differences in depression during adolescence. *Psychological Bulletin, 115*, 424-443.
- Nyberg, E. (1993). *Barnfamiljers migration. Familjers relationer i en förändrad livssituation*. Stockholm: Stockholms Universitet.
- Petersen, A., Compas, B., Brooks-Gunn, J., Stemmler, M. E. S., & Grant, K. (1993). Depression in adolescence. *American Psychologist, 48*, 155-168.
- Radloff, L. S. (1991). The use of the Center for Epidemiologic Studies Depression Scale in adolescents and young adults. *Journal Of Youth and Adolescence, 20*, 149-166.
- Radziszewska, B., Richardson, J. L., Dent, C. W., & Flay, B. R. (1996). Parenting style and adolescent depressive symptoms, smoking, and academic achievement: Ethnic, gender, and SES differences. *Journal of Behavioral Medicine, 19*, 289-305.
- Sam, D. L. (1995). Acculturation attitudes among young immigrants as a function of perceived parental attitudes toward cultural change. *Journal of Early Adolescence, 15*, 238-258.
- Sam, D. L. (1994). The psychological adjustment of young immigrants in Norway. *Scandinavian Journal of Psychology, 35*, 240-253.
- Siegel, J. M., Aneshensel, C. S., Taub, B., Cantwell, D. P., & Driscoll, A. K. (1998). Adolescent depressed mood in a multiethnic sample. *Journal Of Youth and Adolescence, 27*, 413-427.
- Steinberg, L. (1989). Pubertal maturation and parent-adolescent distance: An evolutionary perspective. I G. Adams, R. Montemayor, & T. Gullotta (Eds.), *Biology of adolescent behavior and development* (ss. 71-97). Beverly Hills: Sage.
- Steinberg, L. (1993). *Adolescence*. New York: McGraw-Hill.
- Vega, W. A. & Rumbaut, R. G. (1991). Ethnic minorities and mental health. *Annual Review of Sociology, 17*, 351-383.
- Weiner, I. B. (1990). Distinguishing healthy from disturbed adolescent development. *Journal of Developmental and Behavioral Pediatrics, 2*, 151-154.
- Wichstrøm, L. (1999). The emergence of gender difference in depressed mood during adolescence: The role of intensified gender socialization. *Developmental Psychology, 35*, 232-245.
- Øia, T. (2000). *Innvandrerungdom – Marginalisering og utvikling av problemadferd*. NOVA Rapport 3/00

Leila Torgersen

NOVA, Munthesgt 29, 0260 Oslo

Tlf 22 54 12 25. Faks 22 54 12 01. E-post lto@isaf.no

Differences in Correlates to Delinquency between Ethnic Majority
Adolescents and Second-generation Immigrants

*Innsendt til
Scandinavian Journal of Psychology*

Abstract

This study examines the generality of risk factors in delinquency for ethnic majority adolescents and second-generation immigrants. Variables found to be of special importance according to social control theory (bonds to the family and school) and bonds to religion and ethnic group were included. An important question was whether the group differences were the same for boys and girls. Analyses were conducted on a sample of 8 551 adolescents between 14 and 17 years of age in Oslo, Norway. The results indicate a great similarity in correlates to delinquency, with some exceptions. Parental monitoring was a stronger predictor of delinquency for ethnic majority girls than for second-generation immigrant girls. Ethnic identity was a stronger predictor of delinquency for second-generation immigrant boys than for ethnic majority boys: a higher level of ethnic pride and sense of belonging concord with higher levels of delinquency among second-generation immigrant boys.

Traditional theories of delinquency are based on studies of ethnic majority adolescents. Cernkovich and Giordano (1992) have suggested that, similar to the gender gap in delinquency research, a racial gap – the failure to examine process differences or similarities among different ethnic groups – also exists. In the early 1990s, a number of studies were conducted to answer this question, with conflicting findings. Some studies found similar risk factors for different ethnic groups (Cernkovich & Giordano, 1992; Flannery, Vazsonyi, & Rowe, 1996; Sokol-Katz, Dunham, & Zimmermann, 1997; Steinberg, Mounts, Lamborn, & Dornbusch, 1991). This indicates that the same models and

theories can be used to explain delinquency in the different ethnic groups. Other studies concluded that different ethnic factors associated with delinquency exist (Baer, 1999; Junger & Polder, 1993; Smith & Krohn, 1995; Walker-Barnes & Mason, 2001; Windle, 1990). Thus some theorists argue that theories specially designed to explain delinquency among children of immigrants are warranted (Brindis, Wolfe, McCarter, Ball, & Starbuck-Morales, 1995 ; Harris and Meidlinger 1995). Empirical studies are needed to address this controversy.

The focus of this study is on possible differences or similarities in correlates to delinquency between ethnic majority children and second-generation immigrants (born in Norway with immigrant parents). Recent research has begun to focus on the special conditions for second-generation immigrants (Portes & Lingxin, 2002; (Portes, 1996; Zephir, 2001). Such studies have reported that levels of delinquency are higher among second-generation immigrants than among first generation immigrants (Brindis et al, 1995; Fridrich and Flannery, 1995; Samaniego and Gonzales, 1999). A similar increase from first to second-generation immigrants has also been reported for drug use (Brook, Whiteman, Balka, Win, and Gursen, 1998) and death from suicide (Hjern and Allebech, 2002).

Samaniego and Gonzales (1999) found that a higher level of family conflict and weaker parental monitoring among second generation immigrants mainly explained the increase in delinquency from the first to the second generation. Their interpretation of this finding is that it is possible that the acculturation process produces increased levels of conflict in immigrant families with children born in the new country, since the children are more adapted to the mainstream culture than their parents. The adjustment problems related to this process are probably different for first-generation and second-generation immigrants, since second-generation immigrants may experience more distance from their parents' cultural traditions (Portes, 1996).

Earlier studies of the generality of risk factors for delinquency have not analysed data for first-generation and second-generation children of immigrants separately. The increase in the proportion of native born children with immigrant parents makes it particularly important to take a special look at this group. The aim of this study was therefore to examine the generality of risk factors for delinquency between majority adolescents and children of immigrants, using a large multiethnic sample of adolescents in Oslo, Norway.

Findings from earlier studies of ethnic differences in correlates to delinquency have been interpreted as representing cultural differences in values and behaviours, that influence child-rearing practices, that can be traced to the parents' original homeland. It is generally believed that the greater the cultural distance between the sending and the receiving country, the more challenging is

the acculturation experience for both the parents and the children of immigrants (Ward, 2001). Possible differences in correlates to delinquency among second-generation immigrant adolescents are however probably due to the interaction of cultural differences and adjustment problems related to different levels of integration between parents and their children.

It has been found that different countries can be divided according to the amount of emphasis they place on collectivistic versus individualistic culture, represented by different values and beliefs (Hofstede, 1983). These differences have consequences for child-rearing practices with varying emphasis on independence, self-expression, and assertiveness (For a review, see Gardiner et al., 1998). This may also influence possible ethnic differences in the associations between delinquency and risk factors. This may justify a division in this study between Norwegian adolescents, who rank high on individualistic values, and children of immigrants from non-western countries, who rank high on collectivistic values (Hofstede, 1983).

Ethnic differences in the association between risk factors and delinquency

Previous studies on the generality of risk factors for delinquency between ethnic majority adolescents and children of immigrants have mainly focused on attachment to family and school (Baer, 1999; Flannery, Vazsonyi, & Rowe, 1996; Junger & Marshall, 1997; Smith & Krohn, 1995; Sokol-Katz, Dunham, & Zimmermann, 1997; Steinberg, Mounts, Lamborn, & Dornbusch, 1991; Walker-Barnes & Mason, 2001; Weber, Miracle, & Skehan, 1995). This approach fits within a broader theory, that is Hirschi's (1998) theory of social control, which is one of the theories that most clearly articulates the importance of attachment to family and the school for preventing adolescents from engaging in delinquent activities. In this control perspective, acts socially defined as deviant are more likely to occur when an individual's bond to conventional society is weakened or broken. Those with strong bonds to individuals, groups, or society are therefore prevented from engaging in delinquent activities. Hirschi (1969:79) implies that the causes of delinquency are the same for all groups, i.e., that each element of the social bond is applicable in explaining delinquency regardless of ethnic group membership. Recent research has questioned this statement.

Previous studies of possible ethnic differences in the association between attachment to the family and delinquency have reported conflicting findings. In one study, Cernkovich and Giordano (1987) found that family process variables accounted for more variance in delinquency among ethnic majority adolescents than among children of immigrants. Smith and Krohn (1995) found however that family processes correlated more highly with delinquency for children of

immigrants than with ethnic majority youths. Others have reported no differences (Flannery, Vazsonyi, & Rowe, 1996; Sokol-Katz, Dunham, & Zimmermann, 1997; Steinberg, Mounts, Lamborn, & Dornbusch, 1991).

Some studies indicate that *direct control (monitoring)* is most important for adolescents belonging to the ethnic majority group, while *indirect control (affection)* is most important for children of immigrants. Weber, Miracle, & Skehan (1995) found in their study that indirect parental control, reflected in intimacy of communication with the female caretaker, had a stronger effect on delinquency among children of immigrants than direct parental control. They hypothesized that this may be due to the face-to-face nature of this type of supportive behaviour, that according to Vega (1990) is a more prevalent feature in immigrant families than in ethnic majority families. Moreover, Vazsonyi and Flannery (1997) found that parental monitoring had a stronger effect on delinquency for ethnic majority adolescents than for children of immigrants.

One goal of the current investigation was to widen this perspective by also including adolescents' conflicts with their parents. This factor has been linked to adolescents' externalizing behaviours (Stice, Barrera, & Chassin, 1993). Different cultures differ in the extent to which they value independence (Hofstede, 1983). It is possible that conflicts with parents lead to more stress for adolescents with parents from more patriarchal cultures, since these parents value independence in their children to a lesser degree (Bulcroft, Carmody, & Bulcroft, 1996). In line with this, Torgersen (2001) found that there was a stronger association between conflict with parents and depressive mood among Pakistani youths, than among ethnic majority youths. One important question is therefore whether the association between conflict with parents and delinquency is stronger for second-generation immigrants than for ethnic majority youths.

Another important social bond for adolescents is their bond to school. In many immigrant families, adolescents' primary obligation is to succeed in school (Fuligni, 1998). Immigration is often done with the explicit intention of creating better lives for the children, and youths in these families often feel that they owe it to their parents to make a great effort with their studies (Suarez-Orozco, 1989). There is evidence to suggest that children of immigrants experience school in a qualitatively different way than ethnic majority adolescents. To the extent that school bonds are predictive of delinquent involvement, as previous research has shown (Cernkovich & Giordano, 1992; Storvoll & Wichstrøm, 2002), such variation in school experiences may well be reflected in differential delinquent outcome. Some earlier studies have found that educational commitment and aspirations had a stronger effect on delinquency among children of immigrants (Vazsonyi & Flannery, 1997; Flannery, Vazsonyi, Torquati, & Fridrich, 1994). However, some earlier studies have

found no differences in delinquency according to educational commitment and aspirations for various ethnic groups (Cerncovich and Giordano, 1987; Flannery, Vazsonyi, & Rowe, 1996).

Earlier studies on ethnic differences in risk factors for delinquency have mainly concentrated on bonds to family and school. In the present paper we widened this perspective by including two social bonds that have been suggested to have special importance for children of immigrants: social bond to religion and attachment to their ethnic group.

Even though religions differ in their values and practices, Junger and Polder (1993) propose that religion can be considered to be a common element of social bond as formulated by social control theory. Religiosity can be seen as an aspect of a person's social integration within a society or a social group, since religious people often have clear values that condemn criminal behaviour, and religious institutions often consist of strong social networks. However, empirical findings on the association between religiosity and delinquency have been contradictory, but these studies have mainly been based on ethnic majority adolescents (for a discussion see Junger & Polder, 1993). Junger and Polder (1993) found a modest relationship between religiosity and delinquency among Dutch people and Moroccans, but no effect for Turks and Surinamese. However, their questions were mainly based on parental practice, which may explain the findings, since they measured the parents' bond more than the children's.

Young people's feeling of belonging to their ethnic group is another social bond that has not been included in earlier studies that have focused on social control theory. There is a widespread view that lack of affirmation and a sense of belonging to one's ethnic group is a risk factor for children of immigrants (Phinney, 1990; Sam, 2000). However, Phinney (1990) has argued that ethnic identity is also a critical component of the self-concept of ethnic majority adolescents. Correspondingly, Roberts et al. (1999) found that ethnic identity, measured using the Multigroup Ethnic Identity Measure (MEIM) (Phinney, 1992), was positively related to measures of psychological well-being both among ethnic majority adolescents, and among children of immigrants, even when children of immigrants had a higher score on MEIM. Since it is possible that an association between ethnic identity and delinquency can be explained by stronger self-esteem among those with a strong ethnic identity, it is important to include both variables in the multiple regression analysis to see whether ethnic identity has a separate effect on delinquency.

Gender differences

The difference between collectivistic and individualistic cultures also correspond with the difference between more traditional gender role expectations

in collectivistic nations, compared to in more egalitarian individualistic nations (Williams and Best, 1990). Cultural differences in expectations of appropriate gender role behaviours between immigrant families and western families are therefore found to be greater for girls than for boys (Rosenthal, Ranieri, & Klimidis, 1996; Canales, 2000). It is therefore possible that ethnic differences may be more prominent among girls than among boys. If this is the case, this is important information when organizing preventive programmes for children of immigrants.

Earlier studies of ethnic differences in correlates to delinquency have either included gender in their multivariate models as a confounding variable, which is not the same as testing for group differences, or else they have not tested whether the ethnic differences were different for males and females. I have therefore investigated whether gender is a statistically significantly moderator, thus allowing us to look for group differences for both boys and girls.

The present study

The aim of this study was to investigate whether the association between risk factors associated with social control and delinquency were different for second-generation immigrants and ethnic majority youths. We also investigated whether possible group differences were the same for boys and girls. By doing this, the present study makes an important contribution to answer the question of whether we need theories specially designed to explain delinquency among children of immigrants.

Method

Subjects

The findings presented here are based on data from *Oslo Youth Survey 1996*. All schools in Oslo with pupils in the 9th and 10th grades in secondary education (aged 14-16 years), and with first year students in upper secondary education (aged 16-17 years) were included in the study. For school children, we have a nearly complete sample of 9th to 10th grade populations. For pupils in the upper secondary education programme, the target sample included 90 per cent of the total exact cohort. Pupils attending school outside Oslo, and pupils who had left school after compulsory 10th grade were not included.

Procedure

A self-administered questionnaire was handed out to 12 138 students in Oslo during the spring of 1996. Verbal consent from the pupils was required on the basis of a written description of the project sent home to their parents, in accor-

dance with standard procedure established by the Norwegian Data Inspectorate. The questionnaire was administered and completed in the course of two school hours. Seven per cent of respondents received a short version of the questionnaire. This version was given to pupils in schools or classes for special education and to pupils who had severe problems in understanding Norwegian.

The overall response rate was 94.3 per cent: 96 per cent in primary schools, 94 per cent in upper secondary schools, 83 per cent in private schools, and 83 per cent in schools for special education. The data and procedure have been described previously in more detail by Torgersen (2001).

The focus of this study was to identify possible differences between Norwegian adolescents, who rank high on individualistic values, and children of immigrants from non-western countries, who rank high on collectivistic values (Hofstede, 1983). Only children of immigrants who were born in Norway, with both their parents born in Africa, Asia, or South America, were included in the study. Children who had completed the short version of the questionnaire were excluded. They comprised fourteen per cent of the second-generation immigrants. They were excluded because the variables of interest were not included in the short questionnaire. However, separate analyses showed that rates of delinquency for these children were no different than rates of delinquency for those who answered the full version of the questionnaire.

This resulted in a sample of 8 551 adolescents with Norwegian background and 687 adolescents who were second-generation immigrants. Half of the second-generation immigrant adolescents had parents from Pakistan (n=373). The other adolescents had parents from Morocco (n=87), India (n=65), Turkey (n=38), the Philippines (n=27) and Vietnam (n=19). The rest of the second-generation immigrants (n=70) came from 31 different countries, with fewer than ten children in each group.

Measures

Delinquency Adolescents rated their involvement in 16 different types of antisocial/illegal behaviour ranging from fairly common activities such as truancy from school and using public transport without paying, to more serious behaviour such as fighting with weapons and burglary. Items were selected from Olweus scale of antisocial behaviour (Olweus,1991), and the National Longitudinal Survey of Youth (Windle, 1990). Participants reported the frequency of their involvement in these behaviours during the previous 12 months, ranging from never this year (0), once (1), 2 to 5 times (2), 6 to 10 times (3), 11 to 49 times (4), more than 50 times (5)). The sum of 16 items yielded a mean score that was log-transformed due to an over-weighted tendency to zero. (Cronbach's alpha ranged from 0.84 to 0.69).

Ethnic identity was measured using a 14-item Multigroup Ethnic Identity Measure (MEIM; Phinney, 1992). This instrument assesses three aspects of ethnic identity; ethnic identity achievement, affirmation and belonging, and ethnic behaviour, ranging from strongly disagree (1) to strongly agree (4). (Cronbach's alpha ranged from 0.79 to 0.82 in the different groups). A 6-item scale designed for this study measured *Commitment to School*, ranging from strongly disagree (1) to strongly agree (4). Examples of items were 'school is boring' (turned), 'school is important regardless of what you will do afterwards', and 'I enjoy going to school'. (Cronbach's alpha ranged from 0.60 to 0.69). *Parental Monitoring* of the adolescents was measured using a four-item measure developed by Alsaker et al., (1991), ranging from strongly disagree (1) to strongly agree (5). (Cronbach's alpha ranged from 0.78 to 0.79). *Attachment to parents* was measured using nine items that covered different aspects of adolescents' attachment to their parents. Two items dealt with atmosphere within the family, taken from the Family Environment Scale (FES, Moos and Moos, 1982). Four items dealt with the adolescents' attachment to their parents, taken from IPPA (Armsden and Greenberg, 1987). Three items were constructed for this study to cover adolescents' experience of acceptance from their parents. The items ranged from strongly disagree (1) to strongly agree (5). (Cronbach's alpha ranged from 0.81 to 0.88). *Conflicts with parents* were measured using a question about how often they argued with their parents. The answers ranged from never (1) to every day (5). *Religious commitment* was measured using the question "How important is religion in your everyday life?" Answer categories ranged from "Very important. It is very important for me to live according to my religion every day" to "Religion has no importance for how I live my life". *Self-esteem* was measured using Wichstrøm's (1995) revised version of the Global Selfworth Scale from Susan Harter's Self-perception Profile for Adolescents (SPPA; Harter, 1988), ranging from strongly disagree (1) to strongly agree (4).

Statistics

All analyses were conducted separately for boys and girls. First, mean differences between ethnic majority and second-generation immigrants for the included measures were analysed and compared using a simple T-test. Correlation analyses were used to test the differences between ethnic majority and second-generation immigrants in bivariate associations between all included measures. Fisher's r-to-z transformation was conducted to examine whether correlates to Delinquency were statistically different between the two groups. A multivariate regression analysis was conducted to investigate the association between measures and Delinquency, controlling for the other variables. A T-test, developed to test for differences between non-standardized regression

coefficients in the two independent samples (Paternoster, Brame, Mazerollo, and Piquero, 1998), was used to test whether there were ethnic differences in the association between Delinquency and the independent variables. A three-way interaction variable in the regression analysis was also included to see whether the reported ethnic difference in predictors to Delinquency was statistically significantly different for boys and girls. Cohen's d was used as a measure of the size of the effect (Howell, 1997).

Results

Self-reported delinquency and risk factors

Mean differences were analysed and compared across the two groups, separately for boys and girls. The results are presented in Table 1. Ethnic majority youths scored higher on delinquency than second-generation immigrants. The effect size (Cohens d) of this difference was moderate for girls (Cohen's $d = 0.63$), but low for boys (Cohen's $d = 0.13$). Seventy-nine per cent of both boys and girls with ethnic majority background had been involved in deviant behaviour during the last year. The proportion of second-generation immigrant boys and girls was 64 per cent and 52 per cent, respectively.

As shown in Table 1, there were considerable differences between ethnic minority youths and second-generation immigrant youths for some of the risk factors. Compared to ethnic majority adolescents, second-generation immigrants of both genders scored higher on religiosity (Cohen's $d = 1.95$ for boys, $d = 1.61$ for girls), ethnic identity (Cohen's $d = 0.53$ for boys, $d = 0.90$ for girls), and commitment to school (Cohen's $d = 0.54$ for boys, $d = 0.65$ for girls), but lower on conflicts with parents (Cohen's $d = 0.62$ for boys and $d = 0.78$ for girls). There was a rather modest difference in the score for parental monitoring between ethnic majority adolescents and second-generation immigrants for both boys (Cohen's $d = 0.26$) and girls (Cohen's $d = 0.12$), but in opposite directions. Second-generation immigrant girls reported a higher mean level of parental monitoring than ethnic majority girls, while second-generation immigrant boys reported a lower mean level of parental monitoring than ethnic majority boys.

Correlation Analyses

Table 2 and Table 3 present the correlation matrixes, divided by ethnic minority/majority background, separately for boys and girls. Each of the variables was statistically significantly related to delinquency in all sub-samples, except the associations between delinquency and age, and between delinquency and ethnic identity, for second-generation immigrant boys, which were not significant.

Parental monitoring had a statistically significant weaker association to delinquency for second-generation immigrant girls, compared to ethnic majority girls (Fishers $z - r$ transformation). Among boys, conflict with parents had a statistically significant weaker association to delinquency for second-generation immigrant boys, compared to ethnic majority boys (Fishers $z - r$ transformation). Apart from this, the reported results in Table 2 and Table 3 show a general similarity of associations between the various correlates in the different sub-samples, indicating a high degree of similarity in the underlying pattern of individual correlates.

Group differences in the multivariate analyses

The results of the multiple regression analyses are presented in Table 4. The regression model accounted for the largest proportion of variance among second-generation immigrant boys (28 %), and accounted for the lowest proportion of variance among second-generation immigrant girls (17 %). As expected, in view of the interrelation between the individual variables, some of the individual predictors became non-significant when entered simultaneously.

Boys. The results for ethnic majority boys and second-generation immigrant boys were very similar. For both groups, it was found that attachment to parents, parental monitoring and commitment to school were statistically significantly and negatively associated with delinquency, and conflicts with parents and self-esteem were statistically significantly and positively associated with delinquency. There were no such associations between delinquency and religiosity for both groups.

Contrary to expectations, a positive relationship was found between ethnic identity and delinquency among second-generation immigrant boys: a stronger ethnic identity was associated with more delinquency after controlling for the other variables. A line of regression analyses revealed that this result came after controlling for attachment to parents. Consequently, among those who had similar relationships to their parents, there was a positive association between ethnic identity and delinquency. The strength of the association between ethnic identity and delinquency was also statistically significantly stronger for second-generation immigrant boys than for ethnic majority boys.

Girls. As shown in Table 4, all variables were statistically significantly associated with delinquency for ethnic majority girls, except for ethnic identity. The only variables that remained statistically significant for minority girls were conflicts with parents, commitment to school, and religiosity. However, monitoring was the only variable where the strength of the association to delinquency was statistically significantly different for ethnic majority girls and

second-generation immigrant girls. These ethnic majority/ minority differences in the association between monitoring and delinquency were also statistically significantly stronger for girls than for boys.

As shown in Table 4, there was also an additional statistically significant interaction effect between ethnicity, gender and conflict with parents. Investigation of the regression coefficients showed that this was because the gender differences in the association between conflict with parents and delinquency was stronger for second-generation immigrant youths than for ethnic majority adolescents.

Self-esteem. The reported positive association to delinquency can be explained in the same way as for ethnic identity for second-generation immigrant boys. Among those who had similar relationships to their parents, a positive association between self-esteem and delinquency was found. For ethnic majority adolescents, this effects was strongest for adolescents with low scores on attachment to parents, yielding a statistically significant interaction effect of self-esteem and attachment to parents on Delinquency for ethnic majority boys ($F=11.11, p<0.001$), and ethnic majority girls ($F=6.45, p<0.011$).

Ethnic group. We also conducted a multivariate regression analysis in which the different ethnic groups were introduced as separate controlling variables (Pakistan, Marokko, India, Turkey, Philippines, and Vietnam). The largest groups (Pakistanis) were introduced as separate variables, where the rest of the adolescents constituted one group category. For both boys and girls the ethnic group variables did not give a statistically significant increase in the proportion of variance. This implies that possible differences between the different ethnic groups cannot explain our result.

Discussion

The aim of this study was to investigate possible differences between ethnic majority adolescents and second-generation immigrant adolescents in bonds to family, school, religion and ethnic group as predictors of delinquency. The main findings were that the associations between delinquency and different predictors were the same for both ethnic majority and second-generation immigrants.

The results support Hirschi's theory of Social Control (1998) that parental monitoring, attachment to parents, a low level of conflict and commitment to school are associated with a low level of delinquency. The results also show an association between delinquency and religiosity for girls only, in line with earlier studies (Benda, 2003). One surprising finding was the positive association between self-esteem and delinquency that appears after controlling for attachment to parents. For ethnic majority adolescents, this was especially apparent for those with weak relationships with their parents. One may

speculate as to whether engaging in delinquent activities along with a strong bonding with delinquent friends leads to feelings of mastery, which in turn leads to a stronger positive self-esteem than for non-delinquent counterparts. This accords with Kaplan's (1980) theory about the "self-enhancement" thesis, which hypothesized that low self-esteem could increase the chance of delinquent behaviour, but also that delinquency has a "self-enhancing" impact on subsequent self-esteem. It can also be a result of compensation for a weak attachment to parents.

Earlier studies on ethnic differences in correlates to delinquency have mostly included bonds to family and school. In line with earlier studies, the results showed no differences in the significance of educational commitment and aspirations for delinquency between ethnic majority groups, compared to the children of immigrants. This has been found in earlier studies (Cerncovich and Giordano, 1987; Flannery, Vazsonyi, & Rowe, 1996).

For girls, the results showed that monitoring was only related to delinquency among ethnic majority girls. Other studies have also reported that monitoring was more strongly associated with delinquency among ethnic majority adolescents than among children of immigrants (Smith and Krohn, 1995; Weber, Miracle and Skehan, 1995; Vazsonyi and Flannery, 1997). The explanation for this finding can be that when ethnic majority girls did not tell their parents what they did in their leisure-time, this was probably related to conditions that are either a direct measure of delinquency, or conditions that co-vary with them. For daughters of immigrants, there was probably a wide range of events that must be concealed from their parents that do not necessarily co-vary with delinquency, but co-vary with difficulties that accompany the different acculturation between the parents and their daughters.

Daughters of immigrant have been found to be more likely to be involved in cultural conflicts with their parents than sons (Rosenthal, Ranieri, & Klimidis, 1996; Dion & Dion, 2001). Rosenthal, Ranieri, & Klimidis, (1996) found that differences in children's and parents' level of acculturation resulted in conflicts for girls, but not for boys. One explanation could be that the cultural differences in expectations of appropriate gender role behaviours for immigrant families and western families are greater for girls than for boys (Rosenthal, Ranieri, & Klimidis, 1996; Canales, 2000). Rosenthal, Ranieri, and Klimidis (1996) concluded in their study of gender differences in acculturation that it seems that daughters of immigrants have gained more from integration when it comes to individual freedom, but have more to lose when it comes to more conflict and less support from their parents. For immigrant girls, however, there was probably a wide range of events that must be concealed from their parents that do not necessary co-vary with delinquency. This may explain the weaker

association between monitoring and delinquency among daughters of immigrants in this study.

Another bond that has been suggested to be of special significance for children of immigrants is sense of belonging to their ethnic group (Phinney, 1990). The children of immigrants scored higher on ethnic identity than the ethnic majority adolescents, in line with results from earlier studies (Roberts et al. (1999). However, in the multivariate analysis, ethnic identity was only associated with delinquency for second-generation boys, but in the opposite direction as expected. According to theories on the importance of ethnic identity (Phinney, 1990), and also according to social bond theory (Hirschi, 1998), it was expected that a strong bond to their ethnic group would protect the second-generation immigrant youths in particular against delinquency. After controlling for attachment to parents, it was found that a strong feeling of belonging to their ethnic group was associated with more delinquency among second-generation immigrant boys. How can we explain this finding? In his study Sam (2000) found a strong correlation between ethnic identity measured by MEIM (Phinney, 1992) and the acculturation strategy that included an isolated position from ethnic majority society. In earlier studies this position has been related to psychopathology among adolescents (Øia, 2003). One explanation for our result may be that a strong ethnic identity represents a weak bond to the majority society. According to Hirschi's (1998) social control theory, acts socially defined as deviant are more likely to occur when an individual's bond to conventional society is weakened or broken.

However, another study that has used a similar measure of ethnic identity among children of immigrants reported no association between ethnic identity and delinquency when other variables had been controlled for (Samaniego and Gonzales, 1999). However, the authors had not studied gender separately, which can explain the different findings.

Limitations

The present study has some limitations. First, data were only based on adolescents' self-reports. Using this type of data may introduce some measurement errors stemming from intentional or unintentional inaccuracy (Elliott, Huizinga, and Menard, 1989). However, numerous studies have shown a relatively high concordance between self-reported crime and official records (Farrington 1987, for a review see Rutter, Giller and Hagell, 1998). Second, the study is cross-sectional, and therefore causal conclusions cannot be made. Future studies should use longitudinal data to provide a better test of the ways in which children's environment changes as they engage in delinquent activities, as well as the opposite direction. Third, although this sample was large and representative of the specific population studied, drawing conclusions

about ethnic similarity or differences on the basis of the present study would be premature, because there may be individual differences between the different ethnic groups that were not identified in this study. The groups were too small to make separate analyses for each group. However, there is reason to believe that the results can be generalized to different ethnic groups, since individuals in these groups have many of the same experiences associated with being a member of an ethnic minority group who has grown up in a different country from his or her parents.

Conclusions

Most of the findings in this study are in accordance with the results from researchers who claim that social control theory can be used to explain delinquency among ethnic majority adolescents and children of immigrants (Hirschi, 1998). Our results demonstrate that even if there are large differences in the scores for various risk factors, this does not imply group differences in their associations with delinquency. But there are also some important exceptions due to differences between boys and girls. Parental monitoring was more important for ethnic majority girls, and ethnic identity was more important for second-generation immigrants, in restricting delinquent behaviour. This study therefore demonstrates the importance of making separate analyses for boys and girls in the investigation of possible ethnic majority/minority differences in correlates to delinquency among adolescents.

Reference list

Albrecht, H.J. (1987). Foreign minorities and the criminal justice system in the Federal Republic of Germany. *Howard Journal of Criminal Justice*, 6, 272-286.

Alsaker, F.D., Dundas, I., & Olweus, D. (1991). *A growth curve approach to the study of parental relations and depression in adolescence*. Paper presented at the Biennial Meetings of the Society for Research on Child development, Seattle.

Armsden, G.C. & Greenberg, M.T. (1994). Inventory of parent and peer attachment [IPPA]. In J. Fischer & K. Corcoran, *Measures for clinical practice: A sourcebook*. (2nd Ed. pp.486-495). New York: Free Press.

Baer, J. (1999). Family relationships, parenting behavior, and adolescent deviance in three ethnic groups. *Families in Society*, 80, 279-285

Benda, B.B. (2003). A test of three competing theoretical models of delinquency using structural equation modeling. *Journal of Social Service Research*, 29, 55-91.

Brindis, C., Wolfe, A.L., McCarter, V., Ball, S., & Starbuck-Morales, S. (1995). The association between immigrant status and risk-behavior patterns in Latino adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 17, 99-105.

Bulcroft, R.A., Carmody, D.C., & Bulcroft, K.A. (1996). Patterns of parental independence giving to adolescents: variations by race, age, and gender of child. *Journal of Marriage and the Family*, 866-883.

Canales, G. (2000). Gender as subculture: The first division of multicultural diversity. In I. Cuellar & F.A. Paniagua, (Eds.) *Handbook of multicultural health: Assessment and treatment of diverse populations*. (pp. 63-77). San Diego: Academic Press.

Casper, R.C., Belanoff, J., & Offer, D. (1996). Gender differences, but no racial group differences, in self-reported psychiatric symptoms in adolescents. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 35, 500-508.

Cernkovich, S.A. & Giordano, P.C. (1992). School bonding, race, and delinquency. *Criminology*, 30, 261-291.

Cernkovich, S.A. & Giordano, P.C. (1987). Family relationships and delinquency. *Criminology*, 25, 295-321.

Cretacci, M.A. (2003). Religion and social control: An application of a modified social bond on violence. *Criminal Justice Review*, 28, 254-277.

Derogatis, L.B., Lipman, R.S., Uhlenhut, E.H., & Covi, L. (1974). The Hopcin Symptom Checklist: a self-report inventory. *Behavioral Science*, 19, 1-15.

Dion, K.K. & Dion, K.L. (2001). Gender and cultural adaptation in immigrant families. *Journal of Social Issues*, 57, 511-521.

- Dornbusch, S.M., Erickson, K.G., Laird, J., & Wong, C.A. (2001). The relation of family and school attachment to adolescent deviance in diverse groups and communities. *Journal of Adolescent Research*, 16, 396-422.
- Elliott, D., Huizinga, D., & Menard, S. (1998). Multiple problem youth: Delinquency, substance use, and mental health problems. In *Research in criminology*. New York: Springer-Verlag Publishing.
- Farrington, D.P., Loeber, R., Stouthamer-Lober, M., Van, K., Welmoet, B., & Schmidt, L. (1996) Self-reported Delinquency and a combined Delinquency seriousness scale based on boys, mothers, and teachers: concurrent and predictive validity for African-Americans and Caucasians. *Criminology*, 34, 493-517.
- Farrington, D.P. (1987) Epidemiology. In H.C. Quay (Eds.), *Handbook of Juvenile Delinquency*, New York: John Wiley.
- Flannery, D.J., Vazsonyi, A.T., Torquati, J. & Fridrich, A. (1994). Ethnic and gender differences in risk for early adolescent substance use. *Journal of Youth and Adolescence*, 23, 195-213.
- Flannery, D.J., Vazsonyi, A.T., & Rowe, D.C. (1996). Caucasian and Hispanic early adolescent substance use: parenting, personality, and school adjustment. *Journal of Early Adolescence*, 16, 71-89.
- Fridrich, A.H. & Flannery, D.J. (1995). The effects of ethnicity and acculturation on early adolescent delinquency. *Journal of Child and Family studies*, 4, 69-87.
- Fulgini, A.J. (1998). Adolescents from immigrant families. In V.C McLoyd & L. Steinberg (Eds.) *Studying Minority Adolescents* (pp127-146). London: LEA.
- Garcia Coll, C., Lamberty, G., Jenkins, R., McAdoo, H., Crnic, K., Wasik, B., & Garcia, H. (1996). An integrative model for the study of developmental competencies in minority children. *Child Development*, 67, 1891-1914.
- Harris, A. R. & Meidlinger, L. (1995). Criminal behaviour: Race and class. In J. H. Sheley (Eds.) *Criminology*, Belmont, CA: Wadsworth.
- Harter, S. (1988). *Manual for the Self-Perception Profile for Adolescents*. Denver, CO: University of Denver.
- Heimer, K. (1996). Gender, interaction, and Delinquency: Testing a theory of differential control. *Social Psychology Quarterly*, 59, 39-61.
- Hirschi, T. (1969). *Causes of Delinquency*. University of California Press, Berkeley.
- Hirschi, T. (1998). Social bond theory. In F.T. Cullen & R. Agnew (Eds.), *Criminological theory: Past to present*. Los Angeles,: Roxbury.
- Hjern, A., & Allebeck, P. (2002). Suicide in first- and second-generation immigrants in Sweden: A comparative study. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*. 37, 423-429.

- Hofer, T. & Tham, H. (1991) *Foreign citizens and crime: The Swedish case*. Copenhagen: Statistical report of the Nordic countries.
- Hofstede, G. (1983). National cultures revisited. *Behaviour Science Research*, 18, 285-305.
- Hofstede, G. (1998). The cultural construction of gender. In G. Hofstede (Eds.) *Masculinity and femininity: The taboo dimension of national cultures*. Cross-cultural psychology series, (Vol. 3, pp.77-105). Thousand Oaks: Sage Publications.
- Howell, D.C. (1997). *Statistical methods for psychology*, (4th edn.). Belmont, CA: Duxbury Press.
- Jacobson, J. (1997). Religion and ethnicity: dual and alternative sources of identity among young British Pakistanis. *Ethnic and racial studies*, 20, 238-256.
- Junger, M. (1989). Discrepancies between police and self-report data for Dutch racial minorities. *British Journal of Criminology*, 29, 273-283.
- Junger, M. & Marshall, I.H. (1997). The interethnic generalizability of social control theory: an empirical test. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 34, 79-112.
- Junger, M. & Polder, W. (1993) Religiosity, religious climate, and Delinquency among ethnic groups in the Netherlands. *British Journal of Criminology*, 33, 416-435.
- Kandel, D. B., & Davis, M. (1982). Epidemiology of depressive mood in adolescents. *Arch Gen Psychiatry*, 39, 1205-1212.
- Kaplan, H.B. (1980). *Deviant Behavior in Defence of Self*. New York: Academic press.
- Loeber, R., Farrington, D.P., Stouthamar-Loeber, M., and Van-Kammen, W.B. (1998). Multiple risk factors for multiproblems boys: Co-occurrence of Delinquency, substance use, attention deficit, delinquency, physical aggression, covert behavior, depressed mood, and shy/withdrawn behavior. In E. Jessor, (Eds). *New perspectives on adolescent risk behaviour*. New York, NY, US: Cambridge University Press.
- Moos, R. & Moos, B.S. (1982). *Family Environment Scale manual* (2nd ed.). Palo Alto, CA: Consulting Psychologist Press.
- Olweus, D. (1989) Prevalence and incidence in the study of antisocial behaviour: Definitions and measurements. In M. W. Klein (Ed.), *Cross-national research in self-reported crime and delinquency* (pp. 187-201). Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Paternoster, R., Brame, R., Piquero, A., Mazerolle, P., and Dean, C.W. (1998). The forward specialization coefficient: Distributional properties and subgroup differences. *Journal of Quantitative Criminology*. 14, 133-154.
- Patterson, G.R. (1982). *Coersive Family Process*. Castilla Press, Eugene, OR.

- Phinney, J.S. (1990). Ethnic identity in adolescence and adulthood. A review of research. *Psychological Bulletin*, *108*, 499-514.
- Phinney, J.S. (1992). The multigroup ethnic identity measure. A new scale for use with diverse groups. *Journal of Adolescent Research*, *7*, 156-176.
- Portes, A. (1996). *The new second generation*. New York: Russell Sage Foundation.
- Portes, A., & Lingxin, H. (2002). The process of uniformity: Language, family, and personality adjustment in the immigrant second generation. *Ethnic and racial studies*, *25*, 889-912.
- Roberts, R.E., Phinney, J.S., Masse, L.C., Chen, Y.R., Roberts, C.R., & Romero, A. (1999). The structure of ethnic identity of young adolescents from diverse ethnocultural groups. *Journal of Early Adolescence*, *19*, 301-322.
- Rosenberg, M., Schooler, C., & Schoenbach, C. (1989). Self-esteem and adolescent problems: Modelling reciprocal effects. *American Sociological Review*, *54*, 1004-1018.
- Rosenthal, D., Ranieri, N., & Klimidis, S. (1996). Vietnamese adolescents in Australia: Relationships between perceptions of self and parental values, intergenerational conflict, and gender dissatisfaction. *International Journal of Psychology*, *31*, 81-91.
- Rowe, D.C., Vazsonyi, A.T., & Flannery, D. (1994). No more than skin deep: Ethnic and racial similarity in developmental process. *Psychological Review*, *101*, 396-417.
- Rutter, M., Giller, H., & Hagell, A. (1998). *Antisocial behaviour by young people*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sam, D.L. (2000). Psychological adaptation in adolescents with immigrant backgrounds. *Journal of Social Psychology*, *140*, 5-25.
- Samaniego, R.Y. & Gonzales, N.A. (1999). Multiple mediators of the effects of acculturation status on Delinquency for Mexican American adolescents. *American Journal of Community Psychology*, *27*, 189-210.
- Sokol-Katz, J., Dunham, R., & Zimmermann, R. (1997). Family structure versus parental attachment in controlling adolescent deviant behavior: A social control model. *Adolescence*, *32*, 199-215.
- Smith, C. & Krohn, M.D. (1995). Delinquency and family life among male adolescents: The role of ethnicity. *Journal of Youth and Adolescence*, *24*, 69-93.
- Stattin, H. & Kerr, M. (2000). Parental monitoring: A reinterpretation. *Child Development*, *71*, 1072-1085.
- Steinberg, L., Mounts, N.S., Lamborn, S.D., & Dornbusch, S.M. (1991). Authoritative parenting and adolescent adjustment across varied ecological niches. *Journal of Research on Adolescence*, *1*, 19-36.

- Stice, E., Barrera, M., & Chassin, L. (1993). Relation of parental support and control to adolescents' externalizing symptomatology and substance use: A longitudinal examination of curvilinear effects. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 21, 609-629.
- Storvoll, E. E. and Wichstrøm, L. (2002). Do the risk factors associated with conduct problems in adolescents vary according to gender? *Journal of Adolescence*, 25, 183-202.
- Suarez-Orozco, M.M. (1989). *Central American refugees and U.S. high schools: A psychological study of motivation and achievement*. Stanford, CA:Stanford University Press.
- Szapocznik, J. and Kurtines, W. (1993). Family psychology and cultural diversity. *American Psychologist*, 48, 400-407.
- Torgersen, L. (2001). Patterns of self-reported Delinquency in children with one immigrant parent, two immigrant parents and Norwegian-born parents. Some methodological considerations. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 2, 213-227.
- Vazsonyi, A.T. and Flannery, D.J. (1997). Early adolescent delinquent behaviors: Associations with family and school domains. *Journal of Early Adolescence*, 17, 271-293.
- Walker-Barnes, C.J., & Mason, C.A. (2001). Ethnic differences in the effect of parenting on gang involvement and gang delinquency: A longitudinal, hierarchical linear modeling perspective. *Child Development*, 72, 1814-1831.
- Weber, L.R., Miracle, A., & Skehan, T. (1995). Family bonding and Delinquency: Racial and ethnic influences among U.S. youth. *Human Organisation*, 54, 363-372.
- Wichstrøm, L. (1995). Harter's Self-Perception profile for adolescents: reliability, validity, and evaluation of the question format. *Journal of Personality Assessment*, 65, 100-116.
- Williams, J.E. & Best, D.L. (1990). *Sex and psyche: Gender and self viewed cross-culturally*. Newbury Park, CA: Sage.
- Windle, M. (1990). A longitudinal study of antisocial behaviors in early adolescence as predictors of late adolescent substance use: gender and ethnic differences. *Journal of Abnormal Psychology*, 99, 86-91.
- Zephir, F. (2001). Trends in ethnic identification among second-generation haitian immigrants in New York City. London: Bergin & Garvey.

Table 1: Self-reported delinquency, family conditions, commitment to school, religion, ethnic identity and self-esteem.

	Ethnic majority boys			Second-generation immigrant boys		Group differences
	Range	Mean	SD	Mean	SD	t
Log: Delinquency	0-1	0.15	0.14	0.13	0.15	2.50 *
Age	14-18	15.44	1.04	15.5	1.14	-1.33
Attachment to parents	1-5	3.85	0.67	3.82	0.70	0.91
Conflicts with parents	1-5	2.97	0.95	2.36	1.02	11.16 ***
Parental monitoring	1-5	3.97	0.78	3.75	0.89	4.87 ***
Commitment to school	1-4	3.40	0.77	3.81	0.76	-8.80 ***
Commitment to religion	1-4	1.60	0.76	3.13	0.81	-33.97 ***
Ethnic identity	1-4	2.73	0.53	3.01	0.52	-11.89 ***
Self-esteem	1-4	3.11	0.56	3.10	0.66	0.12

	Ethnic majority girls			Second-generation immigrant girls		Group differences
	Range	Mean	SD	Mean	SD	t
Log: Delinquency	0-1	0.12	0.10	0.06	0.09	9.24 ***
Age	14-18	15.42	1.02	15.43	1.06	-.13
Attachment to parents	1-5	3.87	0.75	3.90	0.73	-0.80
Conflicts with parents	1-5	3.26	0.95	2.47	1.08	14.66 ***
Parental Monitoring	1-5	4.16	0.72	4.25	0.73	-2.19 *
Commitment to school	1-4	3.52	0.73	3.99	0.71	-11.19 ***
Commitment to religion	1-4	1.6	0.70	2.86	0.87	-30.27 ***
Ethnic identity	1-4	2.65	0.51	3.10	0.49	-15.77 ***
Self-esteem	1-4	2.74	0.63	2.94	0.73	-5.46 ***

Note: * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$.

Table 2: Correlation between all the variables for boys, separated by ethnic majority group (below the diagonal), and second-generation immigrants (above the diagonal)

	1	2	3	4	5	6	7	8	n
1. Delinquency		.04	-.35***	.40***	-.35***	-.36***	-.15*	-.03	-.12*
2. Age	.03*		-.07	.07	-.12*	-.05	.06	.11	-.05
3. Attachment to parents	-.34***	-.03*		-.50***	.48***	.33***	.19**	.38***	.46***
4. Conflicts with parents	.27***	.03	-.48***		-.27***	-.23***	-.21***	-.12*	-.33***
5. Parental monitoring	-.35***	-.09***	.50***	-.22***		.29***	.10	.22***	.11
6. Commitment to school	-.30***	.06***	.38***	-.25***	.26***		.00	.18**	.24***
7. Commitment to religion	-.06***	-.05**	.11***	-.03	.08***	.08***		.30***	.04
8. Ethnic identity	-.11***	.08***	.21***	-.06***	.20***	.17***	.23***		.15**
9. Self-esteem	-.05**	-.03	.32***	-.19***	.12***	.24***	-.01	.13***	

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$.

Table 3: Correlation between all the variables for girls, separated by ethnic majority group (below the diagonal), and second-generation immigrants (above the diagonal)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Delinquency		.01	-.27***	.25***	-.20***	-.24***	-.26***	-.23***	-.11*
2. Age	.01		-.09	-.03	-.06	.11	.05	.01	-.05
3. Attachment to parents	-.35***	-.01		-.48***	.36***	.36***	-.25***	.39***	.47***
4. Conflicts with parents	-.29***	.04**	-.51***		-.25***	-.26***	-.39***	-.25***	-.26***
5. Parental monitoring	-.34***	-.01	.52***	-.24***		.23***	-.27***	.30***	.14*
6. Commitment to school	-.31***	.07***	.35***	-.23***	.28***		.14***	.23***	.33***
7. Commitment to religion	-.17***	.01	-.13***	-.09***	-.16***	.23***		-.31***	-.16**
8. Ethnic identity	-.15***	.10***	.25***	-.12***	.24***	.31***	-.24***		.24***
9. Self-esteem	-.11***	.01	.37***	-.25***	.17***	.34***	-.04*	.16***	

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$.

Table 4: Family conditions, commitment to school, religion, ethnic identity and self-esteem as predictors of delinquency. Group differences separated by gender, in addition to three-way interaction between gender, ethnic majority/second-generation immigrants, and predictor variables. (age controlled)

	Boys						Girls						Ethnicity × Gender × Variable interactions			
	Ethnic majority boys			Second-generation immigrant boys			Ethnic majority girls			Second-generation immigrant girls			Group diff.	t(B ₂ -B ₁)		
	B ₁	SE	Beta ₁	B ₂	SE	Beta ₂	B ₁	SE	Beta ₁	B ₂	SE	Beta ₂				
Attachment to parents	-0.021	0.004	-0.10***	-0.035	0.016	-0.16*	0.81	-0.016	0.003	-0.11***	-0.010	0.008	-0.09	0.22	0.002	0.002
Conflicts with parents	0.021	0.002	0.15***	0.030	0.009	0.19***	0.90	0.017	0.002	0.15***	0.012	0.005	0.15**	0.87	-0.006	0.002***
Parental monitoring	-0.041	0.003	-0.22***	-0.037	0.010	-0.21***	0.35	-0.028	0.002	-0.19***	-0.005	0.007	-0.05	3.01***	0.004	0.002**
Commitment to school	-0.035	0.003	-0.19***	-0.041	0.011	-0.25***	1.12	-0.027	0.002	-0.19***	-0.015	0.007	-0.12*	1.63	0.001	0.002
Commitment to religion	-0.005	0.003	-0.03	-0.007	0.010	-0.04	0.19	-0.013	0.002	-0.09***	-0.015	0.006	-0.16**	0.43	-0.002	0.002
Ethnic identity	-0.003	0.004	-0.01	0.039	0.018	0.13*	2.27*	-0.003	0.003	-0.02	-0.012	0.011	-0.07	0.75	-0.001	0.002
Self-esteem	0.024	0.004	0.10***	0.011	0.013	0.05*	0.97	0.011	0.003	0.07***	0.010	0.007	0.09	0.16	-0.003	0.002
	$R^2=0.21$						$R^2=0.22$						$R^2=0.17$			

Note: * $p<0.05$, ** $p<0.01$, *** $p<0.001$.

Gender Differences in the Association between Acculturation and
Delinquency among Second-generation Immigrants in Norway

Leila Torgersen & Lars Wichstrøm

*Innsendt til
Journal of Adolescence*

Abstract

This study examined possible gender differences in the association between delinquency and different aspects of the acculturation process among second-generation immigrant youths. Acculturation was measured by ethnic identification, cultural identification, social integration, and perceived ethnic discrimination. Analyses were conducted on an ethnically diverse sample of 687 adolescents aged between 14 and 17 years in Oslo, Norway. The results revealed some important gender differences. Acculturation was positively associated with delinquency among girls, but negatively associated with delinquency among boys. After controlling for bonds to parents, school, religion, and deviant friends, the acculturation variables explained a moderate proportion of the variance in delinquency among boys, but not among girls. After controlling for traditional explanatory variables, delinquency among boys was associated with stronger ethnic affirmation and belonging, lower participation in traditional cultural activities, most of their close friends having ethnic minority background, and spending more time with ethnic majority youths after school.

Many researchers have argued that there may be adjustment problems among children of immigrants that they may face in a culture different from that of their parents, such as culture conflict, intergeneration conflict exacerbated by culture conflict, and adolescent identity crisis (Fuligni, 1998; Phinney, 1990b; Ward, Bochner, & Fornham, 2001). These processes are often referred to as acculturation; changes in identity, values, behaviour, and attitudes that occur as a result of immigrants' contact and exposure to a new dominant culture (Berry, 1997). While many studies have investigated the association between

acculturation and symptoms of anxiety and depression (Liebkind & Jasinskaja-Lahti, 2000; Sam, 1994; Sam, 2000), less focus has been directed on the effect of acculturation on immigrants' delinquent behaviour. However, a consistent finding in these studies is that there is more delinquent behaviour among more acculturated adolescents than among less acculturated adolescents (Samaniego & Gonsales, 1999; Vega, Gil, Warheit, Zimmerman, & Apospori, 1993; Fridrich and Flannery, 1995; Wong, 1998; Sommers, Fagan, & Baskin, 1993).

However, there is reason to questioning whether the higher rates of delinquency among more acculturated children of immigrants are found for both genders. Daughters of immigrants have been found to be more likely to be involved in cultural conflicts with their parents, compare to sons of immigrants (Rosenthal, Ranieri, & Klimidis, 1996; Dion & Dion, 2001). Rosenthal et al.(1996) found that differences in the level of acculturation of children and parents resulted in conflicts in girls, but not in boys. One proposed explanation for this has been that cultural differences in expectations of appropriate gender-role behaviour for immigrant families and western families are greater among girls than among boys (Rosenthal, et al.1996; Canales, 2000). It is therefore possible that the greater attitude gap concerning girls than concerning boys may lead to gender differences in the association between acculturation and delinquency. Furthermore, an orientation towards the majority society may be a stronger source of conflict, and lead to more stress among girls than among boys. However, earlier studies on the association between acculturation and delinquency have either only included boys or have included gender as a confounder to be controlled for.

With respect to both prevention and treatment of crime and conduct problems it is important that we understand the mechanisms behind crime among immigrants. This is even more pertinent to immigrant girls. Specifying a model derived from the study of western boys in order to understand conduct problems among immigrant girls may result in interventions that miss the target. Thus, beyond examining differences in levels of crime, we need to examine differences in potential causes of crime, viz. associations. The aim of this study was therefore to investigate whether there are gender differences in association between delinquency and various aspects of acculturation among children of immigrants in Norway, using a large multiethnic sample of adolescents.

The focus of this study is on second-generation immigrants, who were born in Norway, with immigrant parents. Even though they themselves are not immigrants, they still have to face the difficulties that accompany migration, but in a different way from immigrant children. Since the host culture differs from the original culture in which their parents were raised, second-generation immigrants are required to acculturate simultaneously, but in varying degrees, both to their ethnic traditional culture, and to the mainstream culture (Canales,

2000). But the adjustment problems related to the acculturation process may be different among second-generation immigrants, since they experience a greater distance from their parents' cultural traditions than first-generation immigrants (Portes, 1996; Zephir, 2001). It has therefore been argued that an *immigrant paradigm of acculturation*, mostly based on studies and theories about first-generation immigrants, should be replaced by a *minority paradigm of acculturation* among second-generation immigrants, to capture the differences in the children's acculturation experiences (Cuellar, 2000). Therefore studies that focus on the acculturation experiences of second-generation children are needed. However, earlier studies on the association between acculturation and delinquency have studied both first and second-generation immigrant youths together (Wong, 1998; Sommers et al., 1993), have included generation as a confounder to be controlled for (Vega et al., 1993). or only used generation status as a marker for differences in acculturation (Fridrich & Flannery, 1995; Samaniego & Gonzales, 1999; Brook et al., 1998).

It has been found that different countries can be divided according to their degree of collectivist versus individualist, represented by different values and beliefs (Hofstede, 1983). These differences have consequences for child-rearing practices in that parent's in different cultures may vary in the importance of independence, self-expression and assertiveness (For a review, see Gardiner et al., 1998). This may also influence the difference between more traditional gender role expectations in collectivistic nations, compared to in more egalitarian individualistic nations (Williams and Best, 1990). Non-western immigrants score higher on collectivistic values as opposed to Norwegians who scores particularly high on individualistic values (Hofstede, 1983). The argument for selecting children from non-western countries in this study is that it is generally believed that the greater the cultural distance between the sending and the receiving country, the more challenging is the acculturation experience (Ward, 2001).

Earlier studies on the association between acculturation and delinquency

Acculturation involves changes in both ethnic and cultural identifications (Ward, Bochner, & Fornham, 2001). Research on cultural adjustment of immigrants has revealed that rejection of cultural heritage is highly stressful (Berry & Kim, 1988). In addition, Phinney (1990b, 1996) argues that a positive orientation towards one's own ethnic group is necessary for the development of positive self-concept and for one's identity development. This may explain the results of earlier studies that report that rates of delinquency are lower among adolescents with strong adherence to ethnic traditions and lifestyle (Samaniago

& Gonsales, 1999; Vega et al., 1993; Fridrich & Flannery, 1995; Wong, 1998; Sommers, et al., 1993)

However, these studies typically employ a one-dimensional acculturation concept, measuring only generation status, (Brook et al., 1998; Fridrich & Flannery, 1995; Samaniego & Gonzales, 1999), or a continuous measure from only own group identification to assimilation into the host society (Sommers et al., 1993; Wong, 1997, 1998). It is now generally acknowledged that the process of acculturation includes issues of host culture orientation and of own ethnic group orientation, and that these dimensions should be studied separately (Soriano et al. 2004; Van de Vijver & Phalet, 2004; Ward, 2001). The pursuit of integrative adjustment (adopting the host culture while maintaining traditional cultural integrity) has been found to serve as a buffer against acculturative stress and related psychopathology (Berry, 1997). Both dimensions should therefore be included in studies of the association between acculturation and delinquency. Perceived parental attitudes towards cultural change have been found to account for about 20 per cent of the variation of adolescents' mode of acculturation (Sam, 1995). It is therefore also important to include the association between delinquency and parents' acculturation attitudes. This has not been done previously.

In addition, Wong (1997, 1998) points out the importance of including both cultural integration and social integration in studies of the association between acculturation processes and delinquency. As an indicator of ethnic ties, associations with friends from one's own ethnic group should have a restraining or moderating effect on delinquency similar to that of adherence to one's own culture.

Also, perception of prejudice and discrimination has been shown to be a consistent risk factor of the acculturation process (Fisher, Wallace, & Fenton, 2000; Oppedal, Røysamb & Heyerdahl (2004), Phinney, Madden & Santos, 1998). Experienced discrimination and racism may cause feelings of marginalization and mistrust, leading to behavioural problems for some minority adolescents (Phinney, 1990b). This view has been supported by studies reporting an association between delinquency and perceived discrimination (Vega et al., 1993; Samaniego and Gonzales, 1999) and between delinquency and racial mistrust (Biafora et al., 1993).

This study includes both cultural adaptation (both to the host culture and to parents' traditional culture), ethnic identity, social integration and perceived ethnic discrimination. These are all different aspects of the acculturation process, which should be included in an investigation of possible gender differences in the association between acculturation and delinquency (Soriano et al. 2004; Van de Vijver & Phalet, 2004; Ward, 2001).

The association between acculturation and other explanatory variables for delinquency

In pursuing the risk factor for delinquency among immigrants, acculturation seems to have been stressed at the expense of traditional explanations for delinquency, derived from studies of the majority culture. Thus, at present we know comparatively little or to what extent, acculturation may add to our understanding of delinquency beyond traditional variables.

Some studies have been conducted using more fully specified, multivariate models. The findings from these studies are conflicting. Vega et al., (1993) reported that the effect of acculturation on delinquency became non-significant after controlling for family-related and school-related variables. Other researchers have reported the opposite. Sommers et al. (1993) reported that acculturation, measured according to different aspects of adherence to original culture, had an effect on delinquency. This effect still existed after controlling for peer, family, and school variables. Wong (1997) also reported that acculturation, measured according to different aspects of adherence to original culture, had an effect after controlling for attachment to family. The question is therefore by no means answered.

Theory (Hirschi, 1998) and research (e.g. Kurdek & Fine, 1994; Storvoll & Wichstrøm, 2002; Stice, Barrera, & Chassin, 1993; Thornberry & Krohn, 1997) clearly indicate the importance of peer, family and school variables as predictors of delinquent behaviour among adolescents. Such factors have been shown to have both deviance-inhibiting (bonds to family and commitment to school) and deviance-motivating (e.g. association with deviant friends) effects, in accordance with the expectations of social control and social learning theories of delinquency. Earlier studies on the association between acculturation and delinquency that have been conducted using more fully specified multivariate models have included bonds to family, school commitment and amount of deviant peers in their analyses. The present paper widened this perspective by including commitment to religion.

If the association between acculturation and delinquency becomes non-significant in the multivariate analysis, this means that the effect of acculturation can be explained within the realm of social control and social learning theories of delinquency, rather than within acculturation framework. If the effect of acculturation is sustained after controlling for other risk factors, this means that theories of delinquency among second-generation immigrants should also include acculturation as a risk factor.

Aims of the study

The purpose of the present study was twofold. First we wanted to investigate whether there are any gender differences in the association between acculturation and delinquency. Second, we wanted to investigate whether a possible association between acculturation and delinquency is sustain after controlling for other risk factors.

Method

Sample description

The presented findings are based on data from the Oslo Youth Survey 1996. A more thorough presentation of the data and procedure is given in Torgersen (2001). All schools in Oslo with pupils in the 9th and 10th grades in secondary education (aged 14-16 years), and first year students in upper secondary education (aged 16-17 years) were included in the study.

A self-administered questionnaire was handed out to 12 138 students in Oslo during the spring of 1996. Pupils had to give oral consent, based on a written description of the project, in accordance with standard procedure established by the Norwegian Data Inspectorate. The questionnaire was administered and filled out during two school hours. The overall response rate was 94.3 per cent: 96 per cent in primary schools, 94 per cent in upper secondary schools, 83 per cent in private schools, and 83 per cent in schools for special education. The resulting net sample was 11 395.

Seven per cent of the respondents received a short version of the questionnaire. This version was given to pupils in schools or classes for special education and to pupils who had severe problems in understanding Norwegian. We had to exclude these children from our analyses since some of the variables of interest were not included in the short questionnaire. They constituted 14 per cent of the second-generation immigrants. Separate analyses showed that the rates of delinquency for these children were no different from the rates of delinquency for those who answered the full version of the questionnaire.

The present study is limited to adolescents who were born in Norway with both parents from Africa, Asia, or South America. This excluded 146 second-generation immigrants with parents from Europe. Fifty of these pupils had parents from western Europe, mostly from northern Europe (44) and 96 pupils had parents from eastern Europe, mostly from the former Yugoslavia (74). This resulted in a net sample of 687 adolescents. The most prevalent group was adolescents who had their parents from Pakistan (n=373). The other adolescents had parents from Morocco (n=87), India (n=65), Turkey (n=38), the Philippines (n=27) and Vietnam (n=19). The rest of the second-generation

immigrant group (n=70) came from 31 different countries, with fewer than ten children in each group.

Measures

Delinquency.

Adolescents rated their involvement in 16 different types of antisocial/illegal behaviour, ranging from fairly common activities such as truancy from school and sneaking on buses without paying, to more serious behaviour such as fighting with weapons and burglary. Items were selected from Olweus scale of antisocial behaviour (Olweus 1991), and the National Youth Longitudinal Study (Windle 1990). Participants reported the frequency of their involvement during the previous 12 months, ranging from never this year (0), once (1), 2 to 5 times (2), 6 to 10 times (3), 11 to 49 times (4), more than 50 times (5). Sixteen items were summed to obtain a mean score that was log-transformed due to an over weighed tendency to zero. (Cronbach's alpha was 0.00 for boys and 0.00 for girls).

Acculturation variables

Ethnic identification. We included the "Ethnic affirmation and belonging" scale, taken from Multigroup Ethnic Identity Measure (MEIM; Phinney, 1992). The items were rated on a scale ranging from 'strongly disagree' (1) to 'strongly agree' (4). (Cronbach's alpha was 0.81 for boys and 0.78 for girls).

Cultural identification. Adaptation to parents' traditional culture and traditions was measured using the questions: 'Is it important for you to live according to your parents' traditional culture and traditions?', and 'Is it important for your parents that you live according to your parents' traditional culture and traditions?' The answers categories to these two questions ranged from 'very important' (4), to 'I would rather not' or "they would rather not" (1). In addition two items were taken from MEIM (see above) in order to measure *ethnic behaviour*, capturing participation in ethnic customs and practices.

Adaptation to Norwegian culture and traditions was measured using the question 'Is it important for you to live according to Norwegian culture and traditions?' and 'Is it important for your parents that you live according to Norwegian culture and traditions?'

Social integration. Friends' ethnicity was measured using the question 'Where do most of your friends come from?', with the alternative 'Norway', 'my parents' homeland' and 'other countries'. This variable was dichotomised, using Norwegian friends as the reference category. We also asked if they had

‘Norwegian friends that they spend time with during their leisure time’, ranging from ‘no’ (1) to ‘yes, almost all’ (4).

Experienced racism was calculated by using a sum score of the response to four questions, ranging from ‘not feeling accepted by Norwegians’, to experiences of ‘being being attacked because of their immigrant background’, ranging from ‘never’ (1) to ‘very often’ (5). (Cronbach’s alpha was 0.85 for boys and 0.83 for girls).

Other risk factors

Commitment to school was measured using a 12-item scale designed for this study. Examples of items were ‘school is boring’ (reversed), ‘school is important regardless of what you will do afterwards’, and ‘I enjoy going to school’; ranging from strongly disagree (1) to strongly agree (4). (Cronbach’s alpha was 0.00 for boys and 0.00 for girls). *Parental monitoring* of the adolescents was measured by four item derived from a measure developed by Alsaker et al., (1991), ranging from strongly disagree (1) to strongly agree (5). (Cronbach’s alpha was 0.79 for boys and 0.78 for girls). *Attachment to parents* was measured using nine items covering different aspects of adolescents’ attachment to their parents. Two items dealt with the atmosphere within the family, taken from Family Environment Scale (Moos and Moos, 1982 FES). Four items dealt with the adolescents’ attachment to their parents, taken from IPPA (Inventory of Parent and Peer Attachment). (Armsden and Greenberg, 1987). Three items were constructed for this study to cover adolescents’ experience of acceptance from their parents. All items ranged from strongly disagree (1) to strongly agree (5). (Cronbach’s alpha was 0.79 for boys and 0.83 for girls). *Conflicts with parents* were measured using a question about how often they argued with their parents, ranging from never (1) to every day (5). *Religious commitment* was measured using the question “How important is religion in your everyday life?” Four answer categories ranged from “Very important. It is very important for me to live according to my religion every day” to “Religion has no importance for how I live my life”. *Deviant friends*. The subjects were asked to think about their two best friends and rate whether either of them, or both got drunk at least once a week, had ever used cannabis and had ever been in trouble with the police because of criminal behaviour, respectively. A sum index of friends’ deviance that ranged from one to six was calculated from these questions.

Statistics

First, the mean differences between girls and boys were analysed and compared using a T-test, or a Pearson chi-square test. Next, the relationship between the explanatory variables and delinquency was tested, both bivariately and multivariately. Two multiple linear regression analyses were compared: one with only acculturation variables versus one with acculturation variables and traditional explanatory variables. To test whether there were gender differences in the association between delinquency and the independent variables, we used a T-test developed to test for differences between non-standardized regression coefficients in the two independent samples (Paternoster, Brame, Mazerollo, and Piquero, 1998). There were high intercorrelations between the acculturation variables. We therefore conducted three different tests in SPSS (Tolerance, VIF, and Eigenvalue and condition index) to detect the presence of collinear data. The result indicated that the collinearity had not degraded the estimated parameters.

Results

Self-reported delinquency and risk factors

Boys reported more delinquency than girls (Table 1). The effect size (Cohen's *d*) for this difference was moderate (Cohen's $d = 0.58$). Fifty-two per cent of the girls and 64 per cent of boys had been involved in delinquent behaviour during the last twelve months. Boys reported to have spent a little more time with Norwegian friends in their leisure time as compared to girls. More boys than girls reported that most of their friends were from other immigrant groups than their own, they were slightly more committed to religion, and they had a moderately higher number of deviant friends. More girls than boys reported that most of their friends were from their own ethnic group, they experienced a moderately higher degree of parental monitoring, and were more committed to school. There were no gender differences in the wishes for living according to Norwegian culture and traditions or their parents' traditional culture and traditions.

Gender differences in the relationship between risk factors and delinquency

Table 2 presents the association between delinquency and other measures, separately for boys and girls. Among boys, the highest level of delinquency was reported among those who had most of their friends with immigrant origin. Among girls, the highest level of delinquency was reported among those for whom most of their friends had Norwegian origin. This was a significant gender difference. Parents' attitudes and adolescents' attitudes towards

Norwegian culture and traditions were negatively associated with delinquency among boys, but positively associated with delinquency among girls. This was also a significant gender difference. Parents' and adolescents' attitudes towards their original culture and traditions were not associated with delinquency among boys, but negatively so among girls. The two ethnic identity measures were not associated with delinquency among boys, but negatively associated with delinquency among girls. This resulted in a significant gender difference in the association between delinquency and ethnic behaviours and practices, respectively. There was also a positive association between delinquency and amount of leisure time spent with Norwegian friends among girls only, representing a significant gender difference. The association between delinquency and experienced racism was only statistically significant among boys.

All general explanatory variables were related to delinquency in the expected direction. However, both attachment to parents, conflict with parents, parental monitoring and commitment to school, were more significantly strongly related to delinquency among boys than among girls.

Gender differences in multivariate analyses of acculturation variables

Table 3 and **Table 4** show that the acculturation variables explained 14 per cent of the variance in delinquency among girls and 18 per cent of the variance in delinquency among boys. Among boys, the association between delinquency, and experienced racism and attitudes towards Norwegian culture disappeared after controlling for the effect of the other acculturation variables. A significant positive association between delinquency and number of Norwegian friends emerged after controlling for the other acculturation variables. Otherwise, infrequent participation in cultural activities, parents with negative attitudes towards Norwegian culture and traditions, and to having most of their friends with immigrant background, were associated with a higher participation in delinquent activities among boys.

For girls (**Table 4**), most of the associations between the included acculturation variables and delinquency became insignificant after controlling for the other acculturation variables. Only positive attitudes towards Norwegian culture and traditions, and negative attitudes towards their parents' original culture and traditions, were associated with a higher participation in delinquent activities. The gender differences in the association between delinquency and attitudes towards Norwegian culture and traditions disappeared in the multivariate analysis. Significant gender differences were only found for the three variables concerning friends' ethnicity.

Gender differences in the effect of acculturation relative to the effect of the other risk factors

First, we wanted to investigate whether the observed association between acculturation and delinquency could be explained by other risk factors for delinquency that covary with high level of acculturation. A multivariate regression analysis was therefore conducted, in which the traditional risk factors were introduced in the first step, and the acculturation variables were introduced in the second step. The results revealed that the acculturation variables had a moderate separate effect in explaining the variation in delinquency among boys, increasing the proportion of explained variance from 37 per cent to 46 per cent ($F=3.82$, $p<0.001$). Thus the variance explained by the acculturation variables decreased from eighteen to nine per cent. Among girls a non-significant increase in explained variance was observed, from 26% to 29%.

We also conducted a multivariate regression analysis in which the different ethnic groups were introduced as separate controlling variables (Pakistan, Marokko, India, Turkey, Philippines, and Vietnam). The largest groups (Pakistanis) were introduced as separate variables, where the rest of the adolescents constituted one group category. For both boys and girls the ethnic group variables did not give a statistically significant increase in the proportion of variance. This implies that possible differences between the different ethnic groups cannot explain our result.

As can be seen from **Table 3** and **Table 4**, all included variables explained 46 per cent of the variance among boys and 29 per cent among girls. Among girls, **Table 4** shows that only a positive attitude towards Norwegian culture and traditions, more conflict with parents, and deviant friends remained statistically related to delinquency in the multivariate analyses.

For boys, **Table 3** shows that a positive association between delinquency and ethnic affirmation and belonging emerged after controlling for the traditional explanatory variables. More specifically, this result emerged after controlling for the effect of attachment to parents. This introduced a new significant gender difference in the analyses. The negative association between delinquency and parents' negative attitudes towards Norwegian tradition and culture became insignificant after introducing the general explanatory variables. The other significant associations between the acculturation variables and delinquency remained significant after the traditional explanatory variables were introduced. To spend a lot of time with Norwegian friends, to have most of their friends with immigrant background, having a strong ethnic affirmation and belonging, and infrequent participation rate in cultural activities, were associated with a higher participation in delinquent activities among boys. When it came to the traditional explanatory variables, **Table 3** shows that the association between delinquency and conflicts with parents, and between

delinquency and commitment to religion, became insignificant in the multivariate analysis among boys. A weak attachment to parents, a low level of parental monitoring, weak commitment to school, and many deviant friends were associated with high level of delinquency among boys.

One important finding when it comes to gender differences was that the acculturation variables had a separate effect among boys, but not among girls. Both friends' ethnic background, and ethnic affirmation and belonging were more strongly associated with delinquent activities among boys. We also found that parental monitoring was more strongly associated with delinquency among boys, than among girls..

Discussion

Our results clearly supplement earlier studies by showing the importance of studying genders separately. Bivariately, acculturation was positively associated among girls, but negatively associated with delinquency among boys. After introducing the general explanatory variables, acculturation was associated with delinquency among boys, but not among girls. Our results therefore indicate that the association between acculturation processes and delinquency are probably different among boys and girls.

Earlier studies have reported a positive association between perception of racism and delinquency (Oppedal, Røysamb & Heyerdahl, 2007; Vega et al., 1995; Samaniego & Gonzales, 1999). We only found an association between racism and delinquency among boys. However, in line with earlier studies (Vega et al., 1993), we found that the effect of discrimination disappeared once the other risk factors were controlled. This may imply that other general risk factors captures the effect of ethnic discrimination on delinquency.

The results among girls are consistent with the results of earlier studies showing that traditional predictor variables totally account for the effect of acculturation on delinquency (Samaniego and Gonzales, 1999; Vega et al. 1993). However, our study shows that this result only applies among girls. The results among girls are consistent with the large body of evidence linking family conflict and delinquent friends to adolescents' externalizing behaviours (Stice, et al., 1993; Thornberry & Krohn, 1997).

Girl's acculturation was associated with more delinquency, represented by negative stand toward their parents' traditional culture, having most of their friends with Norwegian background, and identification with Norwegian culture and traditions.

However, the results revealed that the acculturation variables had no separate effect in explaining the variation in delinquency after controlling for the other explanation variables, represented by conflicts with parents and delinquent friends. One explanation of our findings may be cultural differences be-

tween immigrant families and western families in expectations of appropriate gender role behaviours among girls (Rosenthal, et al., 1996; Canales, 2000). Rosenthal, et al.(1996) concluded in their study of gender differences in acculturation that it seems that daughters of immigrants gain more from integration when it comes to individual freedom, but have more to loose regarding conflict and less support from their parents. This conflict may be particularly strong for second-generation immigrant girls in a society like Norway with great individual freedom among girls. To participate in delinquent behaviour may be a reflection of girls' search for independence from parental control, and this may make them more vulnerable to negative influence from deviant friends. This view has been supported by studies reporting that acculturated youths are more vulnerable to negative influence from deviant friends (Wall, Power, & Arbona, 1993).

For boys, some acculturation variables had an effect on delinquency. This effect remained after controlling for other risk factors. But as in earlier studies, we found that adherence to parents' traditional culture had no effect after controlling for other risk factors (Samaniego & Gonzales, 1999; Vega et al., 1993). However, to directly participate in traditional cultural activities had a restraining effect on delinquency. This finding is also in line with earlier studies (Wong, 1997). Consequently, these two questions may capture two different orientations towards cultural adaptation that are related to delinquency in different ways.

The multivariate analyses also revealed some important gender differences. To have most of one's friends with an immigrant background, and a strong ethnic affirmation and belonging, were associated with a higher level of delinquency among boys only. Wong (1997, 1998, 1999) also reported a positive association between delinquency and having friends with the same ethnic background. But in our study this result only held among boys. Wong's result, like ours, also remained after controlling for the proportion of deviant friends. This may imply that associating with immigrant friends may be associated to delinquency, not because immigrant friends are more delinquent, but because the number of immigrant friends is probably an indicator of some underlying process that may affect delinquency, which is not captured by variables included in our study. We extended Wong's (1997, 1998) study by showing that the effect of having most of one's friends from other immigrant groups had an even stronger effect on delinquency than having most of one's friends with the same ethnic background. It is therefore possible that increases in ethnic affirmation and belonging and having most of one's friends with immigrant background, are associated with a feeling of marginalization and mistrust towards the majority society among boys, which is an important risk factor for engaging in delinquent behaviour (Hirschi, 1998). This view has been

supported by Biafora et al., (1993) who report an association between delinquency and racial mistrust among minority boys. Other researchers have also reported that peer groups consisting of youths from own or other immigrant groups have been shown to oppose the majority society, in a search for support that reduces feelings of isolation and marginalization among boys (Andersson, 2000).

Our results show that these results are related to second-generation boys, but not girls. It is possible that sons of immigrants more than girls have the opportunity to create such fellowships with other immigrants, with attitudes opposed to the majority society. Gender differences in delinquency are much greater among children of immigrants than among ethnic majority youths (Torgersen, 2001). Daughters of immigrants are therefore more inclined to make contact with Norwegian girls when they start to engage in delinquent behaviour.

Study limitations and implications

Several limitations of the present study need to be mentioned. First, data were only based on adolescents' self-reports. Consequently, using this type of data can introduce some measurement errors from intentional or unintentional inaccurate responses (Elliott, Huizinga, & Menard, 1989). Moreover, the contamination of common method variance may effect to association, making them stronger than they really are. Second, the study is cross-sectional, and we can therefore not draw any causal conclusions. Future studies should include longitudinal data to provide a better test of the ways in which children's environment changes as they and their parents acculturate. Third, the study is also limited by the acculturation variables that have been used. Other operationalizations of processes related to acculturation could give different results. It is therefore premature to conclude that acculturation processes do not have a unique effect on delinquency among second-generation girls. Fourthly, though this sample was large and representative of the specific population studied, drawing conclusions of ethnic similarity or differences on the basis of this study would be premature. There may be individual differences between the different ethnic groups that are hidden in this study.

In summary, our results clearly supplement earlier studies by showing the importance of studying genders separately. After introducing the general explanatory variables, acculturation was associated with delinquency among boys, but not among girls. Our results therefore indicate that the association between different aspects of acculturation processes and delinquency are different among boys and girls. However, the predictors included in our study could not explain a considerable part of the variance, especially among girls. Future research should therefore include other variables, for example

information from the parents, in order to provide a better understanding of which areas cause conflicts between parents and their daughters, and how this is related to the acculturation process.

Reference list

- Alsaker, F.D., Dundas, I., & Olweus, D. (1991). *A growth curve approach to the study of parental relations and depression in adolescence*. Paper presented at the Biennial Meetings of the Society for Research on Child development, Seattle.
- Andersson, M. (2000). "All five fingers are not the same" *Identity work among ethnic minority youth in an urban Norwegian context*. Bergen:IMER/SEFOS.
- Armsden, G.C. & Greenberg, M.T. (1994). Inventory of parent and peer attachment [IPPA]. In J. Fischer and K. Corcoran. *Measures for clinical practice: A sourcebook*. (2nd ed.,pp.486-495). New York: Free Press.
- Berry, J.W. (1997). Immigration, Acculturation, and Adaptation. *Applied psychology: An International Review*, 46, 5-68.
- Berry, J.W., & Kim, U. (1988). Acculturation and mental health. In P.R. Dasen, J.W. Berry & N. Sartorius (Eds.) *Health and cross-cultural psychology: Toward applications* (pp. 207-236). London: Sage Publications.
- Biafora, F.A., Warheit, G.J., Zimmerman, R.S., Gil, A.G., Apospori, E., Taylor, D., & Vega, W.A. (1993). Racial mistrust and deviant behaviors among ethnically diverse black adolescent boys. *Journal of Applied Social Psychology*, 23, 891-910.
- Brook, J.S., Whiteman, M., Balka, E.B., Win, P.T., & Gursen, M.D. (1998). Similar and different precursors to drug use and delinquency among African Americans and Puerto Ricans. *The Journal of Genetic Psychology*, 159, 13-29.
- Canales, G. (2000). Gender as subculture: The first division of multicultural diversity. In I. Cuellar & F.A. Paniagua, (Eds.) *Handbook of multicultural health: Assessment and treatment of diverse populations*. (pp. 63-77). San Diego: Academic Press.
- Cuéllar, I. (2000). Acculturation and mental health: Ecological transactional relations of adjustment. In Cuéllar, I. & Paniagua, F.A. (Eds.), *Handbook of multicultural mental health* (pp. 45-62) San Diego: Academic press.
- Dion, K.K. and Dion, K.L. (2001). Gender and cultural adaptation in immigrant families. *Journal of Social Issues*, 57, 511-521.
- Elliott, D., Huizinga, D., & Menard, S. (1998). Multiple problem youth: Delinquency, substance use, and mental health problems. In *Research in criminology*. New York: Springer-Verlag Publishing.
- Fisher, C.B., Wallace, S.A., & Fenton, R.E. (2000). Discrimination distress during adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 29, 679-695.
- Fridrich, A.H. and Flannery, D.J. (1995). The effects of ethnicity and acculturation on early adolescent delinquency. *Journal of Child and Family studies*, 4, 69-87.
- Fuligni, A.J. (1998). Adolescents from immigrant families. In V.C. McLoyd & L. Steinberg, (Eds.) *Studying Minority Adolescents* (pp127-146). London: LEA.

- Hirschi, T. (1998). Social bond theory. In F.T. Cullen & R. Agnew (Eds.), *Criminological theory: Past to present*. Los Angeles: Roxbury.
- Hofstede, G. (1983). National cultures revisited. *Behaviour Science Research*, 18, 285-305.
- Kurdek, L.A., & Fine, M.A. (1994). Family acceptance and family control as predictors of adjustment in young adolescents: Linear, curvilinear, or interactive effects? *Child Development*, 65, 1137-1146.
- Liebkind, K. & Jasinskaja-Lahti, I. (2000). Acculturation and psychological well-being among immigrant adolescents in Finland: A comparative study of adolescents from different cultural backgrounds. *Journal of Adolescent Research*, 14, 446-469.
- Oppedal, B., Røysamb, E., & Heyerdahl, S. (2004). *Ethno-cultural group, acculturation, and psychiatric problems in young immigrants*. Manuscript submitted for publications.
- Olweus, D. (1989) Prevalence and incidence in the study of antisocial behaviour: Definitions and measurements. In M. W. Klein (Ed.), *Cross-national research in self-reported crime and delinquency* (pp. 187-201). Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Paternoster, R., Brame, R., Piquero, A., Mazerolle, P., & Dean, C.W. (1998). The forward specialization coefficient: Distributional properties and subgroup differences. *Journal of Quantitative Criminology*, 14, 133-154.
- Pettys, G.L., & Balgopal, P.R. (1998). Multigenerational conflicts and new immigrants: An Indo-American experience. *Families in Society: The Journal of Contemporary Human Services*, 79, 410-423.
- Phinney, J.S. (1990). Ethnic identity in adolescence and adulthood. A review of research. *Psychological Bulletin*, 108, 499-514.
- Phinney, J.S., Lochner, B.T., & Murphy, R. (1990b). Ethnic identity development and psychological adjustment in adolescence. In A.R. Stiffmann, & L.E. Davis (Eds.), *Ethnic issues in adolescent* (pp. 53-72). California: Sage.
- Phinney, J.S. (1992). The multigroup ethnic identity measure. A new scale for use with diverse groups. *Journal of Adolescent Research*, 7, 156-176.
- Phinney, J. S. (1996). Understanding ethnic diversity: The role of ethnic identity. *American Behavioral Scientist*, 40, 143-152.
- Phinney, J.S., Madden, T., & Santos, L.J. (1998). Psychological variables as predictors of perceived ethnic discrimination among minority and immigrant adolescents. *Journal of Applied Social Psychology*, 28, 937-953.
- Phinney, J.S. & Landin, J. (1998). Research paradigms for studying ethnic minority families within and across groups. In V.C. McLoyd & L. Steinberg (Eds.), *Studying minority adolescents*. (pp.89-110). New Jersey: LEA.
- Portes, A. (1996). *The new second generation*. New York: Russell Sage Foundation.

- Rosenthal, D., Ranieri, N., & Klimidis, S. (1996). Vietnamese adolescents in Australia: Relationships between perceptions of self and parental values, intergenerational conflict, and gender dissatisfaction. *International Journal of Psychology, 31*, 81-91.
- Sam, D.L. (1994). The psychological adjustment of young immigrants in Norway. *Scandinavian Journal of Psychology, 35*, 240-253.
- Sam, D.L. (1995). Acculturation attitudes among young immigrants as a function of perceived parental attitudes toward cultural change. *Journal of Early Adolescence, 15*, 238-258.
- Sam, D.L. (2000). Psychological adaptation of adolescents with immigrant backgrounds. *Journal of Social Psychology, 140*, 5-25.
- Samaniego, R.Y. & Gonzales, N.A. (1999). Multiple mediators of the effect of acculturation status on delinquency for Mexican American adolescents. *American Journal of Community Psychology, 27*, 189-210.
- Sommers, I., Fagan, J., & Baskin, D. (1993). Sociocultural influences on the explanation of delinquency for Puerto Rican Youths. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences, 15*, 36-62.
- Soriano, F.I., Rivera, L.M., Williams, K.J., Sandra, S.P., Reznik, V.M. (2004). Navigating between cultures: The role of culture in youth violence. *Journal of Adolescent Health, 34*, 169-176.
- Stice, E., Barrera, M., & Chassin, L. (1993). Relation of parental support and control to adolescents' externalizing symptomatology and substance use: A longitudinal examination of curvilinear effects. *Journal of Abnormal Child Psychology, 21*, 609-629.
- Storvoll, E. E. & Wichstrøm, L. (2002). Do the risk factors associated with conduct problems in adolescents vary according to gender? *Journal of Adolescence, 25*, 183-202.
- Thornberry, T.P. & Krohn, M.D. (1997). Peers, drug use, and delinquency. In D.M. Stoff, J. Breiling, & J.D. Maser (Eds.), *Handbook of Antisocial Behavior*, (pp. 218-233). New York: John Wiley.
- Torgersen, L. (2001). Patterns of self-reported Delinquency in children with one immigrant parent, two immigrant parents and Norwegian-born parents. Some methodological considerations. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention, 2*, 213-227.
- Vega, W.A., Gil, A.G., Warheit, G.J., Zimmerman, R.S., & Apospori, E. (1993). Acculturation and delinquent behavior among Cuban American adolescents: Toward an empirical model. *American Journal of Community Psychology, 21*, 113-125.
- Wakil, S.P., Siddique, C.M., & Wakil, F.A. (1981). Between two cultures: A study of socialization of children of immigrants. *Journal of Marriage and the Family, 43*, 929-940.

- Wall, J.A., Power, T.G., & Arbona, C. (1993). Susceptibility to antisocial peer pressure and its relation to acculturation in Mexican-American Adolescents. *Journal of Adolescent Research*, 8, 403-418.
- Ward, C., Bochner, S., & Furnham, A. (2001). *The psychology of culture shock*. East Sussex: Routledge.
- Van de Vijver, F.J.R. & Phaet, K. (2004). Assessment in Multicultural groups: The role of acculturation. *Applied Psychology: An international review*, 53, 215-236.
- Williams, J.E. & Best, D.L. (1990). *Sex and psyche: Gender and self viewed cross-culturally*. Newbury Park, CA: Sage.
- Windle, M. (1990). A longitudinal study of antisocial behaviors in early adolescence as predictors of late adolescent substance use: gender and ethnic differences. *Journal of Abnormal Psychology*, 99, 86-91.
- Wong, S. K. (1997). Delinquency of Chinese-Canadian youth. A test of opportunity, control, and intergeneration conflict theories. *Youth & Society*, 29, 112-133.
- Wong, S.K. (1998). Peer relations and Chinese-Canadian delinquency. *Journal of Youth and Adolescence*, 27, 641-659.
- Wong, S.K. (1999). Acculturation, peer relations, and delinquent behavior of Chinese-Canadian youth. *Adolescence*, 34, 107-119.
- Zephir, F. (2001). *Trends in ethnic identification among second-generation haitian immigrants in New York City*. London: Bergin & Garvey

Table 1: Self-reported delinquency and included risk factors

	Range	Boys		Girls		T/Pearson
		Mean	SD	Mean	SD	
Delinquency	0.0-1.0	0.13	0.15	0.06	0.09	7.37***
Acculturation						
Ethnic affirmation and belonging	1-4	3.41	0.60	3.37	0.61	0.91
Identification with traditional culture and traditions						
Parents	1-4	3.16	0.73	3.10	0.73	1.19
Adolescents	1-4	3.10	0.77	3.00	0.79	1.66
Cultural practice	1-4	2.77	0.81	2.82	0.76	-0.82
Identification with Norwegian culture and traditions						
Parents	1-4	2.19	0.76	2.18	0.78	0.23
Adolescents	1-4	2.43	0.82	2.54	0.80	-1.7
Social integration						
Mostly Norwegian friends		40%		38%		0.001
Mostly same ethnic friends		31%		44%		13.5***
Mostly immigrant friends		29%		18%		11.24***
Proportion of Norwegian friends	1-4	2.69	0.89	2.45	1.02	3.18**
Experienced ethnic discrimination	1-5	2.06	0.92	1.88	0.82	2.58*
Other risk factors						
Attachment to parents	1-5	3.82	0.70	3.90	0.73	-1.5
Conflict with parents	1-5	2.36	1.02	2.47	1.08	-1.37
Parental monitoring	1-5	3.75	0.89	4.25	0.73	-7.94***
Commitment to school	1-5	3.81	0.76	3.99	0.71	-3.1**
Commitment to religion	1-4	3.13	0.81	2.86	0.87	4.1***
Deviant friends	0-8	1.18	1.53	.36	0.78	8.63***

Note: * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Table 2: Gender differences in the bivariate relationship of risk factors to delinquency

	Boys			Girls			(B ₂ -B ₁)t
	B ₁	SE B ₁	Sign.	B ₂	SE B ₂	Sign.	
Acculturation							
Ethnic identity	0.008	0.014		-0.027	0.008	**	2.17*
Identification with traditional culture and traditions							
Parents	-0.016	0.012		-0.016	0.007	*	0.00
Adolescents	-0.003	0.012		-0.020	0.006	***	1.27
Cultural practice	-0.002	0.011		-0.016	0.006	**	1.12
Identification with Norwegian culture and traditions							
Parents	-0.028	0.012	*	0.003	0.006		2.31*
Adolescents	-0.022	0.011	*	0.016	0.006	**	3.03**
Social integration							
Ref: Norwegian							
- same ethnic friends	0.048	0.021	*	-0.028	0.011	**	3.21**
- immigrant friends	0.099	0.021	***	-0.009	0.014		4.28***
Proportion of Norwegian friends	0.000	0.010		0.013	0.005	**	1.14
Ethnic discrimination	0.026	0.010	**	0.006	0.006		1.71
Other risk factors							
Attachment to parents	-0.077	0.011	***	-0.032	0.006	***	3.59***
Conflict with parents	0.060	0.008	***	0.020	0.004	***	4.47***
Parental monitoring	-0.060	0.009	***	-0.023	0.006	***	3.42***
Commitment to school	-0.070	0.011	***	-0.028	0.007	***	3.22**
Commitment to religion	-0.027	0.010	*	-0.026	0.005	***	0.09
Deviant friends	0.052	0.005	***	0.037	0.006	***	1.92

Note: * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Table 3: Multiple regression of delinquency on acculturation variables and traditional explanatory variables: Boys

	B	SE B	Beta	B	SE B	Beta
Acculturation						
Ethnic identity	0.035	0.018	0.14	0.052(d)	0.015	0.21***
Identification with traditional culture and traditions						
Parents	0.028	0.017	0.13	0.014	0.014	0.07
Adolescents	-0.026	0.016	-0.13	-0.001	0.014	0.00
Cultural practice	-0.043	0.014	-0.23**	-0.027	0.012	-0.14*
Identification with Norwegian culture and traditions						
Parents	-0.032	0.015	-0.15*	-0.006	0.013	-0.03
Adolescents	-0.003	0.013	-0.01	0.003	0.011	0.02
Social integration						
Ref: Norwegian						
Mostly same ethnic friends	0.094(a)	0.027	0.29***	0.086(e)	0.023	0.27***
Mostly immigrant friends	0.123(b)	0.024	0.37***	0.092(f)	0.020	0.28***
Prop. of Norwegian friends	0.038(c)	0.013	0.23***	0.039(g)	0.011	0.23***
Ethnic discrimination	0.033	0.011	0.19	0.004	0.010	0.02
Other risk factors						
Attachment to parents				-0.030	0.015	-0.14*
Conflict with parents				0.015	0.009	0.10
Parental monitoring				-0.032(h)	0.010	-0.19**
Commitment to school				-0.033	0.012	-0.17**
Commitment to religion				-0.006	0.011	-0.03
Deviant friends				0.031	0.006	0.30***
			$R^2=18$			$R^2=46$

Note: * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Note: the letters refer to significant gender differences between the non-standardized coefficients:

a) $t=3.94^{***}$, b) $t=4.51^{***}$, c) $t=2.54^*$, d) $t=2.37^*$, e) $t=3.94^{***}$, f) $t=4.55^{***}$, g) $t=3.52^{***}$, h) $t=2.29^*$

Table 4: Multiple regression of delinquency on acculturation variables and traditional explanatory variables: Girls

	B	SE B	Beta	B	SE B	Beta
Acculturation						
Ethnic identity	-0.009	0.011	-0.06	0.008(d)	0.010	0.06
Identification with traditional culture and traditions						
Parents	-0.012	0.009	-0.10	-0.006	0.009	-0.05
Adolescents	-0.018	0.008	-0.16*	-0.007	0.008	-0.06
Cultural practice	-0.002	0.008	-0.01	-0.001	0.007	-0.01
Identification with Norwegian culture and traditions						
Parents	-0.012	0.008	-0.11	-0.007	0.007	-0.06
Adolescents	0.022	0.008	0.20**	0.020	0.008	0.19**
Social integration						
Ref: Norwegian						
Mostly same ethnic friends	-0.027(a)	0.015	-0.15	-0.020(e)	0.014	-0.12
Mostly immigrant friends	-0.008(b)	0.017	-0.04	-0.024(f)	0.016	-0.10
Prop. of Norwegian friends	0.000(c)	0.008	0.01	-0.007(g)	0.007	-0.08
Ethnic discrimination	0.010	0.006	0.09	0.004	0.006	0.04
Other risk factors						
Attachment to parents				-0.012	0.009	-0.10
Conflict with parents				0.011	0.005	0.13*
Parental monitoring				-0.003(h)	0.008	-0.03
Commitment to school				-0.010	0.008	-0.08
Commitment to religion				-0.012	0.007	-0.13
Deviant friends				0.030	0.006	0.28***
			$R^2=.14$			$R^2=.29$

Note: * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Note: the letters refer to significant gender differences between the non-standardized coefficients: a) $t=3.94^{***}$, b) $t=4.51^{***}$, c) $t=2.54^*$, d) $t=2.37^*$, e) $t=3.94^{***}$, f) $t=4.55^{***}$, g) $t=3.52^{***}$, h) $t=2.29^*$